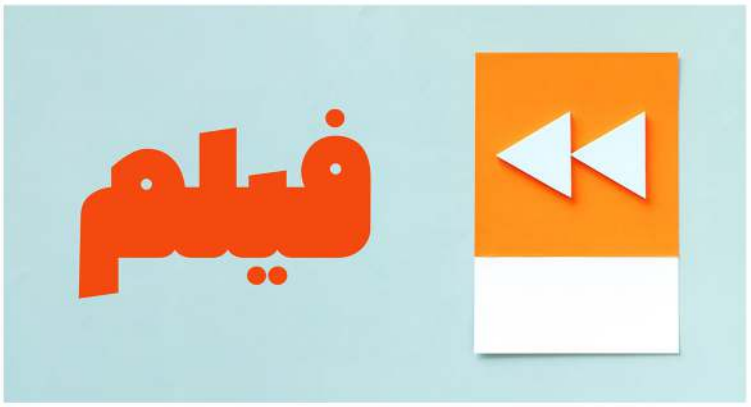

آزمون


کارنامه
رتبه های
برتر
رتبه های ۱ تا ۳۰۰۰


جزوه


فیلم


مشاوره


www.
arefonline.ir
مرکز مشاوره عارف

مرکز مشاوره عارف

آزمون آزمایشی خیلی سبز

ویژه کنکورهای ۱۴۰۵

شروع مجدد دوازدهم از مهر

رشته انسانی

پایه دوازدهم	مرحله هشتم
سال تحصیلی ۰۵-۱۴۰۴	۰۷/آذر/۱۴۰۴

دفترچه شماره یک

پایه

مواد امتحانی	تعداد سؤال	از شماره	تا شماره	مدت پاسخگویی	دوازدهم	یازدهم	دهم
ریاضی و آمار	۲۰	۱	۲۰	۳۰ دقیقه	فصل ۱ (درس ۲ و ۳) صفحهٔ ۱۲ تا ۴۴	فصل ۳ صفحهٔ ۵۵ تا ۷۰	–
زبان و ادبیات فارسی	۳۰	۲۱	۵۰	۳۰ دقیقه	درس ۲ تا ۴ و کارگاه تحلیل فصل اول صفحهٔ ۲۲ تا ۴۷	–	درس ۷ تا ۹ و کارگاه تحلیل فصل سوم صفحهٔ ۵۹ تا ۷۸
علوم اجتماعی	۱۵	۵۱	۶۵	۲۵ دقیقه	درس ۲ تا ۴ صفحهٔ ۱۰ تا ۴۱	–	درس ۹ تا ۱۲ صفحهٔ ۷۹ تا ۱۰۷
روان‌شناسی	۱۵	۶۶	۸۰		–	درس ۲ و ۳ صفحهٔ ۳۴ تا ۸۷	–
مجموع	۸۰ سؤال			۸۵ دقیقه	–		

نام درس	طراحان به ترتیب حروف الفبا	مسئول درس ـ گزینشگر
ریاضی و آمار	محمد اسدی ـ علی شهرابی ـ امیر قانع ـ علی قهرمان‌زاده خسرو محمدزاده ـ فاروق منوچهری ـ محمد نظامی ـ محمد یگانه	علی شهرابی
زبان و ادبیات فارسی	ولی الماسی ـ علی شجاع ـ مهدی کرانی ـ بهنام کیانی یعقوب کیانی	بهنام کیانی
علوم اجتماعی	محمدابراهیم مازنی	محمدابراهیم مازنی
روان‌شناسی	یاسمین آشینه ـ حدیثه توکلی ـ مهدی جاهدی امیرحسین حبیب‌زاده ـ سیمین زاهدی ـ نگار کاتبی	سیمین زاهدی

مدیر تألیف آزمون: فاطمه آقاجانپور

استفاده از ماشین حساب مجاز نیست.

این آزمون نمره منفی دارد.

دفترچه سؤالات آزمون‌های خیلی سبز، از همه نظر (تعداد سؤال‌ها، زمان پاسخگویی، نوع چینش گزینه‌ها، نوع صفحه‌آرایی، فونت سؤالات، سایز کلمات و اعداد، جای خالی محل انجام محاسبات و ...) در شبیه ترین حالت به دفترچه سؤالات کنکور سراسری طراحی می‌شود.

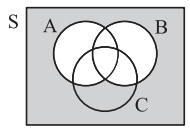
Azmoon.kheilisabz.com

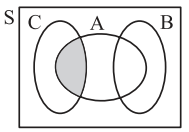
WWW.ArefOnline.ir

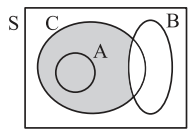
۱- آزمایش پرتاب دو سکه دارای چند پیشامد است؟

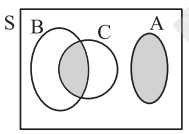
۱) ۲ ۲) ۴ ۳) ۸ ۴) ۱۶

۲- هر یک از نمودارهای زیر، برای پیشامدهای A، B و C در فضای نمونهٔ S رسم شده است. اگر $D = \{x \in S \mid x \in A \vee x \notin B\}$ در نظر گرفته شود، قسمت سایه زده شده در کدام نمودار، پیشامد $D \cap C$ را نشان می‌دهد؟

۱) 

۲) 

۳) 

۴) 

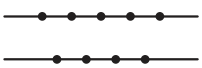
۳- در پرتاب یک تاس بنفش و یک تاس قرمز، با چه احتمالی یکی از تاس‌ها عددی اول و دیگری عددی مرکب می‌آید؟

۱) $\frac{۱}{۳}$ ۲) $\frac{۲}{۹}$ ۳) $\frac{۴}{۹}$ ۴) $\frac{۱}{۲}$

۴- هر یک از اعداد دورقمی را که با ارقام ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ می‌توان نوشت، روی کارت‌هایی می‌نویسیم و پس از مخلوط کردن کارت‌ها، یک کارت را به طور تصادفی خارج می‌کنیم. احتمال آن‌که عدد روی کارت مضرب ۳ یا ۴ باشد، کدام است؟

۱) ۰/۴ ۲) ۰/۵۲ ۳) ۰/۴۴ ۴) ۰/۴۸

۵- از بین نقاط شکل زیر، سه نقطه انتخاب می‌کنیم. با چه احتمالی این سه نقطه، یک مثلث تشکیل می‌دهند؟

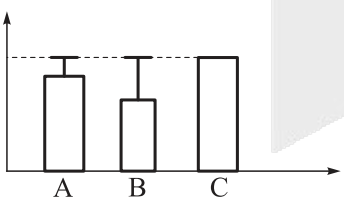


۱) $\frac{۴}{۵}$ ۲) $\frac{۵}{۶}$ ۳) $\frac{۶}{۷}$ ۴) $\frac{۷}{۸}$

۶- سکه‌ای را به صورت متوالی ۷ بار پرتاب می‌کنیم. احتمال آن‌که در پرتاب هفتم برای دومین بار «رو» بیاید، کدام است؟

۱) $\frac{۱۵}{۱۲۸}$ ۲) $\frac{۲۱}{۶۴}$ ۳) $\frac{۱}{۲}$ ۴) $\frac{۳}{۶۴}$

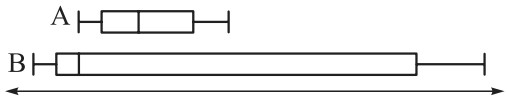
۷- با توجه به نمودارهای داده‌شده، کدام تحلیل نادرست است؟



۱) دامنهٔ میان چارکی دستهٔ C برابر صفر است.
۲) حد وسط دستهٔ C از حد وسط دستهٔ B و A بزرگ‌تر است.
۳) میزان پراکندگی داده‌های هر سه دسته، یکسان است.
۴) این نمودارها در گام چهارم چرخهٔ آماری ترسیم می‌شوند.

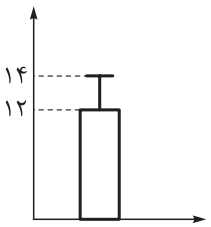
محل انجام محاسبات

۸- در شکل زیر نمودار جعبه‌ای حقوق ماهیانهٔ کارمندان دو شرکت A و B که براساس شایستگی هر فرد به او پرداخت شده، روی یک محور نمایش داده شده است. اگر میانگین حقوق دریافتی کارمندان A و B به ترتیب ۱۵ و ۱۸ میلیون تومان باشد، کدام گزینه درست است؟



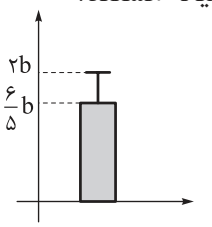
۱) تقریباً ۵۰ درصد کارکنان شرکت B حقوق بیشتری از کارمندان شرکت A دریافت می‌کنند.
۲) برای بررسی حقوق کارمندان، تنها گزارش مقدار کافی نیست و باید گزارش درصد نیز بیان شود.
۳) اگر هر دو شرکت کارمند استخدام کنند، برای فردی با مدرک متوسط، استخدام‌شدن در شرکت A مناسب‌تر است.
۴) انحراف معیار، شاخص پراکندگی مناسب‌تری برای بررسی حقوق کارمندان شرکت B است.

۹- با توجه به نمودار مقابل، اگر همهٔ داده‌ها را ۵ برابر کنیم و بعد تمامی داده‌ها را ۶ واحد کاهش دهیم، مقدار واریانس جدید چه‌قدر می‌شود؟



۱) ۷۰
۲) ۶۴
۳) ۱۰
۴) ۱۰۰

۱۰- نمودار زیر توصیف‌کنندهٔ یک سری دادهٔ آماری با میانگین a و واریانس ۱۶ است. اگر داده‌های ۱۸، ۴، ۱۵، ۸، ۱۳، ۱۵، 2a، b و a درآمد افراد یک جامعه برحسب میلیون تومان باشد، چند نفر زیر خط فقر محاسبه‌شده برحسب میانه هستند؟



۱) ۱
۲) ۲
۳) ۳
۴) صفر

۱۱- درآمد ماهیانهٔ یک خانوادهٔ چهارنفره ۱۰,۰۰۰,۰۰۰ تومان است. اگر خط فقر اعلام‌شده توسط بانک جهانی ۱۱۲۵۰۰ تومان برای هر نفر در روز باشد، هر عضو از این خانواده ماهیانه حداقل چه‌قدر باید یارانه دریافت کنند تا زیر خط فقر نباشند؟ (ماه را ۳۰ روز در نظر بگیرید.)

۱) ۳,۵۰۰,۰۰۰ تومان
۲) ۳۵۰۰۰۰ تومان
۳) ۴۵۰۰۰۰ تومان
۴) ۸۷۵۰۰۰ تومان

۱۲- برای محاسبهٔ شاخص بهای کالا و خدمات، یک بار قیمت‌ها را برحسب تومان و یک بار برحسب ریال حساب می‌کنیم. بار اول به عدد a و بار دوم به عدد b می‌رسیم. کدام گزینه صحیح است؟

۱) $a = ۱۰b$
۲) $b = ۱۰a$
۳) $a = b$
۴) نامعلوم

محل انجام محاسبات

۱۳- در یک تیم ورزشی، قد بازیکنی ۱۸۰ سانتی‌متر و وزن او ۸۱ کیلوگرم است. مربی تیم به او می‌گوید برای ورود به مسابقات، شاخص تودهٔ بدنی وی (BMI) نباید بیشتر از ۲۵ باشد. او حداقل چند کیلوگرم باید وزن کم کند تا وارد مسابقات شود؟

۱) ۱/۵ ۲) ۱
۳) ۰/۵ ۴) هیچ وزنی نباید کم کند. (نیاز به کاهش وزن ندارد.)

۱۴- شاخص پوسیدگی دندان در سال ۱۳۷۰ برابر با ۵ است. اگر این شاخص از سال ۱۳۷۰ تا ۱۴۰۰ شصت درصد افزایش پیدا کند، عدد این شاخص در سال ۱۴۰۰ کدام است؟

۱) ۶ ۲) ۷
۳) ۸ ۴) ۹

۱۵- سبد هزینهٔ خانواری از دو کالای A و B تشکیل شده است. قیمت این کالاها در سال پایه به ترتیب ۲۰۰ و ۳۵۰۰ تومان و در سال مورد نظر به a و ۱۲۰۰۰ تومان رسیده است. اگر شاخص بهای این دو کالا ۳۲۰ و مقادیر مصرفی آن‌ها سالانه به ترتیب ۱۰۰ و ۳۰ عدد باشد، a کدام است؟

۱) ۴۰۰ ۲) ۴۵۰
۳) ۵۰۰ ۴) ۶۰۰

۱۶- شش نفر از کارمندان یک ادارهٔ دولتی، ماهانه به ترتیب ۷، ۱۰، ۱۵، ۱۳، ۲۴ و ۱۶ میلیون تومان حقوق می‌گیرند. اگر این اداره در راستای طرح تشویقی، حقوق افراد را ۲ برابر کرده و ۳/۵ میلیون تومان ثابت بابت مالیات کسر کند، خط فقر به کمک میانه برای این شش کارمند چند درصد تغییر می‌کند؟

۱) تغییری نمی‌کند. ۲) ۷۵ درصد افزایش می‌یابد.
۳) ۵۰ درصد افزایش می‌یابد. ۴) ۱۰۰ درصد افزایش می‌یابد.

۱۷- چهار برابر جذر جمعیت فعال یک ناحیه، بیکار هستند. اگر نرخ بیکاری در این ناحیه برابر ۸ درصد باشد، چند نفر در این ناحیه شاغل هستند؟

۱) ۲۱۵۰ ۲) ۲۵۰۰
۳) ۲۳۵۰ ۴) ۲۳۰۰

۱۸- در یک رُمان انگلیسی هر جمله به طور متوسط ۹ کلمه دارد و به طور متوسط از هر ۶ کلمهٔ کتاب، یکی از کلمات، دشوار است. این کتاب برای دانش‌آموزان چه پایه‌ای مناسب است؟

۱) نهم ۲) دهم ۳) یازدهم ۴) دوازدهم

محل انجام محاسبات

۱۹- جملهٔ «میزان سهولت درک متن از طریق انتخاب واژه‌های مناسب و رعایت قواعد نگارش»، تعریف کدام گزینه است؟

۱) شاخص پایهٔ آموزش
۲) درجهٔ خوانایی متن
۳) تسهیل نوشتار
۴) شاخص نوشتار

۲۰- اگر درآمد ۸ خانواده در یک مجتمع مسکونی در ماه چهارم ۱۰، ۱۲، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۲۰ و ۲۰ میلیون باشد، مقدار خطا در درون‌یابی خط فقر (با میانگین) این ۸ خانواده در این ماه چه‌قدر است؟

ماه	۱	۲	۳	۴	۵
خط فقر	۸	۹/۵	۱۲	x_1	۷

۱) ۰/۵
۲) ۱
۳) ۱/۵
۴) ۲

محل انجام محاسبات

۲۱- کدام توضیح دربارهٔ «سبک و سبک‌شناسی» نادرست است؟

۱) به مجموعهٔ ویژگی‌هایی که شاعر در نحوهٔ بیان اندیشه به کار می‌گیرد، «سبک شعر» می‌گویند و شیوهٔ بیان هر نویسنده یا شاعر، «سبک شخصی» اوست.

۲) می‌توان گفت که به تعداد شاعران و نویسندگان جهان، سبک وجود دارد؛ زیرا اطلاعات، دانش، ذوق و استعدادهای افراد متفاوت است.

۳) مکتب‌ها و سبک‌های ادبی معمولاً محصول اوضاع سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و ... زمانه‌ای است که صاحبان آن مکتب‌ها و سبک‌ها در آن می‌زیسته‌اند.

۴) محمدتقی بهار، ملک‌الشعرا، برای شعر فارسی، شش نوع سبک و دوره قائل است. این تقسیم‌بندی فقط بر مبنای دوره‌های تاریخی شعر است.

۲۲- زمان رواج کدام سبک و دورهٔ شعر فارسی به درستی نوشته شده است؟

۱) سبک خراسانی یا ترکستانی: از آغاز تا قرن پنجم
۲) سبک عراقی: از قرن ششم تا قرن دهم
۳) سبک هندی: از قرن یازدهم تا قرن سیزدهم
۴) دورهٔ بازگشت: تمام طول قرن چهاردهم

۲۳- کدام گزینه به ترتیب بیانگر ویژگی‌های ادبی و فکری شعر سبک خراسانی است؟

۱) از دو نشانه برای یک متمّم استفاده می‌شود. ـ شعر واقع‌گراست و توصیفات عمدتاً طبیعی، ساده، محسوس و عینی است.

۲) قالب عمدهٔ شعر این دوره غزل است. ـ اشعار پندآموز و اندرزگونهٔ این دوره ساده است و جنبهٔ عملی و دستوری دارد.

۳) در توصیف پدیده‌ها بیشتر از تشبیه حسی بهره گرفته می‌شود. ـ بیشتر روح حماسه بر ادبیات این دوره حاکم است.

۴) قافیه و ردیف بسیار ساده است. ـ برخی اندیشه‌ها از جمله بی‌اعتباری دنیا و اعتقاد به قضا و قدر، رواج بیشتری می‌یابند.

۲۴- از میان گزینه‌های زیر، کدام مورد مربوط به ویژگی‌های نثر دورهٔ غزنوی و سلجوقی است؟

۱) تمثیل و استشهاد به آیات، احادیث و اشعار ـ حذف افعال به قرینه

۲) ایجاز و اختصار در لفظ و معنا ـ بهره‌گیری کم‌تر از لغات عربی

۳) تکرار فعل یا اسم به حکم ضرورت معنی ـ علمی‌بودن محتوای نثر

۴) افزایش کاربرد نشانه‌های جمع فارسی بر جمع عربی ـ کوتاهی جملات

۲۵- در ابیات زیر کدام ویژگی زبانی شعر سبک خراسانی دیده نمی‌شود؟

«گل بخندید و باغ شد پدرام — ای خوشا این جهان بدین هنگام
چون بناگوش نیکوان شد باغ — از گل سیب و از گل بادام»

۱) سادگی زبان شعر
۲) استفاده از دو نشانه برای یک متمّم
۳) کم‌بودن لغات عربی و لغات بیگانه
۴) تفاوت تلفّظ برخی از کلمات در مقایسه با زبان امروز

۲۶- از نظر تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی، در متن زیر چند اشکال وجود دارد؟

«قالب‌های شعری در عصر بیداری کم‌وبیش مانند گذشته ادامه یافت و تغییر چندانی نداشت. توجه به قالب‌های غزل و مثنوی در شعر ملک‌الشعرا بهار و ادیب‌الممالک فراهانی بیشتر است؛ اما دیگر شاعران این دوره که به زبان مردم کوچه و بازار شعر می‌گفتند، به قالب‌هایی مثل مستزاد و چهارپاره و نیز سرودن ترانه و شعر نو رغبت بیشتری داشتند.»

۱) چهار
۲) سه
۳) دو
۴) یک

۲۷- در بیت زیر کدام مورد از شاخص‌ترین درون‌مایه‌های عصر بیداری مشهود است؟

«چون نگریم ز درد و چون ننالم — دزد را چو محرم به خانه کردم»

۱) آزادی
۲) وطن
۳) تعلیم و تربیت جدید
۴) توجه به مردم

۲۸- همهٔ گزینه‌ها از ویژگی‌های زبانی نثر دورهٔ بازگشت و بیداری هستند، به‌جز ..... .

۱) در نثر این دوره واژه‌ها و ترکیب‌های عربی ناآشنا کم‌تر می‌شود
۲) بسیاری از لغات انگلیسی، ترکی، فرانسوی و ... به نثر فارسی وارد می‌شود
۳) عبارت‌های وصفی دور و دراز و لفظ‌پردازی‌های بیجا در نوشته‌ها کاهش می‌یابد
۴) نثر در دورهٔ بیداری قیدوبندهای نثر مصنوع و فنی را کنار می‌گذارد و ساده می‌شود

۲۹- همهٔ عوامل زیر در کم‌توجهی شاعران به کاربرد جمله‌ها و ترکیب‌های زبانی شعر دورهٔ بیداری نقش داشته‌اند، به‌جز ..... .

۱) شاعران برای آگاه‌سازی مردم و انتشار آثار در روزنامه‌ها ناگزیر بودند به شتاب شعر بسرایند
۲) برخی از شاعران تسلّط کافی بر ادبیات کهن نداشتند
۳) اکثر شاعران این دوره، شعر را مطابق ذوق عامهٔ مردم می‌سرودند
۴) اغلب شاعران صرفاً به محتوا گرایش داشتند

۳۰- آرایه‌های «موازنه ـ ترصیع ـ ترصیع ـ موازنه» به ترتیب، در کدام گزینه آمده است؟

الف) روز و رخ دوستان سپید است — روی و دل دشمنان سیاه است
ب) گهی از فرّهی رخشنده جاه است — گهی از خرّمی تابنده ماه است
ج) آن نکوتر که شاد باشی، شاد — وان نکوتر که مست خُسبی، مست
د) بسی کِلّه یابی که رضوانش بافت — بسی حُلّه بینی که حورانش تافت
ه) به باغ مُلک همیشه نهال عدل نشان — ز شاخ عدل همیشه نبات دولت چین
و) چو مهر مضی تاب و بر خلق تاب — چو سرو سهی بال و در مُلک بال

۱) ج ـ د ـ الف ـ ه
۲) و ـ ب ـ د ـ ه
۳) الف ـ د ـ ج ـ و
۴) ج ـ ب ـ د ـ الف

۳۱- تقابل سجع‌های متوازی و متوازن در کدام بیت دیده نمی‌شود؟

۱) ز بهر تیرگی شب مرا رفیق چراغ — ز بهر روشنی دل مرا ندیم کتاب
۲) تیغ بینداز از آن‌که تیغ تو بخت است — گنج بپرداز از آن‌که گنج تو کان است
۳) ز رای توست فروغ و مضای آتش و آب — ز طبع توست صفا و ثبات باد و تراب
۴) چو باد و خاک نجویی مگر شتاب و درنگ — چو رمح و سیف ندانی مگر طعان و ضراب

۳۲- ارزش موسیقایی کدام‌یک از ابیات زیر بیشتر است؟

۱) آن را که ز عشق تو بلا نیست، بلا نیست — آن را که ز هجر تو فنا نیست، فنا نیست
۲) صلابت تو نگردد ضعیف از آفت و شور — سیاست تو نگردد فگار از آتش و آب
۳) به بزمگاه تو شاهان و خسروان خُدام — به رزمگاه تو خانان و ایلکان حُجاب
۴) کفایت را ستوده اختیار است — شهامت را گزیده افتخار است

۳۳- نویسنده در چند مورد زیر از «آرایهٔ ترصیع» بهره برده است؟

الف) الهی، چون حاضری چه جویم و چون ناظری چه گویم؟
ب) الهی، تو بساز که دیگران ندانند و تو نواز که دیگران نیارند!
ج) الهی، اگر با تو نمی‌گویم، افگار می‌شوم و چون با تو می‌گویم، سبکبار می‌شوم.
د) الهی، مگوی چه کرده‌ایم که دروا شویم و مگوی چه برده‌ایم که رسوا شویم.
ه) الهی، هر که با تو سازد، گویند دیوانه است و هر که با خود پردازد، از تو بیگانه است.
و) الهی، اگر به دوزخ فرستی، دعوی‌دار نیستیم و اگر به بهشت فرمایی، خریدار نیستیم.

۱) ۲ ۲) ۳ ۳) ۴ ۴) ۵

۳۴- در کدام بیت تلمیح به کار نرفته است؟

۱) میلش از شام به شیراز به خسرو مانست / که به اندیشهٔ شیرین ز شکر بازآمد
۲) شیرین ننماید به دهانش شکر وصل / آن را که فلک زهر جدایی نچشاند
۳) قیمت گل برود چون تو به گلزار آیی / و آب شیرین چو تو در خنده و گفتار آیی
۴) خسرو اگر عهد تو دریافتی / دل به تو دادی که تو شیرین‌تری

۳۵- با توجه به آرایه‌های «تلمیح، تضمین و مراعات نظیر» کدام گزینه با بیت زیر آرایهٔ مشترک دارد؟

«آسمان بار امانت نتوانست کشید / قرعهٔ کار به نام من دیوانه زدند»

۱) آنان که خاک را به نظر کیمیا کنند / آیا بود که گوشهٔ چشمی به ما کنند؟
۲) دردم نهفته به ز طبیبان مدعی / باشد که از خزانهٔ غیبم دوا کنند
۳) پیراهنی که آید از او بوی یوسفم / ترسم برادران غیورش قبا کنند
۴) بگذر به کوی میکده تا زمرهٔ حضور / اوقات خود ز بهر تو صرف دعا کنند

۳۶- ابیات کدام گزینه، داستانی مشترک را در ذهن مخاطب تداعی می‌کنند؟

الف) به نیروی یزدان نیکی‌دهش / کز این کوه آتش نیابم تپش
ب) چو شاخ درخت آن دو مار سیاه / برآمد دگرباره از کتف شاه
ج) هر که دارد در زمستان آتشین رخساره‌ای / پیش چشمش چون خلیل آتش گلستان می‌شود
د) سیاوش‌وش نه از آتش گذشتیم / که در آتش سمندروار گشتیم

۱) الف ـ ج ۲) ب ـ ج ۳) الف ـ د ۴) ب ـ د

۳۷- کدام بیت فاقد «تضمین» است؟

۱) چون که پای غرض آمد، مرض آید به وجود / گفتهٔ سعدی شیراز بر این حال گواست
۲) گفتی به روزگاران مهری نشسته گفتم / بیرون نمی‌توان کرد حتی به روزگاران
۳) اشارهٔ غزل خواجه با غزالهٔ توست / صبا به لطف بگو آن غزال رعنا را
۴) چشم حافظ زیر بام قصر آن حوری‌سرشت / شیوهٔ جنّاتُ تَجری تحتها الانهار داشت

۳۸- وزن عروضی کدام بیت از تکرار چهار بار «U ـ ـ» تشکیل نشده است؟

۱) خیال لب و روی و خالش بدیدم / به سر در گل و مشک و شکّر فتادم
۲) چنان می‌روی ساکن و خواب در سر / که می‌ترسم از کاروان بازمانی
۳) چنان خوب‌رویی بدان دلربایی / دریغت نیاید به هر کس نمایی
۴) گره وقت پختن بر ابرو زدی / چو پختند با خواجه زانو زدی

۳۹- کدام گزینه با الگوی هجایی «ـ ـ U ـ / ـ ـ U ـ / ـ ـ U ـ / ـ ـ U ـ» مطابقت دارد؟

۱) مرا گر دوستی با او به دوزخ می‌برد شاید / به نقد اندر بهشت است آن‌که یاری مهربان دارد
۲) تلخ از تو شیرین می‌شود کفر از تو چون دین می‌شود / خار از تو نسرین می‌شود چیزی بده درویش را
۳) دوستان معذور دارند از جوانمردی و رحمت / گر بنالد دردمندی یا بگرید بی‌قراری
۴) ای عجب گر من رسم در کام دل / کی رسم چون روزگار از دست رفت

۴۰- کدام گزینه با بیت زیر هم‌وزن است؟

«ز قلب آن‌چنان سوی دشمن بتاخت / که از هیبتش شیر نر آب تاخت»

۱) مرا راحت از زندگی دوش بود / که آن ماه‌رویم در آغوش بود
۲) جهان زیر پی چون سکندر بریدم / چو یأجوج بگذشتم از سدّ سنگی
۳) دل از من برد و روی از من نهان کرد / خدا را با که این بازی توان کرد؟
۴) مرا مصلحت نیست لیکن همان به / که در پرده باشی و بیرون نیایی

۴۱- وزن کدام بیت با وزن مصراع «روز قیامت نگر مجال محمّد» یکسان است؟

۱) گوشهٔ ابروی توست منزل جانم / خوش‌تر از این گوشه پادشاه ندارد
۲) مالک ردّ و قبول هر چه کند پادشاست / گر بزند حاکم است ور بنوازد رواست
۳) آن‌که هلاک من همی‌خواهد و من سلامتش / هر چه کند ز شاهدی کس نکند ملامتش
۴) داد می معرفتش آن شکرستان / مست شدم برد مرا تا به کجاها

۴۲- وزن کدام‌یک از ابیات زیر را می‌توان به دو صورت متفاوت دسته‌بندی هجایی کرد؟

۱) من ای صبا رهِ رفتن به کوی دوست ندانم / تو می‌روی به سلامت، سلام ما برسانی
۲) دیگر نمی‌دانم طریق از دست رفتم چون غریق / آنک دهانت چون عقیق از بس که خونم می‌خوری
۳) موجب فریاد ما خصم نداند که چیست / چارهٔ مجروح عشق نیست به‌جز خامُشی
۴) دیدی که وفا به جا نیاوردی / رفتی و خلاف دوستی کردی

۴۳- وزن مقابل کدام مصراع درست نیست؟

۱) سعدی سپر از جفا نیندازد (مفعولُ مفاعلن مفاعیلن)
۲) گر چشم در سرت کنم از گریه باک نیست (مفعولُ فاعلاتُ مفاعیلُ فاعلن)
۳) به تیغ می‌زد و می‌رفت و باز می‌نگریست (مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلاتن)
۴) ز خاکم رشک می‌آید که بر سر می‌نهی پایش (مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن)

۴۴- کدام‌یک از ابیات زیر در «وزن ناهمسان» سروده شده است؟

۱) عارضش باغی دهانش غنچه‌ای / بل بهشتی در میانش کوثری
۲) تا دل به مهرت داده‌ام در بحر فکر افتاده‌ام / چون در نماز استاده‌ام گویی به محراب اندری
۳) من از جفای زمان، بلبلا نخفتم دوش / تو را چه بود که تا صبح می‌خروشیدی
۴) قلم بر بیدلان گفتی نخواهم راند و هم راندی / جفا بر عاشقان گفتی نخواهم کرد و هم کردی

۴۵- مفهوم دو بیت زیر، از ابیات همهٔ گزینه‌ها دریافت می‌شود، به‌جز ..... .

«مهتری گر به کام شیر در است / شو خطر کن ز کام شیر بجوی
یا بزرگی و عزّ و نعمت و جاه / یا چو مردانت، مرگ رویاروی»

۱) دامن گل نبرد هر که ز خار اندیشد / مهره حاصل نکند هر که ز مار اندیشد
۲) غوّاص اگر اندیشه کند کامِ نهنگ / هرگز نکند درّ گرانمایه به چنگ
۳) عنان بزرگی هر آن کس که جست / نخستش بباید به خون دست شست
۴) رضا به حکم قضا گر دهیم یا ندهیم / از این کمند نشاید به شیرمردی رَست

۴۶- همهٔ ابیات، مفهومی نظیر بیت زیر را به ذهن می‌آورند، به‌جز ..... .

«هر دم از این باغ، بری می‌رسد تازه‌تر از تازه‌تری می‌رسد»

۱) می‌رسد هر دم مرا از چرخ آزاری جدا می‌خلد در دیدهٔ من هر نفس خاری جدا
۲) هر دم که در حضور عزیزی برآوری دریاب کز حیات جهان، حاصل آن دم است
۳) تا شدم حلقه‌به‌گوشِ درِ میخانهٔ عشق هر دم از نو غمی آید به مبارکبادم
۴) هر دم از روی تو نقشی زندم راه خیال با که گویم که در این پرده چه‌ها می‌بینم؟

۴۷- کدام بیت «فاقد» مفهوم بیت زیر است؟

«دانه باشی مرغکانت برچنند غنچه باشی کودکانت برکنند»

۱) پایمال سفله دارد شهرت بیجا مرا رنجهٔ سنگ حوادث، دستِ جاهم کرده است
۲) تا به گل هر لحظه بلبل را فغانی دیگر است هر طرف از شهرتِ گل، داستانی دیگر است
۳) به امن خلوت من تاخت شهرت و نگذاشت که از رفیق زیان‌کار در امان مانم
۴) شهرت ما سبب خصمیِ مردم باشد ای خوش آن مرد که نامش چو نسب، گم باشد

۴۸- منظومهٔ زیر با همهٔ ابیات، تناسب مفهومی دارد، به‌جز ..... .

«من نمازم را وقتی می‌خوانم / که اذانش را باد گفته باشد سر گلدستهٔ سرو / من نمازم را پی تکبیرةالاحرام علف می‌خوانم / پی قدقامت موج»

۱) اگر مرغ زبان تسبیح‌خوان است چه تسبیح آرد آن کاو بی‌زبان است
۲) توحیدگوی او نه بنی‌آدمند و بس هر بلبلی که زمزمه بر شاخسار کرد
۳) در راه تو هر چه را وجودی است مشغول پرستش و سجودی است
۴) همه تسبیح او همی‌گویند ریگ در دشت و سنگ در کهسار

۴۹- کدام بیت، با بیت زیر قرابت مفهومی دارد؟

«هر چه رفت از عمر، یادِ آن به نیکی می‌کنند چهرهٔ امروز در آیینهٔ فردا خوش است»

۱) می‌رود عمر عزیز ما دریغا چاره نیست دی برفت و می‌رود امروز و فردا چاره نیست
۲) برخیز و مخور حسرت دیروز که امروز چون نیز به سر رفت از امروز کنی یاد
۳) امروز می‌خوری غم فردا و همچنان فردا به خاطرت غم فردای دیگر است
۴) امروز گشت پیش دلم رستخیز نقد از بس که جان به فکرت فردا دراوفتاد

۵۰- همهٔ ابیات با بیت زیر قرابت مفهومی دارند، به‌جز ..... .

«بگشود گره ز زلف زر تار محبوبهٔ نیلگون عماری»

۱) سحرگه چون روان شد مهد خورشید جهان پوشید زیورهای جمشید
۲) چو طاووس فلک بگریخت از باغ به گل‌چیدن به باغ آمد سیه‌زاغ
۳) چو شاهنشاه صبح آمد بر اورنگ سپاه روم زد بر لشکر زنگ
۴) سپاه سحر چون علم برکشید جهان حرف شب را قلم درکشید

۵۱- به ترتیب هر یک از موارد داده‌شده، در کدام قسمت جدول قرار می‌گیرد؟

- **کمک به استفادهٔ صحیح از علوم طبیعی**
- **توضیح تأثیر اجتماعات بر زندگی انسان‌ها**
- **کمک به انسان در استفاده از طبیعت**
- **کشف نظم و قواعد جهان اجتماعی**

علوم طبیعی		علوم اجتماعی	
فواید	پیامد	فواید	پیامد
فناوری حاصل از علوم طبیعی	بهره‌مندی انسان از طبیعت	«ج»	«الف»
شناخت طبیعت و قوانین آن	«ب»	آگاهی دربارهٔ فرصت‌ها و محدودیت‌های فناوری	«د»

۱) ب ـ الف ـ د ـ ج

۲) د ـ الف ـ ب ـ ج

۳) د ـ ج ـ ب ـ الف

۴) ب ـ ج ـ د ـ الف

۵۲- طی چه فرایندی، جامعه‌شناسی در آغاز شکل‌گیری خود سعی کرد به علوم طبیعی به‌ویژه علم فیزیک نزدیک شود؟

۱) محدوددانستن دانش علمی به دانش تجربی ـ محدودیت تبیین‌های به رسمیت شناخته‌شده به تبیین‌های تجربی ـ اعتقاد به به دست آمدن دانش علمی از راه حس و تجربه ـ علمی و معتبر دانستن روابط علت و معلولی حسی و مشاهده‌پذیر

۲) یکسان‌دانستن روش مطالعهٔ طبیعت و جامعه ـ محدوددانستن دانش علمی به دانش حسی و تجربی ـ استفاده از روش حسی و تجربی محض صرفاً برای نگاه از درون به پدیده‌های اجتماعی ـ باور به کسب دانش علمی معتبر از راه حسی و تجربی

۳) موفقیت‌های دانشمندان علوم طبیعی ـ علاقه‌مندی جامعه‌شناسان به برجسته‌کردن شباهت‌های جامعه و پدیده‌های طبیعی ـ محدوددانستن دانش علمی معتبر به دانش حسی و طبیعی ـ استفاده از علوم تجربی در شناخت جامعه برای کشف نظم

۴) استفاده از تبیین‌های صرفاً تجربی و مشاهده‌پذیر ـ بی‌اعتباردانستن دانسته‌های غیرحسی و غیرتجربی ـ محدودیت تبیین‌های به رسمیت شناخته‌شده به تبیین‌های تجربی ـ یکسان‌دانستن روش مطالعهٔ پدیده‌های طبیعی و اجتماعی

۵۳- کدام‌یک، از نقاط قوت جامعه‌شناسی تبیینی محسوب می‌شود؟

۱) با یکسان‌دانستن طبیعت و جامعه و نظم موجود در پدیده‌های آن‌ها، توانایی مسلط‌ساختن انسان بر جامعه را کسب می‌کند.

۲) با طبیعی‌دانستن انسان و جامعه، تفاوت میان جوامع را از نوع تفاوت‌های کمّی می‌بیند و نظریهٔ استعمار را پدید می‌آورد.

۳) با بررسی پدیده‌های اجتماعی و استفاده از روش تجربی و نگاه از بیرون به پدیده‌ها، توان شناخت نظم اجتماعی را دارا است.

۴) جامعه را دستاوردی انسانی نمی‌داند، به همین دلیل با استفاده از دانش‌های ابزاری امکان شناخت و تغییر در آن را فراهم می‌آورد.

۵۴- به ترتیب عبارت‌های درست، نادرست و درست دربارهٔ «نظم اجتماعی»، «علوم اجتماعی» و «قواعد اجتماعی» در کدام گزینه آمده است؟

۱) در زندگی روزمره بی‌نظمی بیشتر از نظم به چشم می‌آید. ـ علوم اجتماعی امکان داوری و نقد فناوری را دارد. ـ جای هر پدیدهٔ اجتماعی را قواعد اجتماعی زندگی انسان‌ها تعیین می‌کنند.

۲) ما به دلیل عادت، معمولاً نمی‌توانیم نظم را مشاهده کنیم. ـ علوم اجتماعی فرصت همدلی و همراهی میان انسان‌ها را فراهم می‌کند. ـ ارتباط میان پدیده‌های اجتماعی، قواعد اجتماعی نامیده می‌شود.

۳) نظم اجتماعی در نتیجهٔ قواعد اجتماعی به وجود می‌آید. ـ علوم اجتماعی پیش‌بینی رفتار دیگران را ممکن می‌سازد. ـ قواعد اجتماعی کنش‌های ما را برای یکدیگر قابل پیش‌بینی می‌کنند.

۴) جای پدیده‌های اجتماعی را نظم اجتماعی مشخص می‌کند. ـ علوم اجتماعی ارتباط ما با یکدیگر را امکان‌پذیر می‌سازد. ـ قواعد اجتماعی در نتیجهٔ نظمی شکل می‌گیرد که ما انسان‌ها پدید آورده‌ایم.

۵۵- کدام عبارت‌ها، بیانگر دلایل ناتوانی روش تجربی در تحلیل کامل کنش‌های انسانی است؟

الف) معنا و نیت کنش‌ها در شرایط مختلف تغییر می‌کند.

ب) انگیزه‌ها و معانی ذهنی کنش‌ها قابل اندازه‌گیری است.

ج) کنش‌های انسانی تحت تأثیر فرایندهای زیستی قرار دارند.

د) کنش انسانی با آگاهی و معنا سروکار دارد.

هـ) لازم است در مواقعی معنای ذهنی کنشگران فهم شود.

۱) د ـ الف ـ هـ ۲) ب ـ هـ ـ ج ۳) الف ـ ج ـ د ۴) هـ ـ ب ـ د

۵۶- هر یک از موارد زیر، به ترتیب نشان‌دهندهٔ نادیده‌گرفتن کدام ویژگی کنش است؟

- **در جامعه‌شناسی تبیینی، ارزش‌بودن مهربانی و فداکاری و ضدارزش‌بودن کینه‌توزی و خودخواهی قابل مشاهده و فهم نیست.**
- **جامعه‌شناسی تبیینی، با تأکید افراطی بر نظم و ساختارهای اجتماعی و یکسان‌دانستن نظم اجتماعی و طبیعی، خلاقیت انسان را نادیده می‌گیرد.**
- **بیشتر مطالعات تبیینی به توصیف خصوصیات و رفتارهای قابل مشاهدهٔ ما محدود شده است.**
- **اغلب انسان‌ها در انجام کنش‌هایشان به دنبال اهدافی هستند که روش‌های تبیینی توان مطالعهٔ آن‌ها را ندارد.**

۱) آگاهانه و معنادار بودن ـ هدفداربودن ـ ارادی‌بودن ـ هدفداربودن

۲) هدفداربودن ـ ارادی‌بودن ـ آگاهانه و معنادار بودن ـ هدفداربودن

۳) هدفداربودن ـ هدفداربودن ـ آگاهانه و معنادار بودن ـ آگاهانه و معنادار بودن

۴) آگاهانه و معنادار بودن ـ ارادی‌بودن ـ ارادی‌بودن ـ آگاهانه و معنادار بودن

۵۷- پاسخ صحیح پرسش‌های زیر کدام است؟

- **چرا لازم است با توجه به تفسیر انسان‌ها از خودشان، به فهم همدلانهٔ کنش‌های آن‌ها دست یابیم؟**
- **چرا جنگ‌های نامنظم، مصداقی از فراتررفتن از نظم موجود محسوب می‌شود؟**
- **چرا یک نظام اجتماعی مانند یک موجود زنده در خود و محیط تغییراتی ایجاد می‌کند؟**
- **چرا پیش‌بینی در علوم اجتماعی سخت‌تر از پیش‌بینی در علوم طبیعی است؟**

۱) برای فهم انگیزهٔ افراد نمی‌توان از روش تجربی بهره برد. ـ در جنگ‌های نامنظم، افراد با معانی و ارزش‌ها پیوند می‌خورند. ـ بخش‌های مختلف آن بر یکدیگر اثر بگذارد. ـ جهان اجتماعی را انسان آگاه و خلاق پدید می‌آورد.

۲) همراهی همدلانه به معنای تأیید کنشگران نیست. ـ سربازان جنگ‌های نامنظم متناسب با موقعیت خاص جغرافیایی و فرهنگی خود عمل می‌کنند. ـ پویایی خود را حفظ کند. ـ کنترل طبیعت آسان‌تر از کنترل جامعه است.

۳) کنش اجتماعی افراد، آگاهانه و معنادار است. ـ در جنگ‌های نامنظم، افراد توانی محدودتر از نظم موجود کسب می‌کنند. ـ خود را در بلندمدت حفظ نماید. ـ شناخت نظم اجتماعی پیچیده‌تر از نظم طبیعی است.

۴) ما در جهان اجتماعی با افراد آگاه سروکار داریم. ـ سربازان جنگ‌های نامنظم معمولاً نقشه‌های از پیش برنامه‌ریزی‌شده را اجرا نمی‌کنند. ـ نیازهای خود را تأمین کند. ـ کنش‌های اجتماعی انسان‌ها آگاهانه و ارادی هستند.

۵۸- در ارتباط با «جهان اجتماعی»، به ترتیب درستی (د) یا نادرستی (ن) موارد زیر در کدام گزینه آمده است؟

- **اگر تغییرات هویتی افراد در یک جهان اجتماعی، از مرزهای مورد قبول جهان اجتماعی فراتر رود و شیوه‌هایی از زندگی که با عقاید و ارزش‌ها در تقابل هستند به دنبال بیاورد، تعارض فرهنگی پدید می‌آید.**
- **به دنبال تأکید بیش از اندازهٔ رویکرد تبیینی بر نظم و ساختارهای اجتماعی، گروهی از اندیشمندان به مفهوم جهان اجتماعی توجه کردند و مسیر را برای عبور از جامعه‌شناسی تبیینی به سمت جامعه‌شناسی تفسیری فراهم ساختند.**
- **اگر عقاید و ارزش‌های یک جهان اجتماعی موجب فراموشی فرهنگ تاریخی توسط اعضای آن جهان اجتماعی شود، آن جهان در شناخت حقیقت انسان و جهان دچار مشکل می‌شود.**
- **دانشمندان علوم اجتماعی تلاش می‌کنند تا در جهان اجتماعی نظم و قواعد را بشناسند. آن‌ها از این طریق، فرصت موضع‌گیری اجتماعی صحیح و مناسب در مقابل آسیب‌های جهان اجتماعی را فراهم می‌آورند.**

۱) د ـ ن ـ د ـ ن ۲) د ـ د ـ ن ـ ن ۳) ن ـ ن ـ د ـ د ۴) د ـ ن ـ ن ـ ن

۵۹- عبارت‌های مرتبط با هر یک از موارد زیر، به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

- **انسان برخلاف موجودات دیگر، به صورت غریزی نمی‌داند چه موقعیتی در جهان اجتماعی دارد.**
- **جهان اجتماعی پس از تولد هر فرد، بخشی از هویت اجتماعی او را تعیین می‌کند.**
- **برخی فرهنگ‌ها، قدرت اقناع و قابلیت درونی‌کردن فرهنگ در افراد را به شکل بهتری دارند.**

۱) انسان برای قرارگیری در هر موقعیتی، باید فرصت‌ها و محدودیت‌های جهان اجتماعی را بشناسد. ـ جهان اجتماعی فرد را به عنوان یکی از اعضای خود به رسمیت می‌شناسد. ـ این فرهنگ‌ها ظرفیت عقلانی و منطقی بیشتری دارند و با فطرت آدمیان سازگارترند.

۲) انسان هنگام قرارگیری در هر موقعیتی، باید حقوق و تکالیف خود را یاد بگیرد. ـ جهان اجتماعی برای فرد ویژگی‌هایی متناسب با موقعیتی که در آن قرار گرفته است، در نظر می‌گیرد. ـ افراد کنش‌ها و اعمال متناسب با این فرهنگ‌ها را بهتر انجام می‌دهند.

۳) انسان‌ها با عمل به حقوق و تکالیف خود، موقعیت و هویت اجتماعی خود را شکل می‌دهند. ـ فرد برای مشارکت در زندگی اجتماعی، شیوهٔ زندگی در جهان اجتماعی را می‌آموزد. ـ این فرهنگ‌ها نقش‌ها و انتظارات افراد را به شکل بهتری تعیین می‌کنند.

۴) انسان‌ها در تعامل با دیگران، به موقعیت و جایگاه فردی و اجتماعی خود پی می‌برند. ـ فرد به تدریج با موقعیت خود در جهان اجتماعی و حقوق و تکالیفش آشنا می‌شود. ـ افراد بیشتر متناسب با ارزش‌ها و قواعد جهان اجتماعی عمل می‌کنند.

۶۰- با توجه به موارد زیر، کدام گزینه پروسهٔ هویت‌یابی افراد در جهان اجتماعی را با ترتیب درستی نشان می‌دهد؟

الف) برخورد فعال افراد با محیط اجتماعی خود

ب) پذیرش هویت اجتماعی انتسابی به صورت انفعالی

ج) تغییر در موقعیت اجتماعی افراد و برخورداری از فرصت‌های جدید

د) تفاوت فرصت‌های پیش روی افراد برای تحرک اجتماعی

ه) به دست آوردن هویت اکتسابی

۱) ب الف ه ج

۲) ه ب ج د

۳) ب ه الف ج

۴) ه د الف ب

۶۱- کدام‌یک دربارهٔ پرسش‌های زیر درست است؟

- **مسدودبودن راه ارتقا و تحرک اجتماعی صعودی، بیشتر در چه جوامعی دیده می‌شود؟**
- **فعالیت‌هایی که برای پذیرش فرهنگ جامعه و انطباق افراد با انتظارات جامعه انجام می‌شود، از چه طریقی محقق می‌شوند؟**
- **طبقهٔ متوسط در جامعهٔ فئودالی، با چه هدفی به ارزیابی مفید یا غیرمفید بودن سایر گروه‌ها پرداخت؟**
- **جلوگیری از تحصیل دختران محجبه در برخی کشورهای اروپایی، نشان‌دهندهٔ کدام ویژگی سکولاریسم است؟**

۱) جوامعی که مبتنی بر ویژگی‌های اکتسابی هستند. ـ تنبیه و تشویق به شیوه‌های رسمی و غیررسمی ـ نشان‌دادن فواید و کارکردهایش ـ در این جوامع هویت‌هایی که ابعاد دینی زندگی انسان را نفی کنند، به رسمیت شناخته نمی‌شوند.

۲) جوامعی که بر مبنای عواملی مانند وراثت و نژاد سامان می‌یابند. ـ اقناع، تشویق و تنبیه ـ کسب اعتبار برای خودش ـ هویت دینی و معنوی افراد در جوامع سکولار نمی‌تواند ظهور و بروز اجتماعی داشته باشد.

۳) جوامعی که موقعیت افراد را براساس ویژگی‌های انتسابی تعیین می‌کنند. ـ کنترل اجتماعی ـ ایجاد فرهنگ فایده‌گرایی ـ در این جوامع، فعالیت‌هایی که هویت دینی افراد را آشکار کنند، منع می‌شوند.

۴) جوامعی که در آن‌ها رده‌بندی موقعیت‌های اجتماعی براساس سرمایهٔ اقتصادی است. ـ پیشگیری و کنترل ـ وابسته‌کردن افراد به زمین ـ امکان رأی‌دادن به قوانین الهی در جوامع سکولار وجود ندارد.

۶۲- هر یک از موارد زیر، به ترتیب بیانگر چیست؟

- **پیامد تداوم شیوهٔ زندگی ناسازگار با عقاید و ارزش‌های یک جهان اجتماعی**
- **فراهم‌آوردن فرصت شکل‌گیری هویت‌های اجتماعی شغلی و خانوادگی**
- **علت گرفتارشدن جهان اجتماعی به کهولت و مرگ**
- **تأثیر کاستی و خلأ معنوی بر تحولات فرهنگی جهان اجتماعی**

۱) تعارض فرهنگی ـ هویت اجتماعی افراد در جهان اجتماعی ـ ناتوانی جهان اجتماعی در پاسخ به نیازهای معنوی افراد ـ مواجه‌شدن جهان اجتماعی با پوچ‌انگاری

۲) تعارض فرهنگی ـ هویت فرهنگی جهان اجتماعی ـ ابداعات و نوآوری‌های منفی اعضای جهان اجتماعی ـ بازاندیشی در بنیان‌های عقیدتی فرهنگ

۳) تزلزل فرهنگی ـ هویت اجتماعی افراد در جهان اجتماعی ـ عدم تناسب جهان اجتماعی با نیازهای معنوی و روحی افراد ـ ناتوانی انسان در یافتن معنای زندگی

۴) تزلزل فرهنگی ـ هویت فرهنگی جهان اجتماعی ـ مواجه‌شدن جهان اجتماعی با کاستی‌ها و بن‌بست‌های درونی ـ تشویق به عبور از مرزهای هویت فرهنگی

۶۳- موارد مشخص‌شده در متن زیر، به ترتیب نشان‌دهندهٔ چه مفاهیمی است؟

«در برخی جوامع دینی، مخالفت با قوانین و رفتارهای دینی باعث بروز رفتارهای ناهنجار و ناسازگاری اجتماعی شده است. این وضعیت پایه‌های فرهنگی سنتی را سست و ناپایدار کرده و موجب تردید در ارزش‌های دینی شده است. در ادامه، نفی هویت‌های آشکارکنندهٔ رفتارهای دینی منجر به فراتررفتن این ناسازگاری‌ها از محدودهٔ تغییرات درون جهان اجتماعی می‌شود.»

۱) سکولاریسم ـ بحران هویت ـ دنیاگرایی ـ تحول هویتی

۲) ضدفرهنگ ـ بحران هویت ـ سکولاریسم ـ تحول جهان اجتماعی

۳) کژروی اجتماعی ـ تزلزل فرهنگی ـ سکولاریسم ـ تحول فرهنگی

۴) تعارض فرهنگی ـ تزلزل فرهنگی ـ دنیاگریزی ـ بحران هویت

۶۴- در هر یک از شرایط زیر، به ترتیب چه پیامدی حاصل می‌شود؟

- **در صورتی که جهان اجتماعی با حفظ عقاید و آرمان‌های خود، در محدودهٔ هنجارها و شیوه‌های زندگی با جهانی دیگر تعامل داشته باشد.**
- **در صورتی که جهان اجتماعی در تعامل با جهانی دیگر، به مرور زمان به عقاید و آرمان‌های خود پشت کند.**
- **در صورتی که یک جهان اجتماعی در مواجهه با جهانی دیگر، ضمن پذیرش بخش‌هایی از آن، هویت جدیدی کسب کند.**

۱) می‌تواند با اخذ هنجارها و شیوه‌های زندگی، زمینهٔ گسترش خود را فراهم سازد. ـ آن جهان اجتماعی دچار تحولات هویتی می‌شود. ـ بدون این‌که به جهان مقابل ملحق شود، دچار تحولات هویتی می‌شود.

۲) می‌تواند در محدودهٔ لایه‌های سطحی، عناصری را از جهان اجتماعی دیگر اخذ کند. ـ دادوستد فرهنگی به لایه‌های سطحی جهان اجتماعی نفوذ می‌کند. ـ جهان اجتماعی به عقاید، ارزش‌ها و لایه‌های عمیق خود وفادار می‌ماند.

۳) می‌تواند در صورت لزوم در هنجارها و شیوه‌های زندگی اخذشده، تغییراتی را پدید آورد. ـ آن جهان اجتماعی عقاید و ارزش‌های جهان مقابل را می‌پذیرد. ـ ضمن الحاق به جهان مقابل، دچار تحولات هویتی می‌شود.

۴) می‌تواند ضمن اخذ لایه‌های سطحی به بازسازی و ایجاد تغییر در آن‌ها بپردازد. ـ زمینهٔ ملحق‌شدن جهان اجتماعی به جهان مقابل فراهم می‌شود. ـ دادوستد فرهنگی در سطح هنجارها و شیوه‌های زندگی باقی می‌ماند.

۶۵- به ترتیب هر یک از عبارت‌های زیر، با چه موضوعی ارتباط دارد؟

- **از دست رفتن حالت خلاق و فعال اعضای جهان اجتماعی در گزینش عناصر فرهنگی**
- **مقاومت هویت جهان اجتماعی در مقابل هویت‌های اجتماعی ناسازگار اعضای خود**
- **فراهم‌بودن امکان تحرک اجتماعی صعودی صرفاً برای سرمایه‌داران در جامعهٔ سرمایه‌داری**
- **اشکال در بازتولید فرهنگ یک جهان اجتماعی و تهدیدشدن دوام و بقای آن**

۱) ویژگی جوامعی است که دچار خودباختگی فرهنگی شده‌اند. ـ روش‌های پیشگیری و کنترل اجتماعی ـ شکل‌گیری هویت اجتماعی افراد در چارچوب عقاید و ارزش‌های اساسی هر جامعه ـ مربوط به جوامعی است که عقاید آن اعتباری نزد اعضای جهان اجتماعی ندارد.

۲) پیامد مقهورشدن اعضای جامعهٔ خودباخته است. ـ تناسب هویت فرهنگی با هویت اجتماعی افراد ـ تفاوت فرصت‌های پیش روی افراد برای کسب هویت‌های جدید در هر جهان اجتماعی ـ مربوط به جوامعی است که روش‌های مناسبی برای کنترل اجتماعی ندارند.

۳) نشانهٔ فراموشی هویت تاریخی در جامعهٔ ازخودبیگانه است. ـ دوام هویت فرهنگی جهان اجتماعی ـ منع و ترغیب هویت‌های اجتماعی خاص و متناسب با عقاید در هر جهان اجتماعی ـ مربوط به جوامعی است که در آن‌ها دوام هویت فرهنگی با چالش مواجه شده است.

۴) علت به وجود آمدن ازخودبیگانگی تاریخی در جوامع است. ـ برخورداری جهان اجتماعی از روش‌های مناسب کنترل اجتماعی ـ تغییر در موقعیت اجتماعی افراد به دلیل تحرک‌های اجتماعی آن‌ها ـ مربوط به جوامعی است که فرهنگ آن‌ها در معرض آسیب بیشتری قرار دارد.

WWW.ArefOnline.ir

۶۶- پیامدهای بروزیافته در هر یک از افراد زیر به ترتیب با کدام‌یک از جنبه‌های رشد همخوانی بیشتری دارد؟

- **کودکی که با شنیدن موسیقی‌های شاد، ضربان قلبش بالا می‌رود و شروع به جنب‌وجوش و دویدن می‌کند.**
- **نوجوانی که هنگام شنیدن یک سخنرانی دربارهٔ مسئولیت‌پذیری، از خودش می‌پرسد: «برای کمک به جامعه چه وظیفه‌ای بر دوش من است؟»**
- **دانش‌آموزی که در یک گفت‌وگوی گروهی، برای جلب‌نظر همکلاسی‌ها از عبارت‌های طنز استفاده می‌کند تا مورد پذیرش جمع قرار گیرد.**
- **نوجوانی که با شنیدن این جمله که «دوست صمیمی‌ات دیگر با تو صادق نیست.» به فکر فرو می‌رود و غمگین می‌شود.**

۱) جسمانی ـ اخلاقی ـ شناختی ـ هیجانی
۲) هیجانی ـ اخلاقی ـ اجتماعی ـ اخلاقی
۳) جسمانی ـ اجتماعی ـ شناختی ـ اخلاقی
۴) هیجانی ـ اجتماعی ـ اجتماعی ـ هیجانی

۶۷- با توجه به عامل رشدی مد نظر در اشعار زیر، کدام گزینه درست است؟

الف) «ز تخم هر چه خیزد، باز سوی اصل خود تازد، نهال میوه از ریشه، جان گیرد بارور گردد.»
ب) «ز بستانِ زمانه، خوی گیرد هر نهالی، که باد و خاک و آبش، بخشد شور و کمالی»

۱) اگر دو فردی که دوقلو هستند، از یک تخمک یکسان متولد شده باشند، عامل «الف» برخلاف عامل «ب» می‌تواند رشد جسمانی آن‌ها را تحت تأثیر قرار بدهد.
۲) این‌که کودکان به طور میانگین در ۱۵ماهگی می‌توانند بدون کمک راه بروند، نشان‌دهندهٔ تأثیر عامل «ب» برخلاف عامل «الف» بر فرایند رسش است.
۳) اثرگذاری عامل «ب» برگرفته از تغییراتی است که لزوماً خارج از بدن فرد رخ می‌دهند؛ در حالی که محل شکل‌گیری عامل «الف» معطوف به درون بدن فرد است.
۴) طبق یافته‌های روان‌شناسان با افزایش سن در دورهٔ سالمندی، عامل «ب» برخلاف عامل «الف» بر تغییرات و تحولات فرد مؤثر خواهد بود.

۶۸- درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر به ترتیب کدام‌اند؟

الف) نقطهٔ آغاز رشد انسان، زمانی است که تخمک با ۴۶ کروموزوم شکل می‌گیرد.
ب) هم‌جنس‌بودن را می‌توان معیاری برای تشخیص همسان‌بودن دوقلوها در نظر گرفت.
ج) تأثیرات عوامل محیطی بر رشد انسان، بعد از تولد مطرح می‌شود.
د) چرایی شباهت ویژگی‌های رفتاری و جسمانی دوقلوهای همسان در مقایسه با دوقلوهای ناهمسان به رسش بازمی‌گردد.
ه) آثار مخرب عوامل شیمیایی به عنوان یک عامل صرفاً وراثتی، رشد جنین را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

۱) درست ـ درست ـ نادرست ـ نادرست ـ درست
۲) درست ـ نادرست ـ درست ـ درست ـ درست
۳) نادرست ـ درست ـ درست ـ درست ـ نادرست
۴) نادرست ـ نادرست ـ نادرست ـ نادرست ـ نادرست

۶۹- خانوادهٔ آقای احمدی دارای دو فرزند به نام‌های زهرا و امیر هستند که به ترتیب ۶ و ۱۳ سال دارند. کدام گزینه عبارات درستی را دربارهٔ امیر و زهرا بیان می‌کند؟

الف) براساس مراحل رشد انسان در اسلام، می‌توان زهرا را از زشتی دروغ‌گفتن آگاه کرد.
ب) پردازش امیر بیشتر از نوع مفهومی است و طبیعی است و گاهی برای رسیدن به خود آرمانی‌اش رؤیاپردازی کند.
ج) باید امیر را آقا و سرور دانست و نباید با او آمرانه رفتار شود.
د) به تدریج نوع بازی‌های زهرا از بازی‌های انفرادی به سمت بازی‌های گروهی تغییر می‌کند.

۱) «الف» ـ «ج» ۲) «ب» ـ «د» ۳) «الف» ـ «ب» ۴) «ب» ـ «ج»

۷۰- از بین عبارت‌های زیر کدام موارد درست هستند؟

الف) در مواجهه با رفتار غیراخلاقی کودکان گاهی لازم است والدین واکنشی از خود نشان ندهند.

ب) رشد درک اخلاقی کودکی شش‌ساله که برای خوشحال‌کردن دوستش کاری ناشایست را انجام می‌دهد با مشکل مواجه شده است.

ج) نوزادان در مواجهه با تغییرات رشد اجتماعی خود در سال نخست، اگر خوش‌اخلاقی‌شان پس از گذشت چند ماه کاهش یافته و با دیدن افرادی شروع به گریه کنند، رشد اجتماعی‌شان آسیب دیده است.

د) اگر فرزندپروری والدین کودک مشکلات جدی داشته باشد، کودکشان می‌تواند هیجان‌های خشم و ترس را تجربه کند، اما به آگاهی لازم برای تجربهٔ سپاس‌گزاری و ترحم نمی‌رسد.

۱) «الف» ـ «ج» ۲) «ب» ـ «د» ۳) «ب» ـ «ج» ۴) «الف» ـ «د»

۷۱- کدام عبارت در خصوص ویژگی‌های رشد در دورهٔ نوجوانی درست است؟

۱) ویژگی بارز رشد اجتماعی در نوجوانی، گسستن از خانواده و تکیه بر گروه همسالان برای دستیابی به هویت شخصی است.

۲) رشد شناختی در دورهٔ نوجوانی هم مبنای استدلال آنان را چیزی فراتر از واقعیت‌های ملموس و بیرونی می‌سازد و هم منجر به واکنش دقیق‌تر نوجوان به مسائل اخلاقی و ارزشی می‌شود.

۳) علاقهٔ یک دختر نوجوان به امور خانه‌داری و مراقبت از کودکان یکی از اجزای روانی هویت اوست که شکل‌دهی به آن یکی از تکالیف اصلی رشد در جنبهٔ اخلاقی مربوط به این دوره است.

۴) قدرت ظرفیت‌سازی حافظه در دورهٔ نوجوانی بیشتر از کودکی می‌گردد و نوجوانان به دلیل تغییرات سطح هورمون‌ها دچار ناپایداری هیجانی می‌شوند.

۷۲- اگر فردی را به مدت ۴۸ ساعت در محیطی بدون نور، صدا، تماس فیزیکی، بو و طعم قرار دهیم، کدام گزینه توصیف درست‌تری از تغییرات رفتاری، شناختی و هیجانی او مطرح می‌کند؟

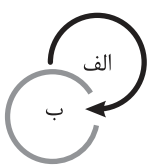
۱) برای او رهایی حواس مختلف از محرک‌های متنوع لذت‌بخش خواهد بود.

۲) به دلیل تضعیف فرایند احساس، فرد نیازمند توجه بیشتر است در نتیجه با ادراک سریع‌تری به سازماندهی محرک‌ها می‌پردازد.

۳) فرایندهای شناختی حیاتی برای بقای فرد با اختلال مواجه می‌شوند.

۴) به دلیل عدم وجود محرک‌های قابل دریافت گیرنده‌های او به جبران حسی می‌پردازند.

۷۳- با توجه به نمودار زیر که دربارهٔ فرایند انتخاب محرک از بین چند محرک است، کدام گزینه نادرست است؟



۱) عدم تفکیک مناسب بین «الف» و «ب» معلول شباهت این دو فرایند است.

۲) یادگیری نیازمند «الف» است؛ بنابراین همهٔ مشکلات یادگیری در دانش‌آموزان صرفاً ریشه در «الف» دارند.

۳) «الف» می‌تواند تحت تأثیر دریافت مبتنی بر ویژگی‌های حسی و یا مبتنی بر ویژگی‌های کیفی محرک‌ها قرار گیرد.

۴) برای شکل‌گیری فرایند «الف» اطلاعات قبلی ما که در حافظه ذخیره شده‌اند می‌توانند در گزینش محرک‌ها اثر بگذارند.

۷۴- منبع توجه در کدام‌یک از ضرب‌المثل‌های زیر به درستی مشخص شده است؟

الف) هر گردی گردو نیست. ← سبک پردازش

ب) آوای دُهُل شنیدن از دور خوش است. ← نوع انتظارات فرد

ج) آدم چیزی رو می‌بینه که دنبالش می‌گرده. ← تحریک حواس

د) مارگزیده از ریسمان سیاه و سفید می‌ترسه. ← اطلاعات موجود در حافظه

۱) «الف» ـ «ج» ۲) «ب» ـ «ج» ۳) «الف» ـ «د» ۴) «ج» ـ «د»

۷۵- کدام‌یک از گزینه‌های زیر بیانگر پدیدهٔ آماده‌سازی نیست؟

۱) پیداکردن خانهٔ همکار پس از مدت‌ها، به دلیل تنها یک بار رفتن به خانهٔ او برای عیادت با جمع دوستان.

۲) احتمال قضاوت چهره‌ای خنثی به عنوان فردی پرخاشگر در صورتی بیشتر است که قبل از آن تصویر مشتی گره‌کرده دیده باشیم.

۳) انجام‌دادن چند تمرین منطقی در یک زمان، موجب بهبود کارایی در آزمون‌های ریاضی و هوش می‌شود.

۴) نوشتن برنامهٔ روز بعد و گذاشتن آن بالای سر در هنگام خواب، احتمال انجام برنامه را در روز بعد افزایش می‌دهد.

۷۶- در متن زیر سارا مشکل خود را برای روان‌شناس مدرسه شرح داده است. مفاهیم کدام گزینه به ترتیب با عبارات مشخص‌شده در این متن ارتباط بیشتری دارد؟

«من مشکلی با فهمیدن درس در کلاس ندارم، اما وقتی در اتاقم نشسته‌ام و درسی را چند بار مرور می‌کنم خسته می‌شوم و سراغ کار دیگری می‌روم. مخصوصاً صبح زود که پیش از خوردن صبحانه می‌خواهم چند صفحه‌ای بخوانم خیلی اذیت می‌شوم. در این شرایط حتی خط‌کشیدن زیر مطالب مهم هم نمی‌تواند کمکی به من بکند.»

۱) ساماندهی توجه: استفاده از حواس مختلف / عامل ایجاد تمرکز: تغییرات درونی محرک‌ها / خروج از آشنایی نسبی با موضوع

۲) موانع تمرکز: یکنواختی و ثبات نسبی / عامل ایجاد تمرکز: انگیختگی ذهنی / خروج از یکنواختی و ثبات نسبی

۳) موانع تمرکز: آشنایی نسبی با موضوع / موانع تمرکز: عوامل فیزیولوژیک / ایجاد هدف و اهمیت‌دهی به آن

۴) ساماندهی توجه: پرهیز از انجام‌دادن چند تکلیف به طور هم‌زمان / عامل ایجاد تمرکز: تغییرات درونی محرک‌ها / ایجاد عناصر زیباشناختی متن

۷۷- هر کدام از موارد زیر به ترتیب مربوط به کدام مقولهٔ کارکرد توجه است؟

- **عیب پاکان زود بر مردم هویدا می‌شود در میان شیر خالص، موی رسوا می‌شود**
- **سیاست‌مداران ترجیح می‌دهند خطای آژیرهای اعلام خطر شهری از نوع اعلام خطر اشتباه باشند تا به صدا درنیامدن آن‌ها در هنگام خطر.**
- **آتش‌نشانان در زمان استراحت نیز همواره آمادهٔ شنیدن آژیر خطر و شروع عملیات نجات هستند.**
- **در روابط انسانی برخی دلخوری‌ها و عصبانیت‌ها ناشی از به وجود آمدن سوءتفاهم است.**

۱) تعداد محرک انحرافی ـ تأثیر هم‌زمانی تکالیف ـ هشدار کاذب ـ اصابت

۲) تمایز محرک هدف ـ تأثیر هم‌زمانی تکالیف ـ هشدار کاذب ـ اصابت

۳) تعداد محرک انحرافی ـ تأثیر اهمیت تکلیف ـ گوش‌به‌زنگی ـ هشدار کاذب

۴) تمایز محرک هدف ـ تأثیر اهمیت تکلیف ـ گوش‌به‌زنگی ـ هشدار کاذب

۷۸- هر یک از عبارات زیر به ترتیب معلول موارد کدام گزینه است؟

- **یک دانش‌آموز برون‌گرا در پروژهٔ گروهی طراحی پوستر با همکلاسی‌هایش تا ۴۰ دقیقه با حوصله مشارکت می‌کند، اما هنگام مطالعهٔ کتاب درسی‌اش برای امتحان در اتاقش بعد از ۱۵ دقیقه تمرکزش را از دست می‌دهد.**
- **آقای جوادی هر روز از کنار یک تابلوی تبلیغاتی بزرگ در مسیر محل کارش عبور می‌کند، اما نمی‌داند چه مطلبی روی آن نوشته شده است.**
- **سرآشپز ماهر رستوران برای ایجاد دستور یک غذای جدید علاوه بر چشیدن غذا، رنگ و زمان پخت را هم در نظر می‌گیرد.**

۱) دشواری تکلیف مورد نظر ـ آشنایی نسبی با موضوع ـ توجه مستمر

۲) ویژگی‌های شخصی ـ آشنایی نسبی با موضوع ـ توجه ارادی

۳) دشواری تکلیف مورد نظر ـ عدم وجود تغییرات درونی محرک ـ توجه پراکنده

۴) ویژگی‌های شخصی ـ عدم وجود تغییرات درونی محرک ـ دریافت چندحسی

WWW.ArefOnline.ir

۷۹- درستی یا نادرستی هر یک از عبارت‌های زیر به ترتیب کدام است؟

- **به دلیل ارتباط نزدیک میان دو مفهوم توجه و ادراک همهٔ افراد قادر به تفکیک آن دو از هم نیستند.**
- **وجود خطای ادراکی مقدم بر خطای شناختی است.**
- **چیستی خطای مولر ـ لایر، بلندترانگاشتن خط واگرا نسبت به خط همگرا است.**
- **شکل**  **بیانگر خطای عدم مطابقت ادراک با احساس است.**

۱) نادرست ـ درست ـ نادرست ـ درست
۲) درست ـ نادرست ـ نادرست ـ درست
۳) درست ـ نادرست ـ درست ـ نادرست
۴) نادرست ـ درست ـ درست ـ نادرست

۸۰- در متن زیر یکی از اصول گشتالتی مطرح شده است. کدام گزینه در ارتباط با آن درست است؟

«در حال رانندگی در یک جادهٔ پیچ‌درپیچ کوهستانی هستید که درختان بلندی دو طرف جاده را پوشانده‌اند. در برخی نقاط، شاخ و برگ درختان به هم می‌رسند و باعث می‌شوند برای لحظاتی بخش‌هایی از خط ممتد جاده ناپدید شود. با این حال، مغز شما به طور خودکار آن خط جاده را به صورت پیوسته و بدون وقفه ادراک می‌کند و مسیر پیچش جاده را «ادامه می‌دهد»، حتی اگر برای چند لحظه آن را به طور کامل نبینید.»

۱) بنا به نظر روان‌شناسان گشتالت، ادراک ما از ادامهٔ جاده به این دلیل است که علی‌رغم وجود مجموع اجزا، روابط بین اجزا هم‌چنان ادراک می‌شود.
۲) این اصل می‌تواند یک الگو ایجاد کند که طبق آن فرد بدون داشتن دستورالعمل دیگری همین الگو را تکرار کند.
۳) این اصل به اصول ادراکی جدید نزدیک‌تر است که نوع پردازش افراد را در ادراک ما مؤثر می‌دانند.
۴) وجه تمایز این اصل از سایر اصول گشتالتی، اهمیت‌دادن بیشتر به شباهت‌هاست تا به نزدیکی بین اشیا.

پاسخ‌نامهٔ تشریحی آزمون را ساعت ۱۲:۳۰ از صفحهٔ شخصی خودتان در سایت آزمون خیلی سبز دریافت کنید.

azmoon.kheilisabz.com

اساتید، مشاوران و دانش‌آموزان گرامی؛
نظرات، پیشنهادات، انتقادات و بازخوردهای خود نسبت به سؤالات این آزمون را می‌توانید از طریق آیدی Kheilisabz_edit@ در همهٔ پیام‌رسان‌ها با ما به اشتراک بگذارید.

WWW.ArefOnline.ir

مرکز مشاوره عارف

آزمون آزمایشی خیلی سبز

رشته انسانی

پایه دوازدهم — مرحله هشتم

سال تحصیلی ۱۴۰۴-۰۵

۱۴۰۴/آذر/۰۷

دفترچه شماره دو

پایه

مواد امتحانی	تعداد سؤال	از شماره	تا شماره	مدت پاسخگویی	دوازدهم	یازدهم	دهم
زبان عربی	۲۰	۸۱	۱۰۰	۲۰ دقیقه	درس ۱ (از ابتدای تمارین) و درس ۲ صفحهٔ ۱۱ تا ۳۶	—	درس ۵ و ۶ صفحهٔ ۶۷ تا ۹۲
تاریخ	۱۳	۱۰۱	۱۱۳		درس ۲ تا ۴ صفحهٔ ۱۶ تا ۶۰	—	درس ۹ تا ۱۲ صفحهٔ ۸۰ تا ۱۱۷
جغرافیا	۱۲	۱۱۴	۱۲۵		درس ۲ و فنون و مهارت‌های جغرافیایی (۱) صفحهٔ ۲۱ تا ۴۰	—	درس ۶ تا ۸ صفحهٔ ۴۷ تا ۸۲
فلسفه و منطق	۲۰	۱۲۶	۱۴۵	۲۰ دقیقه	درس ۲ تا ۴ صفحهٔ ۸ تا ۲۸	درس ۴ و ۵ صفحهٔ ۲۸ تا ۴۲	درس ۴ و ۵ صفحهٔ ۲۷ تا ۵۲
اقتصاد	۱۵	۱۴۶	۱۶۰	۱۵ دقیقه	—	—	درس ۳ تا ۵ صفحهٔ ۲۲ تا ۵۴
مجموع		۸۰ سؤال		۷۵ دقیقه		—	

نام درس	طراحان به ترتیب حروف الفبا	مسئول درس ـ گزینشگر
زبان عربی	کیارش پورمهدی ـ آریا ذوقی ـ زهرا فرزانه ـ موسی کاظم غلامی	موسی کاظم غلامی
تاریخ	خدیجه جنت علیپور ـ مریم صالحی ـ نگار کاتبی	خدیجه‌جنت‌علیپور
جغرافیا	الهه ریاحی‌نسب ـ مریم صالحی ـ بهروز یحیی	مریم صالحی
فلسفه و منطق	علی اکبر آخوندی ـ سعید رحیمیان ـ مجید قدرتی پور	علی‌اکبر آخوندی
اقتصاد	سارا شریفی ـ پریناز گلپایگانی ـ ستایش محمدی	سارا شریفی

مدیر تألیف آزمون: فاطمه آقاجانپور

استفاده از ماشین حساب مجاز نیست.

این آزمون نمره منفی دارد.

دفترچه سؤالات آزمون‌های خیلی سبز، از همه نظر (تعداد سؤال‌ها،زمان پاسخگویی،نوع چینش گزینه‌ها،نوع صفحه‌آرایی، فونت سؤالات،سایز کلمات و اعداد، جای خالی محل انجام محاسبات و ...) در شبیه ترین حالت به دفترچه سؤالات کنکور سراسری طراحی می‌شود.

WWW.ArefOnline.ir

ویژه کنکوری‌های ۱۴۰۵

شروع مجدد دوازدهمی‌ها از مهر

Azmoon.kheilisabz.com

• **عيّن الأنسبَ للجواب عن التّرجمة أو المفهوم من أو إلى العربيّة (۸۱ ـ ۸۹):**

۸۱- ﴿كان النّاسُ أمّة واحدةً فبعثَ اللّهُ النَّبيّين مبشّرينَ﴾:

۱) مردم امت واحد بودند، پس خدا پیامبرانِ بشارت‌دهنده را مبعوث کرد!

۲) مردم یک امت بودند، پس پروردگار، انبیا را فرستاد که بشارت‌دهنده باشند!

۳) مردمان امتی یگانه بودند، پس پیامبران را الله، بشارت‌دهنده فرستاد!

۴) مردمان امتی واحد بودند، سپس انبیا از سوی خدا نویدآور مبعوث شدند!

۸۲- «كانت جدّتي الّتي تمنحُ ثروتَها للفقراء، قد صنعت لهم مَعمَلاً في القريةِ لإستخدامهم فيه!»:

۱) مادربزرگ من که دارایی خود را به فقرا داده بود، برای استخدامشان در روستا، کارگاهی در آن‌جا بنا کرده است!

۲) مادربزرگم کسی بود که ثروتش را به فقیران می‌بخشید و برای آن‌ها در روستا، جهت استخدامشان کارگاهی ساخته بود!

۳) مادربزرگم که ثروت خود را به نیازمندان می‌بخشید، در روستا، یک کارگاه برای استخدامشان در آن ساخته بود!

۴) مادربزرگ من ثروت خود را به فقیران می‌داد و برای آن‌ها در روستا، جهت استخدام، کارگاه بنا کرده است!

۸۳- «كأنّ البائع كان يتردّد في بيع سيّارته لكنّ المشتري كانَ قد عزَمَ على شراءها لأنّه لم يجد سيّارة تعجبه مثل هذه!»:

۱) گویی فروشنده در فروش اتومبیل خود، تردید می‌کرد، اما مشتری تصمیم بر خرید آن گرفته بود زیرا ماشینی را پیدا نکرده که مثل این خوشش بیاید!

۲) گویا فروشنده در فروختن ماشین خود، تردید می‌داشت، اما گویی خریدار جهت خرید آن مصمم بوده چراکه ماشینی را نیافته که همچون این از آن خوشش بیاید!

۳) گویا که فروشنده در فروش اتومبیل خویش مردد بود، اما خریدار مصمم بر خرید آن شده بود زیرا خودرویی که مثل این او را به شگفت بیاورد، نیافته بود!

۴) مثل این‌که خریدار برای فروختن ماشین خود تردید کرده بود و مشتری تصمیم به خریدن آن گرفته بود زیرا که مثل این ماشینی را نیافته بود که او را شگفت‌زده کرده باشد!

۸۴- «قد يحدث لنا أن نَجرحَ بألسنتِنا قُلوباً و لا نقدر على تعويض ذلك بسهولةٍ فالعاقل لن يُعرِّض نفسه للضربة و إزعاج الآخرين!»:

۱) ممکن است برای ما پیش آمده باشد که قلب‌هایی را با زبان‌هایمان جریحه‌دار کنیم که به آسانی قدرت جبرانش را نداریم پس انسان عاقل خودش را در معرض ضربه‌زدن به دیگران و رنجاندن آن‌ها قرار نمی‌دهد!

۲) گاهی برایمان پیش می‌آید که با زبان‌هایمان دل‌هایی را زخمی کنیم و به سادگی قادر بر جبران آن نیستیم پس عاقل خودش را در معرض آسیب و رنجاندن دیگران قرار نخواهد داد!

۳) احیاناً برایمان رخ می‌دهد که با زبان‌هایمان قلب‌هایی را جریحه‌دار کنیم که نتوانیم به سادگی آن را جبران کنیم پس دانا خودش را در معرض این قرار نمی‌دهد که به دیگران ضربه و آسیب بزند!

۴) برای ما گاهی اوقات رخ می‌دهد که قلب‌هایی را با زبان خود جریحه‌دار کنیم و نتوانیم آن را به آسانی جبران کنیم بنابراین انسان خردمند خویشتن را در معرض آسیب و رنجاندن دیگران قرار نمی‌دهد!

۸۵- «تُصَدِّرُ الصّناعات اليدويّة الإيرانية إلى البُلدان الأجنبيةِ فإنّها تَجذبُ آلاف الأشخاص لرؤيتها!»:

۱) صنایع دستی ایران به کشورهای بیگانه صادر می‌شود و آن‌ها هزار شخص را برای دیدنشان می‌کشانند!

۲) صنایع دستی ایرانی را به کشورهای خارجی صادر می‌کنند که هزاران نفر از آن‌ها برای دیدنشان جذب شوند!

۳) صنایع دستی ایرانی به سرزمین‌های بیگانه صادر شده و هزاران نفر از اشخاص را جذب خود می‌کند تا آن‌ها را ببینند!

۴) صنایع دستی ایرانی به کشورهای بیگانه صادر می‌شود، پس آن‌ها هزاران شخص را برای دیدنشان جذب می‌کنند!

۸۶- عيّن الصحيح:

۱) أُنظر يا صديقي، كيف بدأ الخلقَ في البداية: ای دوست من نگاه کن، چگونه در ابتدا آفرینش آغاز شد!

۲) بيعُ المحرار و القُطن الطبّيّ بدون وصفة مسموحٌ: فروش دماسنج و پماد طبّی بدون نسخه نیز مجاز است!

۳) لا بُدَّ أن نَعتبرَ البُحيرات في قائمة مناطق الجذب السّياحيّ: ناگزیریم که دریاها را در لیست مناطق دارای جاذبهٔ جهانگردی به شمار بیاوریم!

۴) الحرباء تُدير عينَيها في اتّجاهات مختلفة بدون تحريك رأسها: آفتاب‌پرست چشمانش را بدون حرکت‌دادن سرش در جهت‌های مختلفی می‌چرخاند!

۸۷- عيّن الخطأ:

۱) سُئل السُّيّاح: أ في المطار دليلٌ؟ فأجابوا لا شخصَ هناك: از گردشگران پرسیده شد: آیا در فرودگاه راهنمایی هست؟ پس پاسخ دادند هیچ کسی آن‌جا نیست!

۲) أقبل على شراء محصولنا رؤساء المناجم و شركات التّقنيّة: رئیس‌های معادن و شرکت‌های فناوری خرید محصول ما را قبول کردند!

۳) لا نُبرّئ أنفسنا لأنّه لا يوجد أحدٌ لم يرتكب خطأ: ما خودمان را بی‌گناه نمی‌شماریم، زیرا کسی پیدا نمی‌شود که مرتکب اشتباهی نشده باشد!

۴) لا سوء أسوأ من اليأس في رأيي فلا يَحزنْك قول الآخرين: از نظر من هیچ بدی‌ای بدتر از ناامیدی نیست، پس سخن دیگران نباید تو را ناراحت کند!

۸۸- «کشاورزان گاهی آرزو می‌کنند و می‌گویند: کاش باران بسیاری ببارد!»:

۱) قد يتمنّى المُزارعون و يقولون: ليت مطراً كثيراً ينزل!

۲) قد تَمنّى الفلّاحون و يقول: لعلّ المطر ينزل كثيراً!

۳) قد يتمنّون الزّارعون و يقولون: ليت المطر ينزل كثيراً!

۴) قد تَمنّى المُزارعون و يقولون: لعلّ مطراً كثيراً ينزل!

۸۹- عيّن الأقرب من المفهوم: «يبقى المؤمن حيّاً و إن نقل إلى منازل الأموات!»

۱) پس از مرگ، چه ترسی؟ که مرا زنده نگه داشت / دل عاشق و جانِ من و آن یارِ به دل‌خواه

۲) نمیرم از این خاک، که عشقم به خدا بود / ز جان رسته‌ام از تن، نه ز اندیشهٔ سود و زیانم

۳) مرگ را چه گمان بَرَد آن کس که جان است؟ / زنده است و نبیندش، آن کو گمان است!

۴) مُرده آن باشد که نامش نبرند / زنده آن است که نامش بِبَرند

• **اقرأ النّصَّ التالي ثمّ أجِب عن الأسئلة (۹۰ ـ ۹۴) بِما يُناسب النّصّ:**

«غوته» (گوته) شاعر ألمانيّ شهير وُلد في فرانكفورت في منتصف القرن الثّامن عشر و نَشأ في بَلد يُقدَّس فيه العلم و الفنّ و تُفتَح فيها نافذة نحو الحضارة الإنسانيّة. كانت من أهمّ مصادر إلهامه الأشعار العربيّة و الفارسيّة حيث تأثّر بجماليّات اللّغات الشّرقيّة و تراكيبها الرّوحية. «حافظ» الشّاعر الإيرانيّ الكبير كانت له مَكانة خاصة في قلب غوته، فعُمق روحه و جمال شعره كانا مصدر إلهام له. اهتمام حافظ في أشعاره بالحُبّ و الأخلاق الإنسانيّة و العواطف العميقة جَذب غوته. تأثير حافظ في مجال تكرار الألفاظ و نغمة الكلام على غوته تأثير ملحوظ و واضح. ما نشهد في أشعار حافظ هو أنّه يبحث عن الحياة الصّالحة الطّيّبة للإنسان و هذا ما كان غوته يَبحث عنه في حياته و آثاره و هو يُحبّ أن يُدرك كيف يَستطيعُ حافظ أن يتكلّم في أشعاره عن العواطف العميقة بكلمات بسيطة بأجمل أشكالها.

رغم الاختلافات الثّقافيّة و اللّغويّة بين غوته و حافظ، تَعلّم غوته أنّ الأدب و الفنّ يُمكن أن يكونا جسراً بين الحضارات و وسيلةٌ مناسبة للتّعرّف على الفنّانين المُمتازين للشّعوب المختلفة يَستطيع أن يُشكّل علاقات عميقة بين الأمم في مناطق العالم المختلفة.

۹۰- ماذا أعجبَ غوته عن حافظ؟

۱) إنّ لحافظٍ أشعارٌ جميلةٌ يُمكن للجميع أن يفهمَ ما فيها!

۲) حافظ أنشد أشعاره باللّغتين الفارسيّة و العربيّة!

۳) إنّه قد جمع بين الحبّ و الأخلاق الإنسانيّة في أشعاره!

۴) حافظ جاء بالمفاهيم العميقة في أشعاره بأجمل شكل!

۹۱- عيّن الصّحيح:

۱) القرن الثّامن عشر عصرٌ تعرّف فيه الغربيّون على الحضارة الشّرقيّة!

۲) غوته أمضى حياته في البحث عن المكارم الإنسانيّة و الحياة الطّيّبة!

۳) الأدب هو السّببُ الوحيد الّذي يُمكننا أن نبني جسراً بين الحضارات المختلفة!

۴) نُشاهد في جميع أشعار غوته أثراً من حُبّه بِحافظ الشّيرازيّ!

۹۲- عيّن الخطأ:

۱) إنّ حافظاً يَقع في أعلى مكانة في الأدب و الفنّ بين الإيرانيّين!

۲) فرانكفورت مدينة في ألمانيا يُحبّ كثيرٌ سُكّانها العلم و الفنّ!

۳) إنّ غوته تأثّر من الشّعراء في البلاد الشّرقيّة خاصّةً حافظ الشّيرازيّ!

۴) إنّ لأشعار حافظٍ جمالاً كثيراً في الألفاظ و نغمات الكلام حيثُ يُعجب الآخَرين!

- **عيّن الصّحيح في الإعراب و التّحليل الصّرفي للكلمات (۹۳ ـ ۹۴):**

۹۳- «ألمانيّ ـ تأثّر ـ التّعرّف ـ يستطيع»:

۱) ألمانيّ: اسم ـ مفرد مذكّر ـ نكرة ـ معرب / صفةٌ و مرفوع بالتّبعيّة من موصوفها «شاعر»

۲) تأثّرَ: فعلٌ مضارعٌ ـ للغائب ـ مزيد ثلاثيّ من باب تفعّل ـ مبنيّ ـ لازم / فعلٌ و فاعلٌ و الجملةُ فعليّةٌ

۳) التّعرّف: مفرد مذكّر ـ مصدر مزيد ثلاثي على وزن «تفعّل» ـ مضارعه: يتعرّف ـ مبني / مجرورٌ بحرف الجرّ

۴) يَستطيع: فعلٌ مضارعٌ ـ للغائب ـ مزيد ثلاثيّ من مصدر «إطاعة» ـ معرب ـ مبني للمعلوم / فعل و فاعله «حافظ»

۹۴- «هذا ـ يُشكّل ـ الفنّانين ـ مصادر»:

۱) هذا: اسم ـ اسم الإشارة للمفرد القريب ـ معرب ـ معرفة / مبتدأ و خبره «ما»

۲) يُشكّل: مضارعٌ ـ للمفرد الغائب ـ مزيد ثلاثي من مصدر «تشكّل» ـ معرب ـ متعدّ / مفعوله «علاقات»

۳) الفنّانين: جمع سالم للمذكّر (مفرده: «فنّان» على وزن «فعّال») ـ معرب / مجرور بحرف الجرّ بالياء

۴) مصادر: اسم ـ جمع تكسير أو مكسّر (مفرده: مَصدر) ـ نكرة ـ معرب / موصوف و صفته «أهمّ»

- **عيّن الجواب الصّحيح للأسئلة التّالية (۹۵ ـ ۱۰۰):**

۹۵- عيّن الخطأ في ضبط حركات الحروف:

۱) العَصَب خَيطٌ أبيَض فِي الجِسم يَجري فيهِ الحِسُّ!

۲) هذهِ التَّمارينُ سَهلَة و لكنَّ أكثَرَ الطُّلّاب خائِفونَ!

۳) اِنتَشَرَ في إحدَى الصُّحُفِ الفَرَنسيَّةِ خَبَرُ مُوتِ نوبل!

۴) التَّلُّ مِنطَقَةٌ مُرتَفِعَةٌ فَوقَ سَطحِ الأرضِ أصغَرُ مِنَ الجَبَل!

۹۶- عيّن عبارة ما جاءَ المفعول قبل الفاعل:

۱) التقَطَ هذه الصّور الرّائعة الغواصون في أعماق البحر!

۲) ساعدنا المعلّمون في كتابة الأبحاث بأفكار مفيدة!

۳) قدّمنا هذه الهديّة الجميلة إلى الوالد في يوم ميلاده!

۴) ساعدَتِ البشر المخترعات الحديثةُ لتسهيل الأمور!

۹۷- عيّن الاسم الّذي لا تتغيّر حركة آخره:

۱) هذان الرّجلان تَناولا الطّعام بعد أن تمّ العمل!

۲) وصل البريد إلى المنزل قبل أن أصل إلى البيت!

۳) أولئك الطّلّابُ قرؤوا الصّحيفة و بحثوا عن خبر مهمّ!

۴) يشتهر كرمان بإنتاج الفستق في الأسواق المحليّة و الدوليّة!

۹۸- عيّن الصّحيح بعد استخدام الحروف المشبّهة بالفعل:

۱) المعلّمونَ حاضرونَ في مهرجان المدرسة. ← إنّ المعلّمونَ حاضرينَ في مهرجان المدرسة!

۲) المسافرانِ وصَلا إلى المطار متأخّرَين. ← كأنّ المسافرانَ وصَلا إلى المطار متأخّرَين!

۳) اللّونُ البنفسجيّ مُهدّئُ الأعصاب في غرفة النّوم. ← لعلّ اللّونَ البنفسجيُّ مُهدّئُ الأعصابِ في غرفة النّوم!

۴) هاتانِ البنتانِ قامتا بجولة علميّة في الإنترنت. ← ليت هاتينِ البنتينِ قامتا بجولة علميّة في الإنترنت!

۹۹- عيّن «لا» النّافية للجنس:

۱) لا عَجَب أن ينجح الطّالب المجتهد فهو يدرس باجتهاد و نظام!

۲) ألا كلّ شيء غير الله باطل فتعلَّق بالخالق لا بالخلق!

۳) لا أعلَم ماذا سيحدث غداً لكنّني أدرك أنّ كلّ ما يختاره الله لنا فيه خير!

۴) لا تُحمّل الآخرين أخطاءك فالمسؤوليّة على كلّ إنسان بعمله!

۱۰۰- عيّن ما ليست فيه الحال:

۱) ليت الإنسان يعرف العالم الأكبر من هذا العالم مُنطوياً في وجوده!

۲) هذا الشّيخ المزارع يشتغل بغرس الأشجار راجياً بأن يأكل الآخرون من ثمارها!

۳) لمّا يُشاهد الوالدان نشاط أولادهما عند اللّعب يصيرانِ فرحين!

۴) ينام هذا السّمك تحت الطّين أكثر من سنة و هو لايحتاج إلى الطّعام!

۱۰۱- کدام مورد دربارهٔ امتیازات و قراردادهای عهد قاجار درست است؟

۱) گلداسمیت: جداسازی مناطقی از سیستان و بلوچستان و الحاق آن به خاک انگلستان

۲) شیلات شمال، تأسیس نیروی قزاق و بانک شاهنشاهی: امتیازات اقتصادی و سیاسی روسیه

۳) عهدنامهٔ فین‌کنشتاین: ارسال هیئت‌های نظامی از فرانسه برای تعلیم و تجهیز سپاه در عهد ناصرالدین‌شاه

۴) آخال: الحاق سرزمین‌های شرق دریای کاسپی (قزاقستان، تاجیکستان و ...) به روسیه

۱۰۲- در کدام مورد، تقدم و تأخر زمانی رویدادهای روی نمودار زمان، به درستی ترسیم شده است؟

الف) اعطای لقب امپراتریس هند و بریتانیا به ملکهٔ انگلستان

ب) شروع جنبش استقلال‌طلبی آمریکا

ج) کودتای ناپلئون بناپارت

د) انقراض سلسلهٔ زندیه

۱) جدیدتر ← قدیم‌تر: ج، الف، ب، د

۲) جدیدتر ← قدیم‌تر: الف، د، ج، ب

۳) جدیدتر ← قدیم‌تر: ج، ب، الف، د

۴) جدیدتر ← قدیم‌تر: الف، ج، د، ب

۱۰۳- کدام موارد دربارهٔ تحولات جهان غرب در سده‌های هفدهم تا نوزدهم میلادی درست است؟

الف) پتر کبیر علی‌رغم موفقیت‌های استعماری خود، در رؤیای دستیابی روسیه به دریاهای آزاد ناکام ماند.

ب) در سال ۱۷۸۹ م، انقلابی برای آزادی و برابری در فرانسه با حملهٔ طبقات مختلف اجتماعی به زندان باستیل آغاز شد.

ج) رقابت بین دولت‌های اروپایی مانع از به سلطه درآمدن امپراتوری عثمانی توسط یکی از آن‌ها تا پایان جنگ جهانی اول شد.

د) اگرچه پادشاه جدید انگلستان در برخورد با مجلس رویکردی مشابه کرامول در زمان ریاست‌جمهوری اتخاذ کرد، اما با نتایج متفاوتی روبه‌رو شد.

۱) «الف» ـ «ج»　　۲) «ب» ـ «د»　　۳) «الف» ـ «د»　　۴) «ب» ـ «ج»

۱۰۴- کدام مورد دربارهٔ ساختار جامعهٔ ایران در دورهٔ افشاریه (۱)، زندیه (۲) و قاجاریه (۳) درست است؟

الف) اصلاحات و تحولات مثبت در کشاورزی

ب) ساخت مدارس جدید

ج) تقلید از بناهای اروپایی

د) تأثیر مستقیم جنگ بر وضعیت اقتصادی

۱) «الف» از اشتراکات (۱) و (۳) و «د» از نقاط مشترک (۲) و (۳) است.

۲) «ب» و «د» از وجوه مشترک (۲) و (۳) است و «الف» از وجوه اختلاف (۲) و (۳) است.

۳) «د» از وجوه مشترک (۲) و (۳) و «ج» از ویژگی‌های (۳) است.

۴) «ب» از وجوه اختلاف (۱) و (۲) و «د» از وجوه مشترک (۱) و (۳) است.

۱۰۵- کدام گزینه می‌تواند احتمال درست‌تری از زندگی فردی باشد که در جامعهٔ عهد قاجار می‌زیسته است؟

۱) اگر به دلیل تنگ‌دستی نمی‌توانست مالیاتش را پرداخت کند، زیر نظر قاضی در محاکم شرع محاکمه می‌شد.

۲) اگر جزء خاندان‌های زمین‌دار بود، ممکن بود با یکی از شاهان قاجار پیوند ازدواج برقرار کند.

۳) اگر روحانی بود، عمدتاً در شهرها می‌زیست و در دعاوی مدنی ازجمله دعواهای ملکی و سرقت قضاوت می‌کرد.

۴) اگر در آزمون استخدامی اداری شرکت می‌کرد، از شانس بالایی برای کارکردن و ریاست وزارت مالیه برخوردار بود.

۱۰۶- کدام گزینه دربارهٔ مدارس آموزشی عصر قاجار درست است؟

۱) مدارس مروی و سپهسالار از جمله مدارس آموزشی با نظام سنتی در پایتخت بودند.

۲) دارالفنون با هدف آموزش علوم مختلف به دانشجویان در حضور امیرکبیر تأسیس شد.

۳) نخستین مراکز آموزشی جدید به دست مسیونرهای آمریکایی و منطبق با فرهنگ ایرانی ساخته شد.

۴) میرزا حسن رشدیه با هدف نظارت بر محتوای تدریس، چندین مدرسه به‌ویژه در دورهٔ تحصیلی ابتدایی بنیان گذاشت.

۱۰۷- با توجه به آرای اصحاب دایرةالمعارف، کدام‌یک دربارهٔ دو ویژگی حکومت در ایران انتقاد می‌کردند؟

الف) برخی گزارش‌ها نشان از آن دارد که در دورهٔ قاجار، روستاییان کم و بیش تحت ستم اربابان و مأموران مالیاتی بوده‌اند.

ب) پس از مرگ کورش، پسرش کمبوجیه بر تخت نشست و وارث حکومت شد.

۱) ولتر در تقابل با «الف» قرار داشت و روسو از «ب» انتقاد می‌کرد.

۲) «الف» مورد انتقاد جدی از سوی مونتسکیو قرار داشت و روسو مخالف سرسخت «ب» بود.

۳) ولتر و روسو هر دو از مخالفان «ب» بودند و مونتسکیو در مقابل «الف» قرار داشت.

۴) مونتسکیو از «ب» انتقاد می‌کرد و «الف» نقطهٔ مقابل هر سه اندیشمند بود.

۱۰۸- از بین موارد زیر، به‌ترتیب، دومین و چهارمین رویداد اتفاق‌افتاده در سلسلهٔ هخامنشیان کدام است؟

الف) لشکرکشی به جنوب روسیهٔ کنونی

ب) همسایه‌شدن ایران با دولت ـ شهرهای یونانی

ج) تصرف جزایر دریای اژه

د) اضافه‌شدن مصر به قلمرو هخامنشیان

۱) «الف» ـ «ب»
۲) «ب» ـ «الف»
۳) «د» ـ «ج»
۴) «ج» ـ «د»

۱۰۹- محققی به پژوهش دربارهٔ سلسلهٔ ماد پرداخته است. کدام گزینه می‌تواند از نتایج تحقیقات او باشد؟

۱) پس از ورود به ایران در مناطق شمالی و شرقی استقرار یافتند.

۲) نابرابری‌های میان مردم عادی و طبقهٔ حاکم در این دوره افزایش یافت.

۳) برای اولین بار در حدود ۲۹۰۰ سال پیش در سالنامه‌های آشوری به آنان اشاره شده است.

۴) سپاه آنان توسط مؤسس این سلسله به دسته‌های کمان‌داران، نیزه‌داران و سواران تقسیم شد.

۱۱۰- به ترتیب در کدام گزینه، از مصادیق عبارت‌های مطرح‌شده، تحلیل و مقایسهٔ درستی انجام گرفته است؟

- **از نوادگان قباد و پادشاه ساسانی: «الف»**
- **حکومت از ۴۷۸ تا ۵۳۱ م: «ب»**
- **مشارکت در قتل پدر: «ج»**
- **افزوده‌شدن قدرت و نجبای درجه‌دوم در دوران وی: «د»**

۱) «الف» مانند «ب» شوریدن دربار علیه خود را تجربه کرده است، اما برخلاف «ب» به قتل نرسید.

۲) «ب» برخلاف «د» که قربانی اختلافات دربار شد، با قتل پدرش به قدرت رسید.

۳) «ج» مانند پدرش و برخلاف بهرام چوبین، با هم‌دستی متحدان، افراد مدعی قدرت را کنار زد.

۴) «ج» برخلاف «د» که برای اصلاح و تثبیت امور می‌کوشید، با کشتن وارثان تاج‌وتخت بر آشوب دربار ساسانی افزود.

۱۱۱- درستی یا نادرستی هر یک از موارد «الف» تا «د» در جدول زیر در کدام گزینه آمده است؟

عرصه‌های مختلف	موقعیت زنان	خانواده	طبقات اجتماعی	قضاوت
دوران ایران باستان	«الف»: **در امور اجتماعی و اقتصادی حضور داشتند، اما نمی‌توانستند عهده‌دار مقام سیاسی شوند.**	«ب»: **خانوادهٔ گسترده در کل این دوران تداوم داشت.**	«ج»: **طبقات اجتماعی به معنای واقعی در زمان مادها شکل گرفت.**	«د»: **شاه قاضی‌القضات بود و قدرت و اختیارات نامحدود داشت.**

۱) «الف» درست است، زیرا هرچند در دورهٔ هخامنشیان زن و مرد در کنار هم و با حقوقی برابر کار می‌کردند، اما در زمان ساسانیان موقعیت اجتماعی زنان پایین‌تر از مردان بود. / «ج» نادرست است، زیرا افزایش فتوحات و توسعهٔ تشکیلات حکومتی در دورهٔ هخامنشیان موجب شکل‌گیری طبقات اجتماعی شد.

۲) «ب» نادرست است، زیرا تحت تأثیر عوامل اقتصادی و اجتماعی و گسترش شهرها و مهاجرت خانواده‌های روستایی به شهرها، خانواده‌ها کوچک و کوچک‌تر شد. / «د» نادرست است، زیرا با این‌که شاه معمولاً بالاترین مرجع قضایی و قاضی‌القضات به شمار می‌رفت، در دوران هخامنشی قوانینی وجود داشته که قدرت و اختیارات پادشاه را محدود می‌کرده است.

۳) «ب» درست است، زیرا در خانوادهٔ کهن ایرانی ازدواج درون‌گروهی بود و سلطهٔ پدر بر اعضای خانواده نامحدود بود. / «ج» درست است، زیرا زمانی که اقوام آریایی حکومت تشکیل دادند، خاندان‌های حاکم به ثروت و قدرت بیشتری دست یافتند و این تمرکز ثروت و قدرت موجب ایجاد نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی شد.

۴) «الف» نادرست است، زیرا چند نفر از زنان خاندان شاهی در دورهٔ ساسانیان به پادشاهی رسیدند و جزء نخستین شاهان زن حکومت‌های جهان باستان بودند. / «د» درست است، زیرا شاه در رأس هرم قدرت قرار داشت و شیوه‌های دادرسی و قضاوت برای پادشاه در نظر گرفته نمی‌شد.

WWW.ArefOnline.ir

۱۱۲- کدام موارد دربارهٔ سپاه و جنگ‌افزار سلسله‌های ایران عصر باستان درست است؟

الف) هر یک از اقوام تشکیل‌دهندهٔ سپاه هخامنشی، لباس جنگی مخصوص خود را داشتند؛ بنابراین می‌توان گفت برخی از اعضای سپاه جاویدان لباس مادی‌ها را به تن داشتند.

ب) اشکانی‌ها در ابتدا سواره‌نظام سنگین اسلحه نداشتند و به تدریج سواره‌نظامی تشکیل دادند که مجهز به زره و کلاه‌خود بود و در آغاز حملات از صدای طبل استفاده می‌کرد.

ج) اصلی‌ترین بخش سپاه ساسانی را سواره‌نظام تشکیل می‌داد که به دو بخش سنگین اسلحه و سبک اسلحه تقسیم می‌شد و اعضای آن از جوانان طبقهٔ اشراف و نجبا انتخاب می‌شد.

د) سپاه مادها که براساس نوع اسلحه هم دسته‌بندی می‌شد؛ مجهز به سلاح‌هایی شامل خنجر، سرنیزه، سپر، شمشیر، تیر و کمان و زوبین بوده است.

۱) «الف» ـ «ب»　　۲) «الف» ـ «ج»　　۳) «ب» ـ «ج»　　۴) «ب» ـ «د»

۱۱۳- با توجه به موارد زیر، کدام گزینه اطلاعات درستی ارائه داده است؟

الف) دیوان شاهی

ب) بزرگ فرمادار

ج) گاهنبارها

د) جنگجویان

۱) «الف» از اجزای اصلی تشکیلات اداری مرکزی دربار هخامنشی است که کارکنان آن‌ها گروهی بودند که در عصر ساسانی به طبقهٔ حاکم افزوده شدند و «ب» مجری فرامین پادشاه ساسانی بود که در غیاب شاه می‌توانست کشور را اداره کند و برخی اوقات فرماندهی سپاه را برعهده بگیرد.

۲) «ج» از جشن‌های کهن باستانی است که به شکرانهٔ آفریده‌شدن عناصر اصلی خلقت برگزار می‌شد و منسوب به نخستین پادشاه افسانه‌ای ایران است و «د» یکی از چهار دسته‌بندی جامعه در اقوام آریایی است که معرف نوعی تقسیم کار و دسته‌بندی حرفه‌ای بوده است.

۳) «ب» در رأس تشکیلات اداری هخامنشیان که متشکل از دیوان‌های گوناگونی بود، قرار داشت و تحت نظارت مستقیم پادشاه کار می‌کرد و «ج» از مشهورترین جشن‌های ایران باستان است که عبادت و شکرگزاری خدا ویژگی برجستهٔ آن بود و در شش وقت معین از سال برگزار می‌شد.

۴) ادارهٔ «الف» همانند فرماندهی ناوهای جنگی هخامنشیان برعهدهٔ پارسی‌ها و مادی‌ها بود و وظیفهٔ آن بازرسی و نظارت کامل و دقیق بر عملکرد مأموران دولتی بود و جایگاه «د» در دورهٔ هخامنشیان به دلیل اهمیت فتوحات نظامی ارتقا یافت و هم‌رتبه با گروه روحانیان شد.

۱۱۴- موارد کدام گزینه، درست است؟

الف) ۷۶ درصد از فقر در جهان مربوط به نواحی روستایی است و ۶۳ درصد فقیران برخی قاره‌ها در نواحی روستایی زندگی می‌کنند.

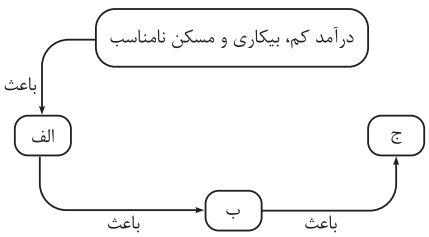
ب) در تحقق روستای پایدار به دلیل وجود چشم‌اندازهای طبیعی گسترده برخلاف شهر پایدار، رکن مربوط به محیط زیست اهمیت کم‌تری دارد.

ج) برخی از روستاییان با مسائلی چون نداشتن مالکیت زمین و کمبود زمین مواجه‌اند.

د) در گذشته، توسعهٔ کشاورزی مهم‌ترین عامل توسعهٔ روستایی محسوب می‌شد.

۱) «الف» ـ «ب»　　۲) «ج» ـ «د»　　۳) «الف» ـ «د»　　۴) «ب» ـ «ج»

۱۱۵- کدام مورد، شکل مقابل را به درستی کامل می‌کند؟



۱) الف) حاشیه‌نشینی ـ ب) افزایش جرم و بزهکاری ـ ج) زاغه‌نشینی

۲) الف) فقر شهری ـ ب) افزایش جرم و بزهکاری ـ ج) زاغه‌نشینی

۳) الف) فقر شهری ـ ب) افزایش جرم و بزهکاری ـ ج) کاهش امنیت

۴) الف) حاشیه‌نشینی ـ ب) کاهش امنیت ـ ج) افزایش جرم و بزهکاری

۱۱۶- کدام گزینه با توجه به نیازها و مسائل شهرهای امروز، با تصویر زیر مطابقت بیشتری دارد؟



۱) شهری که در آن برای امور مختلف از فناوری اطلاعات و ارتباطات استفاده می‌شود.

۲) شهری که در آن نیازهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی ساکنان به طور مناسب و عادلانه برطرف می‌شود.

۳) شهری دارای مجموعهٔ وسیعی از وسایل و نمادها و عناصری است که مورد استفادهٔ عموم ساکنان شهر قرار می‌گیرد.

۴) بهبود روشنایی معابر و بازسازی محله‌های فرسوده و مخروبه از جمله کارهایی است که مدیران شهری می‌توانند در زمینهٔ افزایش امنیت انجام دهند.

۱۱۷- موارد کدام گزینه جاهای خالی عبارت زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟

«کاربری زمین به معنی ..... است، که میزان وسعت آن نسبت به ..... محاسبه می‌شود و سرانهٔ کاربری شهری که مجموع فضاهای سبز آن ۲۵۰,۰۰۰ متر مربع و ۵۰,۰۰۰ نفر جمعیت دارد ..... است.»

۱) نوع عملکرد زمین ـ مساحت کل ـ ۰/۲ متر مربع

۲) چگونگی استفاده از زمین ـ کل جمعیت ـ ۵ متر مربع

۳) نوع عملکرد زمین ـ کل جمعیت ـ ۰/۲ متر مربع

۴) چگونگی استفاده از زمین ـ مساحت کل ـ ۵ متر مربع

۱۱۸- با توجه به مراحل کار در سامانهٔ اطلاعات جغرافیایی، هر کدام از موارد زیر در کدام بخش از سامانه انجام می‌شود؟

الف) مدل‌سازی　　ب) کدبندی اطلاعات　　ج) ذخیرهٔ داده‌ها به صورت رقومی

د) تجزیه و تحلیل فضایی اطلاعات　　هـ) نمایش نقشه و نمودار　　و) ارائهٔ گزارش و جدول

۱) «الف»، «ب»، «د» ← پردازش ـ «ج»، «هـ» ← ورودی ـ «و» ← خروجی

۲) «ب»، «ج» ← ورودی ـ «هـ»، «و» ← خروجی ـ «الف»، «د» ← پردازش

۳) «هـ»، «ج» ← ورودی ـ «الف»، «و»، «ب» ← پردازش ـ «د» ← خروجی

۴) «د»، «الف» ← خروجی ـ «و»، «هـ» ← ورودی ـ «ب»، «ج» ← ورودی

۱۱۹- موارد کدام گزینه بیانگر قابلیت‌های GIS هستند؟

۱) برنامه‌ریزی و مدیریت شهرها ـ مکان‌یابی ـ محاسبات آماری و ریاضی ـ مدیریت منابع طبیعی

۲) آمایش سرزمین ـ نقشه‌برداری ـ طبقه‌بندی و تلفیق اطلاعات ـ عمران

۳) به‌روزرسانی اطلاعات ـ محاسبات آماری ـ مکان‌یابی ـ دسته‌بندی انواع اطلاعات

۴) برقراری ارتباط منطقی بین انواع اطلاعات ـ به‌روزکردن اطلاعات ـ نقشه‌برداری ـ کاربری زمین

۱۲۰- با توجه به عبارت‌های زیر در خصوص ویژگی‌های انواع دریاچه‌های ایران، موارد ..... توصیف درستی از یکی از دریاچه‌های ..... ایران است که دریاچهٔ ..... نیز می‌تواند نمونه‌ای از آن‌ها باشد.

الف) در نیمهٔ غربی کشور قرار دارد و آب آن شور است.

ب) وسعت آن از اواخر فصل پاییز تا اوایل فصل بهار بیشتر می‌شود.

ج) آب آن از چشمه‌های کف و حاشیه و رودهایی که به آن می‌ریزند، تأمین می‌شود.

د) در قلهٔ یک کوه آتشفشان قرار دارد و آب آن از ذوب برف‌ها تأمین می‌شود.

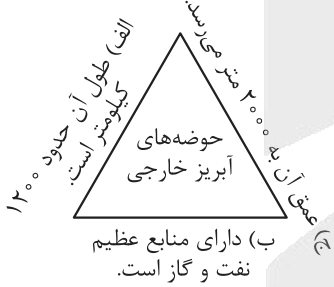
۱) «الف» و «د» برخلاف «ب» و همانند «ج» ـ دائمی ـ پریشان

۲) «الف» و «ب» برخلاف «ج» و همانند «د» ـ دائمی ـ زریبار

۳) «الف» همانند «ب» و برخلاف «ج» و «د» ـ فصلی ـ مهارلو

۴) «ب» همانند «ج» و برخلاف «الف» و «د» ـ فصلی ـ نیریز

۱۲۱- با توجه به شکل زیر، کدام عبارت به درستی تدوین شده است؟



۱) «الف» و «ب» به ترتیب با مشخصات دریاهای شمالی و جنوبی کشور منطبق است و تنها بندر اقیانوسی ایران در «ب» قرار دارد و انواع ماهیان خاویاری فقط در «الف» وجود دارند.

۲) سطح آب «ب» حدود ۲۸ متر پایین‌تر از سطح آب‌های آزاد است و رودهای اترک، هراز، کورا و دالکی به آن می‌ریزند و «ج» در گذشته «مکران» نام داشته است.

۳) «ب» و «الف» به ترتیب با مشخصات دریاهای جنوبی و شمالی ایران منطبق است و طویل‌ترین و پرآب‌ترین رود کشور به «ب» می‌ریزد و «ج» امکان ساخت بدون محدودیت بنادر را دارد.

۴) «ج» امکان دسترسی به همهٔ آب‌های آزاد جهان را فراهم کرده است و «الف» از بقایای دریای تتیس است که به نام‌های کاسپین، هیرکانی، چیچست و طبرستان نیز نامیده می‌شود.

۱۲۲- کدام گزینه عبارت زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟

«مطالعهٔ مهاجرت در بحث تغییرات جمعیت بسیار مهم است، زیرا ..... .»

۱) با پیشرفت فناوری و وسایل حمل‌ونقل، حرکت و جابه‌جایی نسبت به گذشته افزایش یافته است

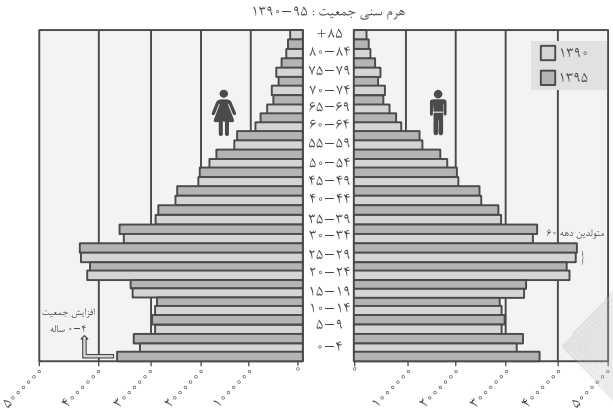
۲) با از دست دادن نیروی کار روستا و افزایش جمعیت فعال اقتصادی شهرها، تأثیر خود را در اقتصاد نشان می‌دهد

۳) برخلاف مرگ‌ومیر، ممکن است چندین خانواده یا کلیهٔ ساکنان یک منطقه به دلیل عامل مشترک جابه‌جا شوند

۴) موجب تغییرات به‌وجودآمده در ترکیب سنی و جنسی، قیمت زمین و مسکن، اشتغال و فرهنگ مبدأ (مهاجرپذیر) و مقصد (مهاجرفرست) شود

WWW.ArefOnline.ir

۱۲۳- با توجه به تصویر زیر، چه تعداد از عبارت‌های زیر درست است؟



الف) عواملی چون گسترش بهداشت و رونق صادرات نفت موجب شده روند افزایش جمعیت سیر صعودی داشته باشد.

ب) در حدود سال‌های ۵۰ و ۶۰، افزایش سریع جمعیت موجب تغییر سیاست‌های جمعیتی با هدف کنترل موالید شد.

ج) در قاعدهٔ هرم رشد اندکی نسبت به دو دههٔ قبل از آن مشاهده می‌شود که نشان‌دهندهٔ تغییر رویکرد در سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های جمعیتی بوده است.

د) براساس متوسط رشد سالانهٔ جمعیت، می‌توان تخمین زد که حدود سه تا چهار دهه بعد جمعیت جوان و فعال کشور بیش از جمعیت سالمند است.

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) صفر

۱۲۴- با توجه به سیر تاریخی تقسیمات کشوری در ایران، اگر بخواهیم ویژگی‌های این تقسیمات را از قدیمی‌ترین تا جدیدترین به ترتیب زمانی مرتب کنیم، کدام گزینه صحیح است؟

الف) کشور به ۷۲ واحد اداری تقسیم شده بود.

ب) هر دهستان به چند قصبه تقسیم می‌شد.

ج) آبادیِ بزرگ‌تر را «گئو» می‌نامیدند.

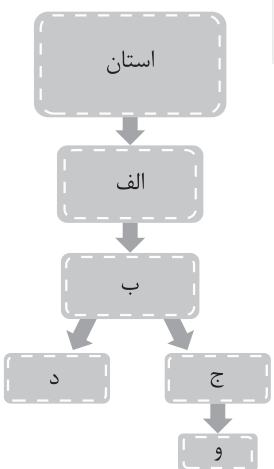
د) یکی از ایالت‌ها، «خراسان و سیستان» را در بر می‌گرفت.

ه) مسئول ادارهٔ هر ناحیه «ساتراپ» نام داشت.

و) ۳۱ ایالت در ساختار تقسیمات وجود داشت.

۱) قدیم ← ج ه الف و د ب ← جدید
۲) قدیم ← ب د و الف ج ه ← جدید
۳) قدیم ← ه و الف ب ج د ← جدید
۴) قدیم ← و ه ب ج الف د ← جدید

۱۲۵- مطابق تصویر مقابل کدام گزینه به درستی بیان شده است؟



۱) نظام اداری «ج» و «د» تابع «ب» و نظام سیاسی استان کنترل‌کنندهٔ «الف» است.
۲) نظام اداری «ب» کنترل‌کنندهٔ «و» و «ج» و نظام سیاسی «الف» تابع استان است.
۳) نظام اداری و سیاسی «ج» و «د» به ترتیب تابع «ب» و «الف» است.
۴) نظام اداری «ب» کنترل‌کنندهٔ «ج» و «د» و نظام اداری «الف» تابع استان است.

۱۲۶- دربارهٔ قضیه‌ای حملی که نسبت میان موضوع و محمول آن امکانی است، کدام گزینه درست است؟

۱) خلاف آن از نظر عقلی با واقعیت مطابقت ندارد.

۲) اصل این قضیه و نقیض آن از نظر جهات قضایا یکسان هستند.

۳) عقلاً باید صدق آن را بپذیریم و از پذیرش خلاف آن، امتناع کنیم.

۴) به همان اندازه که کاذب‌بودن آن قطعی است، صدق آن هم قطعیت دارد.

۱۲۷- تعریف درست واجب‌الوجود بالغیر، در کدام گزینه به چشم می‌خورد؟

۱) ذاتی که امکان وجود داشته و به واسطهٔ امر دیگری وجود برایش ضرورت یافته است.

۲) آن‌چه ذاتش در عین این‌که به او اجازهٔ وجود می‌دهد، اجازهٔ عدم هم می‌دهد.

۳) آن‌چه وجود داشته، دارد و خواهد داشت و این وجود را نمی‌توان از او گرفت.

۴) آن‌چه در عین امتناع ذاتی به دلیل فراهم‌شدن علتی به وجود آمده است.

۱۲۸- کدام مورد با نظر دیوید هیوم دربارهٔ علیت سازگار است؟

۱) هیوم مانند سایر تجربه‌گرایان معتقد بود که شناخت واقعیت از راه تجربه است، ولی تجربه درکی از علیت ندارد.

۲) هیوم معتقد است که کشف اصل علیت از طریق تجربه ممکن نیست و باید راهی عقلی برای آن یافت.

۳) از نظر هیوم انسان‌ها درکی از رابطهٔ علیت دارند، ولی این درک هیچ ارتباطی با جهان واقعیت ندارد.

۴) از نظر هیوم انسان‌ها براساس آن‌چه از واقعیت می‌بینند، یک تداعی ذهنی از علیت می‌سازند.

۱۲۹- کدام گزینه را می‌توان به عنوان یکی از نتایج اصل ضرورت‌بخشی علت به معلول دانست؟

۱) ممکن‌الوجود بالذات، از حیث وجود یا واجب‌الوجود بالغیر می‌شود یا ممتنع‌الوجود بالغیر.

۲) می‌توان برای جلوگیری از حوادث مخرب طبیعی، آن‌ها را پیش‌بینی کرد و حتی از آن‌ها پیشگیری نمود.

۳) در صورت فراهم‌بودن مجموعه علت‌های ناقصهٔ یک پدیده، تحقق آن امری قطعی و اجتناب‌ناپذیر خواهد بود.

۴) دانشمندان و پژوهشگران با آرامش خاطر و به دور از پراکندگی ذهن به تلاش برای کشف علت پدیده‌ها می‌پردازند.

۱۳۰- کدام گزینه منحصراً مطابق نظر فلاسفهٔ مسلمان در رابطه با منشأ درک علیت درست است؟

۱) درک رابطهٔ علیت از راه تجربه و آموزش میسر نیست، چراکه علیت پایه و اساس هر تجربه است.

۲) ادراک تکرار و تعاقب پدیده‌ها امری حسی است و از طریق تجربه قابل یافتن و بهره‌گیری است.

۳) علیت با استفاده از یک امر بدیهی و پس از شکل‌گیری ذهن انسان، اثبات و ادراک می‌شود.

۴) برای یافتن علت هر معلول در امور مادی و طبیعی باید به حس و تجربه متوسل شد.

۱۳۱- کسی که برای موفقیت در کنکور، به جای درس‌خواندن به دنبال طلسم و جادو می‌رود:

۱) به معنای اول اتفاق معتقد است که نفی ضرورت علّی و معلولی را به دنبال دارد.

۲) به معنای دوم اتفاق معتقد است که اصل علیت را نفی می‌کند و پدیده‌ها را فاقد علّت می‌داند.

۳) به معنای دوم اتفاق معتقد است که پذیرش آن هرج و مرج و نفی علوم را به دنبال دارد.

۴) به معنای سوم اتفاق معتقد است که نظم جهان برای رسیدن به هدف و غایت را نفی می‌کند.

۱۳۲- کدام عبارات از میان موارد زیر دربارهٔ معتقدین به معانی مختلف اتفاق، درست است؟

الف) افرادی که اجزای علت‌ها را به خوبی تشخیص نمی‌دهند، مستعد اعتقاد به معنای اول اتفاق هستند.

ب) اعتقاد فلاسفهٔ عقل‌گرا به تجربی‌بودن مسیر دریافت مصادیق سنخیت، زمینه‌ساز پذیرش معنای دوم اتفاق است.

ج) دسته‌ای از فلاسفه که در عین انکار خدا و علت نخستین، جهان را دارای غایتی مشخص می‌دانند، معتقد به معنای سوم اتفاق هستند.

د) اعتقاد به معانی اول تا سوم اتفاق، راه باورداشتن به معنای چهارم اتفاق را برای افراد مسدود نمی‌کند.

۱) الف ـ ب
۲) ب ـ ج
۳) ج ـ د
۴) الف ـ د

۱۳۳- کدام گزینه نقدی مناسب به دیدگاه فیلسوفانی است که در عین انکار خدا به غایتمندی جهان معتقدند؟

۱) عدم پذیرش خدا به عنوان علت‌العلل جهان به معنای پذیرش اتفاقی‌بودن فرایندهای تکاملی جهان طبیعت است.

۲) فردی با چنین دیدگاهی نمی‌تواند نظم و هماهنگی میان پدیده‌های جهان را در نظر بگیرد، زیرا پدیده‌ها نه به سوی یک هدف خاص، بلکه اتفاقی رخ می‌دهند.

۳) هرچند این باور به پذیرش دستاوردهای علمی کمک می‌کند، ولی تا زمانی که هدف و غایتی در اشیا نباشد، نمی‌توان گفت که این اهداف از پیش معین بوده‌اند.

۴) هرچند این باور پوچ‌انگاری جهان را از بین می‌برد، ولی امکان ندارد که بدون وجود غایاتی که مبنای پدیده‌هاست و از قبل تعیین شده، برای جهان هدفی مشخص در نظر گرفت.

۱۳۴- کدام گزینه به دیدگاه فیثاغورس دربارهٔ تحولات و دگرگونی‌های جهان طبیعت نزدیک‌تر است؟

۱) از آن‌جا که «نیستی هست» یک جملهٔ تناقض‌آمیز است، باطن و حقیقت جهان ثابت و بدون تغییر است.

۲) وحدت اضداد که سازندهٔ جهان است، موجب تغییر و تحول دائمی جهان به عنوان قانون کائنات می‌شود.

۳) تغییر شکل‌های مداوم آب از بخار تا باران و یخ، مبنای تغییر و تحولات جهان طبیعت است.

۴) جهان مبتنی بر اصول متناقضی است که تلاش برای تفسیر و تبیین آن امری بیهوده است.

۱۳۵- کدام عبارت بیان درستی از اندیشه‌های کسی است که فلسفه‌اش را در قالب شعر عرضه می‌کرده است؟

۱) جمع‌پذیری امور ناسازگار، موجب تغییر و تحول دائمی جهان می‌شود.

۲) حواس که اعتبار ندارند، تغییرات جهان را درک می‌کنند، پس ابزار خوبی برای درک حقیقت و باطن جهان نیستند.

۳) از آن‌جا که جهان ثابت و بدون تغییر است، پس می‌توان نتیجه گرفت که تناقض‌های موجود در آن قابل پذیرش نیست.

۴) مبادی اولیهٔ جهان اعداد و اصول ریاضی است، از این‌رو برای شکل‌گیری نظام فلسفی، باید فلسفه در کنار عرفان به ریاضی آمیخته شود.

۱۳۶- کدام گزینه دربارهٔ پارمنیدس درست است؟

۱) معتقد بود که هستی و نیستی متناقض هستند و می‌توان گفت که «نیستی» هست.

۲) نخستین کسی بود که به مفهوم «بودن و شدن» در فلسفه توجه نمود و آن‌ها را پذیرفت.

۳) از نظر او هیچ تغییری در حقیقت هستی وجود ندارد و این ثبات فقط با عقل قابل درک است.

۴) معتقد بود که حواس قابلیت شناخت هیچ بخشی از جهان هستی را ندارند و به حقیقت نمی‌رسند.

۱۳۷- چرا گروه بزرگی از مردم سقراط را «دانا» می‌پنداشتند؟

۱) چون خود را نادان می‌دانست.

۲) چون معتقد بود داناترین آدمیان نادان‌ترین آن‌هاست.

۳) چون با مدعیان دانایی بحث می‌کرد و آن‌ها را شکست می‌داد.

۴) چون گمان می‌کردند او پاسخ سؤالاتی که سوفسطائیان نمی‌دانند را می‌داند.

۱۳۸- آن‌چه موجب شد سقراط در دادگاه دربارهٔ زندگی پس از مرگ توضیح دهد، چیست؟

۱) القای حس خداباوری به سوفیست‌ها و مخالفانش تا دست از اتهام انکار خدا برای سقراط بردارند.

۲) توضیح جهان پس از مرگ برای جذب مخالفان به سمت پذیرش خدای واحد

۳) نادانی سوفسطائیان نسبت به مرگ که موجب ترس آن‌ها از مرگ شده بود.

۴) تلاش برای به رخ کشیدن دانایی خود در امور مختلف

۱۳۹- کدام‌یک از موضوعات زیر، مبحث اصلی مورد توجه سقراط است؟

۱) انسان و مسائلش ۲) خدا و مباحث پیرامون آن

۳) مرگ و جهان پس از مرگ ۴) طبیعت و تحولات آن

۱۴۰- کدام مورد دربارهٔ تعریف، درست است؟

۱) در تعریف با نسبت‌دادن اوصاف به چیزی، آن را از سایر مفاهیم مشابه متمایز می‌کنیم.

۲) تعریف نوعی دانش است که به کمک آن می‌توانیم، تصورهای مجهول را شناسایی کنیم.

۳) در برخی انواع تعریف، می‌توانیم با بهره‌بردن از مفاهیم جزئی به تعریف مفاهیم کلی بپردازیم.

۴) برای تعریف اصطلاحات علمی که یکی از کاربردهای اصلی تعریف است، می‌توان از انواع مختلف تعاریف بهره برد.

۱۴۱- کدام گزینه بیانگر نمونه‌ای از تعریفی است که به اعم می‌باشد؟

۱) قاطر: حیوان چهارپای دارای یال و دم

۲) خفاش: پستانداری که پرواز می‌کند.

۳) لوزی: مربعی با زوایای غیرقائمه

۴) مربع: شکل محدود به چهار ضلع برابر

۱۴۲- دربارهٔ عبارت «جیوه فلزی است که در دمای طبیعی مایع است»، کدام گزینه نادرست است؟

۱) در این جمله تعریف به کار رفته است.

۲) این عبارت به طور کامل، نشان‌دهندهٔ یک تعریف نیست.

۳) رابطهٔ مفهوم مجهول با معرِّفش در این جمله عموم و خصوص مطلق است.

۴) نوع تعریف به کار گرفته شده در این عبارت، تحلیل مفهوم مجهول به اجزای عام و خاص می‌باشد.

۱۴۳- کدام گزینه نقد مناسبی برای استدلال «باید در انتخاب همسر دقت کنید، چراکه همسر خوب مثل قرص آرام‌بخش به سکون انسان کمک می‌کند.» نیست؟

۱) قرص آرام‌بخش جنبهٔ درمانی دارد، اما ارتباط با یک انسان نمی‌تواند درمانگر فرد دیگر باشد.

۲) داشتن همسر خوب مثل تزریق آمپول تقویتی است که موجب انرژی و تحرک روزافزون انسان می‌شود.

۳) داشتن همسر خوب مثل یک خواب آرام و لذت‌بخش است که خستگی‌های روزمره را از تن انسان بیرون می‌کند.

۴) انسان قرص آرام‌بخش را پس از تحمل درد و اضطراب فراوان مصرف می‌کند، اما انتخاب همسر متوقف به برخورد با مشکلات نیست.

۱۴۴- کدام عبارت بیانگر یک استقرای تعمیمی است؟

۱) تمام جانوران برای رشد کافی نیازمند تغذیهٔ مناسب هستند، پس انسان هم باید به برنامهٔ غذایی خود توجه کند.

۲) سعید هر بار که برای مأموریت به خارج از کشور می‌رود، شکلات به عنوان سوغاتی می‌آورد، پس حالا هم که به اصفهان رفته، با خود شکلات می‌آورد.

۳) تکیهٔ بازار بزرگ تهران قریب به یک قرن است که در روز عاشورا دستهٔ عزاداری برپا می‌کند، پس امسال هم در روز عاشورا این برنامه اجرا می‌شود.

۴) در انتخابات ریاست‌جمهوری که بیش از هفتاد درصد افرادی که می‌توانستند رأی دهند شرکت کرده بودند، آقای الف به عنوان رئیس‌جمهور انتخاب شد.

۱۴۵- در کدام گزینه مقدمات از نتیجه حمایت نسبی می‌کنند؟

۱) چون همهٔ پرندگانی که تاکنون مشاهده کرده‌ایم دارای نوک یا منقار بودند، این پرنده‌ها که از تخم بیرون می‌آیند هم نوک یا منقار دارند.

۲) پزشکان این بخش دارای مدرک فوق تخصصی هستند، چون در معرفی‌نامهٔ بیمارستان نوشته بود همهٔ پزشکان مدرک فوق تخصصی دارند.

۳) مواد غذایی این فروشگاه تازه هستند، چراکه تمام فروشگاه‌های این شهر از مواد غذایی تازه استفاده می‌کنند.

۴) همهٔ انسان‌ها برای زنده‌ماندن به غذا احتیاج دارند، من هم یک انسان هستم و به غذا محتاجم.

۱۴۶- هر یک از عبارات زیر به ترتیب به کدام‌یک از قوانین تصمیم‌گیری منطقی اشاره دارد؟

- **برای اتخاذ یک تصمیم خوب، تشخیص تفاوت هزینه‌هایی که بر تصمیم شما تأثیر می‌گذارند، بسیار مهم است.**
- **به دلیل وجود کمیابی در امکانات و داشته‌ها، همیشه باید بین گزینه‌های انتخاب، «بده ـ بستان» کرد.**
- **در هر نقطه از زمان، هر شخص یا شرکت و یا هر کشوری مقدار معینی از نیروی کار، زمین قابل بهره‌برداری، سرمایهٔ انسانی و فیزیکی دارد.**
- **از مهم‌ترین مراحل راه‌اندازی یا استمرار یک کسب‌وکار است.**

۱) هزینه‌های هدررفته را فراموش کنید. ـ هزینهٔ فرصت هر انتخاب را محاسبه کنید. ـ بین هزینه‌ها و منافع خود مقایسه کنید. ـ منابع خود را شناسایی کنید و بدانید که آن‌ها کمیاب‌اند.

۲) بین هزینه‌ها و منافع خود مقایسه کنید. ـ قید بودجهٔ خود را ترسیم کنید. ـ منابع خود را شناسایی کنید و بدانید که آن‌ها کمیاب‌اند. ـ هزینهٔ فرصت هر انتخاب را محاسبه کنید.

۳) هزینه‌های هدررفته را فراموش کنید. ـ هزینهٔ فرصت هر انتخاب را محاسبه کنید. ـ منابع خود را شناسایی کنید و بدانید که آن‌ها کمیاب‌اند. ـ بین هزینه‌ها و منافع خود مقایسه کنید.

۴) بین هزینه‌ها و منافع خود مقایسه کنید. ـ قید بودجهٔ خود را ترسیم کنید. ـ بین هزینه‌ها و منافع خود مقایسه کنید. ـ منابع خود را شناسایی کنید و بدانید که آن‌ها کمیاب‌اند.

۱۴۷- هر یک از موارد زیر به کدام اشتباه رایج در تصمیم‌گیری اشاره دارد؟

الف) سارا برای یک دورهٔ آموزشی آنلاین ثبت‌نام کرده، اما بعد از دو جلسه می‌فهمد کیفیتش بسیار پایین است. با این حال، تصمیم می‌گیرد همهٔ جلسات را بگذراند چون پولش را پرداخت کرده است.

ب) رضا به یک فروشگاه می‌رود تا یک کت ساده بخرد. فروشنده یک کت گران‌تر را که «فقط امروز» ۴۰ درصد تخفیف دارد، پیشنهاد می‌کند و رضا همان را می‌خرد.

ج) علی شغل فعلی خود را که درآمد کمی دارد، ادامه می‌دهد، چون از تغییر و شروع شغل جدید می‌ترسد.

د) نرگس بدون مطالعهٔ کافی، در یک بازار پرریسک سرمایه‌گذاری می‌کند، چون فکر می‌کند حتماً سود زیادی به دست خواهد آورد.

ه) محمد می‌تواند با پس‌انداز چند ماه آینده لپ‌تاپ بخرد، اما ترجیح می‌دهد همین حالا با دریافت یک وام با کارمزد بالا آن را بخرد تا سریع‌تر به آن برسد.

۱) توجه به هزینه‌های هدررفته ـ اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها ـ چسبیدن به وضعیت فعلی ـ اعتمادبه‌نفس بیش از حد یا خودرأی‌بودن ـ بی‌صبری زیاد

۲) بی‌صبری زیاد ـ اعتمادبه‌نفس بیش از حد یا خودرأی‌بودن ـ توجه به هزینه‌های هدررفته ـ اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها ـ چسبیدن به وضعیت فعلی

۳) توجه به هزینه‌های هدررفته ـ اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها ـ اعتمادبه‌نفس بیش از حد یا خودرأی‌بودن ـ بی‌صبری زیاد ـ چسبیدن به وضعیت فعلی

۴) بی‌صبری زیاد ـ اعتمادبه‌نفس بیش از حد یا خودرأی‌بودن ـ اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها ـ چسبیدن به وضعیت فعلی ـ چسبیدن به وضعیت فعلی

محل انجام محاسبات

۱۴۸- در یک بازار، قیمت هر کیلو برنج ۳۰ هزار تومان و قیمت هر کیلو گوشت ۱۵۰ هزار تومان است. یک خانواده ۹۰۰ هزار تومان بودجه دارد و می‌خواهد آن را فقط برای خرید برنج و گوشت خرج کند.

- **اگر خانواده تمام بودجه را صرف خرید گوشت کند، چند کیلو گوشت می‌تواند بخرد؟**
- **اگر خانواده تمام بودجه را صرف خرید برنج کند، چند کیلو برنج می‌تواند بخرد؟**
- **برای خرید ۱ کیلو گوشت بیشتر، باید چند کیلو برنج کم‌تر خرید؟**
- **اگر نصف بودجه صرف خرید برنج شود، آن‌گاه خانواده توانایی خرید چند کیلو گوشت را خواهد داشت؟**

۱) ۵ ـ ۲۵ ـ ۵ ـ ۳ ۲) ۶ ـ ۳۰ ـ ۴ ـ ۲ ۳) ۵ ـ ۲۵ ـ ۴ ـ ۲ ۴) ۶ ـ ۳۰ ـ ۵ ـ ۳

۱۴۹- علی ۲ میلیارد تومان سرمایه دارد و می‌خواهد بین راه‌اندازی شرکت خدمات ساختمانی، سرمایه‌گذاری در بانک و سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار تصمیم بگیرد. او انتظار دارد در سال، ۱۲۵ مشتری از شرکت خدمات ساختمانی استفاده کنند و قیمت هر بار خدمات ۹۰۰ هزار تومان است. هم‌چنین:

- **سود سالانهٔ بانک ۱۸٪ است.**
- **متوسط سود سهام بورس ۱۰٪ است.**
- **سود معاملاتی سهام به طور متوسط ۵٪ است.**
- **علی قبلاً ۵۰ میلیون تومان برای مشاورهٔ کسب‌وکار هزینه کرده که قابل برگشت نیست.**

علی کدام گزینه را انتخاب می‌کند و هزینهٔ فرصت انتخاب او چه‌قدر است؟ (به میلیون تومان)

۱) علی راه‌اندازی شرکت خدمات ساختمانی را انتخاب می‌کند؛ هزینهٔ فرصت او معادل ۱۱۲/۵ میلیون تومان است.
۲) علی سرمایه‌گذاری در بانک را انتخاب می‌کند؛ هزینهٔ فرصت او معادل ۷۷۲/۵ میلیون تومان است.
۳) علی سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار را انتخاب می‌کند؛ هزینهٔ فرصت او معادل ۴۰ میلیون تومان است.
۴) علی سرمایه‌گذاری در بانک را انتخاب می‌کند؛ هزینهٔ فرصت او معادل ۳۰۰ میلیون تومان است.

۱۵۰- چند مورد از عبارات زیر دربارهٔ مرز امکانات تولید درست است؟

- **هرگاه تولید یک شرکت ناکارا باشد، برای تولید بیشتر یک کالا، باید از تولید کالاهای دیگر کاسته شود.**
- **نام اختصاری منحنی مرز امکانات تولید (FFP) است.**
- **مرز امکانات تولید نشان‌دهندهٔ حداقل امکان تولید یک شرکت با توجه به منابع موجود است.**
- **مرز امکانات تولید مرزی است بین آن‌چه یک کسب‌وکار با استفاده از منابع موجود و در دسترس می‌تواند تولید کند و آن‌چه نمی‌تواند.**
- **یک تولیدکننده، بهتر است درون مرز امکانات تولید کند و هر نقطه در این محدوده نشان می‌دهد که منابع کمیاب بین تولید دو کالای مورد نظر تقسیم شده است.**
- **در صورتی که تولید کارا باشد، مرز امکانات تولید هر نوع بده ـ بستان در فضای تولید دو کالا را نشان می‌دهد.**
- **تولید در خارج از مرز امکانات، قابل دستیابی است، به شرط آن‌که منابع کمیاب موجود با مدیریت صحیح به تولید کالا اختصاص یابد.**
- **مرز امکانات تولید به ما اجازه می‌دهد تا هزینهٔ فرصت یک کشور (یا یک شرکت) را زمانی که بیش از یک کالا تولید می‌کند، مجسم کنیم.**
- **با جابه‌جایی بر روی منحنی مرز امکانات تولید متحمل هزینهٔ فرصت می‌شویم.**

۱) ۱ ۲) ۲ ۳) ۳ ۴) ۴

محل انجام محاسبات

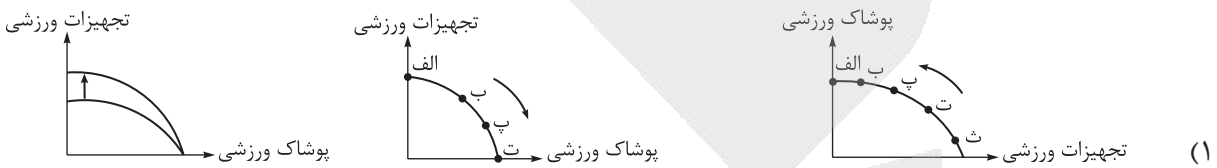
۱۵۱- هر یک از موارد زیر، موجب چه نوع تغییری در منحنی مرز امکانات تولید می‌شود؟ (با فرض این‌که این شرکت فقط دو کالای پوشاک ورزشی و تجهیزات ورزشی را تولید می‌کند.)

الف) مقدار تقاضا برای خرید پوشاک ورزشی از جانب متقاضیان طی دو ماه اخیر افزایش یافته است.

ب) هزینهٔ تولید تجهیزات ورزشی نسبت به پوشاک ورزشی افزایش یافته است، بنابراین تولیدکننده میزان تولید تجهیزات ورزشی را کاهش می‌دهد.

ج) با خرید چند دستگاه ماشین‌آلات جدید از چین، سرعت و تعداد تولید تجهیزات ورزشی دو برابر شده است.

۱)



(الف) (ب) (ج)

۲)



(الف) (ب) (ج)

۳)



(الف) (ب) (ج)

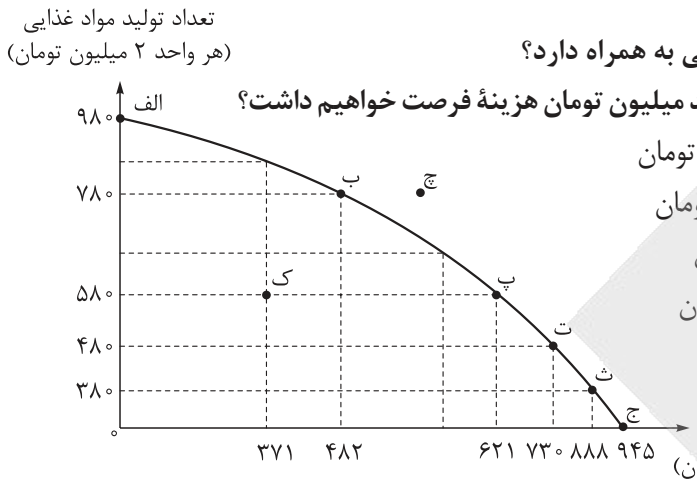
۴)



(الف) (ب) (ج)

محل انجام محاسبات

۱۵۲- با توجه به نمودار مرز امکانات تولید زیر که مربوط به یک کشور فرضی است، کدام گزینه دربردارندهٔ پاسخ صحیح دو پرسش زیر است؟



الف) حرکت از نقطهٔ «ث» به «پ» چه هزینهٔ فرصتی به همراه دارد؟

ب) اگر از نقطهٔ «الف» به نقطهٔ «ب» حرکت کنیم، چند میلیون تومان هزینهٔ فرصت خواهیم داشت؟

۱) الف) ۲۰۰ واحد مواد غذایی / ب) ۴۰۰ میلیون تومان

۲) الف) ۲۶۷ واحد مواد غذایی / ب) ۴۰ میلیون تومان

۳) الف) ۲۰۰ واحد پوشاک / ب) ۴۰ میلیون تومان

۴) الف) ۲۶۷ واحد پوشاک / ب) ۴۰۰ میلیون تومان

۱۵۳- کدام مورد دربارهٔ «لزوم کارایی و ناکارایی» نادرست است؟

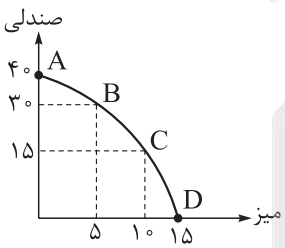
۱) کشوری با استفاده از تمامی فرصت‌هایش توانسته بر روی منحنی مرز امکانات تولید قرار گیرد و اگر بخواهد وضع خود را بهتر کند، این امر مستلزم بدترشدن وضع دیگران است و این مصداق کارایی و حرکت بر روی منحنی مرز امکانات تولید است.

۲) در یک کشور به علت کمبود انرژی، نیروی کار مستقر در بخش صنعت در هفته چندین ساعت از انجام فعالیت محروم‌اند؛ این حالت باعث می‌شود اقتصاد از بیشترین منابعش استفاده نکند و ناکارا باشد.

۳) یک کشور توانسته با آموزش نیروی انسانی ساده در بخش خدمات، میزان بهره‌وری را در این بخش به نسبت بخش صنعت افزایش داده و باعث انتقال منحنی مرز امکانات تولید به سمت خارج شود.

۴) یک کشور با استفاده از شرکت‌های دانش‌بنیان در جهت خلق مزیت‌های اقتصادی جدید و افزایش ظرفیت‌های تولید، توانسته رشد اقتصادی داشته باشد و بر روی منحنی مرز امکانات تولید خود به سمت چپ و بالا حرکت کند.

۱۵۴- کارخانه‌ای دو محصول میز و صندلی تولید می‌کند. اگر:



- **هزینهٔ تولید هر میز = ۱۸ هزار تومان**
- **هزینهٔ تولید هر صندلی = ۹ هزار تومان**
- **قیمت فروش هر صندلی = ۲۰ هزار تومان**
- **قیمت هر میز، ۴۰ درصد گران‌تر از قیمت صندلی است.**
- **دولت بر هر واحد از صندلی مالیاتی معادل ۸ هزار تومان وضع کرده که از تولیدکننده دریافت می‌شود.**
- **قیمت میز مشمول مالیات نیست.**

در کدام نقطه تولیدکننده بیشترین سود خالص را دارد؟

۱) A ۲) B ۳) C ۴) D

محل انجام محاسبات

WWW.ArefOnline.ir

۱۵۵- با توجه به جریان چرخشی بازار بین بازیگران اقتصادی، هر یک از موارد زیر به کدام‌یک از بازیگران اقتصاد ارتباط دارد؟

الف) ارائهٔ سرمایهٔ فیزیکی

ب) اخذ مجوزهای قانونی به منظور تأسیس شرکت

ج) عرضهٔ سهام در بازار سرمایه

د) پرداخت پول به منظور دریافت کالا

۱) الف) خانوار / ب) بنگاه / ج) بنگاه / د) خانوار

۲) الف) بنگاه / ب) بنگاه / ج) خانوار / د) خانوار

۳) الف) خانوار / ب) خانوار / ج) بنگاه / د) بنگاه

۴) الف) بنگاه / ب) خانوار / ج) خانوار / د) بنگاه

۱۵۶- جدول زیر نشان‌دهندهٔ میزان عرضه و تقاضای کود شیمیایی در یک جامعهٔ فرضی است. کدام گزینه دربردارندهٔ پاسخ صحیح سؤالات زیر است؟

ردیف	مقدار عرضه (کیلوگرم)	قیمت (به ریال)	مقدار تقاضا (کیلوگرم)
۱	۲۰۰	۱۰۰	۹۰۰
۲	۴۰۰	۲۰۰	۸۰۰
۳	۷۰۰	۳۰۰	۷۰۰
۴	۹۵۰	۴۰۰	۶۰۰
۵	۱۲۰۰	۵۰۰	۵۰۰

الف) میزان درآمد تولیدکننده در ردیف ۵ چه‌قدر با درآمد او در ردیف ۳ تفاوت دارد؟

ب) در کدام ردیف/ ردیف‌ها تولیدکننده موفق به فروش تمام محصولات تولیدشدهٔ خود می‌شود؟

۱) ۴۰,۰۰۰ ریال ـ ردیف ۱، ۲ و ۳

۲) ۳۹۰,۰۰۰ ریال ـ ردیف ۳

۳) ۴۰,۰۰۰ ریال ـ ردیف ۴ و ۵

۴) ۳۹۰,۰۰۰ ریال ـ ردیف ۱ و ۲

محل انجام محاسبات

۱۵۷- در صورت رخ‌دادن هر یک از رویدادهای زیر، چه تغییری در وضعیت کالای داخل پرانتز رخ می‌دهد؟

الف) اشتغال در شغلی جدید با درآمدی ۲۰ درصد بیشتر از شغل قبلی (برنج ایرانی)

ب) افزایش میزان قسط‌هایی که باید ماهانه پرداخت شوند. (گوشت)

ج) افزایش ۴۰ درصدی در قیمت خودروهای جدید یک شرکت ایرانی (بنزین)

د) کاهش قیمت چای در بازار (قهوه)

۱) افزایش تقاضا ـ افزایش عرضه ـ افزایش عرضه ـ افزایش تقاضا

۲) کاهش تقاضا ـ کاهش تقاضا ـ کاهش عرضه ـ افزایش تقاضا

۳) افزایش عرضه ـ افزایش تقاضا ـ کاهش تقاضا ـ کاهش تقاضا

۴) افزایش تقاضا ـ کاهش تقاضا ـ کاهش تقاضا ـ کاهش تقاضا

۱۵۸- اگر قیمت شیر (مادهٔ اولیهٔ تولید پنیر) در بازار افزایش یابد، اما قیمت پنیر تغییر نکند، کدام حالت در مورد نمودار عرضهٔ پنیر اتفاق می‌افتد؟

۱) منحنی عرضه به سمت بالا و راست انتقال می‌یابد.

۲) منحنی عرضه به سمت پایین و چپ انتقال می‌یابد.

۳) هیچ تغییری در منحنی عرضهٔ پنیر رخ نمی‌دهد.

۴) حرکت روی منحنی عرضه به سمت راست و بالا رخ می‌دهد.

۱۵۹- هر یک از موارد زیر به ترتیب در کدام نوع از بازار به فروش می‌رسند؟

الف) لبنیات

ب) نقاشی‌های سهراب سپهری

ج) شرکت توانیر

د) خرید وزارت آموزش و پرورش برای تأمین میز و نیمکت مدارس

ه) شرکت پخش و پالایش فراورده‌های نفتی

۱) رقابتی ـ مزایده ـ انحصارگر در فروش ـ مناقصه ـ انحصارگر در خرید و فروش

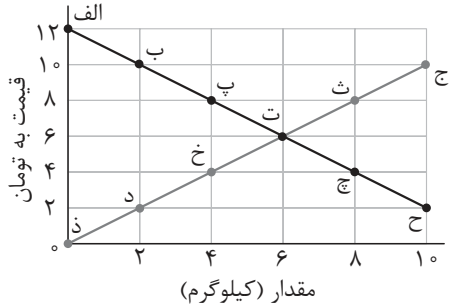
۲) رقابتی ـ مزایده ـ انحصارگر در خرید ـ مناقصه ـ انحصارگر در خرید

۳) مناقصه ـ مناقصه ـ انحصارگر در خرید و فروش ـ مزایده ـ انحصارگر در فروش

۴) رقابتی ـ مناقصه ـ انحصارگر در فروش ـ مزایده ـ انحصارگر در خرید

محل انجام محاسبات

۱۶۰- براساس نمودار زیر، کدام گزینه به ترتیب پاسخ سؤالات را به درستی بیان می‌کند؟



- **به ترتیب در کدام نقاط از نمودار، مازاد عرضه و کمبود تقاضا دیده می‌شود؟**
- **در کدام سطح از قیمت و مقدار، تعادل در بازار برقرار می‌شود؟**
- **در کدام سطح از قیمت، تقاضا به صفر می‌رسد؟**
- **اگر بازار در نقطهٔ «پ» قرار داشته باشد، با ایجاد چه تغییری به تعادل می‌رسد؟**

۱) «ث» و «پ» ـ ۶ تومان و ۶ کیلوگرم ـ ۱۲ تومان ـ با ۲ تومان کاهش قیمت

۲) «ب» و «ج» ـ ۶ تومان و ۶ کیلوگرم ـ ۱۰ تومان ـ با ۲ تومان افزایش قیمت

۳) «خ» و «چ» ـ ۴ تومان و ۶ کیلوگرم ـ ۱۲ تومان ـ با ۴ تومان افزایش قیمت

۴) «ث» و «ب» ـ ۶ تومان و ۴ کیلوگرم ـ ۱۰ تومان ـ با ۴ تومان کاهش قیمت

محل انجام محاسبات

WWW.ArefOnline.ir

مرکز مشاوره عارف

پاسخ‌نامهٔ تشریحی آزمون را ساعت ۱۲:۳۰ از صفحهٔ شخصی خودتان در سایت آزمون خیلی سبز دریافت کنید.

azmoon.kheilisabz.com

اساتید، مشاوران و دانش‌آموزان گرامی؛

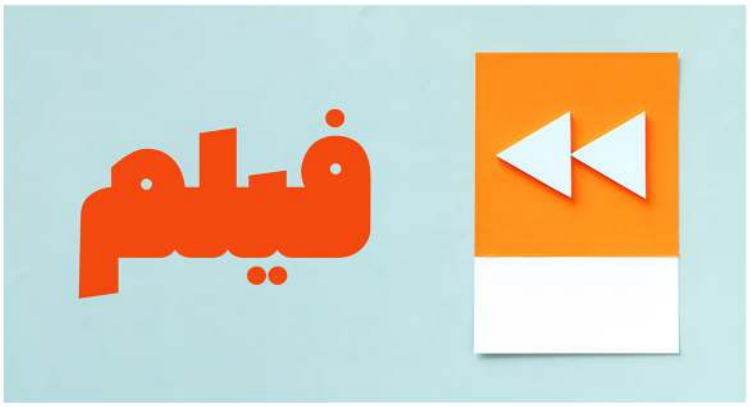
نظرات، پیشنهادات، انتقادات و بازخوردهای خود نسبت به سؤالات این آزمون را می‌توانید از طریق آیدی Kheilisabz_edit@ در همهٔ پیام‌رسان‌ها با ما به اشتراک بگذارید.

WWW.ArefOnline.ir


آزمون


کارنامه
رتبه های
برتر
رتبه های ۱ تا ۳۰۰۰


جزوه


فیلم


مشاوره


www.
arefonline.ir
مرکز مشاوره عارف

مرکز مشاوره عارف

پاسخ‌نامه آزمون آزمایشی خیلی سبز

ویژه کنکوری‌های ۱۴۰۵

شروع مجدد دوازدهم از مهر

رشته انسانی

پایه دوازدهم

مرحله هشتم

سال تحصیلی ۰۵-۱۴۰۴

۰۷/آذر/۱۴۰۴

نام درس	طراحان به ترتیب حروف الفبا
ریاضی	محمد اسدی ـ علی شهرابی ـ امیر قانع ـ علی قهرمان‌زاده ـ خسرو محمدزاده ـ فاروق منوچهری ـ محمد نظامی ـ محمد یگانه
زبان و ادبیات فارسی	ولی الماسی ـ علی شجاع ـ مهدی کرانی ـ بهنام کیانی ـ یعقوب کیانی
علوم اجتماعی	محمدابراهیم مازنی
روان‌شناسی	یاسمین آشینه ـ حدیثه توکلی ـ مهدی جاهدی ـ امیرحسین حبیب‌زاده ـ سیمین زاهدی ـ نگار کاتبی
زبان عربی	کیارش پورمهدی ـ آریا ذوقی ـ زهرا فرزانه ـ موسی کاظم غلامی
تاریخ	خدیجه جنت‌علیپور ـ مریم صالحی ـ نگار کاتبی
جغرافیا	الهه ریاحی‌نسب ـ مریم صالحی ـ بهروز یحیی
فلسفه و منطق	علی‌اکبر آخوندی ـ سعید رحیمیان ـ مجید قدرتی‌پور
اقتصاد	سارا شریفی ـ پریناز گلپایگانی ـ ستایش محمدی

نام درس	مسئول درس	گزینشگر	مؤلف پاسخ‌نامه	کارشناسان علمی	ویراستاران به ترتیب حروف الفبا
ریاضی	علی شهرابی	علی شهرابی	علی شهرابی	میثم حصارکی	یوسف باقری شقایق راهبریان منصور زرکش
زبان و ادبیات فارسی	ابوالفضل قاضی	بهنام کیانی	بهنام کیانی	بهناز رجبی علی شجاع	امیرمحمّد شیرزاد نگار کاتبی مژده میرزایی
علوم اجتماعی	محمدابراهیم مازنی	محمدابراهیم‌مازنی	محمدابراهیم‌مازنی	سید هانی رکن‌الدینی	علی سلوکی پرنیا سیاه‌زاده کوثر شاه‌حسینی
روان‌شناسی	سیمین زاهدی	سیمین زاهدی	سیمین زاهدی	مهدی پارچه‌باف دولتی	مهدی جاهدی محمدرضا حیاتی فرزانه خاجی
زبان عربی	کاظم غلامی	کاظم غلامی	سمانه ریحانی	مهدی ترابی محمدنوید راست خدیو حسام حاج مومن	مریم آقایاری منیژه خسروی محمدمهدی عسکرآبادی
تاریخ	خدیجه جنت‌علیپور	خدیجه جنت‌علیپور	خدیجه جنت‌علیپور	مریم صالحی	بهروز یحیی
جغرافیا	علیرضا حسن‌طهرانی	مریم صالحی	مریم صالحی	خدیجه جنت‌علیپور	سعید بهروزی‌فر وجیهه صادقی بهروز یحیی
فلسفه و منطق	محمدجواد سه‌دهی	علی‌اکبر آخوندی	علی‌اکبر آخوندی	علی آقاجانپور	سحر سالیانی موسی سپاهی علی سلوکی
اقتصاد	سارا شریفی	سارا شریفی	سارا شریفی	پارسا کثیری قهی زیبا واشقانی فراهانی	سعید بهروزی‌فر محمدرضا حیاتی مریم شیرخدایی نادر

مدیر تألیف آزمون: فاطمه آقاجانپور

WWW.ArefOnline.ir

Azmoon.kheilisabz.com

مرکز مشاوره عارف

خیلی سبز! آزمون

آزمون آزمایشی خیلی سبز

سرپرست تولید	الناز علی‌یاری‌زاده
ویراستاران فنی	نیلوفر اعتمادی ـ نیوشا پیمان ـ هدیه خسروی زهرا صفری ـ الهه صفری ـ فاطمه علی اکبری محیا غنی‌فرد ـ زهرا فرهادی‌مهر ـ نادره نازآوری ساعده نمازی
رسام	ندا فخاری سارا گنجی آزادپور
صفحه‌آرایی	صدف امام ـ مریم حسین‌زاده سپیده سخائی ـ الهام سهرابی ـ طاهره صادق‌نژاد مائده صبری ـ نیلوفر فرخجسته ـ فاطمه قیاسوند مهدیه گل‌پور ـ دریا لطفی

Azmoon.kheilisabz.com

۱ آزمایش پرتاب دو سکه دارای چند پیشامد است؟

۱) ۲ ۲) ۴ ۳) ۸ ۴) ۱۶

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: ریاضی و آمار دوازدهم ـ فصل ۱ ـ درس ۲

درس Box

در آزمایش پرتاب n سکه، داریم:

۱) تعداد اعضای فضای نمونه $= ۲^n$

۲) تعداد پیشامدها $= ۲^{(۲^n)}$

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: در پرتاب دو سکه، تعداد اعضای فضای نمونه $۴ = ۲^۲ = ۲^n$ است.

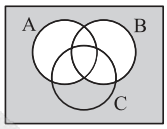
گام دوم: پس تعداد پیشامدها برابر است با:

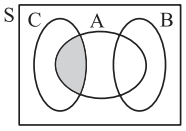
$۲^۴ = ۱۶$

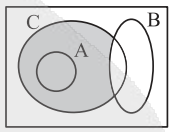
WWW.ArefOnline.ir

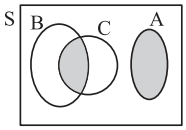
۲ هر یک از نمودارهای زیر، برای پیشامدهای A، B و C در فضای نمونهٔ S رسم شده است. اگر $D = \{x \in S \mid x \in A \vee x \notin B\}$ در نظر گرفته شود، قسمت سایه زده شده در کدام نمودار، پیشامد $D \cap C$ را نشان می‌دهد؟

$A \cup B'$

(۱)


(۲)


(۳)


(۴)


پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: ریاضی و آمار دوازدهم ـ فصل ۱ ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی

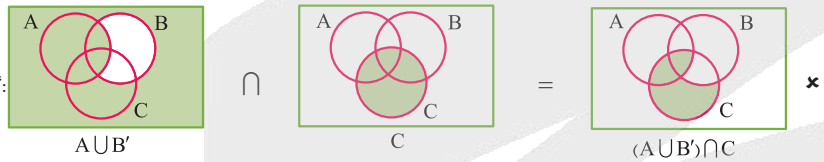
گام اول: D را ساده‌تر می‌نویسیم:

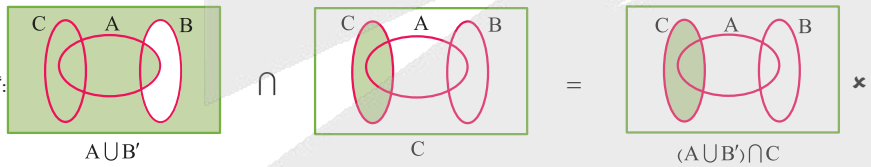
$$D = \{x \in S \mid x \in A \ \underset{\text{اجتماع}}{\vee} \ \underbrace{x \notin B}_{x \in B'}\} = A \cup B'$$

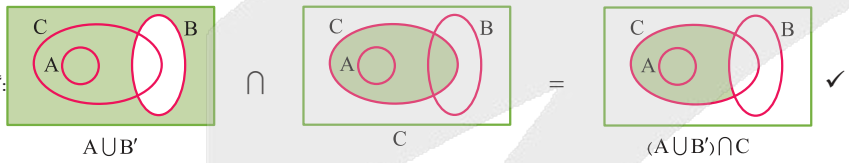
گام دوم: پیشامد $D \cap C$ به صورت مقابل می‌شود:

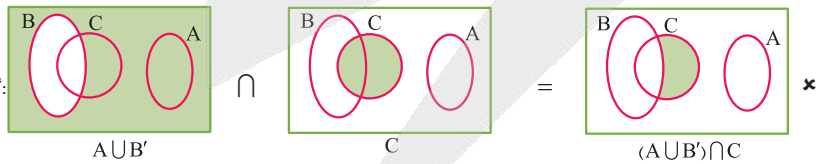
$$D \cap C = (A \cup B') \cap C$$

گام سوم: در هر کدام از نمودارها، پیشامد $(A \cup B') \cap C$ را رنگ می‌کنیم.

گزینهٔ (۱):


گزینهٔ (۲):


گزینهٔ (۳):


گزینهٔ (۴):


فقط نمودار گزینهٔ (۳) با نمودارهای نهایی به‌دست‌آمده یکسان شد.

WWW.ArefOnline.ir

۳ در پرتاب یک تاس بنفش و یک تاس قرمز، با چه احتمالی یکی از تاس‌ها عددی اول و دیگری عددی مرکب می‌آید؟

۱) $\frac{۱}{۳}$ ۲) $\frac{۲}{۹}$ ۳) $\frac{۴}{۹}$ ۴) $\frac{۱}{۲}$

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: ریاضی و آمار دوازدهم ـ فصل ۱ ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: تعداد کل حالات پرتاب دو تاس برابر است با:

$$n(S) = \frac{۶}{\text{تاس ۱}} \times \frac{۶}{\text{تاس ۲}} = ۳۶$$

گام دوم: از شش عدد موجود در یک تاس اعداد اول و مرکب را مشخص می‌کنیم:

$\underbrace{۲,۳,۵}_{\text{اول}}$ $\underbrace{۴,۶}_{\text{مرکب}}$

دقت کنید که عدد ۱، نه اول است و نه مرکب.

گام سوم: برای آن‌که یکی از تاس‌ها عددی اول و دیگری عددی مرکب بیاید، دو حالت داریم:

- تاس بنفش عددی اول و تاس قرمز عددی مرکب بیاید:

$$\frac{۳}{\text{تاس ۱}} \times \frac{۲}{\text{تاس ۲}} = ۶$$

- تاس بنفش عددی مرکب و تاس قرمز عددی اول بیاید:

$$\frac{۲}{\text{تاس ۱}} \times \frac{۳}{\text{تاس ۲}} = ۶$$

پس:

$$n(A) = ۶ + ۶ = ۱۲$$

گام چهارم: در نتیجه:

$$P(A) = \frac{n(A)}{n(S)} = \frac{۱۲}{۳۶} = \frac{۱}{۳}$$

WWW.ArefOnline.ir

۴ هر یک از اعداد دورقمی را که با ارقام ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ می‌توان نوشت، روی کارت‌هایی می‌نویسیم و پس از مخلوط کردن کارت‌ها یک کارت را به طور تصادفی خارج می‌کنیم. احتمال آن‌که عدد روی کارت مضرب ۳ یا ۴ باشد، کدام است؟

۱) ۰/۴ ۲) ۰/۵۲
۳) ۰/۴۴ ۴) ۰/۴۸

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: ریاضی و آمار دوازدهم ـ فصل ۱ ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: تعداد کل اعداد دورقمی را که با ارقام ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ می‌توان نوشت، حساب می‌کنیم:

$$n(S) = \underset{\text{دهگان}}{۵} \times \underset{\text{یکان}}{۵} = ۲۵$$

گام دوم: تمام اعداد دورقمی مضرب ۳ یا ۴ که با این پنج رقم می‌توان نوشت، را می‌نویسیم:

- مضرب ۳: ۱۲, ۱۵, ۲۱, ۲۴, ۳۳, ۴۲, ۴۵, ۵۱, ۵۴
- مضرب ۴: ۱۲ (تکراری) , ۲۴ (تکراری) , ۳۲ , ۴۴ , ۵۲

تعدادشان ۱۲تا شد؛ پس:

$$n(A) = ۱۲$$

گام سوم: در نتیجه:

$$P(A) = \frac{n(A)}{n(S)} = \frac{۱۲}{۲۵} \times \frac{۴}{۴} = \frac{۴۸}{۱۰۰} = ۰/۴۸$$

کتاب درسی

هر یک از اعداد دورقمی را که با ارقام ۴، ۳، ۲، ۱ می‌توان نوشت، روی کارت‌هایی می‌نویسیم و پس از مخلوط کردن کارت‌ها یک کارت را به طور تصادفی خارج می‌کنیم. *(ریاضی و آمار (۳) ـ تمرین ۵ صفحهٔ ۲۶ کتاب درسی)*

الف) فضای نمونهٔ این آزمایش تصادفی را مشخص کنید.

ب) پیشامد A که در آن عدد روی کارت مضرب ۶ باشد.

ج) پیشامد B که در آن عدد روی کارت اوّل باشد.

WWW.ArefOnline.ir

۵ از بین نقاط شکل زیر، سه نقطه انتخاب می‌کنیم. با چه احتمالی این سه نقطه، یک مثلث تشکیل می‌دهند؟



۱) $\frac{۴}{۵}$ ۲) $\frac{۵}{۶}$ ۳) $\frac{۶}{۷}$ ۴) $\frac{۷}{۸}$

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: ریاضی و آمار دوازدهم ـ فصل ۱ ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: از ۹ نقطه، ۳ نقطه انتخاب می‌کنیم:

$$n(S)=\binom{۹}{۳}=\frac{۹!}{۶!۳!}=\frac{۹\times۸\times۷\times۶!}{۶!۳!}=\frac{\overset{۳}{۹}\times\overset{۴}{۸}\times۷}{۳\times۲}=۸۴$$

گام دوم: اگر ۳ نقطهٔ انتخابی روی یک خط باشند، نمی‌توان با آن‌ها مثلثی ساخت. در این صورت باید ۳ نقطه روی خط بالا یا ۳ نقطه روی خط پایین باشند:

$$\binom{۵}{۳}+\binom{۴}{۳}=\frac{\overset{۵\times۴}{۵!}}{۳!۲!}+۴=۱۰+۴=۱۴$$

پس در $\underbrace{۸۴-۱۴=۷۰}_{n(A)}$ حالت می‌توانیم با این سه نقطه، مثلث بسازیم.

گام سوم: در نتیجه:

$$P(A)=\frac{n(A)}{n(S)}=\frac{۷۰}{۸۴}=\frac{۵}{۶}$$

یه جور دیگه

برای ساخت مثلث دو حالت وجود دارد:

«انتخاب یک نقطه از پایین و دو نقطه از بالا» یا «انتخاب دو نقطه از پایین و یک نقطه از بالا»، پس خواهیم داشت:

$$P(A)=\frac{\binom{۴}{۲}\binom{۵}{۱}+\binom{۴}{۱}\binom{۵}{۲}}{\binom{۹}{۳}}=\frac{۶\times۵+۴\times۱۰}{۸۴}=\frac{۷۰}{۸۴}=\frac{۵}{۶}$$

WWW.ArefOnline.ir

۶ سکه‌ای را به صورت متوالی ۷ بار پرتاب می‌کنیم. احتمال آن‌که در پرتاب هفتم برای دومین بار «رو» بیاید، کدام است؟

۱) $\frac{۱۵}{۱۲۸}$ ۲) $\frac{۲۱}{۶۴}$

۳) $\frac{۱}{۲}$ ۴) $\frac{۳}{۶۴}$

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: ریاضی و آمار دوازدهم ـ فصل ۱ ـ درس ۲

نکته فضای نمونهٔ پرتاب n سکه به صورت هم‌زمان با فضای نمونهٔ n بار پرتاب یک سکه یکسان است.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

گام اول: تعداد کل حالات پرتاب ۷ سکه برابر است با:

$$n(S)=\frac{۲}{\text{سکهٔ اول}}\times\frac{۲}{\text{سکهٔ دوم}}\times\ldots\times\frac{۲}{\text{سکهٔ هفتم}}=۲^{۷}=۱۲۸$$

گام دوم: برای آن‌که در پرتاب هفتم برای بار دوم رو بیاید، باید در شش پرتاب قبلی ۱ بار رو و ۵ بار پشت بیاید. تعداد حالات آن‌که در ۶ پرتاب سکه، فقط ۱ بار رو بیاید برابر است با:

$$\binom{۶}{۱}=۶$$

پس تعداد حالات مطلوب برابر است با:

$$n(A)=\frac{۶}{\text{۶ پرتاب اول}}\times\frac{\overset{\text{رو}}{\uparrow}۱}{\text{پرتاب هفتم}}=۶$$

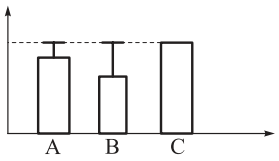
گام سوم: در نتیجه:

$$P(A)=\frac{n(A)}{n(S)}=\frac{۶}{۱۲۸}=\frac{۳}{۶۴}$$

نکته تعداد حالاتی که در پرتاب n سکه، k سکه رو می‌آید برابر با $\binom{n}{k}$ است.

WWW.ArefOnline.ir

۷ **با توجه به نمودارهای داده‌شده، کدام تحلیل نادرست است؟**



۱) دامنهٔ میان‌چارکی دستهٔ C برابر صفر است.

۲) حد وسط دستهٔ C از حد وسط دستهٔ B و A بزرگ‌تر است.

۳) میزان پراکندگی داده‌های هر سه دسته، یکسان است.

۴) این نمودارها در گام چهارم چرخهٔ آماری ترسیم می‌شوند.

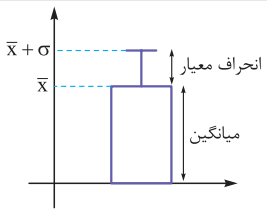
پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: ریاضی و آمار دوازدهم ـ فصل ۱ ـ درس ۳

درس Box

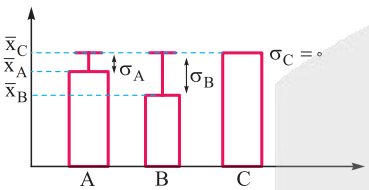
نمودار میانگین ـ انحراف معیار

۱	برای چه داده‌هایی استفاده می‌شود؟	برای داده‌هایی که بینشان دادهٔ دورافتاده نداریم
۲	جزئیات روی نمودار	ارتفاع مستطیل = میانگین داده‌ها طول میلهٔ خطا = انحراف معیار داده‌ها



پاسخ خیلی تشریحی ✔

گام اول: برای هر سه دسته، میانگین و انحراف معیار را مشخص می‌کنیم:



گام دوم: حالا همهٔ گزینه‌ها را بررسی می‌کنیم:

۱) چون انحراف معیار دستهٔ C صفر است، پس تمام داده‌هایش یکسان هستند و در نتیجه دامنهٔ میان‌چارکی‌اش هم صفر است. ✓

۲) حد وسط دستهٔ $\underbrace{C}_{\bar{x}_C}$ از $\underbrace{\text{حد وسط هر دو دستهٔ } A \text{ و } B}_{\bar{x}_A \text{ و } \bar{x}_B}$ بیشتر است. ✓

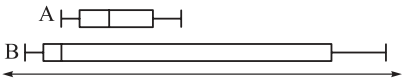
۳) مقایسهٔ پراکندگی داده‌های سه دسته، به صورت مقابل است: $\sigma_B > \sigma_A > \underbrace{\sigma_C}_{0}$

پس پراکندگی دسته‌ها با هم برابر نیست. ✗

۴) رسم نمودارها در گام چهارم چرخهٔ آمار انجام می‌شود. ✓

WWW.ArefOnline.ir

۸ **در شکل زیر، نمودار جعبه‌ای حقوق ماهیانهٔ کارمندان دو شرکت A و B که براساس شایستگی هر فرد به او پرداخت شده، روی یک محور نمایش داده شده است. اگر میانگین حقوق دریافتی کارمندان A و B به ترتیب ۱۵ و ۱۸ میلیون تومان باشد، کدام گزینه درست است؟**



۱) تقریباً ۵۰ درصد کارکنان شرکت B حقوق بیشتری از کارمندان شرکت A دریافت می‌کنند.

۲) برای بررسی حقوق کارمندان، تنها گزارش مقدار کافی نیست و باید گزارش درصد نیز بیان شود.

۳) اگر هر دو شرکت کارمند استخدام کنند، برای فردی با مدرک متوسط، استخدام‌شدن در شرکت A مناسب‌تر است.

۴) انحراف معیار، شاخص پراکندگی مناسب‌تری برای بررسی حقوق کارمندان شرکت B است.

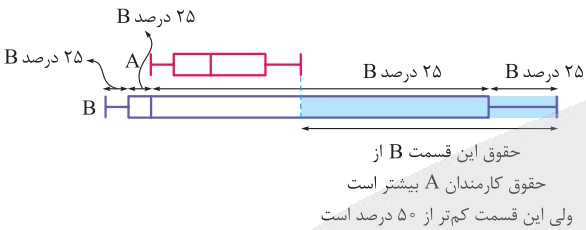
پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: ریاضی و آمار دوازدهم ـ فصل ۱ ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔

همهٔ گزینه‌ها را بررسی می‌کنیم:

گزینهٔ (۱): در نمودار مقابل، قسمتی از کارمندان B که حقوق‌شان از کارمندان A بیشتر است را رنگی کردیم. این قسمت کم‌تر از ۵۰ درصد است. ✖



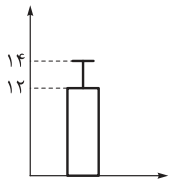
گزینهٔ (۲): حقوق کارمندان، متغیر کمی است و گزارش مقدار (تعداد) کافی است. اگر متغیرمان کیفی بود، باید علاوه بر گزارش تعداد، گزارش درصد هم بیان می‌شد. ✖

گزینهٔ (۳): چون حقوق براساس شایستگی است و طبق نمودارها، کارمندان A از ۵۰ درصد کارمندان B حقوق بالاتری دریافت می‌کنند، پس برای فردی با مدرک متوسط، حقوق دریافتی در شرکت A بهتر است. دقت کنید در سطح بالاتر، دریافتی کارمندان B به حدی بالا است که میانگین حقوق B را (برخلاف نمودارها) بالا برده است. ✓

گزینهٔ (۴): در قسمت راست نمودار جعبه‌ای B، پراکندگی زیاد است، پس $\bar{x}$ و σ، معیارهای مناسبی برایش نیستند و بهتر است از Q_2 و IQR برای بررسی و تحلیل آن استفاده کنیم. ✖

WWW.ArefOnline.ir

۹ **با توجه به نمودار مقابل، اگر همهٔ داده‌ها را ۵ برابر کنیم و بعد تمامی داده‌ها را ۶ واحد کاهش دهیم، مقدار واریانس جدید چه‌قدر می‌شود؟**



۱) ۷۰

۲) ۶۴

۳) ۱۰

۴) ۱۰۰

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: ریاضی و آمار دوازدهم ـ فصل ۱ ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: از روی نمودار، انحراف معیار برابر با طول میلهٔ خطا است: $\sigma_1 = ۱۴ - ۱۲ = ۲$

گام دوم: اگر تمام داده‌ها را ۵ برابر کنیم و بعد، از همهٔ آن‌ها ۶ واحد کم کنیم، انحراف معیار ۵ برابر می‌شود:

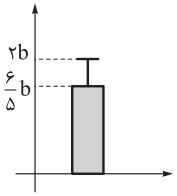
بی‌اثره!

$\sigma_2 = ۵\sigma_1 = ۵ \times ۲ = ۱۰$

گام سوم: واریانس جدید برابر با مربع انحراف معیار جدید است: $\sigma_2^2 = ۱۰^2 = ۱۰۰$

WWW.ArefOnline.ir

۱۰ نمودار زیر، توصیف‌کنندهٔ یک سری دادهٔ آماری با میانگین a و واریانس ۱۶ است. اگر داده‌های ۱۸، ۴، ۱۵، ۸، ۱۳، ۱۵، $۲a$، b و a درآمد افراد یک جامعه برحسب میلیون تومان باشد، چند نفر زیر خط فقر محاسبه‌شده برحسب میانه هستند؟



۱) ۱

۲) ۲

۳) ۳

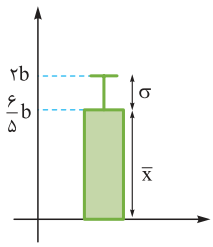
۴) صفر

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: ریاضی و آمار دوازدهم ـ فصل ۱ ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: روی نمودار رسم‌شده، میانگین و انحراف معیار را مشخص کنیم:



گام دوم:

- از روی نمودار، انحراف معیار برابر با طول میلهٔ خطا است:

$$\sigma = ۲b - \frac{۶}{۵}b = \frac{۴}{۵}b$$

- سؤال گفته واریانس ۱۶ است، پس انحراف معیار $\sqrt{۱۶} = ۴$ است.
- دو مقدار باید برابر باشند:

$$\frac{۴}{۵}b = ۴ \Rightarrow b = ۵$$

گام سوم: از روی نمودار، میانگین برابر با $\frac{۶}{۵}b$ است که طبق صورت سؤال باید با a برابر باشد:

$$\frac{۶}{۵}b = a \xrightarrow{b=۵} \frac{۶}{۵} \times ۵ = a \Rightarrow a = ۶$$

گام چهارم:

- با جای‌گذاری $a = ۶$ و $b = ۵$، مرتب‌شدهٔ ۹ داده به شکل مقابل می‌شوند:

$$\underset{}{\overset{b}{۴},\overset{a}{۵},۶,۸,\underbrace{\overset{۲a}{۱۲}}_{Q_۲},۱۳,۱۵,۱۵,۱۸}$$

- میانهٔ داده‌ها ۱۲ است، پس خط فقر به روش میانه برابر با نصف آن یعنی ۶ است.
- پس دو نفر که حقوق ۴ و ۵ میلیونی دارند، زیر خط فقر هستند.

WWW.ArefOnline.ir

۱۱ **درآمد ماهیانهٔ یک خانوادهٔ چهارنفره ۱۰,۰۰۰,۰۰۰ تومان است. اگر خط فقر اعلام‌شده توسط بانک جهانی ۱۱۲۵۰۰ تومان برای هر نفر در روز باشد، هر عضو از این خانواده ماهیانه حداقل چه‌قدر باید یارانه دریافت کنند تا زیر خط فقر نباشند؟ (ماه را ۳۰ روز در نظر بگیرید.)**

۱) ۳,۵۰۰,۰۰۰ تومان
۲) ۳۵۰۰۰۰ تومان
۳) ۴۵۰۰۰۰ تومان
۴) ۸۷۵۰۰۰ تومان

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: ریاضی و آمار یازدهم ـ فصل ۳ ـ درس ۱

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: ابتدا ۱۰ میلیون تومان را تقسیم بر ۴ می‌کنیم تا سهم ماهانهٔ هر عضو خانواده از درآمد به دست آید:

سهم ماهانهٔ هر نفر از درآمد = ۱۰۰۰۰۰۰۰ ÷ ۴ = ۲۵۰۰۰۰۰

گام دوم: سهم استاندارد روزانهٔ هر شخص باید ۱۱۲۵۰۰ تومان باشد که با فرض ۳۰روزه بودن ماه، سهم استاندارد ماهانه‌اش برابر است با:

سهم ماهانهٔ استاندارد هر نفر = ۱۱۲۵۰۰ × ۳۰ = ۳۳۷۵۰۰۰

گام سوم: حداقل یارانهٔ ماهانهٔ هر فرد برابر است با:

یارانه = ۳۳۷۵۰۰۰ − ۲۵۰۰۰۰۰ = ۸۷۵۰۰۰

WWW.ArefOnline.ir

۱۲ برای محاسبهٔ شاخص بهای کالا و خدمات، یک بار قیمت‌ها را برحسب تومان و یک بار برحسب ریال حساب می‌کنیم. بار اول به عدد a و بار دوم به عدد b می‌رسیم. کدام گزینه صحیح است؟

۱) $a = ۱۰b$
۲) $b = ۱۰a$
۳) $a = b$
۴) نامعلوم

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: ریاضی و آمار یازدهم ـ فصل ۳ ـ درس ۱

درس Box

نکات مربوط به شاخص بهای کالا و خدمات:

۱) متوسط مبلغ پرداخت‌شده از سوی مصرف‌کنندگان برای تعداد زیادی از کالا و خدمات در طول یک سال.

۲) این شاخص، تحولات قیمت را برمبنای یک سال پایه نشان می‌دهد.

۳) براساس متوسط هزینهٔ حدود ۴۰۰ نوع کالا، خوراکی و خدمات برای هر ماه، محاسبه می‌شود (براساس تعداد زیادی متغیر محاسبه می‌شود.)

۴) به واحد اندازه‌گیری بستگی ندارد.

پاسخ خیلی تشریحی ✔ چون شاخص بهای کالا و خدمات به واحد اندازه‌گیری بستگی ندارد، پس هر دو بار به یک عدد می‌رسیم؛ در نتیجه $a = b$ است.

کنکور

اگر در شاخص بهای کالا و خدمات، واحد اندازه‌گیری ۲ برابر شود، آن‌گاه تغییرات مقدار این شاخص، کدام است؟

(سؤال ۱۰۹ کنکور انسانی ۱۳۹۹)

۱) تغییر نمی‌کند.
۲) نصف می‌شود.
۳) دو برابر می‌شود.
۴) قابل پیش‌بینی نیست.

WWW.ArefOnline.ir

۱۳ در یک تیم ورزشی، قد بازیکنی ۱۸۰ سانتی‌متر و وزن او ۸۱ کیلوگرم است. مربی تیم به او می‌گوید برای ورود به مسابقات، شاخص تودهٔ بدنی وی (BMI) نباید بیشتر از ۲۵ باشد. او حداقل چند کیلوگرم باید وزن کم کند تا وارد مسابقات شود؟

۱) ۱/۵

۲) ۱

۳) ۰/۵

۴) هیچ وزنی نباید کم کند. (نیاز به کاهش وزن ندارد.)

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: ریاضی و آمار یازدهم ـ فصل ۳ ـ درس ۱

درس Box

۱) شاخص تودهٔ بدنی (BMI) از رابطهٔ مقابل به دست می‌آید:

$$BMI = \frac{\text{وزن (برحسب کیلوگرم)}}{(\text{قد (برحسب متر)})^2}$$

۲) برای تبدیل سانتی‌متر به متر، کافی است عددمان را تقسیم بر ۱۰۰ کنیم.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

گام اول: ۱۸۰ سانتی‌متر می‌شود ۱/۸ متر.

گام دوم: شاخص تودهٔ بدنی ایده‌آل این بازیکن ۲۵ است. قدش که ۱/۸ متر است و تغییری نخواهد کرد، پس وزن مطلوبش را حساب می‌کنیم:

$$BMI_{\text{ایده‌آل}} = \frac{\text{وزن ایده‌آل}}{(\text{قد})^2} \Rightarrow ۲۵ = \frac{x}{(۱/۸)^2}$$

$$\Rightarrow x = ۲۵ \times \left(\frac{\overset{۹}{\cancel{۱۸}}}{\underset{۵}{\cancel{۱۰}}}\right)^2 = \cancel{۲۵} \times \frac{۸۱}{\cancel{۲۵}} = ۸۱$$

گام سوم: وزن الانش ۸۱ و وزن ایده‌آلش هم ۸۱ است، پس نیازی به کم‌کردن وزن ندارد.

WWW.ArefOnline.ir

۱۴ **شاخص پوسیدگی دندان در سال ۱۳۷۰ برابر با ۵ است. اگر این شاخص از سال ۱۳۷۰ تا ۱۴۰۰ شصت درصد افزایش پیدا کند، عدد این شاخص در سال ۱۴۰۰ کدام است؟**

۱) ۶ ۲) ۷ ۳) ۸ ۴) ۹

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: ریاضی و آمار یازدهم ـ فصل ۳ ـ درس ۲

درس Box

درصد افزایش یا درصد کاهش مقدار یک چیز را از رابطهٔ زیر حساب می‌کنیم:

$$\frac{\text{مقدار اولیه} - \text{مقدار ثانویه}}{\text{مقدار اولیه}} \times ۱۰۰$$

پاسخ خیلی تشریحی

اطلاعات سؤال را در رابطه، جای‌گذاری می‌کنیم:

$$\text{درصد تغییرات} = \frac{\text{شاخص سال ۱۴۰۰} - \text{شاخص سال ۱۳۷۰}}{\text{شاخص سال ۱۳۷۰}} \times ۱۰۰ \Rightarrow \overset{۳}{\cancel{۶۰}} = \frac{x-۵}{۵} \times \overset{۵}{\cancel{۱۰۰}}$$

$$\Rightarrow ۳ = \frac{x-۵}{\cancel{۵}} \times \cancel{۵} \Rightarrow ۳ = x - ۵ \Rightarrow x = ۸$$

WWW.ArefOnline.ir

۱۵ **سبد هزینهٔ خانواری از دو کالای A و B تشکیل شده است. قیمت این کالاها در سال پایه به ترتیب ۲۰۰ و ۳۵۰۰ تومان و در سال مورد نظر به a و ۱۲۰۰۰ تومان رسیده است. اگر شاخص بهای این دو کالا ۳۲۰ و مقادیر مصرفی آن‌ها سالانه به ترتیب ۱۰۰ و ۳۰ عدد باشد، a کدام است؟**

۱) ۴۰۰
۲) ۴۵۰
۳) ۵۰۰
۴) ۶۰۰

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: ریاضی و آمار یازدهم ـ فصل ۳ ـ درس ۱

درس Box

شاخص بهای دو کالا از رابطهٔ زیر به دست می‌آید:

$$\text{شاخص بهای دو کالا} = \frac{(\text{قیمت جدید کالای ۲}\times\text{مقدار اولیهٔ کالای ۲})+(\text{قیمت جدید کالای ۱}\times\text{مقدار اولیهٔ کالای ۱})}{(\text{قیمت اولیهٔ کالای ۲}\times\text{مقدار اولیهٔ کالای ۲})+(\text{قیمت اولیهٔ کالای ۱}\times\text{مقدار اولیهٔ کالای ۱})}\times ۱۰۰$$

پاسخ خیلی تشریحی ✔

گام اول: اطلاعات سؤال را در فرمول مربوطه جای‌گذاری می‌کنیم:

شاخص بهای دو کالای A و B

$$= \frac{(\text{قیمت جدید کالای B}\times\text{مقدار اولیهٔ کالای B})+(\text{قیمت جدید کالای A}\times\text{مقدار اولیهٔ کالای A})}{(\text{قیمت اولیهٔ کالای B}\times\text{مقدار اولیهٔ کالای B})+(\text{قیمت اولیهٔ کالای A}\times\text{مقدار اولیهٔ کالای A})}\times ۱۰۰$$

$$۳۲۰ = \frac{(۱۰۰\times a)+(۳۰\times ۱۲۰۰۰)}{(۱۰۰\times ۲۰۰)+(۳۰\times ۳۵۰۰)}\times ۱۰۰ \Rightarrow ۳۲ = \frac{۱۰۰a+۳۶۰۰۰۰}{۲۰۰۰۰+۱۰۵۰۰۰}\times ۱۰$$

گام دوم: از هر چهار عبارت صورت و مخرج کسر، دوتا صفر حذف می‌کنیم (در واقع به ۱۰۰ ساده می‌کنیم):

$$۳۲ = \frac{a+۳۶۰۰}{۲۰۰+۱۰۵۰}\times ۱۰ \Rightarrow ۳۲ = \frac{a+۳۶۰۰}{۱۲۵۰}\times ۱۰ \xrightarrow[\text{وسطین}]{\text{طرفین}} \underbrace{۳۲\times ۱۲۵}_{۴۰۰۰} = a+۳۶۰۰ \Rightarrow a = ۴۰۰$$

WWW.ArefOnline.ir

۱۶ **شش نفر از کارمندان یک ادارهٔ دولتی، ماهانه به ترتیب ۷، ۱۰، ۱۵، ۱۳، ۲۴ و ۱۶ میلیون تومان حقوق می‌گیرند. اگر این اداره در راستای طرح تشویقی، حقوق افراد را ۲ برابر کرده و ۳/۵ میلیون تومان ثابت بابت مالیات کسر کند، خط فقر به کمک میانه برای این شش کارمند چند درصد تغییر می‌کند؟**

۱) تغییری نمی‌کند.
۲) ۷۵ درصد افزایش می‌یابد.
۳) ۵۰ درصد افزایش می‌یابد.
۴) ۱۰۰ درصد افزایش می‌یابد.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: ریاضی و آمار یازدهم ـ فصل ۳ ـ درس ۱

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: داده‌های اولیه را مرتب می‌کنیم:

$$۷, ۱۰, \underbrace{۱۳, ۱۵}_{\text{دو دادهٔ وسط}}, ۱۶, ۲۴$$

میانگین دو دادهٔ وسط، میانه است:

$$Q_۲ = \frac{۱۳+۱۵}{۲} = \frac{۲۸}{۲} = ۱۴$$

گام دوم: خط فقر اولیه به کمک میانه برابر است با:

$$\text{خط فقر اولیه} = \frac{Q_۲}{۲} = \frac{۱۴}{۲} = ۷$$

گام سوم: حالا اگر تمام داده‌ها را ۲ برابر کنیم و سپس از همهٔ آن‌ها ۳/۵ واحد کم کنیم، همین بلا سر میانه هم می‌آید:

$$Q'_۲ = ۲Q_۲ - ۳/۵ = ۲(۱۴) - ۳/۵ = ۲۸ - ۳/۵ = ۲۴/۵$$

گام چهارم: خط فقر ثانویه برابر است با:

$$\text{خط فقر ثانویه} = \frac{Q'_۲}{۲} = \frac{۲۴/۵}{۲} = ۱۲/۲۵$$

گام پنجم: درصد تغییرات خط فقر برابر است با:

$$\frac{\text{خط فقر اولیه} - \text{خط فقر ثانویه}}{\text{خط فقر اولیه}} \times ۱۰۰ = \frac{۱۲/۲۵ - ۷}{۷} \times ۱۰۰$$

$$= \frac{۵/۲۵}{۷} \times ۱۰۰ = \frac{۵۲۵}{۷} = ۷۵ \xrightarrow{\text{یعنی}} ۷۵ \text{ درصد افزایش}$$

WWW.ArefOnline.ir

۱۷ چهار برابر جذر جمعیت فعال یک ناحیه، بیکار هستند. اگر نرخ بیکاری در این ناحیه برابر ۸ درصد باشد، چند نفر در این ناحیه شاغل هستند؟

۱) ۲۱۵۰ ۲) ۲۵۰۰

۳) ۲۳۵۰ ۴) ۲۳۰۰

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: ریاضی و آمار یازدهم ـ فصل ۳ ـ درس ۱

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: جمعیت فعال را x می‌گیریم.

۴ برابر جذرِ x یعنی $۴\sqrt{x}$ برابر با جمعیت بیکار است.

گام دوم: نرخ بیکاری ۸ درصد است، پس:

$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{\text{جمعیت بیکار}}{\text{جمعیت فعال}} \Rightarrow \frac{۸}{۱۰۰} = \frac{۴\sqrt{x}}{x} \Rightarrow \frac{۱}{۵۰} = \frac{\sqrt{x}}{x}$$

دو طرف را به توان ۲ می‌رسانیم:

$$(\frac{۱}{۵۰})^۲ = (\frac{\sqrt{x}}{x})^۲ \Rightarrow \frac{۱}{۲۵۰۰} = \frac{x}{x^۲} \Rightarrow x = ۲۵۰۰$$

گام سوم: جمعیت بیکار را حساب می‌کنیم:

$$۴\sqrt{x} = ۴\sqrt{۲۵۰۰} = ۴ \times ۵۰ = ۲۰۰$$

گام چهارم: جمعیت شاغل را به دست می‌آوریم:

$$\underbrace{\text{فعال}}_{۲۵۰۰} = \text{شاغل} + \underbrace{\text{بیکار}}_{۲۰۰} \Rightarrow \text{شاغل} = ۲۳۰۰$$

WWW.ArefOnline.ir

۱۸ در یک رُمان انگلیسی هر جمله به طور متوسط ۹ کلمه دارد و به طور متوسط از هر ۶ کلمهٔ کتاب، یکی از کلمات، دشوار است. این کتاب برای دانش‌آموزان چه پایه‌ای مناسب است؟

$\frac{۱}{۶}$ کلمات دشوار است.

۱) نهم
۲) دهم
۳) یازدهم
۴) دوازدهم

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: ریاضی و آمار یازدهم ـ فصل ۳ ـ درس ۱

درس Box

۱) (میانگین تعداد کلمات در هر جمله + درصد کلمات دشوار) × ۰/۴ = شاخص پایهٔ آموزش

۲) اگر عدد به‌دست‌آمده از رابطهٔ بالا، عددی اعشاری مثل ۹/۶ بود، می‌گوییم این کتاب برای دانش‌آموزی که پایهٔ نهم (جزء صحیح ۹/۶) را به پایان رسانده، مناسب است.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

گام اول: از هر ۶ کلمه، یکی از کلمات دشوار است، یعنی $\frac{۱}{۶}$ کلمات دشوارند.

$\frac{۱}{۶}$ را به درصد تبدیل می‌کنیم:

$$\frac{۱}{۶}=\frac{x}{۱۰۰} \Rightarrow ۶x=۱۰۰ \Rightarrow x=\frac{۱۰۰}{۶}=\frac{۵۰}{۳}$$

گام دوم: داده‌های سؤال را در فرمول جای‌گذاری می‌کنیم:

$$\text{شاخص پایهٔ آموزش} = ۰/۴ \times (\underbrace{\text{میانگین تعداد کلمات در هر جمله}}_{\frac{۲۷}{۳}=۹} + \underbrace{\text{درصد کلمات دشوار}}_{\frac{۵۰}{۳}})$$

$$= \frac{\overset{۲}{\cancel{۴}}}{\underset{۵}{\cancel{۱۰}}} \times \frac{۷۷}{۳} = \frac{۱۵۴}{۱۵} = ۱۰\frac{۴}{۱۵}$$

گام سوم: جزء صحیح $۱۰\frac{۴}{۱۵}$ می‌شود ۱۰، پس این کتاب برای پایهٔ دهم مناسب است.

کنکور

رُمان انگلیسی‌زبانی با متوسط طول جمله‌های ۸کلمه‌ای و ۱۸ درصد کلمهٔ دشوار، برای دانش‌آموزان چه پایه‌ای مناسب است؟ *(سؤال ۱۳ کنکور انسانی ۱۴۰۴ ـ نوبت دوم)*

۱) یازدهم ۲) دهم ۳) نهم ۴) هشتم

WWW.ArefOnline.ir

۱۹ جملهٔ «**میزان سهولت درک متن از طریق انتخاب واژه‌های مناسب و رعایت قواعد نگارش**»، تعریف کدام گزینه است؟

۱) شاخص پایهٔ آموزش
۲) درجهٔ خوانایی متن
۳) تسهیل نوشتار
۴) شاخص نوشتار

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: ریاضی و آمار یازدهم ـ فصل ۳ ـ درس ۱

پاسخ خیلی تشریحی

درجهٔ خوانایی متن، میزان سهولت درک متن از طریق انتخاب واژه‌های مناسب و رعایت قواعد نگارش است.

WWW.ArefOnline.ir

۲۰ اگر درآمد ۸ خانواده در یک مجتمع مسکونی در ماه چهارم ۱۰، ۱۲، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۲۰ و ۲۰ میلیون باشد، مقدار خطا در درون‌یابی خط فقر (با میانگین) این ۸ خانواده در این ماه چه‌قدر است؟

ماه	۱	۲	۳	۴	۵
خط فقر	۸	۹/۵	۱۲	x_1	۷

۱) ۰/۵ ۲) ۱ ۳) ۱/۵ ۴) ۲

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: ریاضی و آمار یازدهم ـ فصل ۳ ـ درس ۱ و ۲

درس Box

۱) اگر نقطهٔ درون‌یابی دقیقاً وسط (میانگین) دو نقطه ثبت شده باشد، مقدار درون‌یابی هم از میانگین y نقطهٔ قبل و بعد به دست می‌آید.

مثلاً در جدول

x (روز)	۵	۹	۱۳	۱۷
y (فروش)	۲۶	۵۰	۸۲	۹۰

$x=11$، دقیقاً وسط $x=9$ و $x=13$ است، پس مقدار درون‌یابی در $x=11$ برابر با میانگین ۵۰ و ۸۲ است:

$$\text{درون‌یابی در } x=11 = \frac{(\text{مقدار در } x=9)+(\text{مقدار در } x=13)}{2} = \frac{50+82}{2} = 66$$

۲) خطای درون‌یابی در هر نقطه برابر است با قدرمطلق تفاضل مقدار واقعی و مقدار درون‌یابی:

$$\text{خطای درون‌یابی} = |\text{مقدار درون‌یابی} - \text{مقدار واقعی}|$$

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: میانگین درآمد ۸ خانواده در ماه چهارم برابر است با:

$$\text{میانگین} = \frac{\text{مجموع}}{\text{تعداد}} = \frac{\overbrace{10+20+20}^{50}+\overbrace{12+18}^{30}+\overbrace{15+16+17}^{48}}{8} = \frac{128}{8} = 16$$

گام دوم: خط فقر به روش میانگین برابر است با:

$$\text{خط فقر} = \frac{\text{میانگین}}{2} = \frac{16}{2} = 8$$

گام سوم: برای به دست آوردن مقدار درون‌یابی خط فقر در ماه چهارم، کافی است از خط فقر در ماه‌های سوم و پنجم میانگین بگیریم (چون ٤ میشه وسط ۳ و ۵):

$$\text{درون‌یابی خط فقر ماه چهارم} = \frac{\text{خط فقر ماه سوم}+\text{خط فقر ماه پنجم}}{2} = \frac{12+7}{2} = \frac{19}{2} = 9/5$$

گام چهارم: مقدار خطای درون‌یابی برابر است با:

$$\text{خطا} = |\text{مقدار واقعی} - \text{مقدار درون‌یابی}| = |\underbrace{8-9/5}_{-1/5}| = 1/5$$

WWW.ArefOnline.ir

۲۱ **کدام توضیح دربارهٔ «سبک و سبک‌شناسی» نادرست است؟**

۱) به مجموعهٔ ویژگی‌هایی که شاعر در نحوهٔ بیان اندیشه به کار می‌گیرد، «سبک شعر» می‌گویند و شیوهٔ بیان هر نویسنده یا شاعر، «سبک شخصی» اوست.

۲) می‌توان گفت که به تعداد شاعران و نویسندگان جهان، سبک وجود دارد؛ زیرا اطلاعات، دانش، ذوق و استعدادهای افراد متفاوت است.

۳) مکتب‌ها و سبک‌های ادبی معمولاً محصول اوضاع سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و ... زمانه‌ای است که صاحبان آن مکتب‌ها و سبک‌ها در آن می‌زیسته‌اند.

۴) محمدتقی بهار، ملک‌الشعرا، برای شعر فارسی، شش نوع سبک و دوره قائل است. این تقسیم‌بندی فقط بر مبنای دوره‌های تاریخی شعر است.

پاسخ گزینهٔ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۷

پاسخ خیلی تشریحی

محمدتقی بهار، ملک‌الشعرا، برای شعر فارسی، شش نوع سبک و دوره قائل است. این تقسیم‌بندی بر مبنای **حوزهٔ جغرافیایی و تاریخی** شعر است.

توضیحات سایر گزینه‌ها، کاملاً درست هستند.

WWW.ArefOnline.ir

۲۲ زمان رواج کدام سبک و دورهٔ شعر فارسی به درستی نوشته شده است؟

۱) سبک خراسانی یا ترکستانی: از آغاز تا قرن پنجم

۲) سبک عراقی: از قرن ششم تا قرن دهم

۳) سبک هندی: از قرن یازدهم تا قرن سیزدهم

۴) دورهٔ بازگشت: تمام طول قرن چهاردهم

پاسخ گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۷

درس Box

تقسیم‌بندی شعر فارسی براساس نظر محمدتقی بهار، ملک‌الشعرا:

۱) سبک خراسانی یا ترکستانی: از آغاز شعر فارسی تا قرن ششم

۲) سبک عراقی: از قرن ششم تا قرن دهم

۳) سبک هندی: از قرن دهم تا قرن سیزدهم

۴) دورهٔ بازگشت: تمام طول قرن سیزدهم

۵) دورهٔ مشروطه

۶) دورهٔ معاصر

نکته این تقسیم‌بندی بر مبنای حوزهٔ **جغرافیایی و تاریخی** شعر است و بعضی از مکتب‌ها و سبک‌های فرعی را نیز می‌توان به آن افزود.

پاسخ خیلی تشریحی ✔ همان‌گونه که در بخش درس‌باکس دیدید، تنها زمان رواج سبک و دورهٔ شعر عراقی درست نوشته شده است.

WWW.ArefOnline.ir

۲۳ کدام گزینه به ترتیب بیانگر ویژگی‌های ادبی و فکری شعر سبک خراسانی است؟

۱) از دو نشانه برای یک متمّم استفاده می‌شود. ـ شعر واقع‌گراست و توصیفات عمدتاً طبیعی، ساده، محسوس و عینی است.

۲) قالب عمدهٔ شعر این دوره غزل است. ـ اشعار پندآموز و اندرزگونهٔ این دوره ساده است و جنبهٔ عملی و دستوری دارد.

۳) در توصیف پدیده‌ها بیشتر از تشبیه حسی بهره گرفته می‌شود. ـ بیشتر روح حماسه بر ادبیات این دوره حاکم است.

۴) قافیه و ردیف بسیار ساده است. ـ برخی اندیشه‌ها از جمله بی‌اعتباری دنیا و اعتقاد به قضا و قدر، رواج بیشتری می‌یابند.

مشاوره توی همچین سؤالاتی هم باید به نوع قلمرو ویژگی ذکرشده توجه کنین و هم به درستی یا نادرستی ویژگی ذکرشده؛ یعنی مثلاً ممکنه به‌جای ادبی نوشته شده باشه زبانی و یا ممکنه ویژگی ذکرشده مربوط به سبک مورد نظر نباشه.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۷

درس Box

ویژگی‌های شعر سبک خراسانی در سه قلمرو	زبانی	۱) سادگی زبان شعر ۲) کم‌بودن لغات عربی (به‌جز اصطلاحات دینی و علمی) و لغات بیگانه، در مقایسه با دوره‌های بعد ۳) تفاوت تلفّظ برخی از کلمات در مقایسه با زبان امروز؛ مثال: یَک ـ هَزار / یِک ـ هِزار ۴) کهنه و مهجور بودن بخشی از لغات در مقایسه با دوره‌های بعد؛ مثال: گبر ـ جوشن ۵) استفاده از دو نشانه برای یک متمّم؛ مانند: زدش بر زمین بر به کردار شیر
	ادبی	۱) قالب عمدهٔ شعر این دوره، قصیده است؛ قالب‌های مسمّط، ترجیع‌بند و مثنوی نیز به تدریج در این دوره شکل می‌گیرد و قالب غزل نیز در اواخر این دوره، رشد می‌یابد. ۲) استفاده از آرایه‌های ادبی، طبیعی و در حدّ اعتدال است. ۳) قافیه و ردیف، بسیار ساده است. ۴) در توصیف پدیده‌ها بیشتر از تشبیه حسّی بهره گرفته می‌شود.
	فکری	۱) روح شادی و نشاط و خوش‌باشی، در شعر غلبه دارد. ۲) شعر واقع‌گراست و توصیفات عمدتاً طبیعی، ساده، محسوس و عینی است. ۳) معشوق، عمدتاً زمینی است. ۴) بیشتر روح حماسه بر ادبیات این دوره حاکم است. ۵) اشعار پندآموز و اندرزگونهٔ این دوره، ساده است و جنبهٔ عملی و دستوری دارد. ۶) مضمون عمدهٔ اشعار این سبک، حماسه، مدح و اندرز و ... است. ۷) فکر و کلام ساده است و با پیچیدگی‌های عرفانی، حکمی و اندیشه‌های فلسفی درنیامیخته است.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

ویژگی‌های ادبی و فکری ذکرشده در گزینهٔ (۳) به ترتیب مربوط به شعر سبک خراسانی هستند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): ویژگی زبانی شعر سبک خراسانی ـ ویژگی فکری شعر سبک خراسانی

گزینهٔ (۲): ویژگی ادبی شعر سبک عراقی ـ ویژگی فکری شعر سبک خراسانی

گزینهٔ (۴): ویژگی ادبی شعر سبک خراسانی ـ ویژگی فکری شعر سبک عراقی

کنکور

کدام موارد، از ویژگی‌های «فکری» سبک خراسانی محسوب می‌شود؟ *(سؤال ۱۳۶ کنکور انسانی ۱۴۰۰)*

الف) حاکم‌بودن روح حماسه بر ادبیات این دوره

ب) واقع‌گرابودن شعر، محسوس و عینی بودن آن و سادگی توصیفات

ج) بهره‌گرفتن از تشبیهات حسی در توصیف پدیده‌ها

د) رشد قالب غزل در اواخر این دوره

۱) الف ـ ب ۲) الف ـ د ۳) ب ـ د ۴) ب ـ ج

WWW.ArefOnline.ir

۲۴ **از میان گزینه‌های زیر، کدام مورد مربوط به ویژگی‌های نثر دورهٔ غزنوی و سلجوقی است؟**

۱) تمثیل و استشهاد به آیات، احادیث و اشعار ـ حذف افعال به قرینه

۲) ایجاز و اختصار در لفظ و معنا ـ بهره‌گیری کم‌تر از لغات عربی

۳) تکرار فعل یا اسم به حکم ضرورت معنی ـ علمی‌بودن محتوای نثر

۴) افزایش کاربرد نشانه‌های جمع فارسی بر جمع عربی ـ کوتاهی جملات

پاسخ گزینهٔ ۱

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۷

درس Box

ویژگی‌های نثر دورهٔ اوّل	دورهٔ سامانی	۱) ایجاز و اختصار در لفظ و معنا ۲) تکرار فعل یا اسم به حکم ضرورت معنی ۳) کوتاهی جملات ۴) لغات کم‌کاربرد فارسی در مقایسه با دوره‌های بعد ۵) بهره‌گیری کم‌تر از لغات عربی ۶) افزایش کاربرد نشانه‌های جمع فارسی بر جمع عربی ۷) محتوای نثرهای این دوره، بیشتر علمی است و گاهی نثرهای حماسی، تاریخی و دینی. نمونه‌های موفّق: ترجمهٔ تفسیر طبری، تاریخ بلعمی، التّفهیم و شاهنامهٔ منثور ابومنصوری
	دورهٔ غزنوی و سلجوقی	۱) اِطناب (جمله‌ها معمولاً طولانی هستند.) ۲) تمثیل و استشهاد به آیات، احادیث و اشعار ۳) حذف افعال به قرینه ۴) افزایش کاربرد لغات عربی (نسبت به دورهٔ قبل) نمونه‌های موفّق: تاریخ بیهقی، قابوس‌نامه، سفرنامهٔ ناصرخسرو، سیاست‌نامه، کیمیای سعادت، کشف‌المحجوب و اسرارالتّوحید

پاسخ خیلی تشریحی ✓

موارد ذکرشده در گزینهٔ (۱) مربوط به ویژگی‌های نثر دورهٔ غزنوی و سلجوقی است.

موارد ذکرشده در سایر گزینه‌ها مربوط به ویژگی‌های نثر دورهٔ سامانی هستند.

WWW.ArefOnline.ir

۲۵ در ابیات زیر کدام ویژگی زبانی شعر سبک خراسانی دیده نمی‌شود؟

«گل بخندید و باغ شد پُردرام — ای خوشا این جهان بدین هنگام
چون بناگوش نیکوان شد باغ — از گل سیب و از گل بادام»

۱) سادگی زبان شعر
۲) استفاده از دو نشانه برای یک متمّم
۳) کم‌بودن لغات عربی و لغات بیگانه
۴) تفاوت تلفّظ برخی از کلمات در مقایسه با زبان امروز

پاسخ گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۷

پاسخ خیلی تشریحی ✔

همهٔ موارد ذکرشده در گزینه‌ها از ویژگی‌های زبانی شعر سبک خراسانی هستند؛ اما در این ابیات فرخی سیستانی، «از دو نشانه برای یک متمّم» استفاده نشده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): این شعر با زبان ساده و به دور از پیچیدگی سروده شده است.

گزینهٔ (۳): در این دو بیت هیچ واژهٔ غیر فارسی‌ای دیده نمی‌شود.

گزینهٔ (۴): واژهٔ «خوش» در گذشته به صورت «خَش» تلفظ می‌شد.

WWW.ArefOnline.ir

۲۶ **از نظر تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی، در متن زیر چند اشکال وجود دارد؟**

«قالب‌های شعری در عصر بیداری کم‌وبیش مانند گذشته ادامه یافت و تغییر چندانی نداشت. توجه به قالب‌های غزل و مثنوی در شعر ملک‌الشعرا بهار و ادیب‌الممالک فراهانی بیشتر است؛ اما دیگر شاعران این دوره که به زبان مردم کوچه و بازار شعر می‌گفتند، به قالب‌هایی مثل مستزاد و چهارپاره و نیز سرودن ترانه و شعر نو رغبت بیشتری داشتند.»

۱) چهار ۲) سه ۳) دو ۴) یک

پاسخ گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۴

پاسخ خیلی تشریحی ✔

قالب‌های شعری در عصر بیداری کم‌وبیش مانند گذشته ادامه یافت و تغییر چندانی نداشت. توجه به قالب‌های **قصیده** و مثنوی در شعر ملک‌الشعرا بهار و ادیب‌الممالک فراهانی بیشتر است؛ امّا دیگر شاعران این دوره که به زبان مردم کوچه و بازار شعر می‌گفتند، به قالب‌هایی مثل مستزاد و چهارپاره و نیز سرودن ترانه و **تصنیف** رغبت بیشتری داشتند.

WWW.ArefOnline.ir

۲۷ در بیت زیر کدام مورد از شاخص‌ترین درون‌مایه‌های عصر بیداری مشهود است؟

«چـــون نگریـــم ز درد و چـــون ننالـــم دزد را چـــو محـــرم بـــه خانـــه کـــردم»

۱) آزادی
۲) وطن
۳) تعلیم و تربیت جدید
۴) توجه به مردم

پاسخ گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۴

درس Box

شاخص‌ترین درون‌مایه‌های شعر عصر بیداری	
۱) آزادی	آزادی در شعر این دوره، مترادف با مفهوم دموکراسی غربی است و به این معناست که مردم علاوه بر این‌که حقوق و آزادی‌های فردی دارند، در جامعه و سرنوشت سیاسی و اقتصادی خود نیز دارای حق و اختیار هستند.
۲) وطن	وطن به عنوان سرزمینی که مردمی با مشترکات قومی، فرهنگی و زبانی در آن زندگی می‌کنند، در این دوره وارد شعر و ادبیات فارسی شد. (ملک‌الشعرا بهار، علامه دهخدا و ادیب‌الممالک فراهانی)
۳) قانون	بر پایهٔ مشاهداتی که اروپارفتگان و روشنفکران از ملل متمدّن و قانون‌مند داشتند، مضمون قانون و قانون‌مداری در سخن شاعران و نویسندگان راه یافت و بنیادی‌ترین تفکر و خواست مشروطه‌خواهان گردید.
۴) تعلیم و تربیت جدید	با ظهور مطبوعات و گسترش آن در جامعه، آگاهی همگانی افزایش یافت و لزوم تعلیم و تربیت عمومی با نگاه جدید آن، مورد توجه مردم و شاعران قرار گرفت.
۵) توجه به مردم	از بارزترین ویژگی‌های ادبیات دورهٔ بیداری است. شاعران به انعکاس خواست‌ها و علایق تودهٔ مردم پرداختند. نیازها و کاستی‌های محرومان جامعه را موضوع سخن خود قرار دادند و به دفاع از کارگران و ضعیفان توجه داشتند (ادبیات کارگری). ابوالقاسم لاهوتی و فرخی یزدی از شاخص‌ترین شاعران این حوزه‌اند. هم‌چنین توجه به جایگاه زنان در اجتماع، مورد توجه شاعران قرار گرفت.
۶) دانش‌ها و فنون نوین	ضرورت‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، موجب توجه به دانش‌ها و فنون جدید شد و شاعران هم به این موضوع پرداختند و مضامین و اصطلاحات و واژگان مربوط به آن، در سخنشان فراوان به چشم می‌خورد.

پاسخ خیلی تشریحی ✔ در این بیت «خانه» نماد وطن است و منظور از «دزد» بیگانگان هستند.

امتحان نهایی

در بیت زیر کدام‌یک از درون‌مایه‌های شعر عصر بیداری مشاهده می‌شود؟

(سؤال ۱۰ ـ امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۳)

«چـــون نَگِریـــم ز درد و چـــون ننالـــم؟ دزد را چـــو مـحـرم بـه خـانـه کـــردم»

۱) توجه به مردم
۲) تعلیم و تربیت جدید
۳) وطن
۴) آزادی

WWW.ArefOnline.ir

۲۸ همهٔ گزینه‌ها از ویژگی‌های زبانی نثر دورهٔ بازگشت و بیداری هستند، **به‌جز** ..... .

۱) در نثر این دوره واژه‌ها و ترکیب‌های عربی ناآشنا کم‌تر می‌شود

۲) بسیاری از لغات انگلیسی، ترکی، فرانسوی و ... به نثر فارسی وارد می‌شود

۳) عبارت‌های وصفی دور و دراز و لفظ‌پردازی‌های بیجا در نوشته‌ها کاهش می‌یابد

۴) نثر در دورهٔ بیداری قیدوبندهای نثر مصنوع و فنی را کنار می‌گذارد و ساده می‌شود

پاسخ گزینهٔ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۴

درس Box

ویژگی‌های نثر در عصر بیداری

سطح زبانی	سطح ادبی	سطح فکری
واژه‌ها و ترکیب‌های عربی کم‌تر می‌شود. لغات انگلیسی، ترکی، فرانسوی و ... وارد می‌شود. عبارت‌های وصفی دور و دراز و لفظ‌پردازی‌های بیجا در نامه‌ها و نوشته‌ها کاهش می‌یابد. نثر این دوره ساده و قابل فهم است. در ساختار و ترکیب دستوری کلام، جمله‌ها درست‌تر و با طبیعت زبان هم‌آهنگ‌تر است.	نثر فارسی، پیشتازتر از شعر فارسی قیدوبندهای نثر مصنوع و فنی را کنار می‌گذارد و گزارشی و ساده می‌شود. صنایع (آرایه‌های) ادبی از نثر جدا می‌شود و نثر در خدمت بیان خواست و آمال مردم قرار می‌گیرد. یکی از ضعف‌های تکنیکی در داستان‌های دوران مشروطه؛ حضور راوی سوم‌شخص، در بعضی صحنه‌های داستان و سخن گفتن او با خواننده است. اکثر نویسندگان، داستان را مطابق ذوق عامهٔ مردم می‌نوشتند و سبک نویسندگی آنان با ادبیات داستانی جدید، مطابقت کاملی نداشت.	درون‌مایه‌های شعر دورهٔ بیداری در نثر نیز مورد توجه نویسندگان بوده است. ویژگی‌هایی چون نوگرایی، تجددخواهی و آزادی‌طلبی با هدف تأثیر بر عامهٔ مردم گسترش یافت. (محتوای انواع نثر همین درون‌مایه‌ها بود.) شاخه‌ای ارزنده و چشم‌نواز در نثر عصر بیداری، طنز سیاسی ـ اجتماعی است. دشمنی با استعمار و استبداد، در نثر روزنامه‌ای بسیار مورد توجه قرار گرفت. بسیاری از نثرها به‌ویژه نثر داستانی، به موضوع تنفر از خرافات می‌پردازد. حقوق مدنی زنان در کنار تعلیم و تربیت نوین و همگانی، بسیار مورد توجه نویسندگان بوده است.

پاسخ خیلی تشریحی ✔ همان‌طور که در بخش درس‌باکس خواندید؛ موارد ذکرشده در گزینه‌های (۱)، (۲) و (۳) از ویژگی‌های زبانی و گزینهٔ (۴) یکی از ویژگی‌های ادبی نثر در عصر بیداری هستند.

WWW.ArefOnline.ir

۲۹ **همهٔ عوامل زیر در کم‌توجهی شاعران به کاربرد جمله‌ها و ترکیب‌های زبانی شعر دورهٔ بیداری نقش داشته‌اند، به‌جز** ..... .

۱) شاعران برای آگاه‌سازی مردم و انتشار آثار در روزنامه‌ها ناگزیر بودند به شتاب شعر بسرایند

۲) برخی از شاعران تسلّط کافی بر ادبیات کهن نداشتند

۳) اکثر شاعران این دوره، شعر را مطابق ذوق عامهٔ مردم می‌سرودند

۴) اغلب شاعران صرفاً به محتوا گرایش داشتند

پاسخ گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۴

پاسخ خیلی تشریحی ✔ موارد ذکرشده در گزینه‌های (۱)، (۲) و (۴) عواملی هستند که در کم‌توجهی شاعران دورهٔ بیداری به «کاربرد جمله‌ها و ترکیب‌های زبانی» مؤثر بودند.

نکته مورد ذکرشده در گزینهٔ (۳) شکل تغییریافته‌ای از این ویژگی زبانی نثر دورهٔ بیداری است: «اکثر نویسندگان دورهٔ بازگشت و بیداری، داستان را مطابق ذوق عامهٔ مردم می‌نوشتند و سبک نویسندگی آنان مطابقت کاملی با ادبیات داستانی جدید نداشت.»

WWW.ArefOnline.ir

۳۰ آرایه‌های «موازنه ـ ترصیع ـ ترصیع ـ موازنه» به ترتیب، در کدام گزینه آمده است؟

الف) روز و رخ دوستان سپید است / روی و دل دشمنان سیاه است

ب) گهی از فرّهی رخشنده جاه است / گهی از خرّمی تابنده ماه است

ج) آن نکوتر که شاد باشی، شاد / وان نکوتر که مست خُسبی، مست

د) بسی کِلّه یابی که رضوانش بافت / بسی حُلّه بینی که حورانش تافت

ه) به باغ مُلک همیشه نهال عدل نشان / ز شاخ عدل همیشه نبات دولت چین

و) چو مهر مضی تاب و بر خلق تاب / چو سرو سهی بال و در مُلک بال

۱) ج ـ د ـ الف ـ ه

۲) و ـ ب ـ د ـ ه

۳) الف ـ د ـ ج ـ و

۴) ج ـ ب ـ د ـ الف

پاسخ گزینهٔ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۹

پاسخ خیلی تشریحی ✔ بررسی ابیات:

الف: از تقابل سجع‌های متوازی و متوازن با هم استفاده شده است؛ بنابراین آرایهٔ **موازنه** وجود دارد.

ب: فقط از تقابل سجع‌های متوازی استفاده شده است و آرایهٔ **ترصیع** وجود دارد.

ج: از تقابل سجع‌های متوازی و متوازن با هم استفاده شده است؛ بنابراین آرایهٔ **موازنه** وجود دارد.

د: فقط از تقابل سجع‌های متوازی استفاده شده است و آرایهٔ **ترصیع** وجود دارد.

ه: تقابل سجع‌ها به‌ویژه در پایان مصراع‌ها دقیقاً رعایت نشده است و آرایهٔ ترصیع یا موازنه وجود **ندارد**.

و: از تقابل سجع‌های متوازی و متوازن با هم استفاده شده است؛ بنابراین آرایهٔ **موازنه** وجود دارد.

تیزپازی بیت «ه» نه موازنه دارد نه ترصیع، پس سریع گزینهٔ (۱) و (۲) را کنار بگذارید.

WWW.ArefOnline.ir

۳۱ تقابل سجع‌های متوازی و متوازن در کدام بیت دیده نمی‌شود؟

۱) ز بهـر تیرگـی شـب مـرا رفیـق چـراغ / ز بهـر روشنـی دل مـرا نـدیـم کتـاب

۲) تیـغ بینـداز از آن‌کـه تیـغ تـو بخـت اسـت / گنـج بپـرداز از آن‌کـه گنـج تـو کان اسـت

۳) ز رای توسـت فـروغ و مضـای آتـش و آب / ز طبـع توسـت صفـا و ثبـات بـاد و تـراب

۴) چـو بـاد و خـاک نجویی مگر شـتاب و درنگ / چـو رمـح و سـیف ندانـی مگـر طعـان و ضـراب

مشاوره منظور طراح سؤال از «تقابل سجع‌های متوازی و متوازن» وجود آرایهٔ «موازنه» است.

پاسخ گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۹

پاسخ خیلی تشریحی ✔

در گزینهٔ (۱)، بین واژه‌های «شب و دل، رفیق و ندیم، چراغ و کتاب» سجع متوازن و بین واژه‌های «تیرگی و روشنی» سجع متوازی وجود دارد؛ بنابراین در این بیت، تقابل سجع‌های متوازی و متوازن دیده می‌شود و بیت «موازنه» دارد.

در گزینهٔ (۲)، بین واژه‌های «تیغ و گنج، بخت و کان» سجع متوازن و بین واژه‌های «بینداز و بپرداز» سجع متوازی وجود دارد؛ بنابراین این بیت هم «موازنه» دارد.

در گزینهٔ (۴)، بین واژه‌های «باد و رمح، خاک و سیف، شتاب و طعان، درنگ و ضراب» سجع متوازن و بین واژه‌های «نجویی و ندانی» سجع متوازی وجود دارد؛ بنابراین این بیت هم «موازنه» دارد.

گول نخوری ✘

درست است که در گزینهٔ (۳)، بین برخی از واژه‌های دو مصراع، به نوعی تقابل سجع‌ها دیده می‌شود؛ امّا تقابل برابر و یک‌به‌یک سجع‌ها در دو مصراع کامل نیست و موازنه‌ای هم وجود ندارد.

WWW.ArefOnline.ir

۳۲ ارزش موسیقایی کدام‌یک از ابیات زیر بیشتر است؟

۱) آن را کـه ز عشـق تـو بلا نیسـت، بلا نیسـت / آن را کـه ز هجـر تـو فنـا نیسـت، فنـا نیسـت

۲) صلابـت تـو نگـردد ضعیـف از آفـت و شـور / سیاسـت تـو نگـردد فـگار از آتـش و آب

۳) بـه بزمـگاه تـو شـاهان و خسـروان خُـدام / بـه رزمـگاه تـو خانـان و ایلـکان حُجـاب

۴) کفـایت را ستـوده اختیـار اسـت / شهـامت را گزیـده افتخـار اسـت

پاسخ گزینهٔ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۹

Hint دنبال بیتی باشین که ترصیع داره.

پاسخ خیلی تشریحی در گزینهٔ (۱)، بین واژه‌های «عشق و هجر» سجع متوازن و بین واژه‌های «بلا و فنا» سجع متوازی وجود دارد؛ بنابراین در این بیت، از سجع‌های متوازی و متوازن با هم استفاده شده است و موازنه دارد.

در گزینهٔ (۲)، بین واژه‌های «ضعیف و فگار، آفت و آتش، شور و آب» سجع متوازن و بین واژه‌های «صلابت و سیاست» سجع متوازی وجود دارد؛ بنابراین در این بیت نیز از سجع‌های متوازی و متوازن با هم استفاده شده است و موازنه دارد.

در گزینهٔ (۳)، بین واژه‌های «خُدّام و حُجّاب» سجع متوازن و بین واژه‌های «بزمگاه و رزمگاه، شاهان و خانان، خسروان و ایلکان» سجع متوازی وجود دارد؛ بنابراین در این بیت نیز از سجع‌های متوازی و متوازن با هم استفاده شده است و موازنه دارد.

اما در گزینهٔ (۴)، بین همهٔ واژه‌های غیرتکراری مانند «کفایت و شهامت، ستوده و گزیده، اختیار و افتخار»، سجع متوازی وجود دارد و تقابل سجع متوازن در این بیت دیده نمی‌شود؛ بنابراین وقتی در بیتی تقابل سجع‌ها، فقط از نوع «سجع متوازی» باشد، موسیقی آن کامل‌تر و گوش‌نوازتر است و بیت آرایهٔ «ترصیع» دارد.

نکته در درس ششم علوم و فنون ادبی (۱) با هر سه نوع سجع «متوازی، مُطرّف و متوازن» آشنا شدیم و در آن‌جا خواندیم که: «ارزش موسیقایی **سجع متوازی** از همهٔ سجع‌ها بیشتر و گوش‌نوازتر است.»؛ بنابراین در این سؤال، گزینه‌ای که در آن «سجع متوازی» به تنهایی به کار رفته است، ارزش موسیقایی بیشتری دارد.

WWW.ArefOnline.ir

۳۳ نویسنده در چند مورد زیر از «آرایهٔ ترصیع» بهره برده است؟

الف) الهی، چون حاضری چه جویم و چون ناظری چه گویم؟

ب) الهی، تو بساز که دیگران ندانند و تو نواز که دیگران نیارند!

ج) الهی، اگر با تو نمی‌گویم، افگار می‌شوم و چون با تو می‌گویم، سبکبار می‌شوم.

د) الهی، مگوی چه کرده‌ایم که دروا شویم و مگوی چه برده‌ایم که رسوا شویم.

ه) الهی، هر که با تو سازد، گویند دیوانه است و هر که با خود پردازد، از تو بیگانه است.

و) الهی، اگر به دوزخ فرستی، دعوی‌دار نیستیم و اگر به بهشت فرمایی، خریدار نیستیم.

۱) ۲ ۲) ۳ ۳) ۴ ۴) ۵

پاسخ گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۹

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی عبارت‌ها:

الف: بین واژه‌های «حاضری و ناظری، جویم و گویم» سجع متوازی دیده می‌شود؛ بنابراین **ترصیع** دارد.

ب: بین واژه‌های «بساز و نواز، ندانند و نیارند» سجع متوازی دیده می‌شود؛ بنابراین **ترصیع** دارد.

ج: تقابل سجع‌های متوازی دیده نمی‌شود و ترصیع ندارد.

د: بین واژه‌های «کرده‌ایم و برده‌ایم، دروا و رسوا» سجع متوازی دیده می‌شود؛ بنابراین **ترصیع** دارد.

ه: تقابل سجع‌های متوازی دیده نمی‌شود و ترصیع ندارد.

و: تقابل سجع‌های متوازی دیده نمی‌شود و ترصیع ندارد.

WWW.ArefOnline.ir

۳۴ در کدام بیت تلمیح به کار نرفته است؟

۱) میلش از شام به شیراز به خسرو مانست / که به اندیشهٔ شیرین ز شکر بازآمد

۲) شیرین ننماید به دهانش شکر وصل / آن را که فلک زهر جدایی نچشاند

۳) قیمت گل برود چون تو به گلزار آیی / و آب شیرین چو تو در خنده و گفتار آیی

۴) خسرو اگر عهد تو دریافتی / دل به تو دادی که تو شیرین‌تری

پاسخ گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔ در بیت گزینهٔ (۲) منظور از «شیرین»، مزهٔ شیرین است و هیچ اشاره‌ای به داستان «خسرو و شیرین» ندارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): اشاره به نام و داستان خسرو، شیرین و شکر

نکته درک و دریافتن آرایهٔ تلمیح، مستلزم آشنایی با داستان‌های مشهور یا حتی دانستن نکات ظریف در یک داستان است. به گزینهٔ (۱) دقت کنید. در مصراع دوم، نام یکی دیگر از معشوقه‌های خسرو (شکر) آمده است که ندانستن آن؛ مساوی است با ندانستن معنی واژهٔ «شیرین» و ندانستن معنا و مفهوم بیت. «شکر» نام معشوقهٔ خسرو است و شاعر «از شام به شیراز برگشتن خود» را به برگشتن توجه خسرو از «شکر» به «شیرین» تشبیه کرده است.

گزینهٔ (۳): اشاره به «شیرین» معشوقهٔ خسرو

معنی بیت: تو آن‌قدر زیبایی که اگر به گلستان بیایی بازار گل از رونق می‌افتد و اگر بخندی و سخن بگویی آبروی شیرین می‌رود (از شیرین هم زیباتری).

گزینهٔ (۴): اشاره به داستان خسرو و شیرین

WWW.ArefOnline.ir

۳۵ با توجه به آرایه‌های «تلمیح، تضمین و مراعات نظیر» کدام گزینه با بیت زیر آرایهٔ مشترک دارد؟

«آسمان بار امانت نتوانست کشید — قرعهٔ کار به نام من دیوانه زدند»

۱) آنان که خاک را به نظر کیمیا کنند — آیا بود که گوشهٔ چشمی به ما کنند؟

۲) دردم نهفته به ز طبیبان مدعی — باشد که از خزانهٔ غیبم دوا کنند

۳) پیراهنی که آید از او بوی یوسفم — ترسم برادران غیورش قبا کنند

۴) بگذر به کوی میکده تا زمرهٔ حضور — اوقات خود ز بهر تو صرف دعا کنند

مشاوره وقتی سؤال از آرایهٔ مشترک طرح می‌شه، بهتره اوّل، آرایه‌های بیت سؤال رو پیدا کنین؛ بعد دنبال این آرایه‌ها توی گزینه‌ها باشین (البته در این سؤال فقط آرایه‌های تلمیح، تضمین و مراعات نظیر منظور طراح بوده که کارتون رو راحت‌تر می‌کنه.)

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔ در بیت صورت سؤال به آیهٔ امانت (داستان خلقت آدم و قبول بار امانت الهی) اشاره شده است؛ پس **تلمیح** دارد. در میان گزینه‌ها، تنها گزینهٔ (۳) تلمیح دارد؛ چون به داستان حضرت یوسف و برادرانش اشاره کرده است. در سایر گزینه‌ها تلمیح دیده نمی‌شود.

نکته **آیهٔ امانت (آیهٔ ۷۲ سورهٔ احزاب) و معنی آن:**

انّا عرَضنا الامانه علی السماوات و الارض و الجبال فابین اَن یحملنها و اَشفقنَ منها و حملها الانسان انّهُ کان ظلوما جهولا

ما امانت الهی و بار تکلیف را بر آسمان‌ها و زمین و کوه‌ها عرضه کردیم، پس از برداشتن آن سر باز زدند و از آن هراسناک شدند و انسان آن را برداشت. به راستی او ستمگری نادان بود.

کنکور **کدام سروده با بیت زیر آرایه‌های مشترک دارد؟** *(سؤال ۳۴ کنکور انسانی ۱۴۰۴ ـ نوبت دوم)*

«عرضه کردم دو جهان بر دل کارافتاده — به‌جز از عشق تو باقی همه فانی دانست»

۱) شب وصل تو شد روزی و من قدرش ندانستم — به دشواری توان دانست قدر روز آسانی

۲) تازه کن عهد کهن با صنم باده‌فروش — بادهٔ کهنه بیاشام و گل تازه ببوی

۳) صحبت نوشین‌لبان دلمردگان را زنده کرد — کز دم جان‌بخش اعجاز مسیحا کرده‌اند

۴) غوغای عشق دوشم ناگاه بر سرآمد — هم دل به غم فرو شد هم جان به هم برآمد

WWW.ArefOnline.ir

۳۶ ابیات کدام گزینه، داستانی مشترک را در ذهن مخاطب تداعی می‌کنند؟

الف) بـــه نیـــروی یـــزدان نیکی‌دهـــش / کـــز ایـــن کـــوه آتـــش نیابـــم تپـــش

ب) چـــو شـــاخ درخـــت آن دو مـــار ســـیاه / برآمـــد دگربـــاره از کتـــف شـــاه

ج) هر که دارد در زمســتان آتشین رخساره‌ای / پیش چشمش چون خلیل آتش گلستان می‌شود

د) ســـیاوش‌وش نـــه از آتـــش گذشـــتیم / کـــه در آتـــش ســـمندروار گشـــتیم

۱) الف ـ ج ۲) ب ـ ج ۳) الف ـ د ۴) ب ـ د

مشاوره برای دقت بیشتر و صرف زمان کم‌تر در این‌گونه از تست‌ها، داستانی رو که هنگام خوندن هر بیت به ذهنتون می‌رسه، جلوی بیت بنویسین و در پایان با بیت‌های دیگه مقایسه کنین.

پاسخ گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی

در ابیات «الف» و «د» به داستان «سیاوش و گذر او از آتش» اشاره شده است و این داستان در ذهن مخاطب تداعی می‌شود.

بررسی سایر ابیات:

ب) اشاره به داستان ضحاک ماردوش

ج) اشاره به داستان سرد و گلستان شدن آتش بر حضرت ابراهیم (ع)

امتحان نهایی

با توجه به سروده‌های زیر، کدام داستان مشترک در ذهن مخاطب، تداعی می‌شود؟

(سؤال ۲۴ ـ امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۴)

الف) گفـت آن یـار کز او گشـت سـرِ دار بلند / جرمـش ایـن بـود کـه اسـرار هویـدا می‌کرد

ب) در آینه دوباره نمایان شد / با ابر گیسوانش در باد / باز آن سرود سرخ أنالحق / ورد زبان اوست.

WWW.ArefOnline.ir

۳۷ کدام بیت فاقد «تضمین» است؟

۱) چون که پای غرض آمد، مرض آید به وجود / گفتهٔ سعدی شیراز بر این حال گواست
۲) گفتی به روزگاران مهری نشسته گفتم / بیرون نمی‌توان کرد حتی به روزگاران
۳) اشارهٔ غزل خواجه با غزالهٔ توست / صبا به لطف بگو آن غزال رعنا را
۴) چشم حافظ زیر بام قصر آن حوری‌سرشت / شیوهٔ جنّاتُ تَجری تحتها الانهار داشت

پاسخ گزینهٔ ۱

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔ ملک‌الشعرا بهار در بیت گزینهٔ (۱) به گفتهٔ سعدی استناد جسته؛ امّا گفتهٔ سعدی را در بیت بعد با کمی تغییر چنین می‌آورد:

گر تو با چشم ارادت نگری جانب دیو / دیوت اندر نظر آفرشته‌وش و حور لقاست

سخن سعدی در اصل چنین است:

و گر به چشم ارادت نگه کنی در دیو / فرشته‌ایت نماید به چشم کژوبی

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): در این گزینه شفیعی کدکنی بیت سعدی را تضمین کرده است:

سعدی به روزگاران مهری نشسته در دل / بیرون نمی‌توان کرد الا به روزگاران

گزینهٔ (۳): این بیت از شهریار است و مصراع دوم آن از حافظ تضمین شده است:

صبا به لطف بگو آن غزال رعنا را / که سر به کوه و بیابان تو داده‌ای ما را

گزینهٔ (۴): حافظ در مصراع دوم این بیت، بخشی از یک آیهٔ قرآن را تضمین کرده است.

نکته در تضمین اگر دو بیت پشت سر هم بیایند که یکی از آن‌ها گفتهٔ شاعر و دومی تضمینی از قرآن، حدیث یا شاعری دیگر باشد، تنها زمانی تضمین محسوب می‌شوند که هر دو در کنار هم بیایند و جداآمدن آن‌ها در گزینه‌ها تضمین به شمار نمی‌آید؛ برای نمونه دو بیت زیر در کنار یکدیگر تضمین هستند؛ اما اگر هر کدام در دو گزینهٔ متفاوت بیایند، اولی بیتی از سعدی است و دومی بیتی منسوب به فردوسی و تضمین نمی‌سازند.

چه خوش گفت فردوسی پاکزاد / که رحمت بر آن تربت پاک باد
میازار موری که دانه‌کش است / که جان دارد و جان شیرین خوش است

WWW.ArefOnline.ir

۳۸ وزن عروضی کدام بیت از تکرار چهار بار « ∪ – – » تشکیل نشده است؟

۱) خیـــال لـــب و روی و خالـــش بدیـــدم / بـــه ســـر در گل و مشـــک و شـــکّر فتـــادم

۲) چنـــان مـــی‌روی ســـاکن و خـــواب در ســـر / کـــــه می‌ترســـــم از کاروان بازمانـــــی

۳) چنـــان خوب‌رویـــی بـــدان دلربایـــی / دریغـــت نیایـــد بـــه هـــر کـــس نمایـــی

۴) گـــره وقـــت پختـــن بـــر ابـــرو زدی / چـــو پختنـــد بـــا خواجـــه زانـــو زدی

پاسخ گزینهٔ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۸

درس Box

نکات مهم دربارهٔ تقطیع ابیات:

۱) هجای آخر مصراع را باید بلند محسوب کنید. (حتی اگر کوتاه یا کشیده باشد.)

۲) مصوّت کوتاه ـَـِـُ در شمارش، مانند دیگر حروف شمرده می‌شوند؛ اما هر مصوّت بلند (آ، او، ای) از نظر کشش آوایی دو واج به شمار می‌آید.

۳) مصوّت بلند قبل از «ن» ساکن کوتاه به حساب می‌آید. (نان: نَن)

۴) هجای کشیده هنگام تقطیع به یک هجای بلند و یک هجای کوتاه تقسیم می‌شود. (گفت:)

گُف	ت
–	∪

۵) در کلماتی مانند «ایران، اسب، احمد و ...» که در ظاهر با «الف» شروع می‌شوند، یک همزهٔ آغازین قبل از «الف» آمده است.

ایران: ءیران اسب: ءسب احمد: ءحمد

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بیت گزینهٔ (۴) از « ∪ – – / ∪ – – / ∪ – – / ∪ – » تشکیل شده است:

گِ	رِه	وَق	تِ	پُخ	تَن	بَ	رَب	زا	رو	زَ	دی
چُ	پُخ	تَن	د	با	خا	چِ	زا	نو	زَ	دی	
∪	–	–	∪	–	–	∪	–	–	–	∪	–

بررسی سایر گزینه‌ها:

ابیات گزینه‌های (۱)، (۲) و (۳) همگی از تکرار چهار بار « ∪ – – » تشکیل شده‌اند.

گزینهٔ (۱):

خِ	یا	لِ	لَ	بُ	رو	یِ	خا	لَش	بِ	دی	دَم
بِ	سَر	دَر	گُ	لُ	مُش	کُ	شِک	گَر	فُ	تا	دَم
∪	–	–	∪	–/	–	∪	–	–	∪	–	–

گزینهٔ (۲):

چُ	نان	می	رَ	وی	سا	کِ	نُ	خا	ب	دَر	سَر
کِ	می	تَر	سَ	مَز	کا	رِ	وان	با	ز	ما	نی
∪	–	–	∪	–	–	∪	–	–	∪	–	–

WWW.ArefOnline.ir

گزینهٔ (۳):

چُ	نان	خو	ب	رو	یی	بِ	دان	دِل	رُ	با	یی
دَ	ری	غَت	نَ	یا	یَد	بِ	هَر	گس	نُ	ما	یی
∪	–	–	∪	–	–	∪	–	–	∪	–	–

WWW.ArefOnline.ir

۳۹ کدام گزینه با الگوی هجایی «– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ –» مطابقت دارد؟

۱) مـرا گـر دوسـتی بـا او بـه دوزخ می‌بـرد شـاید / به نقد اندر بهشت است آن‌که یاری مهربان دارد

۲) تلخ از تو شیرین می‌شود کفر از تو چون دین می‌شود / خار از تو نسرین می‌شود چیزی بده درویش را

۳) دوستان معذور دارند از جوانمردی و رحمت / گـر بنالـد دردمنـدی یـا بگریـد بی‌قـراری

۴) ای عـجـب گـر مـن رسـم در کـام دل / کـی رسـم چـون روزگـار از دسـت رفـت

پاسخ گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۸

پاسخ خیلی تشریحی ✔ تقطیع بیت و علامت‌های هجایی گزینهٔ (۲) به شکل زیر است:

تَل	خَز	تُ	شی	رین	می	شَ	وَد	کُف	زَر	تُ	چُن	دین	می	شَ	وَد
–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–
خا	رَز	تُ	نَس	رین	می	شَ	وَد	چی	زی	بِ	دِه	دَر	وی	ش	را
–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱):

مَ	را	گَر	دو	س	تی	با	ءو	بِ	دو	زَخ	می	بَ	رَد	شا	یَد
∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–
بِ	نَق	دَن	دَر	بِ	هِش	تَس	تان	کِ	یا	ری	مِه	رَ	بان	دا	رَد
∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–

گزینهٔ (۳):

دو	س	تان	مَع	ذو	ر	دا	رن	دَز	جَ	وان	مَر	دی	یُ	رَح	مَت
–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–
گَر	بِ	نا	لَد	دَر	د	مَن	دی	یا	بِ	گِر	یَد	بی	قَ	را	ری
–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–

گزینهٔ (۴):

ءِی	عَ	جَب	گَر	مَن	رِ	سَم	دَر	کا	مِ	دِل
–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–
کِی	رِ	سَم	چُن	رو	ز	گا	رَز	دَس	ت	رَفت
–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–

WWW.ArefOnline.ir

۴۰ کدام گزینه با بیت زیر هم‌وزن است؟

«ز قلب آن‌چنان سوی دشمن بتاخت — که از هیبتش شیر نر آب تاخت»

۱) مرا راحت از زندگی دوش بود — که آن ماه‌رویم در آغوش بود
۲) جهان زیر پی چون سکندر بریدم — چو یأجوج بگذشتم از سدّ سنگی
۳) دل از من برد و روی از من نهان کرد — خدا را با که این بازی توان کرد؟
۴) مرا مصلحت نیست لیکن همان به — که در پرده باشی و بیرون نیایی

مشاوره حواستون باشه هجای کشیده (– ∪) معادل یه هجای بلند (–) به علاوهٔ یه هجای کوتاهه (∪)؛ به خاطر همین، اون رو به صورت (– ∪) نشون می‌دیم.

پاسخ گزینهٔ ۱

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۸

پاسخ خیلی تشریحی ✔

تقطیع بیت صورت سؤال:

زِ	قَل	بان	چُ	نان	سو	یِ	دُش	مَن	بِ	تاخت
∪	–	–	∪	–	–	∪	–	–	∪	–
کِ	عَز	هِی	بَ	تَش	شی	رِ	نَر	ءا	ب	تاخت
∪	–	–	∪	–	–	∪	–	–	∪	–

تقطیع گزینهٔ (۱):

مَ	را	را	حَ	تَز	زِن	دِ	گی	دو	ش	بود
∪	–	–	∪	–	–	∪	–	–	∪	–
کِ	ءان	ما	ه	رو	یَم	دَ	را	غو	ش	بود
∪	–	–	∪	–	–	∪	–	–	∪	–

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲):

جَ	هان	زی	رِ	پِی	چُن	سِ	گَن	دَر	بُ	ری	دَم
∪	–	–	∪	–	–	∪	–	–	∪	–	–
چُ	یَأ	جو	ج	بُگ	ذَش	تَ	مَز	سَد	دِ	سَن	گی
∪	–	–	∪	–	–	∪	–	–	∪	–	–

گزینهٔ (۳):

دِ	لَز	مَن	بُر	دُ	رو	یَز	مَن	نَ	هان	گرد
∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–
خُ	دا	را	با	کِ	این	با	زی	تَ	وان	گرد
∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–

گزینهٔ (۴):

مَ	را	مَص	لَ	حَت	نی	ست	لی	گن	هَ	مان	بِه
∪	–	–	∪	–	–	∪	–	–	∪	–	–
کِ	دَر	پَر	دِ	با	شی	یُ	بی	رون	نَ	یا	یی
∪	–	–	∪	–	–	∪	–	–	∪	–	–

WWW.ArefOnline.ir

۴۱ وزن کدام بیت با وزن مصراع «روز قیامت نگر مجال محمّد» یکسان است؟

۱) گوشهٔ ابروی توست منزل جانم / خوش‌تر از این گوشه پادشاه ندارد
۲) مالک ردّ و قبول هر چه کند پادشاست / گر بزند حاکم است ور بنوازد رواست
۳) آن‌که هلاک من همی‌خواهد و من سلامتش / هر چه کند ز شاهدی کس نکند ملامتش
۴) داد می معرفتش آن شکرستان / مست شدم برد مرا تا به کجاها

پاسخ گزینهٔ ۱

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۲

Hint با توجه به وزن‌های داده‌شده، ابیات سایر گزینه‌ها را تقطیع کن.

پاسخ خیلی تشریحی تقطیع مصراع صورت سؤال و بیت گزینهٔ (۱) به شرح زیر است:

رو زِ قِ یا	مَت نِ گر مَ	جا لِ مُ حَم	مَد
گو شِ ی آب	رو ی تُسـ ت	مَن زِ لِ جا	نَم
خُش تَ رَ زین	گو شِ پا دِ	شا ه نَ دا	رَد
مفتعلن	فاعلات	مفتعلن	فع
–UU–	U–U–	–UU–	–

وزن سایر ابیات:

گزینهٔ (۲): مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن

گزینهٔ (۳): مفتعلن مفاعلن مفتعلن مفاعلن

گزینهٔ (۴): مفتعلن مفتعلن مفتعلن فع

کنکور

وزنِ بیتِ زیر، با کدام بیت یکسان است؟ *(سؤال ۱۵۵ کنکور انسانی ۱۳۹۹)*

«فغان که منزل دور و دراز وادی عشق / نکرد دل تهی از ناله چون جرس ما را»

۱) به سیر ماه از محفل مخوان پروانهٔ ما را / که می‌گردد خنک از پرتو مهتاب عیش ما
۲) سیاه در دو جهان باد روی موی سفید / که همچو صبح، گران‌سنگ ساخت خواب مرا
۳) به اسیران بلا ملک امان فرمودند / به فقیران گدا گنج سلاطین دادند
۴) نفحات صبح دانی ز چه روی دوست دارم / که به روی دوست ماند که برافکند نقابی

WWW.ArefOnline.ir

۴۲ وزن کدام‌یک از ابیات زیر را می‌توان به دو صورت متفاوت دسته‌بندی هجایی کرد؟

۱) من ای صبا رهِ رفتن به کوی دوست ندانم / تو مـی‌روی به سلامت، سـلام ما برسانی

۲) دیگر نمی‌دانم طریق از دست رفتم چون غریق / آنک دهانت چون عقیق از بس که خونم می‌خوری

۳) موجب فریاد ما خصم نداند که چیست / چـارهٔ مجروح عشق نیست به‌جز خامُشی

۴) دیـــدی کـه وفـا بـه جـا نـیـاوردی / رفـتـی و خـلاف دوسـتـی کـردی

پاسخ گزینهٔ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۲

درس Box

اوزانی که به دو صورت دسته‌بندی هجایی می‌شوند؛ عبارت‌اند از:

- مستفعل مستفعل مستفعل فعلن (مستف): مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن
- مستفعل مستفعل مستفعل فع: مفعول مفاعیل مفاعیل فعل
- مستفعل مفعولن مستفعل مفعولن: مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن
- مستفعل فاعلات مفعولن: مفعول مفاعلن مفاعیلن
- مستفعل فاعلات فعلن: مفعول مفاعلن فعولن
- مستفعلن مفاعل مستفعلن فعل: مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن
- مستفعلن مفاعل مفعولن: مفعول فاعلات مفاعیلن
- مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن: مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن

پاسخ خیلی تشریحی ✔

تقطیع هجایی و وزن بیت گزینهٔ (۴):

دی	دی	کِ	وَ	فا	بِ	جا	نَ	یا	وَر	دی
–	–	U	U	–	U	–	U	–	–	–
رَف	تی	یُ	خَ	لا	فِ	دو	س	تی	گَر	دی
–	–	U	U	–	U	–	U	–	–	–
مفعولُ			مفاعلن				مفاعیلن (ناهمسان)			

یا: « – – U U / – U – U / – – – : مستفعلُ فاعلاتُ مفعولن» (ناهمسان)

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱):

مَ	نِی	صَ	با	رَ	هِ	رَف	تَن	بِ	کو	یِ	دو	ست	نَ	دا	نَم
U	–	U	–	U	U	–	–	U	–	U	–	U	U	–	–
تُ	می	رَ	وی	بِ	سَ	لا	مَت	سَ	لا	مِ	ما	بِ	رَ	سا	نی
U	–	U	–	U	U	–	–	U	–	U	–	U	U	–	–
مفاعلن			فعلاتن				مفاعلن				فعلاتن (همسان دولختی)				

WWW.ArefOnline.ir

گزینهٔ (۲):

دی	گر	نَ	می	دا	نَم	طَ	ری	قَز	دَسـ	ت	رَف	تَم	چُن	غَ	ریق
–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–
آ	نَک	دَ	ها	نَت	چُن	عَ	قی	قَز	بَس	کِ	خو	نَم	می	خُ	ری
–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–
مستفعلن				مستفعلن				مستفعلن					مستفعلن (همسان)		

گزینهٔ (۳):

مُو	چِ	پِ	فَر	یا	دِ	ما	خَصـ	م	نَ	دا	نَد	کِ	چیست
–	∪	∪	–	–	∪	–	–	∪	∪	–	–	∪	–
چا	رِ	یِ	مَج	رو	حِ	عشق	نیـ ست		پِ	جُز	خا	مُ	شی
–	∪	∪	–	–	∪	–	–∪		∪	–	–	∪	–
مفتعلن				فاعلن			مفتعلن				فاعلن (همسان دولختی)		

WWW.ArefOnline.ir

۴۳ وزن مقابل کدام مصراع درست نیست؟

۱) سعدی سپر از جفا نیندازد (مفعولُ مفاعلن مفاعیلن)

۲) گر چشم در سرت کنم از گریه باک نیست (مفعولُ فاعلاتُ مفاعیلُ فاعلن)

۳) به تیغ می‌زد و می‌رفت و باز می‌نگریست (مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلاتن)

۴) ز خاکم رشک می‌آید که بر سر می‌نهی پایش (مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن)

پاسخ گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی ✔ تقطیع هجایی و وزن مصراع گزینهٔ (۳):

بِـ	تیـ	ـغ	می	زَ	دُ	می	رَف	تُ	با	ز	می	نِ	گـ	ریست
U	–	U	–	U	U	–	–	U	–	U	–	U	U	–
مفاعلن				فعلاتن			مفاعلن				فعلن			

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱):

سَع	دی	سِ	پَ	رَز	جَ	فا	نَ	یَن	دا	زَد
–	–	U	U	–	U	–	U	–	–	–
مفعولُ		مفاعلن					مفاعیلن			

یا «––UU / –U–U / ––– : مستفعلُ فاعلاتُ مستفعل (مفعولن)»

گزینهٔ (۲):

گَر	چِشـ	م	دَر	سَ	رَت	کُ	نَ	مَز	گِر	یِ	با	ک	نیست
–	–	U	–	U	–	U	U	–	–	U	–	U	–
مفعولُ		فاعلاتُ					مفاعیلُ				فاعلن		

یا «––U– / UU–U / ––U– / U–: مستفعلن مفاعلُ مستفعلن فَعل»

گزینهٔ (۴):

زِ	خا	گم	رَشـ	ک	می	آ	یَد	کِ	بَر	سَر	می	نَ	هی	پا	یَش
U	–	–	–	U	–	–	–	U	–	–	–	U	–	–	–
مفاعیلن				مفاعیلن				مفاعیلن				مفاعیلن			

گول نخوری ✘ حتماً تمام مصراع‌ها را تا رکن آخر تقطیع کن؛ زیرا گاهی نادرستی فقط در رکن آخر است.

WWW.ArefOnline.ir

۴۴ کدام‌یک از ابیات زیر در «وزن ناهمسان» سروده شده است؟

۱) عارضش باغی دهانش غنچه‌ای / بل بهشتی در میانش کوثری
۲) تا دل به مهرت داده‌ام در بحر فکر افتاده‌ام / چون در نماز استاده‌ام گویی به محراب اندری
۳) من از جفای زمان، بلبلا نخفتم دوش / تو را چه بود که تا صبح می‌خروشیدی
۴) قلم بر بیدلان گفتی نخواهم راند و هم راندی / جفا بر عاشقان گفتی نخواهم کرد و هم کردی

پاسخ گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۲

نکته رکن پایانی مصراع می‌تواند یک یا دو هجا کم‌تر از ارکان قبلی داشته باشد و از آن‌جا که از همان ارکان مشتق شده است، کماکان نظم پایه‌های آوایی، همسان به شمار می‌آید. مثلاً «فعولن فعولن فعولن فعل» وزنی همسان است؛ چون یک هجای بلند از آخر فعولن حذف شده است و رکن «فعل» یا ∪– پدید آمده است.

فعولن (∪––) ← (حذف هجای آخر) فَعو (∪–) = فَعَل (∪–)

پاسخ خیلی تشریحی تقطیع هجایی و وزن بیت گزینهٔ (۳):

مَ	نَز	جَ	فا	یِ	زَ	مان	بُل	بُ	لا	نَ	خُف	تَم	دوش
∪	–	∪	–	∪	∪	–	–	∪	–	∪	–	–	–
تُ	را	چ	بو	د	کِ	تا	صُب	ح	می	خُ	رو	شی	دی
∪	–	∪	–	∪	∪	–	–	∪	–	∪	–	–	–
مفاعلن				فعلاتن				مفاعلن				فع‌لن (فعلن)	
(ناهمسان)													

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱):

عا	رِ	ضَش	با	غی	دَ	ها	نَش	غُن	چِ	ای
–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–
بَل	بِ	هِش	تی	دَر	مِ	یا	نَش	کو	ثَ	ری
–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–
فاعلاتن				فاعلاتن				فاعلن		
(همسان)										

گزینهٔ (۲):

تا	دِل	بِ	مِه	رَت	دا	دِ	اَم	دَر	بَح	رِ	فِک	رُف	تا	دِ	اَم
–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–
چُن	دَر	نَ	ما	زِس	تا	دِ	اَم	گو	یی	بِ	مِح	را	بَن	دَ	ری
–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–
مستفعلن				مستفعلن				مستفعلن				مستفعلن			
(همسان)															

WWW.ArefOnline.ir

گزینهٔ (۴):

قَ	لَم	بَر	بی	دِ	لان	گُف	تی	نَ	خا	هَم	ران	دُ	هَم	ران	دی
∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–
جَ	فا	بر	عا	ش	قان	گُف	تی	نَ	خا	هم	کَر	دُ	هم	کَر	دی
∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–
مفاعیلن				مفاعیلن				مفاعیلن				مفاعیلن			
(همسان)															

WWW.ArefOnline.ir

۴۵ مفهوم دو بیت زیر، از ابیات همهٔ گزینه‌ها دریافت می‌شود، به‌جز ..... .

«مهتری گر به کام شیر در است — شو خطر کن ز کام شیر بجوی
یا بزرگی و عزّ و نعمت و جاه — یا چو مردانت، مرگ رویاروی»

۱) دامن گل نبرد هر که ز خار اندیشد — مهره حاصل نکند هر که ز مار اندیشد
۲) غوّاص اگر اندیشه کند کامِ نهنگ — هرگز نکند درّ گرانمایه به چنگ
۳) عنان بزرگی هر آن کس که جست — نخستش بباید به خون دست شست
۴) رضا به حکم قضا گر دهیم یا ندهیم — از این کمند نشاید به شیرمردی رَست

پاسخ گزینهٔ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۷

پاسخ خیلی تشریحی ✔ مفهوم مشترک قطعهٔ صورت سؤال و ابیات گزینه‌های (۱)، (۲) و (۳) «بی‌پروایی و خطرکردن برای کامیابی و دستیابی به بزرگی» می‌باشد؛ امّا مفهوم بیت گزینهٔ (۴)، «رضایت و تسلیم در برابر تقدیر» است.

گول نخوری ✘ واژهٔ «شیرمردی» در گزینهٔ (۴) شما را گول نزند؛ باید مفهوم کل بیت را در نظر بگیرید.

WWW.ArefOnline.ir

۴۶ همهٔ ابیات، مفهومی نظیر بیت زیر را به ذهن می‌آورند، **به‌جز** ..... .

«هر دم از این باغ، بری می‌رسد　　تازه‌تر از تازه‌تری می‌رسد»

۱) می‌رسد هر دم مرا از چرخ آزاری جدا　　می‌خلد در دیدهٔ من هر نفس خاری جدا

۲) هر دم که در حضور عزیزی برآوری　　دریاب کز حیات جهان، حاصل آن دم است

۳) تا شدم حلقه‌به‌گوشِ درِ میخانهٔ عشق　　هر دم از نو غمی آید به مبارکبادم

۴) هر دم از روی تو نقشی زندم راه خیال　　با که گویم که در این پرده چه‌ها می‌بینم؟

پاسخ گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۸

پاسخ خیلی تشریحی ✔

هر دو مصراع بیت گزینهٔ (۱)، مصراع دوم بیت گزینهٔ (۳) و مصراع اوّل بیت گزینهٔ (۴) یادآور بیت صورت سؤال هستند؛ امّا بیت گزینهٔ (۲) می‌گوید: هر نفس را که در کنار عزیزی برمی‌آوری، دریاب و قدر بدان؛ زیرا حاصل زندگی در این جهان، همان لحظه‌هایی است که در کنار عزیزانت می‌گذرانی.

WWW.ArefOnline.ir

۴۷ کدام بیت «فاقد» مفهوم بیت زیر است؟

«دانه باشی مرغکانت برچنند غنچه باشی کودکانت برکنند»

۱) پایمال سفله دارد شهرت بیجا مرا رنجهٔ سنگ حوادث، دستِ جاهم کرده است
۲) تا به گل هر لحظه بلبل را فغانی دیگر است هر طرف از شهرتِ گل، داستانی دیگر است
۳) به امن خلوت من تاخت شهرت و نگذاشت که از رفیق زیان‌کار در امان مانم
۴) شهرت ما سبب خصمیِ مردم باشد ای خوش آن مرد که نامش چو نسب، گم باشد

پاسخ گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۹

درس Box

خودنمایی و شهرت‌داشتن، سبب برانگیختن حسادت دیگران و خشم و کینهٔ آنان نسبت به انسان می‌شود.

- دانه باشی مرغکانت برچنند غنچه باشی کودکانت برکنند
- دانه پنهان کن به کلّی دام شو غنچه پنهان کن گیاهِ بام شو
- هر که داد او حُسن خود را در مَزاد صد قضای بد سوی او رو نهاد

معنی ابیات:

- اگر مانند دانه خودنمایی کنی پرندگان تو را برمی‌چینند و اگر مانند غنچه زیبایی خود را نشان دهی، کودکان تو را می‌کَنند.
- خودنمایی را رها کن و مانند دام، پنهان شو؛ زیبایی خود را نشان نده و مانند گیاه پشت‌بام، از دیدِ مردم پنهان شو.
- هر که زیبایی خود را در معرض نمایش بگذارد، صد بلا و سرنوشتِ بد به او روی می‌آورد.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

مفهوم مشترک بیت صورت سؤال و ابیات گزینه‌های (۱)، (۳) و (۴) «بیان آسیب‌ها و زیان‌های شهرت و آوازه‌جویی» است؛ امّا شاعر در بیت گزینهٔ (۲) می‌گوید: «تا زمانی که بلبل هر لحظه از عشق گل، ناله و فغانی دارد، شهرت و آوازهٔ گل در هر طرف می‌پیچد.» (عشق بلبل، سبب شهرت گل می‌شود.)

تیزبازی

در چنین سؤالاتی، با مقایسهٔ ابیات گزینه‌ها و بدون توجه به بیت صورت سؤال نیز می‌توان به پاسخ رسید.

WWW.ArefOnline.ir

۴۸ منظومهٔ زیر با همهٔ ابیات، تناسب مفهومی دارد، به‌جز ..... .

«من نمازم را وقتی می‌خوانم / که اذانش را باد گفته باشد سر گلدستهٔ سرو / من نمازم را پی تکبیرةالاحرام علف می‌خوانم / پی قدقامت موج»

۱) اگر مرغ زبان تسبیح‌خوان است / چه تسبیح آرد آن کاو بی‌زبان است

۲) توحیدگوی او نه بنی‌آدمند و بس / هر بلبلی که زمزمه بر شاخسار کرد

۳) در راه تو هر چه را وجودی است / مشغول پرستش و سجودی است

۴) همه تسبیح او همی‌گویند / ریگ در دشت و سنگ در کهسار

پاسخ گزینهٔ ۱

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۳

درس Box

از دیدگاه عارفان و شاعران، همهٔ پدیده‌های هستی به آفریدگار عشق می‌ورزند و او را ستایش و پرستش می‌کنند.

- بلبلان وقت گل آمد که بنالند از شوق / نه کم از بلبلِ مستی تو بنال ای هشیار
- آدمیزاد اگر در طَرَب آید نه عجب / سرو در باغ به رقص آمده و بید و چنار
- کوه و دریا و درختان همه در تسبیح‌اند / نه همه مستمعی فهم کند این اسرار
- به ذکرش هر چه بینی در خروش است / دلی داند در این معنی که گوش است
- نه بلبل بر گلش تسبیح‌خوانی است / که هر خاری به تسبیحش زبانی است
- نه من بر آن گلِ عارض، غزل‌سرایم و بس / که عندلیبِ تو از هر طرف هزاران‌اند
- هر کس به زبانی صفتِ حمدِ تو گوید / بلبل به غزل‌خوانی و قُمری به ترانه

پاسخ خیلی تشریحی ✔

مفهوم مشترک سرودهٔ متن سؤال و ابیات گزینه‌های (۲)، (۳) و (۴) این است که «همهٔ پدیده‌ها، خداوند را ستایش و پرستش می‌کنند.» امّا بیت گزینهٔ (۱) می‌گوید: «اگر انسان تنها با زبان خدا را ستایش می‌کند، پس کسی که بی‌زبان است چگونه خدا را ستایش کند؟»

WWW.ArefOnline.ir

۴۹ کدام بیت، با بیت زیر قرابت مفهومی دارد؟

«هر چه رفت از عمر، یادِ آن به نیکی می‌کنند / چهرهٔ امروز در آیینهٔ فردا خوش است»

۱) می‌رود عمر عزیز ما دریغا چاره نیست / دی برفت و می‌رود امروز و فردا چاره نیست

۲) برخیز و مخور حسرت دیروز که امروز / چون نیز به سر رفت از امروز کنی یاد

۳) امروز می‌خوری غم فردا و همچنان / فردا به خاطرت غم فردای دیگر است

۴) امروز گشت پیش دلم رستخیز نقد / از بس که جان به فکرت فردا دراوفتاد

پاسخ گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔

معنی و مفهوم بیت صورت سؤال: هر چه از عمر گذشت، از آن به نیکی یاد می‌کنند؛ در واقع ارزش امروز، فردا معلوم و نمایان می‌شود.

معنی و مفهوم بیت گزینهٔ (۲): برخیز و حسرت دیروز را نخور؛ زیرا امروز نیز وقتی به پایان رسید، از امروز یاد می‌کنی. (ارزش امروز را فردا می‌دانی.)

مفهوم مشترک بیت صورت سؤال و بیت گزینهٔ (۲) «یادکردن از گذشته و حسرت‌خوردن بر عمر سپری‌شده و غفلت از زمان حال» است.

بررسی معنی و مفهوم سایر ابیات:

بیت گزینهٔ (۱): دریغا که عمر عزیز ما می‌گذرد؛ دیروز رفت، امروز و فردا نیز می‌رود و چاره‌ای برای آن نیست. (افسوس‌خوردن بر گذر عمر)

بیت گزینهٔ (۳): امروز غم فردا (آینده) را می‌خوری و فردا نیز غم فردا و آینده‌ای دیگر را. (توصیه به غنیمت‌دانستن زمان حال و غم آینده را نخوردن)

بیت گزینهٔ (۴): امروز پیش دلم مانند رستاخیز شد، از بس که جانم در اندیشه و نگرانی فردا بود. (سفارش به نگران فردا نبودن)

گول نخوری ✘

در ابیات همهٔ گزینه‌ها مانند بیت صورت سؤال، کلماتی چون «عمر»، «امروز»، «فردا» و «دیروز» دیده می‌شود و وجود این کلمات نباید ما را به اشتباه بیندازد؛ زیرا این مفهوم ابیات است که با یکدیگر قرابت دارد، نه ظاهر کلمات.

WWW.ArefOnline.ir

۵۰ همهٔ ابیات با بیت زیر قرابت مفهومی دارند، به‌جز ..... .

«بگشـــود گـــره ز زلـــف زر تـــار / محبوبـــهٔ نیلگـــون عمـــاری»

۱) سـحرگه چـون روان شـد مهـد خورشـید / جهـان پوشـید زیورهـای جمشـید

۲) چـو طـاووس فلـک بگریخـت از بـاغ / بـه گل‌چیـدن بـه بـاغ آمـد سـیه‌زاغ

۳) چـو شاهنشـاه صبـح آمـد بـر اورنـگ / سـپاه روم زد بـر لشـکر زنـگ

۴) سـپاه سـحر چـون علـم برکشـید / جهـان حـرف شـب را قلـم درکشـید

پاسخ گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۴

پاسخ خیلی تشریحی ✔ بیت صورت سؤال و ابیات گزینه‌های (۱)، (۳) و (۴) «صبح و طلوع خورشید و فرارسیدن روز» را توصیف می‌کنند؛ ولی بیت گزینهٔ (۲) در توصیف «شام و غروب خورشید و فرارسیدن شب» است.

معنی ابیات:

بیت صورت سؤال: خورشید که مانند زیبارویی در کجاوهٔ آبی آسمان است، گره از پرتوهای زرّین خود گشود.

«محبوبهٔ نیلگون عماری»، استعاره از خورشید و «نیلگون عماری» (محمل، کجاوه، مهد)، استعاره از آسمان است.

بیت گزینهٔ (۱): بامداد، وقتی خورشید با تخت خود روان شد، پرتوهای خورشید، جهان را فراگرفت و گل‌ها و گیاهان را نمایان ساخت.

بیت گزینهٔ (۲): وقتی خورشید از باغ جهان رفت، زاغ شب، به جهان آمد و گل‌ها و گیاهان را در تاریکی خود فروبرد.

«طاووس فلک»، استعاره از خورشید؛ «باغ» استعاره از جهان و «سیه زاغ»، استعاره از شب است.

بیت گزینهٔ (۳): وقتی خورشید بر تخت آسمان تکیه زد، سپاه روز، لشکر شب را در هم شکست و فراری داد.

«شاهنشاه صبح»، استعاره از خورشید؛ «اورنگ»، استعاره از آسمان؛ «سپاه روم»، استعاره از روز و «لشکر زنگ»، استعاره از شب است.

بیت گزینهٔ (۴): وقتی سپاه صبح و خورشید پدیدار شد، جهان، شب را نادیده گرفت و از یاد برد.

«عَلَم برکشیدن»، کنایه از نمایان‌شدن و «قلم درکشیدن»، کنایه از حذف‌کردن و نادیده‌گرفتن است.

کنکور

مفهوم کدام بیت با سایر ابیات تفاوت دارد؟ *(سؤال ۴۹ کنکور انسانی ۱۴۰۴ ـ نوبت دوم)*

۱) ارغـوان در روضـهٔ نیلوفـری آمـد به‌بـار / چـون فرورفـت ایـن گل صدبـرگ زرد آفتـاب

۲) بـر بسـاط ازرق گـردون پدیـد آمـد هـلال / همچـو شـخص ناتوان بر روی نیلـی جامه خواب

۳) عقـد پرویـن از سـپهر نیلگـون تابـان شـده / در بناگـوش سـیاه زنگیـان درّ خوشـاب

۴) تـا بتابـد هـر مهـی خورشـید از بـرج دگـر / بـادت از بـرج شـرف خورشـید دولـت تیرتـاب

WWW.ArefOnline.ir

۵۱ به ترتیب هر یک از موارد داده‌شده، در کدام قسمت جدول قرار می‌گیرد؟

- کمک به استفادهٔ صحیح از علوم طبیعی
- توضیح تأثیر اجتماعات بر زندگی انسان‌ها
- کمک به انسان در استفاده از طبیعت
- کشف نظم و قواعد جهان اجتماعی

علوم طبیعی		علوم اجتماعی	
فواید	پیامد	فواید	پیامد
فناوری حاصل از علوم طبیعی	بهره‌مندی انسان از طبیعت	«ج»	«الف»
شناخت طبیعت و قوانین آن	«ب»	آگاهی دربارهٔ فرصت‌ها و محدودیت‌های فناوری	«د»

۱) ب ـ الف ـ د ـ ج
۲) د ـ الف ـ ب ـ ج
۳) د ـ ج ـ ب ـ الف
۴) ب ـ ج ـ د ـ الف

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس ۲

نکته استفاده از طبیعت و علوم طبیعی، از فواید علوم طبیعی است؛ اما نشان‌دادن شیوهٔ صحیح استفاده از علوم طبیعی، از فواید علوم اجتماعی است. علوم اجتماعی به این دلیل که راه صحیح استفاده از فناوری را نشان می‌دهد، نسبت به علوم طبیعی از اهمیت بیشتری برخوردار است.

پاسخ خیلی تشریحی

- علوم اجتماعی، دربارهٔ فرصت‌ها و محدودیت‌های فناوری به انسان‌ها آگاهی می‌دهند و به آن‌ها کمک می‌کنند که از طبیعت و علوم طبیعی به شیوهٔ صحیح استفاده کنند. «د»
- دانشمندان علوم اجتماعی تلاش می‌کنند نظم و قواعد جهان اجتماعی را کشف کنند. «ج» آن‌ها با کشف این قواعد می‌توانند تأثیر اجتماعات بر زندگی ما را توضیح دهند. «الف»
- علوم طبیعی با شناخت طبیعت و قوانین آن، به انسان قدرت پیش‌بینی حوادث طبیعی و پیشگیری از آن‌ها را می‌دهند و به او در استفاده از طبیعت کمک می‌کنند. «ب»

WWW.ArefOnline.ir

۵۲ **طی چه فرایندی، جامعه‌شناسی در آغاز شکل‌گیری خود سعی کرد به علوم طبیعی به‌ویژه علم فیزیک نزدیک شود؟**

۱) محدوددانستن دانش علمی به دانش تجربی ـ محدودیت تبیین‌های به رسمیت شناخته‌شده به تبیین‌های تجربی ـ اعتقاد به به دست آمدن دانش علمی از راه حس و تجربه ـ علمی و معتبر دانستن روابط علت و معلولی حسی و مشاهده‌پذیر

۲) یکسان‌دانستن روش مطالعهٔ طبیعت و جامعه ـ محدوددانستن دانش علمی به دانش حسی و تجربی ـ استفاده از روش حسی و تجربی محض صرفاً برای نگاه از درون به پدیده‌های اجتماعی ـ باور به کسب دانش علمی معتبر از راه حسی و تجربی

۳) موفقیت‌های دانشمندان علوم طبیعی ـ علاقه‌مندی جامعه‌شناسان به برجسته‌کردن شباهت‌های جامعه و پدیده‌های طبیعی ـ محدوددانستن دانش علمی معتبر به دانش حسی و طبیعی ـ استفاده از علوم تجربی در شناخت جامعه برای کشف نظم

۴) استفاده از تبیین‌های صرفاً تجربی و مشاهده‌پذیر ـ بی‌اعتباردانستن دانسته‌های غیرحسی و غیرتجربی ـ محدودیت تبیین‌های به رسمیت شناخته‌شده به تبیین‌های تجربی ـ یکسان‌دانستن روش مطالعهٔ پدیده‌های طبیعی و اجتماعی

مشاوره سؤالات فرایندی پای ثابت کنکور است؛ برای حل این سؤالات، بهتر است هنگام مطالعهٔ کتاب درسی فرایندها را مثل پاسخ این سؤال، شماره‌گذاری کنید.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی

در اوایل قرن نوزدهم میلادی، با محدوددانستن دانش علمی به دانش تجربی (۱)، صرفاً تبیین‌های تجربی به رسمیت شناخته می‌شد (۲)؛ یعنی تنها بیان آن دسته از روابط علت و معلولی میان پدیده‌ها، دانش علمی و معتبر محسوب می‌شد که با حس و تجربه مشاهده‌پذیر باشد (۴)، زیرا چنین می‌پنداشتند که دانش علمی تنها از راه حس به دست می‌آید (۳).

WWW.ArefOnline.ir

۵۳ کدام‌یک، از نقاط قوت جامعه‌شناسی تبیینی محسوب می‌شود؟

۱) با یکسان‌دانستن طبیعت و جامعه و نظم موجود در پدیده‌های آن‌ها، توانایی مسلط‌ساختن انسان بر جامعه را کسب می‌کند.

۲) با طبیعی‌دانستن انسان و جامعه، تفاوت میان جوامع را از نوع تفاوت‌های کمّی می‌بیند و نظریهٔ استعمار را پدید می‌آورد.

۳) با بررسی پدیده‌های اجتماعی و استفاده از روش تجربی و نگاه از بیرون به پدیده‌ها، توان شناخت نظم اجتماعی را دارا است.

۴) جامعه را دستاوردی انسانی نمی‌داند، به همین دلیل با استفاده از دانش‌های ابزاری امکان شناخت و تغییر در آن را فراهم می‌آورد.

مشاوره طبق بخش «سخنی با دانش‌آموز» در ابتدای کتاب درسی دوازدهم، نقطهٔ قوت جامعه‌شناسی تبیینی، مطالعهٔ نظم اجتماعی است. توجه داشته باشید که از قسمت «سخنی با دانش‌آموز»، به طور مداوم در کنکور سؤال طرح شده است.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی

هدف جامعه‌شناسی تبیینی، مانند هدف علوم طبیعی است؛ همان‌طور که **علوم طبیعی** با **شناخت نظم موجود** در طبیعت، امکان **پیش‌بینی**، **پیشگیری** و **کنترل طبیعت** را برای انسان‌ها فراهم می‌کند، **جامعه‌شناسی** نیز با **شناخت نظم اجتماعی**، به انسان‌ها قدرت **پیش‌بینی**، **پیشگیری** و **کنترل جامعه** را می‌دهد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): جامعه‌شناسی تبیینی جامعه را بر انسان مسلط ساخت، نه برعکس.

گزینهٔ (۲): این مورد از نقاط ضعف جامعه‌شناسی تبیینی است.

گزینهٔ (۴): طبق رویکرد تبیینی، انسان توانایی شناخت جامعه را دارد، اما امکان تغییر و اصلاح آن را ندارد.

کنکور

کدام‌یک، انتقاد وارد بر جامعه‌شناسی تبیینی است؟ *(سؤال ۵۸ کنکور انسانی ۱۴۰۲ ـ نوبت دوم)*

۱) انسان در این دیدگاه، صرفاً یک موجود طبیعی پیچیده‌تر از سایر موجودات دانسته می‌شود. ـ ارزش‌بودن مهربانی، فداکاری و ... قابل فهم نیست. ـ بر توانایی و خلاقیت افراد در ساختن جهان اجتماعی تأکید می‌کنند.

۲) می‌خواست انسان را بر جامعه مسلط کند، اما او را مغلوب جامعه ساخت. ـ اغلب معنای کنش و آن‌چه درون انسان می‌گذرد را نادیده می‌گیرد. ـ بیشتر مطالعات آن به توصیف خصوصیات و رفتارهای قابل مشاهده محدود می‌شوند.

۳) با یکسان‌دانستن نظم اجتماعی و نظم طبیعی، اراده و خلاقیت انسان‌ها را نادیده می‌گیرد. ـ آگاهی و معناداری را مهم‌ترین ویژگی کنش اجتماعی می‌دانند. ـ تمام معانی و ارزش‌ها ساخته و پرداختهٔ اراده‌های افراد، گروه‌ها و فرهنگ‌ها است.

۴) در جامعه‌شناسی تبیینی، ضدارزش‌بودن، کینه‌توزی و خودخواهی قابل مشاهده و فهم نیست. ـ به ساختارهای اجتماعی و تأثیر این ساختارها بر زندگی افراد کم‌توجهی می‌شود. ـ ملاک و معیاری برای ارزیابی نظام‌های سیاسی و ارزش‌ها ارائه نمی‌کند.

WWW.ArefOnline.ir

۵۴ **به ترتیب عبارت‌های درست، نادرست و درست دربارهٔ «نظم اجتماعی»، «علوم اجتماعی» و «قواعد اجتماعی» در کدام گزینه آمده است؟**

۱) در زندگی روزمره بی‌نظمی بیشتر از نظم به چشم می‌آید. ـ علوم اجتماعی امکان داوری و نقد فناوری را دارد. ـ جای هر پدیدهٔ اجتماعی را قواعد اجتماعی زندگی انسان‌ها تعیین می‌کنند.

۲) ما به دلیل عادت، معمولاً نمی‌توانیم نظم را مشاهده کنیم. ـ علوم اجتماعی فرصت همدلی و همراهی میان انسان‌ها را فراهم می‌کند. ـ ارتباط میان پدیده‌های اجتماعی، قواعد اجتماعی نامیده می‌شود.

۳) نظم اجتماعی در نتیجهٔ قواعد اجتماعی به وجود می‌آید. ـ علوم اجتماعی پیش‌بینی رفتار دیگران را ممکن می‌سازد. ـ قواعد اجتماعی کنش‌های ما را برای یکدیگر قابل پیش‌بینی می‌کنند.

۴) جای پدیده‌های اجتماعی را نظم اجتماعی مشخص می‌کند. ـ علوم اجتماعی ارتباط ما با یکدیگر را امکان‌پذیر می‌سازد. ـ قواعد اجتماعی در نتیجهٔ نظمی شکل می‌گیرد که ما انسان‌ها پدید آورده‌ایم.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس‌های ۲ و ۳

درس Box

رابطهٔ نظم و قواعد اجتماعی
- نظم یعنی قرارگرفتن هر پدیده در جای خود؛ جای پدیده‌ها را قواعد تعیین می‌کنند.
- نظم اجتماعی در نتیجهٔ قواعدی برقرار می‌شود که ما انسان‌ها برای با هم زندگی‌کردن پذیرفته‌ایم.
- فواید نظم اجتماعی:
  - پیش‌بینی رفتار دیگران و همکاری با آن‌ها را امکان‌پذیر می‌نماید.
  - باعث می‌شود توقعات و انتظارات خود از دیگران را بدانیم.
  - باعث می‌شود اتفاقات غیرمنتظره، ما را از همکاری با دیگران بازندارد.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): درست ـ درست ـ درست

نکته

توجه داشته باشید که علوم اجتماعی هم امکان نقد و اصلاح پدیده‌های اجتماعی را دارد و هم می‌تواند به نقد و اصلاح علوم طبیعی و فناوری بپردازد.

گزینهٔ (۲): درست ـ درست ـ نادرست (ارتباط میان پدیده‌های اجتماعی، ساختار اجتماعی نامیده می‌شود.)

گزینهٔ (۳): درست ـ نادرست (از فواید نظم اجتماعی است.) ـ درست

گزینهٔ (۴): نادرست (جای پدیده‌های اجتماعی را قواعد اجتماعی مشخص می‌کند.) ـ نادرست (از فواید قواعد اجتماعی است.) ـ نادرست (نظم اجتماعی در نتیجهٔ قواعد اجتماعی شکل می‌گیرد.)

کنکور

به ترتیب کدام مورد فایدهٔ علوم اجتماعی است، اما فایدهٔ نظم اجتماعی نیست؟ *(سؤال ۵۵ کنکور انسانی ۱۴۰۲ ـ نوبت دوم)*

۱) دربارهٔ فرصت‌ها و محدودیت‌های فناوری به انسان‌ها آگاهی داده و تأثیر اجتماعات بر زندگی ما را توضیح می‌دهد. ـ پیش‌بینی رفتار دیگران را امکان‌پذیر نموده و باعث می‌شود اتفاقات غیرمنتظره شما را از همکاری با دیگران بازندارد.

۲) کنش‌های انسانی و پیامدهای آن را مطالعه می‌کند و زمینهٔ فهم متقابل انسان‌ها و جوامع مختلف از یکدیگر را فراهم می‌سازد. ـ توقعات و انتظارات ما را از دیگران مشخص کرده و امکان مشارکت ما در زندگی اجتماعی را فراهم می‌آورد.

۳) امکان مشارکت ما در زندگی اجتماعی را فراهم نموده و فرصت موضع‌گیری اجتماعی مناسب و صحیح را برای دانشمندان فراهم می‌آورند. ـ دربارهٔ فرصت‌ها و محدودیت‌های فناوری به انسان‌ها آگاهی داده و تأثیر اجتماعات بر زندگی ما را توضیح می‌دهد.

۴) ظرفیت داوری دربارهٔ علوم طبیعی و فناوری حاصل از آن را دارد و به شیوهٔ صحیح استفاده‌کردن از طبیعت و علوم طبیعی کمک می‌کند. ـ زمینهٔ فهم متقابل انسان‌ها و جوامع مختلف از یکدیگر را فراهم نموده و به افزایش همدلی انسان‌ها کمک می‌نماید.

WWW.ArefOnline.ir

۵۵ کدام عبارت‌ها، بیانگر دلایل ناتوانی روش تجربی در تحلیل کامل کنش‌های انسانی است؟

الف) معنا و نیت کنش‌ها در شرایط مختلف تغییر می‌کند.

ب) انگیزه‌ها و معانی ذهنی کنش‌ها قابل اندازه‌گیری است.

ج) کنش‌های انسانی تحت تأثیر فرایندهای زیستی قرار دارند.

د) کنش انسانی با آگاهی و معنا سروکار دارد.

ه) لازم است در مواقعی معنای ذهنی کنشگران فهم شود.

۱) د ـ الف ـ ه
۲) ب ـ ه ـ ج
۳) الف ـ ج ـ د
۴) ه ـ ب ـ د

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس ۴

پاسخ خیلی تشریحی ✔

انسان‌ها، برخلاف پدیده‌های طبیعی، **آگاهانه** عمل می‌کنند و عملشان **معنادار** است «د»؛ بنابراین نتیجه می‌گیریم که انسان‌ها در شرایط **مختلف**، رفتارهای **متفاوتی** از خود نشان می‌دهند «الف». با توجه به رفتارهای متفاوت انسان‌ها، **نمی‌توانیم** از روش‌های تجربی برای **فهم معنای** آن رفتارها استفاده کنیم؛ زیرا اگرچه حس و تجربه از ابزارهای مهم شناخت علمی هستند، اما روش تجربی توان **فهم معانی کنش** انسان‌ها را ندارد «ه». به عبارت دیگر:

انسان‌ها در شرایط گوناگون، رفتارهای متفاوتی از خود نشان می‌دهند. ← اما ← کنش انسان‌ها را نمی‌توان فقط با روش تجربی تحلیل کرد. ← زیرا ← اگرچه حس و تجربه از ابزارهای مهم شناخت علمی هستند، اما روش تجربی توان فهم معانی کنش انسان‌ها را ندارد.

بررسی عبارت‌های نادرست:

ب) انگیزه‌ها و معانی ذهنی کنشگران از انجام یک کنش، با ابزارهای رویکرد تبیینی مانند آزمایش و مشاهده، قابل اندازه‌گیری نیست.

ج) هرچند کنش‌های انسانی تا حدی تحت تأثیر عوامل زیستی قرار دارند، اما برای فهم کنش‌ها صرفاً نمی‌توان به عوامل زیستی تکیه داشت؛ به همین دلیل نیاز به بررسی و فهم معنای کنش نیز وجود دارد که رویکرد تبیینی در این زمینه ناتوان است.

WWW.ArefOnline.ir

۵۶ هر یک از موارد زیر، به ترتیب نشان‌دهندهٔ نادیده‌گرفتن کدام ویژگی کنش است؟

- در جامعه‌شناسی تبیینی، ارزش‌بودن مهربانی و فداکاری و ضدارزش‌بودن کینه‌توزی و خودخواهی قابل مشاهده و فهم نیست.
- جامعه‌شناسی تبیینی، با تأکید افراطی بر نظم و ساختارهای اجتماعی و یکسان‌دانستن نظم اجتماعی و طبیعی، خلاقیت انسان را نادیده می‌گیرد.
- بیشتر مطالعات تبیینی به توصیف خصوصیات و رفتارهای قابل مشاهدهٔ ما محدود شده است.
- اغلب انسان‌ها در انجام کنش‌هایشان به دنبال اهدافی هستند که روش‌های تبیینی توان مطالعهٔ آن‌ها را ندارد.

۱) آگاهانه و معنادار بودن ـ هدفداربودن ـ ارادی‌بودن ـ هدفداربودن
۲) هدفداربودن ـ ارادی‌بودن ـ آگاهانه و معنادار بودن ـ هدفداربودن
۳) هدفداربودن ـ هدفداربودن ـ آگاهانه و معنادار بودن ـ آگاهانه و معنادار بودن
۴) آگاهانه و معنادار بودن ـ ارادی‌بودن ـ ارادی‌بودن ـ آگاهانه و معنادار بودن

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس ۴

نکته می‌دانیم که کنش‌های انسان‌ها، چهار ویژگی دارد: **آگاهانه** است، **ارادی** است، **هدف** دارد، **معنا** دارد. نادیده‌گرفتن این ویژگی‌ها، پیامدهایی دارد:

رکود اراده‌ها	نتیجهٔ نادیده‌گرفتن ارادی‌بودن کنش
سقوط ارزش‌ها	نتیجهٔ نادیده‌گرفتن هدفداربودن کنش
افول معانی	نتیجهٔ نادیده‌گرفتن آگاهانه و معنادار بودن کنش

پاسخ خیلی تشریحی

- عبارت‌های اول و چهارم، بیانگر سقوط ارزش‌ها هستند. سقوط ارزش‌ها پیامد نادیده‌گرفتن هدفداربودن کنش است.
- عبارت دوم، نشان‌دهندهٔ رکود اراده‌ها و خلاقیت‌زدایی است. خلاقیت‌زدایی پیامد نادیده‌گرفتن ارادی‌بودن کنش است.
- عبارت سوم، نشان‌دهندهٔ افول معانی است. افول معانی پیامد نادیده‌گرفتن آگاهانه و معنادار‌بودن کنش است.

امتحان نهایی

هر یک از عبارت‌های زیر به کدام‌یک از پیامدهای نایده‌گرفتن کنش اشاره دارد؟ *(سؤال ۷ ـ امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۴)*

الف) سرکوب روحیهٔ خلاق انسان‌ها (.....)

ب) فراگیرتر و عمیق‌تر شدن فجایع انسانی و زیست‌محیطی (.....)

WWW.ArefOnline.ir

۵۷ پاسخ صحیح پرسش‌های زیر کدام است؟

- **چرا لازم است با توجه به تفسیر انسان‌ها از خودشان، به فهم همدلانهٔ کنش‌های آن‌ها دست یابیم؟**
- **چرا جنگ‌های نامنظم، مصداقی از فراتررفتن از نظم موجود محسوب می‌شود؟**
- **چرا یک نظام اجتماعی مانند یک موجود زنده در خود و محیط تغییراتی ایجاد می‌کند؟**
- **چرا پیش‌بینی در علوم اجتماعی سخت‌تر از پیش‌بینی در علوم طبیعی است؟**

۱) برای فهم انگیزهٔ افراد نمی‌توان از روش تجربی بهره برد. ـ در جنگ‌های نامنظم، افراد با معانی و ارزش‌ها پیوند می‌خورند. ـ بخش‌های مختلف آن بر یکدیگر اثر بگذارد. ـ جهان اجتماعی را انسان آگاه و خلاق پدید می‌آورد.

۲) همراهی همدلانه به معنای تأیید کنشگران نیست. ـ سربازان جنگ‌های نامنظم متناسب با موقعیت خاص جغرافیایی و فرهنگی خود عمل می‌کنند. ـ پویایی خود را حفظ کند. ـ کنترل طبیعت آسان‌تر از کنترل جامعه است.

۳) کنش اجتماعی افراد، آگاهانه و معنادار است. ـ در جنگ‌های نامنظم، افراد توانی محدودتر از نظم موجود کسب می‌کنند. ـ خود را در بلندمدت حفظ نماید. ـ شناخت نظم اجتماعی پیچیده‌تر از نظم طبیعی است.

۴) ما در جهان اجتماعی با افراد آگاه سروکار داریم. ـ سربازان جنگ‌های نامنظم معمولاً نقشه‌های از پیش برنامه‌ریزی‌شده را اجرا نمی‌کنند. ـ نیازهای خود را تأمین کند. ـ کنش‌های اجتماعی انسان‌ها آگاهانه و ارادی هستند.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس‌های ۲، ۳ و ۴

پاسخ خیلی تشریحی

- ما در جهان اجتماعی با افراد آگاه سروکار داریم و لازم است با توجه به تفسیر آن‌ها از خودشان، به فهم همدلانهٔ کنش‌های آن‌ها دست پیدا کنیم.
- سربازان جنگ‌های نامنظم معمولاً نقشه‌های از پیش برنامه‌ریزی‌شده را اجرا نمی‌کنند، بلکه متناسب با موقعیت خاص جغرافیایی و فرهنگی خود عمل می‌کنند. این موضوع نشان می‌دهد که افراد در جنگ‌های نامنظم از نظم موجود فراتر می‌روند.
- نظام اجتماعی همانند یک موجود زنده تلاش می‌کند با تغییر در خود و محیط، نیازهای خود را تأمین کند و خود را در بلندمدت حفظ نماید.
- به سبب آگاهانه و ارادی بودن کنش‌های اجتماعی، پیش‌بینی در علوم اجتماعی پیچیده‌تر از علوم طبیعی است.

WWW.ArefOnline.ir

۵۸ در ارتباط با «جهان اجتماعی»، به ترتیب درستی (د) یا نادرستی (ن) موارد زیر در کدام گزینه آمده است؟

- اگر تغییرات هویتی افراد در یک جهان اجتماعی، از مرزهای مورد قبول جهان اجتماعی فراتر رود و شیوه‌هایی از زندگی که با عقاید و ارزش‌ها در تقابل هستند به دنبال بیاورد، تعارض فرهنگی پدید می‌آید.
- به دنبال تأکید بیش از اندازهٔ رویکرد تبیینی بر نظم و ساختارهای اجتماعی، گروهی از اندیشمندان به مفهوم جهان اجتماعی توجه کردند و مسیر را برای عبور از جامعه‌شناسی تبیینی به سمت جامعه‌شناسی تفسیری فراهم ساختند.
- اگر عقاید و ارزش‌های یک جهان اجتماعی موجب فراموشی فرهنگ تاریخی توسط اعضای آن جهان اجتماعی شود، آن جهان در شناخت حقیقت انسان و جهان دچار مشکل می‌شود.
- دانشمندان علوم اجتماعی تلاش می‌کنند تا در جهان اجتماعی نظم و قواعد را بشناسند. آن‌ها از این طریق، فرصت موضع‌گیری اجتماعی صحیح و مناسب در مقابل آسیب‌های جهان اجتماعی را فراهم می‌آورند.

۱) د ـ ن ـ د ـ ن
۲) د ـ د ـ ن ـ ن
۳) ن ـ ن ـ د ـ د
۴) د ـ ن ـ ن ـ ن

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دهم ـ درس‌های ۱۰ و ۱۲ / جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس‌های ۲ و ۴

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی عبارت‌های نادرست:

عبارت دوم: تأکید بیش از اندازهٔ رویکرد تبیینی بر نظم و ساختارهای اجتماعی، به حذف اراده و خلاقیت، ارزش و اخلاق، آگاهی و معنا از زندگی اجتماعی می‌انجامد و شور زندگی را از انسان‌ها می‌گیرد. به عبارت بهتر، نادیده‌گرفتن کنش اجتماعی باعث ایجاد پیامدهایی مثل رکود اراده‌ها، سقوط ارزش‌ها و افول معانی می‌شود. این موضوع از انتقادات جدی نسبت به رویکرد تبیینی محسوب می‌شد. برای جلوگیری از بروز چنین پیامدهایی (یعنی همان رکود اراده‌ها، سقوط ارزش‌ها و افول معانی) «کنش اجتماعی» (نه جهان اجتماعی) مورد توجه برخی جامعه‌شناسان قرار گرفت.

عبارت سوم: باید به تفاوت ازخودبیگانگی تاریخی و ازخودبیگانگی فطری (حقیقی) توجه داشته باشید. اگر جهان اجتماعی، فرهنگ تاریخی خود را فراموش کند، دچار ازخودبیگانگی تاریخی می‌شود. جوامع خودباخته‌ای که در مواجهه با فرهنگ دیگر، هویت خود را از یاد می‌برند، به این معنای ازخودبیگانگی گرفتار می‌شوند. در مقابل، اگر عقاید و ارزش‌های یک جهان اجتماعی، مانع از آشنایی اعضای آن با حقیقت انسان و جهان شود، آن جهان دچار ازخودبیگانگی حقیقی (فطری) می‌شود.

عبارت چهارم: فراهم‌آمدن فرصت موضع‌گیری اجتماعی مناسب برای دانشمندان، پیامد داوری، نقد و اصلاح پدیده‌های اجتماعی در علوم اجتماعی است.

WWW.ArefOnline.ir

۵۹ عبارت‌های مرتبط با هر یک از موارد زیر، به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

- **انسان برخلاف موجودات دیگر، به صورت غریزی نمی‌داند چه موقعیتی در جهان اجتماعی دارد.**
- **جهان اجتماعی پس از تولد هر فرد، بخشی از هویت اجتماعی او را تعیین می‌کند.**
- **برخی فرهنگ‌ها، قدرت اقناع و قابلیت درونی‌کردن فرهنگ در افراد را به شکل بهتری دارند.**

۱) انسان برای قرارگیری در هر موقعیتی، باید فرصت‌ها و محدودیت‌های جهان اجتماعی را بشناسد. ـ جهان اجتماعی فرد را به عنوان یکی از اعضای خود به رسمیت می‌شناسد. ـ این فرهنگ‌ها ظرفیت عقلانی و منطقی بیشتری دارند و با فطرت آدمیان سازگارترند.

۲) انسان هنگام قرارگیری در هر موقعیتی، باید حقوق و تکالیف خود را یاد بگیرد. ـ جهان اجتماعی برای فرد ویژگی‌هایی متناسب با موقعیتی که در آن قرار گرفته است، در نظر می‌گیرد. ـ افراد کنش‌ها و اعمال متناسب با این فرهنگ‌ها را بهتر انجام می‌دهند.

۳) انسان‌ها با عمل به حقوق و تکالیف خود، موقعیت و هویت اجتماعی خود را شکل می‌دهند. ـ فرد برای مشارکت در زندگی اجتماعی، شیوهٔ زندگی در جهان اجتماعی را می‌آموزد. ـ این فرهنگ‌ها نقش‌ها و انتظارات افراد را به شکل بهتری تعیین می‌کنند.

۴) انسان‌ها در تعامل با دیگران، به موقعیت و جایگاه فردی و اجتماعی خود پی می‌برند. ـ فرد به تدریج با موقعیت خود در جهان اجتماعی و حقوق و تکالیفش آشنا می‌شود. ـ افراد بیشتر متناسب با ارزش‌ها و قواعد جهان اجتماعی عمل می‌کنند.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دهم ـ درس ۹

پاسخ خیلی تشریحی ✔

- انسان برخلاف موجودات دیگر، به صورت غریزی نمی‌داند چه موقعیتی در جهان اجتماعی دارد و در این موقعیت چه وظایفی بر عهدهٔ او است. انسان باید موقعیت خود را بشناسد، حقوق و تکالیف خود را یاد بگیرد و با عمل به آن‌ها، هویت اجتماعی خود را شکل دهد.
- جهان اجتماعی پس از تولد هر فرد، بخشی از هویت اجتماعی او را تعیین می‌کند؛ یعنی آن فرد را به عنوان یکی از اعضای خود به رسمیت می‌شناسد و برای او ویژگی‌هایی متناسب با موقعیتی که در آن قرار گرفته است، در نظر می‌گیرد.
- اقناع روشی است که به واسطهٔ آن، فرهنگ در افراد درونی می‌شود. هر چه قدرت اقناع یک فرهنگ بیشتر باشد، افراد کنش‌ها و اعمال متناسب با آن فرهنگ را بهتر انجام می‌دهند. فرهنگ‌هایی که ظرفیت منطقی و عقلانی بیشتری دارند و با فطرت آدمیان سازگارترند، از قدرت اقناعی بیشتری برخوردارند.

WWW.ArefOnline.ir

۶۰ با توجه به موارد زیر، کدام گزینه پروسهٔ هویت‌یابی افراد در جهان اجتماعی را با ترتیب درستی نشان می‌دهد؟

الف) برخورد فعال افراد با محیط اجتماعی خود

ب) پذیرش هویت اجتماعی انتسابی به صورت انفعالی

ج) تغییر در موقعیت اجتماعی افراد و برخورداری از فرصت‌های جدید

د) تفاوت فرصت‌های پیش روی افراد برای تحرک اجتماعی

ه) به دست آوردن هویت اکتسابی

۱) ب ← الف ← ه ← ج

۲) ه ← ب ← ج ← د

۳) ب ← ه ← الف ← ج

۴) ه ← د ← الف ← ب

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دهم ـ درس ۱۰

پاسخ خیلی تشریحی افراد دارای دو دسته هویت اجتماعی هستند:

هویت اجتماعی انتسابی	**افراد در بدو تولد**، آن را به صورت **انفعالی** در محیط خانواده و ... می‌پذیرند. «ب»
هویت اجتماعی اکتسابی	**با گذر زمان**، افراد به گونه‌ای **فعال**، با محیط اجتماعی خود برخورد می‌کنند «الف»، هویت اکتسابی خود را به دست می‌آورند «ه» و **متناسب با این هویت اجتماعی اکتسابی از موقعیت اجتماعی جدیدی** برخوردار می‌شوند «ج»؛ بنابراین: برخورد فعال با محیط اجتماعی ← به دست آوردن هویت اکتسابی ← برخورداری از موقعیت اجتماعی جدید

تیزپازی عبارت «د» با فرایند هویت‌یابی افراد در جهان اجتماعی ارتباطی ندارد؛ بنابراین گزینه‌های (۲) و (۴) رد می‌شوند.

WWW.ArefOnline.ir

۶۱ کدام‌یک دربارهٔ پرسش‌های زیر درست است؟

- **مسدودبودن راه ارتقا و تحرک اجتماعی صعودی، بیشتر در چه جوامعی دیده می‌شود؟**
- **فعالیت‌هایی که برای پذیرش فرهنگ جامعه و انطباق افراد با انتظارات جامعه انجام می‌شود، از چه طریقی محقق می‌شوند؟**
- **طبقهٔ متوسط در جامعهٔ فئودالی، با چه هدفی به ارزیابی مفید یا غیرمفید بودن سایر گروه‌ها پرداخت؟**
- **جلوگیری از تحصیل دختران محجبه در برخی کشورهای اروپایی، نشان‌دهندهٔ کدام ویژگی سکولاریسم است؟**

۱) جوامعی که مبتنی بر ویژگی‌های اکتسابی هستند. ـ تنبیه و تشویق به شیوه‌های رسمی و غیررسمی ـ نشان‌دادن فواید و کارکردهایش ـ در این جوامع هویت‌هایی که ابعاد دینی زندگی انسان را نفی کنند، به رسمیت شناخته نمی‌شوند.

۲) جوامعی که بر مبنای عواملی مانند وراثت و نژاد سامان می‌یابند. ـ اقناع، تشویق و تنبیه ـ کسب اعتبار برای خودش ـ هویت دینی و معنوی افراد در جوامع سکولار نمی‌تواند ظهور و بروز اجتماعی داشته باشد.

۳) جوامعی که موقعیت افراد را براساس ویژگی‌های انتسابی تعیین می‌کنند. ـ کنترل اجتماعی ـ ایجاد فرهنگ فایده‌گرایی ـ در این جوامع، فعالیت‌هایی که هویت دینی افراد را آشکار کنند، منع می‌شوند.

۴) جوامعی که در آن‌ها رده‌بندی موقعیت‌های اجتماعی براساس سرمایهٔ اقتصادی است. ـ پیشگیری و کنترل ـ وابسته‌کردن افراد به زمین ـ امکان رأی‌دادن به قوانین الهی در جوامع سکولار وجود ندارد.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دهم ـ درس‌های ۹ و ۱۰

پاسخ خیلی تشریحی

- مسدودبودن راه ارتقا و تحرک اجتماعی صعودی را **انسداد اجتماعی** می‌گویند. انسداد اجتماعی بیشتر در جوامعی وجود دارد که در آن‌ها موقعیت اجتماعی افراد براساس ویژگی‌های انتسابی مانند وراثت، نژاد و ... تعیین می‌شود.
- به مجموعه فعالیت‌هایی که برای پذیرش فرهنگ جامعه و انطباق افراد با انتظارات جامعه انجام می‌گیرد، **کنترل اجتماعی** می‌گویند. هر جامعه‌ای، برای پیشگیری و کنترل کژروی‌های اجتماعی، از روش‌های اقناع و تبلیغ، تنبیه و مجازات و تشویق و پاداش بهره می‌گیرد.
- طبقهٔ متوسط در جوامع فئودالی جهت کسب اعتبار برای خودش، به ارزیابی گروه‌های دیگر براساس مفید بودن یا نبودن آن‌ها پرداخت و با ارزیابی اشراف با معیار فایده‌مندی، آن‌ها را بی‌اعتبار ساخت؛ زیرا خود را تولیدکننده و مفید، و اشراف را مصرف‌کننده و سربار جامعه معرفی می‌کرد.
- در یک جامعهٔ سکولار، فعالیت‌هایی که هویت دینی افراد را آشکار کنند، منع می‌شوند. برای نمونه، می‌توان به جلوگیری از تحصیل دختران محجبه در برخی جوامع غربی اشاره کرد.

WWW.ArefOnline.ir

۶۲ هر یک از موارد زیر، به ترتیب بیانگر چیست؟

- **پیامد تداوم شیوهٔ زندگی ناسازگار با عقاید و ارزش‌های یک جهان اجتماعی**
- **فراهم‌آوردن فرصت شکل‌گیری هویت‌های اجتماعی شغلی و خانوادگی**
- **علت گرفتارشدن جهان اجتماعی به کهولت و مرگ**
- **تأثیر کاستی و خلأ معنوی بر تحولات فرهنگی جهان اجتماعی**

۱) تعارض فرهنگی ـ هویت اجتماعی افراد در جهان اجتماعی ـ ناتوانی جهان اجتماعی در پاسخ به نیازهای معنوی افراد ـ مواجه‌شدن جهان اجتماعی با پوچ‌انگاری

۲) تعارض فرهنگی ـ هویت فرهنگی جهان اجتماعی ـ ابداعات و نوآوری‌های منفی اعضای جهان اجتماعی ـ بازاندیشی در بنیان‌های عقیدتی فرهنگ

۳) تزلزل فرهنگی ـ هویت اجتماعی افراد در جهان اجتماعی ـ عدم تناسب جهان اجتماعی با نیازهای معنوی و روحی افراد ـ ناتوانی انسان در یافتن معنای زندگی

۴) تزلزل فرهنگی ـ هویت فرهنگی جهان اجتماعی ـ مواجه‌شدن جهان اجتماعی با کاستی‌ها و بن‌بست‌های درونی ـ تشویق به عبور از مرزهای هویت فرهنگی

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دهم ـ درس ۱

پاسخ خیلی تشریحی ✔

- گاهی تعارض فرهنگی یا همان شیوهٔ زندگی ناسازگار با عقاید و ارزش‌های یک جهان اجتماعی تداوم می‌یابد و جهان اجتماعی نمی‌تواند کنش‌های اجتماعی را براساس فرهنگ خود سامان دهد؛ این وضعیت می‌تواند به «تزلزل فرهنگی» منجر شود.

نکته

توجه داشته باشید که شیوهٔ زندگی ناسازگار با عقاید و ارزش‌ها، نشان‌دهندهٔ مفهوم تعارض فرهنگی است؛ اما تداوم این شیوه از زندگی، به تزلزل فرهنگی منجر می‌شود.

- هویت فرهنگی جهان اجتماعی، فرصت شکل‌گیری هویت‌های اجتماعی خانوادگی، شغلی و ... متناسب با خود را پدید می‌آورد و در برابر انواع هویت‌های اجتماعی که با عقاید و ارزش‌های آن ناسازگار است، مقاومت می‌کند.
- اگر یک جهان اجتماعی با کاستی‌ها و بن‌بست‌های درونی مواجه شود، گرفتار کهولت و مرگ می‌شود.
- کاستی و خلأ معنوی، دانشمندان و متفکران اجتماعی را به بازاندیشی دربارهٔ بنیان‌های عقیدتی و ارزشی جهان اجتماعی فرامی‌خواند و آن‌ها را برای عبور از مرزهای هویت فرهنگی جهان اجتماعی تشویق می‌کند.

WWW.ArefOnline.ir

۶۳ موارد مشخص‌شده در متن زیر، به ترتیب نشان‌دهندهٔ چه مفاهیمی است؟

«در برخی جوامع دینی، مخالفت با قوانین و رفتارهای دینی باعث بروز رفتارهای ناهنجار و ناسازگاری اجتماعی شده است. این وضعیت پایه‌های فرهنگی سنتی را سست و ناپایدار کرده و موجب تردید در ارزش‌های دینی شده است. در ادامه، نفی هویت‌های آشکارکنندهٔ رفتارهای دینی منجر به فراتررفتن این ناسازگاری‌ها از محدودهٔ تغییرات درون جهان اجتماعی می‌شود.»

۱) سکولاریسم ـ بحران هویت ـ دنیاگرایی ـ تحول هویتی

۲) ضدفرهنگ ـ بحران هویت ـ سکولاریسم ـ تحول جهان اجتماعی

۳) کژروی اجتماعی ـ تزلزل فرهنگی ـ سکولاریسم ـ تحول فرهنگی

۴) تعارض فرهنگی ـ تزلزل فرهنگی ـ دنیاگریزی ـ بحران هویت

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دهم ـ درس‌های ۹، ۱۰ و ۱۱

پاسخ خیلی تشریحی ✔

- مخالفت با قوانین و رفتارهای مورد پذیرش جامعه، نشان‌دهندهٔ **کژروی اجتماعی** است. البته باید توجه داشت که چون این قوانین و رفتارهایی که با آن‌ها مخالفت می‌شود، جنبهٔ دینی دارند، به مفهوم **سکولاریسم (جدایی دین از سیاست)** نیز اشاره دارند. هم‌چنین تا حدی مفهوم **خرده‌فرهنگ مخالف (ضدفرهنگ)** را نیز به ذهن متبادر می‌کنند.
- تردید در لایه‌های عمیق جهان اجتماعی (یعنی عقاید و ارزش‌ها) نشان‌دهندهٔ **تزلزل فرهنگی** است؛ تزلزل فرهنگی هنگامی رخ می‌دهد که عقاید، آرمان‌ها و ارزش‌هایی که هویت فرهنگی جهان اجتماعی را می‌سازند، مورد تردید قرار گیرند و ثبات و استقرار خود را در زندگی مردم از دست بدهند.
- در **سکولاریسم**، عقاید و ارزش‌هایی که هویت دینی افراد را آشکار می‌کنند، منع می‌شوند و تمامی ظرفیت‌های انسان در راستای زندگی این‌جهانی به کار گرفته می‌شوند.
- فراتررفتن تغییرات از محدودهٔ مرزهای جهان اجتماعی، نشان‌دهندهٔ **تحول فرهنگی** است. اگر در یک جهان اجتماعی بحران هویت پدید آید، راه برای دگرگونی هویت فرهنگی آن جهان اجتماعی باز می‌شود، در آن صورت تغییرات اجتماعی از محدودهٔ تغییرات درون جهان اجتماعی فراتر می‌روند و به صورت تحولات فرهنگی درمی‌آیند و جهان اجتماعی به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می‌شود.

WWW.ArefOnline.ir

۶۴ در هر یک از شرایط زیر، به ترتیب چه پیامدی حاصل می‌شود؟

- **در صورتی که جهان اجتماعی با حفظ عقاید و آرمان‌های خود، در محدودهٔ هنجارها و شیوه‌های زندگی با جهانی دیگر تعامل داشته باشد.**
- **در صورتی که جهان اجتماعی در تعامل با جهانی دیگر، به مرور زمان به عقاید و آرمان‌های خود پشت کند.**
- **در صورتی که یک جهان اجتماعی در مواجهه با جهانی دیگر، ضمن پذیرش بخش‌هایی از آن، هویت جدیدی کسب کند.**

۱) می‌تواند با اخذ هنجارها و شیوه‌های زندگی، زمینهٔ گسترش خود را فراهم سازد. ـ آن جهان اجتماعی دچار تحولات هویتی می‌شود. ـ بدون این‌که به جهان مقابل ملحق شود، دچار تحولات هویتی می‌شود.

۲) می‌تواند در محدودهٔ لایه‌های سطحی، عناصری را از جهان اجتماعی دیگر اخذ کند. ـ دادوستد فرهنگی به لایه‌های سطحی جهان اجتماعی نفوذ می‌کند. ـ جهان اجتماعی به عقاید، ارزش‌ها و لایه‌های عمیق خود وفادار می‌ماند.

۳) می‌تواند در صورت لزوم در هنجارها و شیوه‌های زندگی اخذشده، تغییراتی را پدید آورد. ـ آن جهان اجتماعی عقاید و ارزش‌های جهان مقابل را می‌پذیرد. ـ ضمن الحاق به جهان مقابل، دچار تحولات هویتی می‌شود.

۴) می‌تواند ضمن اخذ لایه‌های سطحی به بازسازی و ایجاد تغییر در آن‌ها بپردازد. ـ زمینهٔ ملحق‌شدن جهان اجتماعی به جهان مقابل فراهم می‌شود. ـ دادوستد فرهنگی در سطح هنجارها و شیوه‌های زندگی باقی می‌ماند.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دهم ـ درس ۱۲

درس Box

انواع روابط جهان‌های اجتماعی با یکدیگر:

محدودهٔ رابطه	نتیجه	مثال
لایه‌های سطحی فرهنگ: هنجارها، نمادها، شیوه‌های زندگی	گسترش و پیشرفت جهان اجتماعی	مواجههٔ جهان اسلام با فرهنگ اساطیری یونان و روم
لایه‌های عمیق فرهنگ: عقاید، آرمان‌ها، ارزش‌ها	تحولات فرهنگی و تغییرات هویتی	۱) با ملحق‌شدن به جهان اجتماعی دیگر: مواجههٔ فرهنگ‌های ایران و مصر با جهان اسلام ۲) بدون ملحق‌شدن به جهان اجتماعی دیگر: مواجههٔ جهان غرب با جهان اسلام در جنگ‌های صلیبی

پاسخ خیلی تشریحی

- اگر جهان اجتماعی با حفظ عقاید، آرمان‌ها و ارزش‌های خود، با جهان‌های اجتماعی دیگر تعامل و دادوستد داشته باشد و در محدودهٔ هنجارها و شیوه‌های زندگی، عناصری را از جهان اجتماعی دیگر بگیرد و در صورت لزوم، تغییرات لازم را در آن‌ها پدید آورد، زمینهٔ گسترش و پیشرفت خود را فراهم می‌آورد.
- اگر جهان اجتماعی در تعامل با جهان‌های دیگر، بر عقاید و ارزش‌های خود پافشاری نکند، دادوستد فرهنگی به لایه‌های عمیق آن سرایت می‌کند و در صورتی که به مرور زمان، به عقاید و آرمان‌های خود پشت کند، دچار تحولات هویتی می‌شود.
- ممکن است یک جهان اجتماعی در مواجهه با جهان اجتماعی دیگر، ضمن پذیرش بخش‌هایی از آن، هویت جدیدی به دست آورد و بدون این‌که به جهان اجتماعی مقابل ملحق شود، دچار تحولات هویتی گردد.

WWW.ArefOnline.ir

۶۵ به ترتیب هر یک از عبارت‌های زیر، با چه موضوعی ارتباط دارد؟

- **از دست رفتن حالت خلاق و فعال اعضای جهان اجتماعی در گزینش عناصر فرهنگی**
- **مقاومت هویت جهان اجتماعی در مقابل هویت‌های اجتماعی ناسازگار اعضای خود**
- **فراهم‌بودن امکان تحرک اجتماعی صعودی صرفاً برای سرمایه‌داران در جامعهٔ سرمایه‌داری**
- **اشکال در بازتولید فرهنگ یک جهان اجتماعی و تهدیدشدن دوام و بقای آن**

۱) ویژگی جوامعی است که دچار خودباختگی فرهنگی شده‌اند. ـ روش‌های پیشگیری و کنترل اجتماعی ـ شکل‌گیری هویت اجتماعی افراد در چارچوب عقاید و ارزش‌های اساسی هر جامعه ـ مربوط به جوامعی است که عقاید آن اعتباری نزد اعضای جهان اجتماعی ندارد.

۲) پیامد مقهورشدن اعضای جامعهٔ خودباخته است. ـ تناسب هویت فرهنگی با هویت اجتماعی افراد ـ تفاوت فرصت‌های پیش روی افراد برای کسب هویت‌های جدید در هر جهان اجتماعی ـ مربوط به جوامعی است که روش‌های مناسبی برای کنترل اجتماعی ندارند.

۳) نشانهٔ فراموشی هویت تاریخی در جامعهٔ ازخودبیگانه است. ـ دوام هویت فرهنگی جهان اجتماعی ـ منع و ترغیب هویت‌های اجتماعی خاص و متناسب با عقاید در هر جهان اجتماعی ـ مربوط به جوامعی است که در آن‌ها دوام هویت فرهنگی با چالش مواجه شده است.

۴) علت به وجود آمدن ازخودبیگانگی تاریخی در جوامع است. ـ برخورداری جهان اجتماعی از روش‌های مناسب کنترل اجتماعی ـ تغییر در موقعیت اجتماعی افراد به دلیل تحرک‌های اجتماعی آن‌ها ـ مربوط به جوامعی است که فرهنگ آن‌ها در معرض آسیب بیشتری قرار دارد.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دهم ـ درس‌های ۹، ۱۰، ۱۱ و ۱۲

پاسخ خیلی تشریحی ✔

- اگر اعضای جهان اجتماعی مبهوت و مقهور جهان اجتماعی دیگر شوند و در نتیجه، حالت فعال و خلاق خود را در گزینش عناصر فرهنگی دیگر از دست بدهند، دچار **خودباختگی فرهنگی** می‌شوند؛ در آن صورت عناصر فرهنگی دیگر را بدون تحقیق و گزینش و به صورت تقلیدی فرامی‌گیرند.
- هویت فرهنگی جهان اجتماعی، فرصت شکل‌گیری هویت‌های اجتماعی خانوادگی، شغلی و ... متناسب با خود را پدید می‌آورد و در برابر انواع هویت‌های اجتماعی که با عقاید و ارزش‌های آن ناسازگار است، مقاومت می‌کند؛ این موضوع نشان‌دهندهٔ تناسب هویت فرهنگی جهان اجتماعی با هویت اجتماعی افراد در یک جهان اجتماعی است.
- در جهان‌های اجتماعی مختلف، فرصت‌های پیش روی افراد برای تحرک اجتماعی و کسب هویت‌های جدید، متفاوت است. هر جامعه‌ای به تناسب عقاید و ارزش‌هایی که دارد، برخی تغییرات هویتی و تحرک‌های اجتماعی را تشویق و برخی دیگر را منع می‌کند. جامعه‌ای که قواعد و روابط آن براساس ارزش‌های اقتصادی است، تحرک اجتماعی صعودی را تنها برای کسانی ممکن می‌سازد که منابع ثروت را در اختیار دارند.
- هر جهان اجتماعی که روش‌های مناسبی برای کنترل اجتماعی نداشته باشد، در معرض آسیب‌های بیشتری قرار می‌گیرد، بازتولیدش با مشکل مواجه می‌شود و دوام و بقای آن تهدید می‌شود.

WWW.ArefOnline.ir

۶۶ پیامدهای بروزیافته در هر یک از افراد زیر به ترتیب با کدام‌یک از جنبه‌های رشد همخوانی بیشتری دارد؟

- **کودکی که با شنیدن موسیقی‌های شاد، ضربان قلبش بالا می‌رود و شروع به جنب‌وجوش و دویدن می‌کند.**
- **نوجوانی که هنگام شنیدن یک سخنرانی دربارهٔ مسئولیت‌پذیری، از خودش می‌پرسد: «برای کمک به جامعه چه وظیفه‌ای بر دوش من است؟»**
- **دانش‌آموزی که در یک گفت‌وگوی گروهی، برای جلب‌نظر همکلاسی‌ها از عبارت‌های طنز استفاده می‌کند تا مورد پذیرش جمع قرار گیرد.**
- **نوجوانی که با شنیدن این جمله که «دوست صمیمی‌ات دیگر با تو صادق نیست.» به فکر فرو می‌رود و غمگین می‌شود.**

۱) جسمانی ـ اخلاقی ـ شناختی ـ هیجانی
۲) هیجانی ـ اخلاقی ـ اجتماعی ـ اخلاقی
۳) جسمانی ـ اجتماعی ـ شناختی ـ اخلاقی
۴) هیجانی ـ اجتماعی ـ اجتماعی ـ هیجانی

پاسخ گزینهٔ ۱

زیرمبحث: درس ۲

درس Box

روان‌شناسی رشد جنبه‌های مختلفی از انسان را تفکیک می‌کند؛ بر همین اساس، روان‌شناسی رشد دامنهٔ گسترده‌ای از حیطه‌های رشد جسمانی، شناختی، هیجانی، اجتماعی و اخلاقی را در فراخنای زندگی شامل می‌شود.

جنبهٔ رشد	موضوعات مرتبط
جسمانی ـ حرکتی	تغییرات بدنی (مانند: افزایش قد و وزن، استحکام استخوان‌ها، افزایش وزن، تغییر در اجزای بدن، رشد ماهیچه‌ها، رشد اندام‌های داخلی چون قلب و شش، بلوغ جنسی و ...)، مهارت‌های حرکتی درشت (مانند بالارفتن از پله‌ها) و مهارت‌های حرکتی ظریف (مانند نقاشی‌کشیدن و بستن بند کفش)
شناختی	مهارت‌های ذهنی (مانند: توجه، ادراک، حافظه، حل مسئله، تصمیم‌گیری، پردازش ادراکی و مفهومی، هوش و ...) و توانایی‌های زبانی (جمله‌سازی، یادگیری کلمات و ...)
هیجانی	مهارت شناخت هیجان‌های ساده (مانند: خشم، محبت، ترس و ...) و هیجان‌های مرکب (مانند: احساس پشیمانی، سپاس‌گزاری، احساس گناه و ترحم و ...) نحوهٔ ابراز هیجانات و نحوهٔ کنترل‌کردن آن‌ها، اصرار بر خواسته، حس آرامش داشتن و ... .
اجتماعی	برقرارکردن ارتباط با دیگران، لبخند اجتماعی، ترسیدن از افراد غریبه، انجام بازی‌های فردی، موازی و گروهی، کسب هویت، عضویت در گروه‌ها، انتخاب شغل و پیشرفت و ... .
اخلاقی	تشخیص درستی و نادرستی کارها و انجام کارهای متناسب با آن‌ها، رعایت حقوق دیگران، اکتفاکردن به سهم خود در خوردن خوراکی‌ها، بدون اجازه برداشتن چیزها، اهمیت‌دادن به مصالح دیگران، صادق و مهربان بودن، انسان‌دوستی، رعایت قوانین عرفی، شرعی، اجتماعی و ... .

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی عبارت‌ها:

عبارت اول: این تغییرات (افزایش ضربان، حرکت بدنی) مربوط به فعالیت‌های فیزیولوژیکی و حرکتی بدن است. واکنش‌های بدن به موسیقی، جنبه‌ای از رشد **جسمانی** است. توجه داشته باشید که اگرچه ممکن است هیجانات کودک با محرک موسیقی تحریک شده باشد، ولی متن سؤال پیامدهای بروزیافته را مورد پرسش قرار داده است نه علت بروز رفتار را.

عبارت دوم: پرسش درونی نوجوان دربارهٔ وظیفه و مسئولیت‌های عرفی، شرعی و اجتماعی مشخصاً با رشد **اخلاقی** در ارتباط است. توجه داشته باشید حتی اگر راه‌انداز این سؤال شنیدن سخنرانی و ایجاد انگیزه در فرد باشد ولی پیامد آن و پرسش ایجادشده به جنبهٔ **اخلاقی** مربوط می‌شود.

عبارت سوم: تعامل با دیگران و تلاش برای جلب پذیرش گروهی، شاخص رشد **اجتماعی** است. توجه داشته باشید که اگرچه تلاش برای پذیرفته‌شدن در جمع به رشد اجتماعی مربوط است، ولی در این‌جا استفاده از زبان طنز که به رشد **شناختی** مربوط است، پیامد بروزیافته برای رسیدن به هدف اجتماعی است.

عبارت چهارم: به فکر فرورفتن به جنبهٔ **شناختی** و غمگین‌شدن به جنبهٔ **هیجانی** مربوط می‌شود، هرچند علت آن شنیدن خبر یا جملهٔ ناراحت‌کننده‌ای از غیراخلاقی‌بودن رفتار دوست باشد، ولی پیامد بروزیافته جنبهٔ **شناختی** و **هیجانی** داشته است.

WWW.ArefOnline.ir

۶۷ **با توجه به عامل رشدی مد نظر در اشعار زیر، کدام گزینه درست است؟**

الف) «ز تخم هر چه خیزد، باز سوی اصل خود تازد، نهال میوه از ریشه، جان گیرد بارور گردد.»

ب) «ز بستانِ زمانه، خوی گیرد هر نهالی، که باد و خاک و آبش، بخشد شور و کمالی»

۱) اگر دو فردی که دوقلو هستند، از یک تخمک یکسان متولد شده باشند، عامل «الف» برخلاف عامل «ب» می‌تواند رشد جسمانی آن‌ها را تحت تأثیر قرار بدهد.

۲) این‌که کودکان به طور میانگین در ۱۵ماهگی می‌توانند بدون کمک راه بروند، نشان‌دهندهٔ تأثیر عامل «ب» برخلاف عامل «الف» بر فرایند رشش است.

۳) اثرگذاری عامل «ب» برگرفته از تغییراتی است که لزوماً خارج از بدن فرد رخ می‌دهند؛ در حالی که محل شکل‌گیری عامل «الف» معطوف به درون بدن فرد است.

۴) طبق یافته‌های روان‌شناسان با افزایش سن در دورهٔ سالمندی، عامل «ب» برخلاف عامل «الف» بر تغییرات و تحولات فرد مؤثر خواهد بود.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: درس ۲

درس Box

عوامل مؤثر بر رشد:

عواملی که بر رشد انسان اثر می‌گذارند دو دسته‌اند:

عوامل وراثتی
- وراثت، ایجادکنندهٔ صفاتی است که از قبل در فرد نهفته است.
- رسش، تغییراتی است که به آمادگی زیستی وابسته است و با گذشت زمان طبق یک برنامهٔ طبیعی انجام می‌شود.
- شروع توانایی‌ها در سنین خاص در اکثر افراد به عامل رسش مربوط می‌شود.

(مانند شروع به راه‌رفتن مستقل در ۱۵ماهگی)

عوامل محیطی
- عواملی که در بیرون فرد وجود دارند و بر نحوهٔ تغییرات رشدی اثر می‌گذارند.
- یادگیری یکی از مهم‌ترین عوامل محیطی است.
- افزایش مهارت‌ها و تفاوت افراد در بهتر انجام‌دادن کارها بر اثر تمرین بیشتر به عامل محیطی مربوط می‌شود.

(مانند کسب مهارت دوچرخه‌سواری)

نکته

هرگاه صحبت از تغییرناپذیری انسان‌ها به دلیل ویژگی‌های ذاتی آنان است، نقش **وراثت** مطرح است و هرگاه صحبت از تغییرپذیری انسان‌ها به دلیل قرارگرفتن در کنار افراد و یا در شرایط یادگیری است، عامل **محیطی** مطرح است.

پاسخ خیلی تشریحی

عامل مؤثر بر رشد در شعر «الف»، «عامل وراثتی» و عامل مؤثر بر رشد در شعر «ب»، «عامل محیطی» است.

عوامل محیطی مجموعه‌ای از عوامل بیرونی هستند، در حالی که وراثت درون بدن بوده و ناشی از کروموزوم‌هاست؛ پس گزینهٔ (۳) درست است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): در هر نوع از دوقلوبودن، هر دو عامل وراثتی و محیطی بر رشد جسمانی دوقلوها اثر می‌گذارند؛ در حالی که این گزینه نقش محیط را رد کرده است.

گزینهٔ (۲): اگرچه فرایند رسش بیشتر تحت تأثیر عوامل وراثتی است، ولی عوامل محیطی هم تا حدودی بر روی آن اثر می‌گذارد در حالی که این گزینه عامل محیطی را مؤثر دانسته و نقش عامل وراثتی را رد کرده است.

گزینهٔ (۴): از بدو انعقاد نطفه تا سالمندی، تحول ما تحت تأثیر وراثت و محیط است، در حالی که این گزینه نقش عامل وراثتی را در دورهٔ بزرگسالی نادیده می‌گیرد.

WWW.ArefOnline.ir

۶۸ درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر به ترتیب کدام‌اند؟

الف) نقطهٔ آغاز رشد انسان، زمانی است که تخمک با ۴۶ کروموزوم شکل می‌گیرد.

ب) هم‌جنس‌بودن را می‌توان معیاری برای تشخیص همسان‌بودن دوقلوها در نظر گرفت.

ج) تأثیرات عوامل محیطی بر رشد انسان، بعد از تولد مطرح می‌شود.

د) چرایی شباهت ویژگی‌های رفتاری و جسمانی دوقلوهای همسان در مقایسه با دوقلوهای ناهمسان به رسش بازمی‌گردد.

ه) آثار مخرب عوامل شیمیایی به عنوان یک عامل صرفاً وراثتی، رشد جنین را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

۱) درست ـ درست ـ نادرست ـ نادرست ـ درست

۲) درست ـ نادرست ـ درست ـ درست ـ درست

۳) نادرست ـ درست ـ درست ـ درست ـ نادرست

۴) نادرست ـ نادرست ـ نادرست ـ نادرست ـ نادرست

مشاوره عبارت پنجم این سؤال از فعالیت ۲ ـ ۳ کتاب درسی مطرح شده، پس پاسخ فعالیت‌ها رو جدی بگیرین!

پاسخ گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ۲

درس Box

ویژگی‌های رشد قبل از تولد:

- رشد از زمان تشکیل نطفه (بارورشدن اسپرم مادر توسط اسپرم پدر) شروع می‌شود. **تخمک بارورشدهٔ طبیعی** دارای ۴۶ کروموزوم (۲۳ کروموزوم از تخمک مادر و ۲۳ کروموزوم از اسپرم پدر) است. از طریق همین کروموزوم‌ها صفات به ارث برده می‌شوند.
- عوامل محیطی مؤثر بر رشد قبل از تولد عبارت‌اند از: سن مادر، کیفیت تغذیه، فشار روانی، آلودگی محیط، حالت‌های هیجانی، آرامش، به‌ویژه ارتباط معنوی با خالق هستی، استفاده از داروها و عوامل شیمیایی استفاده‌شده در جنگ.

انواع دوقلویی:

دوقلوها به دو نوع تقسیم می‌شوند:

دوقلوهای همسان	از یک تخمک به وجود آمده‌اند و دارای ویژگی‌های وراثتی یکسان هستند. الزاماً هم‌جنس هستند (یعنی هر دو دختر یا هر دو پسر هستند). از لحاظ ظاهر و رفتار بیشتر اوقات قابل تشخیص نیستند.
دوقلوهای ناهمسان	از دو تخمک جدا به وجود آمده‌اند. گاهی هم‌جنس و گاهی غیرهم‌جنس هستند. از لحاظ ظاهر و رفتار از یکدیگر قابل تشخیص‌اند. از لحاظ وراثتی مانند خواهر و برادرهای معمولی هستند.

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی عبارت‌ها:

الف) **نادرست؛** رشد انسان از زمان تشکیل نطفه شروع می‌شود. نطفه زمانی شکل می‌گیرد که اسپرم پدر، تخمک مادر را بارور می‌کند. تخمک مادر دارای ۲۳ کروموزوم است و بعد از بارورشدن، نطفه تشکیل می‌شود که دارای ۴۶ کروموزوم است و رشد جنین آغاز می‌شود.

۲۳ کروموزوم (اسپرم پدر) + ۲۳ کروموزوم (تخمک مادر) = ۴۶ کروموزوم (تخمک بارورشدهٔ طبیعی)

شروع رشد = تشکیل نطفه = بارورشدن تخمک توسط اسپرم

ب) **نادرست؛** دوقلوهای همسان دارای ویژگی‌های وراثتی یکسان هستند، چراکه هر دو از یک تخمک به وجود می‌آیند؛ در نتیجه دوقلوهای همسان الزاماً هم‌جنس می‌شوند و در دوقلوهای ناهمسان به دلیل این‌که از دو تخمک جداگانه به وجود می‌آیند، هم‌جنس درآمدن آن‌ها محتمل است؛ پس هم‌جنس‌بودن را نمی‌توان به عنوان معیاری برای تشخیص نوع دوقلوها در نظر گرفت، ولی اگر دوقلوها ناهم‌جنس باشند می‌توان آن را به عنوان معیاری برای ناهمسان‌بودن دوقلوها در نظر گرفت.

WWW.ArefOnline.ir

ج) **نادرست؛** رشد انسان از زمان تشکیل نطفه آغاز می‌شود و عوامل محیطی و وراثتی بر هر دوره از رشد انسان می‌توانند اثر بگذارند؛ بنابراین نقش عوامل محیطی نیز صرفاً به بعد از تولد محدود نمی‌شود. در دورهٔ جنینی، رحم مادر و عواملی که بر آن اثر می‌گذارد، عامل محیطی برای جنین محسوب می‌شوند.

د) **نادرست؛** علت این‌که بیشتر اوقات دوقلوهای همسان از لحاظ ظاهر و رفتار قابل تشخیص نیستند و به عبارتی ویژگی‌های وراثتی یکسانی دارند، این است که از یک تخمک مشترک به وجود آمده‌اند، ولی رسش یکی از عوامل وراثتی است که زمان بروز ویژگی‌ها را تعیین می‌کند نه نوع آن‌ها را.

ه) **نادرست؛** آثار مخرب عوامل شیمیایی در جنگ‌های مختلف، بر جنین اثر می‌گذارد؛ پس عامل محیطی مؤثر بر رشد است، ولی اگر این تغییرات روی کروموزوم‌های جنین اثر بگذارند و به نسل‌های بعدی او هم منتقل شوند، برای نسل‌های بعدی عامل وراثتی محسوب می‌شود.

کتاب درسی

آیا تاکنون دربارهٔ آثار مخرب عوامل شیمیایی بر جنین در جنگ‌های مختلف شنیده‌اید؟

(روان‌شناسی ـ فعالیت ۲ ـ ۳ ـ صفحهٔ ۴۵ کتاب درسی)

با مراجعه به منابع اطلاعاتی (مجلات و شبکه‌های مجازی) یک تصویر مربوط به این موضوع و توضیح آن را با خود به کلاس بیاورید و دربارهٔ آن بحث کنید.

WWW.ArefOnline.ir

۶۹ **خانوادهٔ آقای احمدی دارای دو فرزند به نام‌های زهرا و امیر هستند که به ترتیب ۶ و ۱۳ سال دارند. کدام گزینه عبارات درستی را دربارهٔ امیر و زهرا بیان می‌کند؟**

الف) براساس مراحل رشد انسان در اسلام، می‌توان زهرا را از زشتی دروغ‌گفتن آگاه کرد.

ب) پردازش امیر بیشتر از نوع مفهومی است و طبیعی است و گاهی برای رسیدن به خود آرمانی‌اش رؤیاپردازی کند.

ج) باید امیر را آقا و سرور دانست و نباید با او آمرانه رفتار شود.

د) به تدریج نوع بازی‌های زهرا از بازی‌های انفرادی به سمت بازی‌های گروهی تغییر می‌کند.

۱) «الف» ـ «ج»
۲) «ب» ـ «د»
۳) «الف» ـ «ب»
۴) «ب» ـ «ج»

پاسخ گزینهٔ ۲

زیرمبحث: درس ۲

درس Box

مراحل رشد انسان تا ۲۱سالگی از نظر اسلام به سه مرحله تقسیم می‌شود و برای هر مرحله توصیه‌هایی در ارتباط با نحوهٔ رفتار با کودک شده است:

دوره‌ها	توصیهٔ پیامبر در مورد نحوهٔ برخورد با فرد
۷ سال اول سید (آقا و سرور)	باید آزاد باشد که بازی کند. باید عواطف و احساسات صحیح او را رشد داد. باید با رفتار خوب و گفتار پسندیده او را پرورش داد. باید بدون توقع اطاعت از او، با عمل و گفتار صحیح از حس تقلیدش بهره گرفت.
۷ سال دوم عبد (فرمانبردار)	باید کم‌کم زشتی‌ها و زیبایی‌ها را به او فهماند. باید در تأدیب او کوشش کرد. باید او را به ارزش‌ها و دوری از زشتی‌ها رهنمون ساخت.
۷ سال سوم (وزیر و مشاور)	باید با او به منزلهٔ مشاور رفتار کرد. دیگر نباید به صورت آمرانه با او رفتار شود. او را باید مانند عضو بزرگ خانواده دانست و در تصمیم‌گیری‌ها دخالت داد.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی عبارت‌ها:

الف) زهرا ۶ سال دارد و در ۷ سال اول زندگی قرار دارد، بنابراین باید او را آزاد گذاشت تا بازی کند و باید سعی کرد که با عمل و گفتار صحیح از حس تقلیدش بهره گرفت، پس زمان آموزش‌دادن او نیست. ← **نادرست**

ب) امیر ۱۳ سال دارد و در دورهٔ نوجوانی قرار دارد، پس پردازش او از نوع مفهومی است، هم‌چنین در روند طبیعی زندگی انتظار می‌رود که نوجوانان برای رسیدن به خود آرمانی تلاش کنند؛ هرچند ممکن است گاهی به جای تلاش برای کم‌کردن فاصلهٔ بین خود آرمانی و خود واقعی رؤیاپردازی کنند. ← **درست**

ج) امیر در مرحلهٔ هفت سال دوم از مراحل رشد انسان در اسلام قرار دارد. در هفت سال دوم کم‌کم باید زشتی‌ها و زیبایی‌ها را به او فهماند و در تأدیب او کوشش کرد و او را به ارزش‌ها و دوری از زشتی‌ها رهنمون ساخت؛ بنابراین عبارت «ج» در مورد او صدق نمی‌کند. ← **نادرست**

د) زهرا در دورهٔ کودکی اول (قبل از دبستان) قرار دارد. کودکان در سنین اولیهٔ کودکی در کنار یکدیگر بازی می‌کنند، ولی هر کودک به بازی انفرادی خود می‌پردازد. بازی همین کودکان در سنین بالاتر قاعده‌مند می‌شود و مشترکاً بازی می‌کنند؛ بنابراین عبارت «د» در مورد زهرا صدق می‌کند. ← **درست**

WWW.ArefOnline.ir

۷۰ از بین عبارت‌های زیر کدام موارد درست هستند؟

الف) در مواجهه با رفتار غیراخلاقی کودکان گاهی لازم است والدین واکنشی از خود نشان ندهند.

ب) رشد درک اخلاقی کودکی شش‌ساله که برای خوشحال‌کردن دوستش کاری ناشایست را انجام می‌دهد با مشکل مواجه شده است.

ج) نوزادان در مواجهه با تغییرات رشد اجتماعی خود در سال نخست، اگر خوش‌اخلاقی‌شان پس از گذشت چند ماه کاهش یافته و با دیدن افرادی شروع به گریه کنند، رشد اجتماعی‌شان آسیب دیده است.

د) اگر فرزندپروری والدین کودک مشکلات جدی داشته باشد، کودکشان می‌تواند هیجان‌های خشم و ترس را تجربه کند، اما به آگاهی لازم برای تجربهٔ سپاس‌گزاری و ترحم نمی‌رسد.

۱) «الف» ـ «ج»
۲) «ب» ـ «د»
۳) «ب» ـ «ج»
۴) «الف» ـ «د»

پاسخ گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ۲

درس Box

رشد درک اخلاقی: دربرگیرندهٔ آن دسته از قوانین و مقررات اجتماعی و اصول شرعی و عرفی است که تعیین می‌کنند انسان‌ها در رابطه با دیگران چگونه باید رفتار کنند.

نکات مهم در مورد رشد درک اخلاقی:

۱) منظور از رشد درک اخلاقی همان انجام عمل اخلاقی است.

۲) رشد درک اخلاقی به شکل‌گیری عناصر شناخت وابسته است. (شناخت مقدم بر درک اخلاقی است.)

۳) برای این‌که شناخت به اخلاق منتهی شود باید به عقاید، باورها و ارزش‌های فرد تبدیل شود. (برای درک اخلاقی، شناخت لازم است ولی کافی نیست.)

۴) کودکان در ابتدا هیچ تصوری از کار خوب و بد ندارند به همین دلیل مسئول رفتار خود نیستند.

دلایل انجام عمل اخلاقی
- در کودکان ۶ساله و کم‌تر از آن: کار اخلاقی را به دلیل خوشحال‌کردن دیگران انجام می‌دهند.
- کودکان بالاتر از ۶ سال: کار اخلاقی را به دلیل درستی آن انجام می‌دهند نه صرفاً برای خوشحال‌کردن دوست یا دیگران.

قضاوت اخلاقی
- کودکان در سنین ۶ ـ ۵سالگی: به نتیجهٔ عمل توجه می‌کنند و کاری را که نتیجهٔ بدتری داشته است، بدتر ارزیابی می‌کنند.
- کودکان بزرگ‌تر (کودکی دوم و نوجوانی): به نیت عمل توجه می‌کنند، یعنی کاری را که فرد با نیت خوب انجام می‌دهد درست‌تر می‌دانند، حتی اگر نتیجهٔ بدتری داشته باشد.

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی عبارت‌ها:

الف) **درست؛** در مسیر رشد درک اخلاقی، کودکان در ابتدا هیچ تصوری از کار خوب و بد ندارند و به همین دلیل مسئول رفتار خود نیستند. به جهت عدم مسئولیت کودکان کم‌سن، لازم است والدین واکنشی از خود نشان نداده و به ایشان تذکر ندهند.

ب) **نادرست؛** ممکن است رشد درک اخلاقی کودکی شش‌ساله به نحوی باشد که کاری را صرفاً برای خوشحال‌کردن دیگری انجام دهد، پس تا شش‌سالگی مشاهدهٔ این ویژگی طبیعی بوده و نشان‌دهندهٔ عدم رشد درک اخلاقی نیست.

ج) **نادرست؛** در مسیر رشد اجتماعی کودکان، نوزادان ابتدا به دیگران لبخند می‌زنند و به راحتی در آغوش دیگران رفته و آرام می‌گیرند، اما پس از رسیدن به هفت، هشت‌ماهگی و با شروع پدیدهٔ «ترس از غریبه» به راحتی در آغوش دیگران نمی‌روند و در صورت وقوع این اتفاق، گریه و شیون می‌کنند، ولی این ویژگی‌ها طبیعی بوده و از مراحل رشد اجتماعی کودک محسوب می‌شود.

د) **درست؛** کودکان با سه هیجان ترس، خشم و محبت به دنیا می‌آیند و فارغ از محیط رشدی این سه هیجان را تجربه خواهند کرد، اما برای تجربهٔ هیجانات مرکب، یعنی احساس پشیمانی، سپاس‌گزاری، احساس گناه و ترحم لازم است نسبت به هیجان‌های مختلف و واکنش دیگران آگاهی داشته باشند که این امر نیازمند فرزندپروری درست والدین، به‌خصوص مادر است.

WWW.ArefOnline.ir

۷۱ **کدام عبارت در خصوص ویژگی‌های رشد در دورهٔ نوجوانی درست است؟**

۱) ویژگی بارز رشد اجتماعی در نوجوانی، گسستن از خانواده و تکیه بر گروه همسالان برای دستیابی به هویت شخصی است.

۲) رشد شناختی در دورهٔ نوجوانی هم مبنای استدلال آنان را چیزی فراتر از واقعیت‌های ملموس و بیرونی می‌سازد و هم منجر به واکنش دقیق‌تر نوجوان به مسائل اخلاقی و ارزشی می‌شود.

۳) علاقهٔ یک دختر نوجوان به امور خانه‌داری و مراقبت از کودکان یکی از اجزای روانی هویت اوست که شکل‌دهی به آن یکی از تکالیف اصلی رشد در جنبهٔ اخلاقی مربوط به این دوره است.

۴) قدرت ظرفیت‌سازی حافظه در دورهٔ نوجوانی بیشتر از کودکی می‌گردد و نوجوانان به دلیل تغییرات سطح هورمون‌ها دچار ناپایداری هیجانی می‌شوند.

پاسخ گزینهٔ ۲

زیرمبحث: درس ۲

درس Box

رشد درک اخلاقی در دورهٔ نوجوانی: تحول اخلاقی و ارزشی در نوجوانی بیش از هر دورهٔ دیگری است:

رشد سریع شناختی در دورهٔ نوجوانی و جوانی ←(باعث می‌شود) فرد بهتر بتواند دربارهٔ مسائل اخلاقی، ارزشی و دینی **قضاوت** کند و واکنش دقیق‌تری نشان دهد.

روابط اجتماعی بیشتر و افزایش احساس خودمختاری و استقلال در نوجوان ←(باعث می‌شود) زمینه‌های رشد ارزش‌های اخلاقی در نوجوان افزایش یابد.

- یکی از تغییرات در رشد **اجتماعی** دورهٔ نوجوانی، دستیابی به هویت است.
- پاسخ به این سؤال که «من کیستم؟» بیانگر «هویت» شماست.
- یکی از **تکالیف اصلی** رشد در دورهٔ نوجوانی، «شکل‌گیری هویت» است.
- **هویت:** همان تمایزی است که فرد بین خود و دیگران می‌گذارد. هویت طرز فکر، عقاید و نحوهٔ ارتباط فرد با دیگران را شامل می‌شود.
- هویت اجزای متعددی دارد و شامل ویژگی‌های جسمی (قیافه)، جنسی (دختر یا پسر بودن)، ویژگی‌های روانی (ایفای نقش جنسیتی برای نشان‌دادن رفتارهای زنانه یا مردانه)، اجتماعی (عضویت در گروه‌ها یا انتخاب شغل و پیشرفت)، شناختی، اخلاقی، آرمانی، ارزشی یا قومی، خصوصیات رفتاری، شخصیتی و ... می‌شود.

پاسخ خیلی تشریحی

یکی از تغییرات شناختی در دورهٔ نوجوانی، فرضیه‌سازی است. برای اولین بار در این دوره، تفکر فرضی شکل می‌گیرد؛ به این معنا که نوجوانان فرضیه‌سازی می‌کنند و در پیش‌بینی یک موقعیت از احتمال‌های مختلف بهره می‌برند؛ در حالی که مبنای استدلال در دورهٔ کودکی، واقعیت‌های ملموس و بیرونی است؛ بنابراین استدلال در دورهٔ نوجوانی فراتر از واقعیت‌های ملموس و بیرونی است. از طرف دیگر رشد سریع شناختی در دورهٔ نوجوانی و جوانی باعث می‌شود که فرد بهتر بتواند دربارهٔ مسائل اخلاقی، ارزشی و دینی قضاوت کرده و واکنش دقیق‌تری نسبت به این امور نشان دهد؛ بنابراین گزینهٔ (۲) درست است.

بررسی گزینه‌های نادرست:

گزینهٔ (۱): لذت‌بخش‌بودن ارتباط با همسالان برای نوجوان، به این معنی نیست که به ارتباط با خانوادهٔ خود هیچ علاقه‌ای ندارد و ارتباط او با خانواده گسسته می‌شود.

گزینهٔ (۳): ایفای نقش جنسیتی برای نشان‌دادن رفتارهای زنانه یا مردانه به بُعد روانی هویت مربوط می‌شود، ولی دستیابی به هویت که از تکالیف اصلی رشد در دورهٔ نوجوانی است یکی از تغییرات در جنبهٔ **اجتماعی** رشد است نه جنبهٔ اخلاقی.

گزینهٔ (۴): نوجوانان **برخلاف** کودکان قادر به ظرفیت‌سازی حافظه هستند، یعنی این ویژگی در دورهٔ کودکی وجود ندارد، پس قسمت اول این گزینه نادرست است ولی قسمت دوم عبارت درست است.

WWW.ArefOnline.ir

۷۲ **اگر فردی را به مدت ۴۸ ساعت در محیطی بدون نور، صدا، تماس فیزیکی، بو و طعم قرار دهیم، کدام گزینه توصیف درست‌تری از تغییرات رفتاری، شناختی و هیجانی او مطرح می‌کند؟**

۱) برای او رهایی حواس مختلف از محرک‌های متنوع لذت‌بخش خواهد بود.

۲) به دلیل تضعیف فرایند احساس، فرد نیازمند توجه بیشتر است در نتیجه با ادراک سریع‌تری به سازماندهی محرک‌ها می‌پردازد.

۳) فرایندهای شناختی حیاتی برای بقای فرد با اختلال مواجه می‌شوند.

۴) به دلیل عدم وجود محرک‌های قابل دریافت گیرنده‌های او به جبران حسی می‌پردازند.

پاسخ گزینهٔ ۳

زیرمبحث: درس ۳

درس Box

به مفاهیم زیر و نکات مربوط به هر یک از آن‌ها توجه کنید.

محرومیت حسی: یعنی فرد در شرایطی قرار بگیرد که هیچ‌یک از گیرنده‌های حسی مثل: چشم، گوش و ... به وسیلهٔ محرک‌های بیرونی تحریک نشوند.

نکته داوطلبانی که حاضر شدند آزمایش محرومیت حسی روی آن‌ها انجام شود، با وجود قول دریافت پاداش، نتوانستند بیشتر از چند ساعت شرایط محرومیت حسی را تحمل کنند.

نکته یک نتیجهٔ مهم این مطالعات این است که موجودات زنده به‌خصوص انسان‌ها نیاز به احساس دارند.

احساس: به دریافت محرک‌ها توسط گیرنده‌های حسی «احساس» گفته می‌شود.

نکته از نظر تکاملی، احساس محرک‌های بیرونی برای بقای موجود زنده حیاتی است.

نکته تحریک هر یک از گیرنده‌های حسی تابع **شدت محرک** است؛ یعنی تحریک حواس از سوی محرک باید به میزان خاصی برسد تا آن عضو حسی تحریک شود.

جبران حسی: هرگاه یکی از اندام‌های حسی دچار آسیب شود، سایر اندام‌های حسی وظیفهٔ حس ازدست‌رفته را جبران می‌کنند؛ به همین دلیل است که افراد آسیب‌دیدهٔ بینایی، عملکرد شنوایی و یا لمسی توسعه‌یافته‌تری دارند.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

صورت سؤال شرایط فقدان حواس را توصیف می‌کند که به آن «محرومیت حسی» گفته می‌شود. محرومیت حسی یعنی این‌که فرد در شرایطی قرار بگیرد که هیچ‌یک از گیرنده‌های حسی مثل چشم، گوش و ... به وسیلهٔ محرک‌های بیرونی تحریک نشود. محرومیت حسی به دلیل آزارنده‌بودن آن، نوعی شکنجه تلقی می‌شود و طبق نتایج مطالعات، افراد مورد آزمایش با وجود قول دریافت پاداش، نتوانستند بیشتر از چند ساعت شرایط محرومیت حسی را تحمل کنند.

بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): **نادرست**؛ محرومیت حسی آزاردهنده و درگیری حواس مختلف با محرک‌های متنوع و مطلوب لذت‌بخش است.

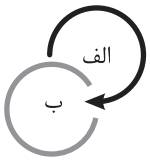
گزینهٔ (۲): **نادرست**؛ فرایند احساس زیربنای فرایندهای شناختی توجه و ادراک است، در صورتی که فرایند احساس با مشکل مواجه شود، توجه و ادراکی شکل نخواهد گرفت.

گزینهٔ (۳): **درست**؛ از نظر تکاملی، احساسِ محرک‌های بیرونی برای بقای موجود زنده حیاتی است که محرومیت حسی آن را مختل می‌کند.

گزینهٔ (۴): **نادرست**؛ زمانی که گیرنده‌های حسی فرد آسیب ببینند، سایر گیرنده‌های حسی فرد، وظیفهٔ عضو آسیب‌دیده را جبران می‌کنند در حالی که در شرایط محرومیت حسی، گیرنده‌های حسی فرد آسیبی ندیده است بلکه محرک‌ها شدت لازم برای تحریک گیرنده‌ها را ندارند.

WWW.ArefOnline.ir

۷۳ با توجه به نمودار زیر که دربارهٔ فرایند انتخاب محرک از بین چند محرک است، کدام گزینه نادرست است؟



۱) عدم تفکیک مناسب بین «الف» و «ب» معلول شباهت این دو فرایند است.

۲) یادگیری نیازمند «الف» است؛ بنابراین همهٔ مشکلات یادگیری در دانش‌آموزان صرفاً ریشه در «الف» دارند.

۳) «الف» می‌تواند تحت تأثیر دریافت مبتنی بر ویژگی‌های حسی و یا مبتنی بر ویژگی‌های کیفی محرک‌ها قرار گیرد.

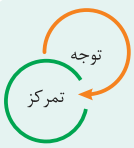
۴) برای شکل‌گیری فرایند «الف» اطلاعات قبلی ما که در حافظه ذخیره شده‌اند می‌توانند در گزینش محرک‌ها اثر بگذارند.

پاسخ گزینهٔ ۲

زیرمبحث: درس ۳

درس Box

مقایسهٔ دو فرایند توجه و تمرکز:



توجه: به فرایند انتخاب یک یا چند محرک از بین محرک‌های حسی مختلف «توجه» گفته می‌شود.

تمرکز: اگر توجه مداوم و پایدار باشد، در آن صورت با «تمرکز» مواجه هستیم.

نکته

- اغلب به دلیل ارتباط نزدیک میان دو مفهوم توجه و تمرکز، همهٔ افراد قادر به تفکیک آن دو نیستند.
- افراد هنگام مطالعه و یادگیری مطالب در هر دو مرحلهٔ توجه و تمرکز ممکن است با مشکل مواجه شوند؛ یعنی ممکن است موضوع مورد نظر انتخاب نشود و یا بعد از انتخاب روی آن تمرکز نداشته باشند.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

«الف» به توجه و «ب» به تمرکز اشاره دارد. در هنگام مطالعه و یادگیری مطالب در هر دو مرحله ممکن است با مشکل مواجه شویم؛ یعنی ممکن است موضوع مورد نظر انتخاب نشود و یا بعد از انتخاب، روی آن تمرکز وجود نداشته باشد؛ پس مشکل یادگیری صرفاً معطوف به فرایند توجه نیست؛ بنابراین گزینهٔ (۲) نادرست است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): توجه با تمرکز متفاوت است، اگر توجه مداوم و پایدار باشد در آن صورت با تمرکز مواجه هستیم. اغلب به دلیل ارتباط نزدیک میان دو مفهوم توجه و تمرکز، همهٔ افراد قادر به تفکیک آن دو نیستند. ← **درست**

گزینهٔ (۳): منابع توجه تحت تأثیر سه عامل است، یکی از این عوامل سبک پردازش و نوع انتظارات فرد است. در سبک پردازش ادراکی فرد صرفاً بر ویژگی‌های حسی تکیه کرده و در سبک پردازش مفهومی علاوه بر ویژگی‌های حسی تحت تأثیر ویژگی‌های کیفی هم قرار می‌گیرد. ← **درست**

گزینهٔ (۴): یکی از منابع توجه، اطلاعات موجود در حافظه است؛ پس برای توجه، اطلاعات ذخیره‌شده در حافظه می‌تواند باعث انتخاب یک محرک از بین محرک‌های دیگر شود. ← **درست**

WWW.ArefOnline.ir

۷۴ منبع توجه در کدام‌یک از ضرب‌المثل‌های زیر به درستی مشخص شده است؟

الف) هر گردی گردو نیست. ← **سبک پردازش**

ب) آوای دُهُل شنیدن از دور خوش است. ← **نوع انتظارات فرد**

ج) آدم چیزی رو می‌بینه که دنبالش می‌گرده. ← **تحریک حواس**

د) مارگزیده از ریسمان سیاه و سفید می‌ترسه. ← **اطلاعات موجود در حافظه**

۱) «الف» ـ «ج»
۲) «ب» ـ «ج»
۳) «الف» ـ «د»
۴) «ج» ـ «د»

پاسخ گزینهٔ ۳

زیرمبحث: درس ۳

درس Box

منابع توجه تحت تأثیر سه عامل هستند:

منبع توجه	توضیح
۱) تحریک حواس توسط محرک‌های بیرونی	زمانی که محرک بیرونی ویژگی‌های خاص و متمایزی دارد که توجه ما را به خود جلب می‌کند، مانند: شنیدن صدای بلند و یا دیدن ماشینی با رنگ خاص
۲) اطلاعات موجود در حافظه	زمانی که نظر ما به سمت اطلاعاتی که به واسطهٔ شغل، علایق، تحصیلات و ... در حافظه‌مان وجود دارد جلب می‌شود، مانند: توجه دندان‌پزشک به دندان‌های افراد یا معلم به درس مربوط به خودش.
۳) سبک پردازش افراد و نوع انتظارات آن‌ها	زمانی که فرد به دنبال محرکی با ویژگی‌های خاص (ادراکی یا مفهومی) است و یا انتظار چیزی یا فردی را با ویژگی‌های خاصی می‌کشد، مانند زمانی که منتظر ماشین پدرمان هستیم و ماشین‌های شبیه به مشخصات ماشین پدرمان، نظرمان را به خود جلب می‌کنند.

نکته

منبع دوم و سوم خیلی به هم شبیه هستند و هر دو به اطلاعاتی مربوط می‌شوند که در ذهن فرد وجود دارد، اما برای تشخیص آن‌ها باید به این نکته توجه کنید که اگر اطلاعات موجود در حافظه به تخصص، دانش و مهارت فرد و یا شغل و علایق او مربوط باشد، منبع توجه به منبع دوم (اطلاعات موجود در حافظه) مربوط است، ولی اگر به موضوعی که در همان لحظه در ذهن فرد وجود دارد مربوط شود و یا فرد انتظار داشته باشد که با محرکی با ویژگی‌ها و ظاهری خاص مواجه شود، به منبع سوم (سبک پردازش و نوع انتظارات) مربوط می‌شود.

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی عبارت‌ها:

الف) **درست؛** مفهوم اصلی این ضرب‌المثل این است که نباید تنها از روی ظاهر قضاوت کرد، پس به لزوم به‌کارگیری پردازش مفهومی اشاره می‌کند؛ پس منبع توجه **سبک پردازش** فرد است.

ب) **نادرست؛** ضرب‌المثل ذکرشده به این اشاره می‌کند که صدای دُهُل (طبل) از دور خوشایند است و توجه افراد را به خود جلب می‌کند؛ پس منبع توجه در این‌جا، **تحریک حواس** است، نه نوع انتظارات فرد.

ج) **نادرست؛ دانش و اطلاعات موجود در حافظهٔ** یک فرد باعث می‌شود که به محرک‌هایی توجه کند، مانند کسی که شغلش استادکار مکانیکی است و هنگام عبور از بازارچه به مغازه‌هایی که ابزار و آلات مکانیکی دارند، بیشتر توجه می‌کند.

د) **درست؛** تجربهٔ یک بار گزیده‌شدن باعث می‌شود که فرد به ریسمان سیاه و سفید توجه کرده و از آن بترسد، یعنی منبع توجه در این ضرب‌المثل تجربیات و **اطلاعات موجود در حافظه** در آن موقعیت مشابه است.

WWW.ArefOnline.ir

۷۵ **کدام‌یک از گزینه‌های زیر بیانگر پدیدهٔ آماده‌سازی نیست؟**

۱) پیداکردن خانهٔ همکار پس از مدت‌ها، به دلیل تنها یک بار رفتن به خانهٔ او برای عیادت با جمع دوستان.

۲) احتمال قضاوت چهره‌ای خنثی به عنوان فردی پرخاشگر در صورتی بیشتر است که قبل از آن تصویر مشتی گره‌کرده دیده باشیم.

۳) انجام‌دادن چند تمرین منطقی در یک زمان، موجب بهبود کارایی در آزمون‌های ریاضی و هوش می‌شود.

۴) نوشتن برنامهٔ روز بعد و گذاشتن آن بالای سر در هنگام خواب، احتمال انجام برنامه را در روز بعد افزایش می‌دهد.

پاسخ گزینهٔ ۳

زیرمبحث: درس ۳

درس Box

ما به همهٔ آن‌چه در دامنهٔ توجه‌مان قرار می‌گیرد، آگاهی کامل نداریم. دو نمونه از موقعیت‌هایی که نشان می‌دهد ما گاهی به محرک‌های پیرامون خود آگاهی نسبی داشته و آگاهی‌مان کامل نیست، عبارت‌اند از:

۱) زمانی که عمیقاً مشغول انجام کاری (مثلاً مطالعهٔ کتابی) هستیم. در این زمان اگر مادرمان ما را صدا بزند و خواسته‌ای داشته باشد، ممکن است صدای مادرمان را بشنویم، اما نمی‌دانیم چه خواسته‌ای از ما داشته است.

۲) آماده‌سازی: زمانی اتفاق می‌افتد که شناخت محرک معینی، تحت تأثیر ارائهٔ پیشین همان محرک یا محرک شبیه به آن قرار گیرد. در پدیدهٔ آماده‌سازی، ارائهٔ پیشین محرک، دریافت بعدی را آسان می‌کند.

نمونه‌های زیر بیانگر نقش آماده‌سازی در توجه افراد و تبدیل توجه نسبی به توجه کامل هستند:

- تحت تأثیر تبلیغات اقدام به خرید کالایی کردن
- بهتر یادگرفتن کتابی که از شب قبل آن را بالای سرمان گذاشته‌ایم تا صبح به مطالعهٔ آن بپردازیم.
- نواختن آهنگ و یا صدایی قبل از اعلام خبر اصلی در بیمارستان‌ها، فرودگاه‌ها و اماکن شلوغ

پاسخ خیلی تشریحی ✔

در گزینه‌های (۱)، (۲) و (۴)، ارائهٔ یک محرک باعث تسهیل ادراک یا رفتار بعدی می‌شود، اما در گزینهٔ (۳) محرک پیشینی وجود ندارد و تمرین‌کردن باعث تقویت مهارت‌های شناختی می‌شود. توجه داشته باشید که در آماده‌سازی، آگاهی فرد نسبی بوده و فرد در مواجهه با محرک بدون داشتن آگاهی کامل برای دریافت بعدی آن آمادگی پیدا کرده است، در حالی که در انجام تمرین‌ها و تکالیف درسی فرد آگاهی کامل داشته و انجام آن‌ها موجب تسهیل یادگیری و تعمیم آن به مسئله‌های دیگر می‌شود.

WWW.ArefOnline.ir

۷۶ **در متن زیر سارا مشکل خود را برای روان‌شناس مدرسه شرح داده است. مفاهیم کدام گزینه به ترتیب با عبارات مشخص‌شده در این متن ارتباط بیشتری دارد؟**

«من مشکلی با فهمیدن درس در کلاس ندارم، اما وقتی در اتاقم نشسته‌ام و درسی را چند بار مرور می‌کنم خسته می‌شوم و سراغ کار دیگری می‌روم. مخصوصاً صبح زود که پیش از خوردن صبحانه می‌خواهم چند صفحه‌ای بخوانم خیلی اذیت می‌شوم. در این شرایط حتی خط‌کشیدن زیر مطالب مهم هم نمی‌تواند کمکی به من بکند.»

۱) ساماندهی توجه: استفاده از حواس مختلف / عامل ایجاد تمرکز: تغییرات درونی محرک‌ها / خروج از آشنایی نسبی با موضوع

۲) موانع تمرکز: یکنواختی و ثبات نسبی / عامل ایجاد تمرکز: انگیختگی ذهنی / خروج از یکنواختی و ثبات نسبی

۳) موانع تمرکز: آشنایی نسبی با موضوع / موانع تمرکز: عوامل فیزیولوژیک / ایجاد هدف و اهمیت‌دهی به آن

۴) ساماندهی توجه: پرهیز از انجام‌دادن چند تکلیف به طور هم‌زمان / عامل ایجاد تمرکز: تغییرات درونی محرک‌ها / ایجاد عناصر زیباشناختی متن

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: درس ۳

درس Box

عواملی که می‌توانند بر تمرکز اثر بگذارند، عبارت‌اند از:

	عامل مؤثر بر تمرکز	توضیح	راهکار
موانع تمرکز	یکنواختی و ثبات نسبی	هرگاه موضوع مورد توجه به صورت یکنواخت ارائه شود، فرد به آن موضوع عادت کرده و در نتیجه ابعاد جدید آن را درنمی‌یابد.	استفاده از رنگ‌های مختلف به هنگام مطالعه و خط‌کشیدن روی واژگان مهم. فاصله‌انداختن بین فواصل مطالعاتی و استراحت‌کردن بین آن‌ها
	آشنایی نسبی با محرک و موضوع مورد توجه	اگر محرک مورد توجه به دفعات متعدد ارائه شود، خوگیری شکل می‌گیرد.	دیدن موضوع مورد مطالعه به صورت‌های مختلف و از زوایای متفاوت
عوامل ایجاد تمرکز	تغییرات درونی محرک	اگر موضوع مورد توجه به لحاظ معنایی و ظاهری شرایط متنوع و جذابی داشته باشد، عادت را از بین می‌برد.	
	درگیری و انگیختگی ذهنی	سوخت‌وساز فیزیولوژیکی انسان‌های مختلف یکسان نیست، همین‌طور انگیختگی روان‌شناختی انسان‌ها نیز متفاوت است. میزان انگیختگی ذهنی تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار دارد: عوامل فیزیولوژیکی: تأمین نیازهای زیستی مانند تغذیهٔ مناسب و خواب کافی عوامل روان‌شناختی: مانند ایجاد هدف و اهمیت‌دهی به آن	

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی عبارت‌ها:

عبارت اول: مرور تکراری مطالب باعث آشنایی نسبی با موضوع و خوگیری می‌شود، از طرف دیگر نشستن در یک مکان با یکنواختی و ثبات نسبی همراه است و تمرکز را از بین می‌برد. (تأیید گزینه‌های (۲) و (۳))

عبارت دوم: مسائل تغذیه‌ای از عوامل فیزیولوژیکی هستند که به درگیری و انگیختگی ذهنی مربوط می‌شوند و به ایجاد تمرکز کمک می‌کنند. (تأیید گزینه‌های (۲) و (۳))

عبارت سوم: برخی از دانش‌آموزان برای جلوگیری از اثر یکنواختی زیر مطالب مهم خط می‌کشند. (تأیید گزینهٔ (۲)) ولی برای از بین بردن اثر آشنایی نسبی باید موضوع مورد مطالعه را به صورت‌های مختلف و از زوایای دیگر دید؛ بنابراین خط‌کشیدن زیر مطالب مهم اثر آشنایی نسبی را کاهش نمی‌دهد. (رد گزینهٔ (۱)) ضمناً اگر موضوعی برای دانش‌آموز مهم باشد، انگیختگی ذهنی او بالا خواهد بود و خط‌کشیدن زیر آن‌ها معلول آن است نه علت آن. (رد گزینهٔ (۳)) از طرف دیگر وجود عناصر زیباشناختی متن به ویژگی‌های محرک؛ یعنی کتابی که خوانده می‌شود، مرتبط است نه به تلاشی که فرد برای ایجاد تمرکز می‌کند. (رد گزینهٔ (۴))

WWW.ArefOnline.ir

۷۷ هر کدام از موارد زیر به ترتیب مربوط به کدام مقولهٔ کارکرد توجه است؟

- عیب پاکان زود بر مردم هویدا می‌شود در میان شیر خالص، موی رسوا می‌شود
- سیاست‌مداران ترجیح می‌دهند خطای آژیرهای اعلام خطر شهری از نوع اعلام خطر اشتباه باشند تا به صدا درنیامدن آن‌ها در هنگام خطر.
- آتش‌نشانان در زمان استراحت نیز همواره آمادهٔ شنیدن آژیر خطر و شروع عملیات نجات هستند.
- در روابط انسانی برخی دلخوری‌ها و عصبانیت‌ها ناشی از به وجود آمدن سوءتفاهم است.

۱) تعداد محرک انحرافی ـ تأثیر هم‌زمانی تکالیف ـ هشدار کاذب ـ اصابت

۲) تمایز محرک هدف ـ تأثیر هم‌زمانی تکالیف ـ هشدار کاذب ـ اصابت

۳) تعداد محرک انحرافی ـ تأثیر اهمیت تکلیف ـ گوش‌به‌زنگی ـ هشدار کاذب

۴) تمایز محرک هدف ـ تأثیر اهمیت تکلیف ـ گوش‌به‌زنگی ـ هشدار کاذب

پاسخ گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ۳

درس Box

کارکردهای توجه: توجه کارکردهای مختلفی دارد که در زیر به سه مورد از آن‌ها اشاره شده است:

۱) ردیابی درست علامت	در هر موقعیت توجه، دو نوع علامت وجود دارد: علامت هدف که باید انتخاب شود و علائم انحرافی که باعث حواس‌پرتی می‌شوند. در هر یک از موقعیت‌های ردیابی علامت، چهار حالت اتفاق می‌افتد که دو حالت درست و دو حالت نادرست هستند: حالات ردیابی درست: ۱) اصابت: زمانی که محرک هدف وجود دارد و فرد آن را ردیابی می‌کند. ۲) رد درست: زمانی که محرک هدف وجود ندارد و فرد آن را ردیابی نمی‌کند. حالات ردیابی نادرست: ۳) هشدار کاذب: زمانی که محرک هدف وجود ندارد و فرد آن را ردیابی می‌کند. ۴) ازدست‌دادن محرک: زمانی که محرک هدف وجود دارد و فرد آن را ردیابی نمی‌کند. **نکته**: این‌که از دست دادن محرک هدف را فدای هشدار کاذب کنیم یا برعکس به اهمیت تکلیف بستگی دارد، یعنی تکالیف مهم‌تر با هشدار کاذب بیشتری همراه هستند.
۲) گوش‌به‌زنگی	به توانایی فرد برای یافتن محرک هدف در یک دورهٔ زمانی طولانی گفته می‌شود. مهم‌ترین عامل گزارش‌نکردن محرک هدف در گوش‌به‌زنگی خستگی است. در گوش‌به‌زنگی زمان دقیق ارائهٔ محرک مشخص نیست.
۳) جست‌وجو	به توانایی یافتن یک محرک مکانی در زمینه یا بافت مکانی گفته می‌شود. پیداکردن محرک هدف در جست‌وجو تابع تعداد عوامل انحرافی و ویژگی‌های منحصربه‌فرد آن محرک هدف است. در جست‌وجو مکان دقیق محرک هدف مشخص نیست.

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی عبارت‌ها:

عبارت اول: این‌که موی مشکی در میان شیر سفید به راحتی پیدا می‌شود به دلیل «**تمایز و منحصربه‌فردبودن محرک هدف**» (موی) با محرک انحرافی (شیر) است.

عبارت دوم: در موقعیت‌هایی که ردیابی درست محرک هدف «**اهمیت زیادی**» دارد، افراد تمایل دارند در مواقع تردید (ابهام در وجود محرک هدف) هشدار کاذب رخ دهد، تا این‌که محرک هدف از دست برود. برای مثال ترجیح بر آن است که با به صدا درآمدن آژیر خطر، افراد جامعه بدون آن‌که لزومی داشته باشد، خانه‌های خود را ترک کنند تا این‌که هنگام خطر آژیر خطر به صدا درنیاید و مردم خانه‌هایشان را ترک نکرده و جان افراد زیادی به خطر بیفتد.

عبارت سوم: در شرایطی که افراد در حال آماده‌باش هستند تا در صورت وجود محرک هدف اقدام کنند، با کارکرد «**گوش‌به‌زنگی**» مواجه‌اند. همان‌طور که از اسم این کارکرد مشخص است، در این موقعیت آتش‌نشانان منتظر شنیدن زنگی هستند که شروع عملیات را از آن‌ها طلب کند.

WWW.ArefOnline.ir

عبارت چهارم: در موقعیت‌هایی که تحت عنوان سوءتفاهم شناخته می‌شود، فرد گمان می‌کند طرف مقابل حرفی ناشایست یا نامحترمانه زده است، یعنی گمان می‌کند که محرک هدف وجود داشته و آن را ردیابی می‌کند، در حالی که فرد مقابل واقعاً قصد توهین نداشته است؛ یا به عبارت دیگر محرک هدف غایب بوده است. پس با «هشدار کاذب» مواجهیم.

کنکور

هر کدام از موارد زیر، به ترتیب، مربوط به کدام مقولهٔ کارکرد توجه است؟ *(سؤال ۶۹ کنکور انسانی ۱۴۰۱ ـ نوبت اول)*

- **پیداکردن حرف** «ص» **در بین یک پاراگراف حرف** «س»
- **گزارش‌کردن تعداد ضربان قلب بیمار آسیب مغزی هر ۵ دقیقه یک بار**
- **ردکردن محمولهٔ قاچاق داروهای روان‌گردان از ایستگاه بازرسی گمرک**
- **آمادگی نیروهای امداد برای وقوع زلزله در تهران**

۱) جست‌وجو ـ گوش‌به‌زنگی ـ از دست دادن محرک هدف ـ گوش‌به‌زنگی

۲) تصمیم درست ـ ردیابی محرک هدف ـ گوش‌به‌زنگی ـ هشدار کاذب

۳) اصابت ـ ردیابی محرک هدف ـ گوش‌به‌زنگی ـ ردیابی محرک هدف

۴) جست‌وجو ـ گوش‌به‌زنگی ـ هشدار کاذب ـ گوش‌به‌زنگی

WWW.ArefOnline.ir

۷۸ هر یک از عبارات زیر به ترتیب معلول موارد کدام گزینه است؟

- یک دانش‌آموز برون‌گرا در پروژهٔ گروهی طراحی پوستر با همکلاسی‌هایش تا ۴۰ دقیقه با حوصله مشارکت می‌کند، اما هنگام مطالعهٔ کتاب درسی‌اش برای امتحان در اتاقش بعد از ۱۵ دقیقه تمرکزش را از دست می‌دهد.
- آقای جوادی هر روز از کنار یک تابلوی تبلیغاتی بزرگ در مسیر محل کارش عبور می‌کند، اما نمی‌داند چه مطلبی روی آن نوشته شده است.
- سرآشپز ماهر رستوران برای ایجاد دستور یک غذای جدید علاوه بر چشیدن غذا، رنگ و زمان پخت را هم در نظر می‌گیرد.

۱) دشواری تکلیف مورد نظر ـ آشنایی نسبی با موضوع ـ توجه مستمر
۲) ویژگی‌های شخصی ـ آشنایی نسبی با موضوع ـ توجه ارادی
۳) دشواری تکلیف مورد نظر ـ عدم وجود تغییرات درونی محرک ـ توجه پراکنده
۴) ویژگی‌های شخصی ـ عدم وجود تغییرات درونی محرک ـ دریافت چندحسی

مشاوره هنگام پاسخ به سؤالات به کلمات کلیدی و مهمی که در متن سؤال به آن‌ها اشاره شده توجه کنید، هر یک از اطلاعاتی که در سؤال داده‌شده می‌تواند به شما در رسیدن به پاسخ درست کمک کند، مانند بیان کلمهٔ «برون‌گرابودن» دانش‌آموز در این سؤال.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ۳

درس Box

ساماندهی توجه:

برای ساماندهی توجه باید به نکات زیر توجه کرد:

۱) هر چه توجه **ارادی‌تر** باشد، **آگاهی** بیشتر می‌شود و هر چه آگاهی بیشتر باشد، توجه ارادی‌تر خواهد بود.
۲) برای حفظ توجه و ایجاد تمرکز باید از **انجام فعالیت در ساعت‌های طولانی** پرهیز شود. هر چه مدت انجام تکلیف بیشتر می‌شود، کیفیت انجام آن و توجه مستمر (متمرکز) به دلیل خستگی کاهش می‌یابد. **نکته:** برآورد دقیق حداکثر مدت‌زمان مفید برای ایجاد توجه مستمر به **ویژگی‌های شخصی** و **دشواری تکلیف مورد نظر** بستگی دارد.
۳) برای ایجاد توجه متمرکز از **حواس مختلف** برای انجام‌دادن یک تکلیف استفاده کنید. اگر حواس مختلف درگیر انجام‌دادن یک تکلیف باشد، کارایی خوبی خواهد داشت.
۴) انجام‌دادن **چند تکلیف هم‌زمان**، کارایی توجه را کاهش می‌دهد. زمانی که دو تکلیف به طور هم‌زمان انجام می‌شود، عواملی مانند شباهت دو تکلیف، ساده یا دشوار بودن دو تکلیف و مهارت فرد انجام‌دهندهٔ تکلیف بر روی کیفیت انجام تکالیف اثر می‌گذارد.
هنگامی که دو تکلیف به طور هم‌زمان انجام می‌شود اگر: ۱) تکالیف **ساده** باشند. ۲) تکالیف به هم **شبیه** باشند. ۳) فرد انجام‌دهندهٔ تکلیف **مهارت** لازم را داشته باشد. **اثر منفی** هم‌زمانی دو تکلیف **کاهش** می‌یابد.

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی عبارت‌ها:

عبارت اول: به تفاوت **ویژگی‌های شخصی** در فعالیت‌ها و زمینه‌های مختلف اشاره دارد. با توجه به برون‌گرابودن دانش‌آموز، طبیعی است که در فعالیت‌های گروهی حفظ توجه و ایجاد تمرکز برایش راحت‌تر است. **ممکن است** میزان دشواری دو فعالیت متفاوت (طراحی پوستر و مطالعه برای امتحان) نیز در میزان تمرکزش مؤثر باشد، اما در متن سؤال به دشواری امتحان تأکیدی نشده بلکه به برون‌گرابودن دانش‌آموز اشاره شده است.

عبارت دوم: آقای جوادی به مطلب توجهی نکرده است، پس عاملی که باعث عدم توجه شده، **عدم وجود تغییرات درونی محرک** بوده است. توجه داشته باشید که آقای جوادی هیچ چیزی در مورد مطلب نوشته‌شده نمی‌داند، پس آشنایی نسبی با موضوع نداشته است.

عبارت سوم: در این عبارت به این موضوع اشاره شده است که سرآشپز برای ایجاد توجه متمرکز، از **حواس مختلف** برای انجام‌دادن یک تکلیف استفاده کرده است. اگر حواس مختلف (چشایی و بینایی)، درگیر انجام‌دادن یک تکلیف باشد، توجه کارایی خوبی خواهد داشت، ضمناً توجه او از نوع ارادی بوده است.

WWW.ArefOnline.ir

۷۹ درستی یا نادرستی هر یک از عبارت‌های زیر به ترتیب کدام است؟

- به دلیل ارتباط نزدیک میان دو مفهوم توجه و ادراک همهٔ افراد قادر به تفکیک آن دو از هم نیستند.
- وجود خطای ادراکی مقدم بر خطای شناختی است.
- چیستی خطای مولر ـ لایر، بلندترانگاشتن خط واگرا نسبت به خط همگرا است.
- شکل  بیانگر خطای عدم مطابقت ادراک با احساس است.

۱) نادرست ـ درست ـ نادرست ـ درست
۲) درست ـ نادرست ـ نادرست ـ درست
۳) درست ـ نادرست ـ درست ـ نادرست
۴) نادرست ـ درست ـ درست ـ نادرست

پاسخ گزینهٔ ۴

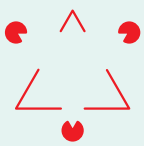
زیرمبحث: درس ۳

درس Box

برخی از خطاهای مهم در حوزهٔ ادراک:

توهم: گاهی چیزی که وجود ندارد، ادراک می‌شود. روان‌شناسان به ادراک پدیده‌های بدون احساس «توهم» گویند.

مثال زمانی که صدایی وجود ندارد، ولی فرد صدایی را می‌شنود و یا زمانی که در شکل زیر مثلثی وجود ندارد، ولی فرد مثلث را ادراک می‌کند، با پدیدهٔ توهم مواجهیم.



خطای ادراکی: گاهی آن‌چه را که حس می‌کنیم، لزوماً چیزی نیست که در ذهن خود ادراکش می‌کنیم.

مثال الف) خطای پونزو: که در آن دو خط وسط برابر هستند، ولی ما خط بالایی را بلندتر ادراک می‌کنیم.

ب) خطای مولر ـ لایر: در این شکل دو خط با هم برابر هستند، ولی خطی که دارای پیکان‌های واگراست، بلندتر از خطی که دارای پیکان‌های همگراست ادراک می‌شود.



(ب) (الف)

خطای شناختی: به مجموعه‌ای از خطاهای ادراکی که وارد نظام ذهنی (شناختی) فرد شده، «خطای شناختی» گفته می‌شود.

مثال ۱) کسانی که علی‌رغم زیبابودن، ادراک نادرستی از بدن خود دارند و تن به عمل جراحی زیبایی می‌دهند.

۲) دانش‌آموزانی که یک درس را علی‌رغم دشوارنبودن، دشوار تلقی می‌کنند.

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی عبارت‌ها:

عبارت اول: **نادرست؛** همهٔ افراد به دلیل ارتباط نزدیک بین توجه و تمرکز قادر به تفکیک آن دو نیستند. مفاهیم توجه و ادراک کاملاً از هم متمایز و قابل تشخیص هستند.

عبارت دوم: **درست؛** برای شکل‌گیری خطای شناختی، ابتدا نیازمند مجموعه‌ای از خطاهای ادراکی هستیم تا به عنوان خطای شناختی وارد نظام ذهنی شود؛ پس خطای ادراکی بر خطای شناختی مقدم است.

عبارت سوم: **درست؛** در خطای مولر ـ لایر با دو خط هم‌اندازه مواجه هستیم. یکی از خطوط دارای پیکان واگرا و دیگری همگراست. معمولاً آزمایش‌شوندگان خط دارای پیکان واگرا را بلندتر ادراک می‌کنند.

عبارت چهارم: **نادرست؛** شکل ارائه‌شده بیانگر ادراک بدون احساس یا همان توهم است در حالی که توضیح ارائه‌شده بیانگر خطای ادراکی است.

WWW.ArefOnline.ir

۸۰ در متن زیر یکی از اصول گشتالتی مطرح شده است. کدام گزینه در ارتباط با آن درست است؟

«در حال رانندگی در یک جادهٔ پیچ‌درپیچ کوهستانی هستید که درختان بلندی دو طرف جاده را پوشانده‌اند. در برخی نقاط، شاخ و برگ درختان به هم می‌رسند و باعث می‌شوند برای لحظاتی بخش‌هایی از خط ممتد جاده ناپدید شود. با این حال، مغز شما به طور خودکار آن خط جاده را به صورت پیوسته و بدون وقفه ادراک می‌کند و مسیر پیچش جاده را «ادامه می‌دهد»، حتی اگر برای چند لحظه آن را به طور کامل نبینید.»

۱) بنا به نظر روان‌شناسان گشتالت، ادراک ما از ادامهٔ جاده به این دلیل است که علی‌رغم وجود مجموع اجزا، روابط بین اجزا هم‌چنان ادراک می‌شود.

۲) این اصل می‌تواند یک الگو ایجاد کند که طبق آن فرد بدون داشتن دستورالعمل دیگری همین الگو را تکرار کند.

۳) این اصل به اصول ادراکی جدید نزدیک‌تر است که نوع پردازش افراد را در ادراک ما مؤثر می‌دانند.

۴) وجه تمایز این اصل از سایر اصول گشتالتی، اهمیت‌دادن بیشتر به شباهت‌هاست تا به نزدیکی بین اشیا.

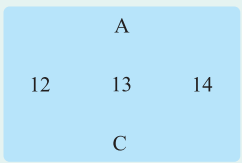
پاسخ گزینهٔ ۲

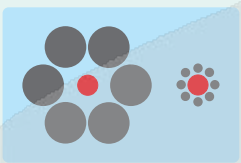
زیرمبحث: درس ۳

درس Box

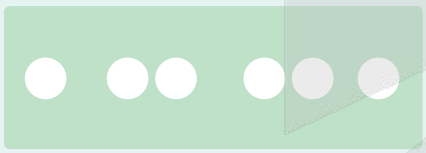
برخی از اصول گشتالت:

۱) **اصل شکل و زمینه:** منظور از این اصل این است که ادراک ما از یک شکل، تحت تأثیر زمینه‌های مختلف، تغییر می‌کند.

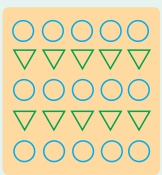




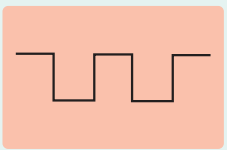
۲) **مجاورت:** وقتی چند شیء در کنار یکدیگر باشند، ما آن‌ها را به صورت یک گروه ادراک می‌کنیم.



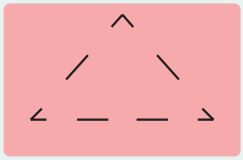
۳) **مشابهت:** ما معمولاً تمایل داریم اشیا را براساس شباهت آن‌ها در یک مقوله طبقه‌بندی کنیم.



۴) **استمرار:** ما گرایش داریم اشکال را به صورت متصل و پیوسته ببینیم، نه منقطع و غیرپیوسته.



۵) **تکمیل:** ما تمایل داریم اشیای ناقص را به صورت کامل ببینیم.



WWW.ArefOnline.ir

پاسخ خیلی تشریحی ✔

متن صورت سؤال به اصل استمرار اشاره دارد. در این اصل ما گرایش داریم اشکال را به صورت متصل و پیوسته ببینیم، نه منقطع و غیرپیوسته؛ در نتیجه می‌توان یک الگو را به کمک آن تکرار کرد. (درستی گزینهٔ (۲))

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): **نادرست**؛ روان‌شناسان گشتالت اعتقاد داشتند «کل بیشتر از مجموع اجزا است». از نظر آن‌ها کل، علاوه بر مجموع اجزا شامل روابط بین اجزا هم می‌شود که از جمع اجزا به دست نمی‌آید؛ بنابراین در نظر نگرفتن مجموع اجزا مطابق نظر روان‌شناسان گشتالت نیست.

گزینهٔ (۳): **نادرست**؛ روان‌شناسان گشتالت بیشتر بر نقش ویژگی‌های حسی محرک‌ها (مانند شباهت‌ها، مجاورت و ...) بر ادراک تأکید داشتند در حالی که دانش امروزی علاوه بر ویژگی‌های حسی بر نقش «نوع پردازش افراد» در ادراک تأکید می‌کند.

گزینهٔ (۴): **نادرست**؛ ویژگی مطرح‌شده در موقعیت سؤال به اصل استمرار مربوط است در حالی که اهمیت‌دادن به شباهت‌ها به اصل مشابهت و نزدیکی بین اشیا به اصل مجاورت اشاره دارند.

کنکور

مطابق با روان‌شناسی گشتالت، کدام مورد درست است؟ *(سؤال ۶۹ کنکور انسانی ۱۴۰۳ ـ نوبت دوم)*

۱) درک جامع، مستلزم فهمیدن و برقراری ارتباط بین اجزا و کل است.

۲) انسان‌ها گرایش دارند اجزایی ناقص را به صورت منقطع و گسسته ادراک کنند.

۳) پردازش ادراکی علاوه بر خصوصیات حسی، تحت تأثیر خصوصیات کیفی محرک‌ها قرار دارد.

۴) اجزایی که از لحاظ شکل، اندازه و کیفیت متمایز هستند، به صورت یک کل ادراک می‌شوند.

WWW.ArefOnline.ir

● عيّن الأنسبَ للجواب عن التّرجمة أو المفهوم من أو إلى العربيّة (۸۱ ـ ۸۹):

۸۱ ﴿كان النّاسُ أمّة واحدةً فبعثَ اللّهُ النّبيّين مبشّرينَ﴾:

۱) مردم امت واحد بودند، پس خدا پیامبرانِ بشارت‌دهنده را مبعوث کرد!

۲) مردم یک امت بودند، پس پروردگار، انبیا را فرستاد که بشارت‌دهنده باشند!

۳) مردمان امتی یگانه بودند، پس پیامبران را الله، بشارت‌دهنده فرستاد!

۴) مردمان امتی واحد بودند، سپس انبیا از سوی خدا نویدآور مبعوث شدند!

مشاوره در آزمون‌ها غالباً سؤال اول عربی یکی از آیات قرآن داخل کتاب هست، پس حتماً از قبل معنای آیات رو با دقت یاد بگیرید، چون گاهی ممکنه نکاتی داشته باشن که نیاز به بررسی‌شدن قبل از آزمون دارند.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۲

Hint «مُبشّرين» حاله نه صفت. فعل «بعثَ» معلومه یا مجهول؟

درس Box

اسم نکرهٔ منصوبی که دربارهٔ یک اسم معرفه به کار رفته و حالت آن را بیان کند، حال است، نه صفت. پس در ترجمه باید به صورت قید حالت ترجمه شود.

مثال شجّعنا لاعباً مسروراً. ← بازیکنِ خوشحالی را تشویق کردیم.
(لاعباً: نکره، مسروراً: نکره)

شجّعنا اللّاعبَ مسروراً. ← بازیکن را در حالی که خوشحال بود، تشویق کردیم.
(اللّاعبَ: معرفه، مسروراً: نکره)

در این تست، «مُبشّرين» اسم نکره و منصوبی است که دربارهٔ اسم معرفه «النّبيّين» به کار رفته است، در نتیجه حال است نه صفت، پس نباید این دو اسم را به شکل یک گروه اسمی ترجمه کنیم. ← پیامبرانِ بشارت‌دهنده ✗

کلمات مهم: «كان»: بودند (چون برای «النّاس» به کار رفته است به شکل جمع ترجمه می‌شود.) / «أمّة واحدةً»: امتی یگانه / «بعثَ»: فرستاد / «النّبيّين»: پیامبران / «مبشّرينَ»: بشارت‌دهنده

پاسخ خیلی تشریحی ✓

خطاهای سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): امت واحد («أمّة واحدةً» نکره است، نه معرفه.) ـ پیامبرانِ بشارت‌دهنده («مُبشّرين» حال است نه صفت، بنابراین نباید «النّبيّين» و «مبشّرين» را به شکل یک ترکیب وصفی ترجمه کنیم.)

گزینهٔ (۲): پروردگار (ترجمهٔ دقیقی برای «الله: خدا» نیست.) ـ که بشارت‌دهنده باشند («مُبشّرين» حال است، بنابراین باید به شکل یک قید حالت ترجمه شود.)

گزینهٔ (۴): سپس (معادل «ثُمَّ» است نه «فَـ: پس».) ـ از سوی (اضافی است.) ـ مبعوث شدند («بعثَ» معلوم است نه مجهول، زیرا «الله» فاعل و «النّبيّين» مفعول آن است.)

کتاب درسی ﴿كانَ النّاسُ أُمَّةً واحِدَةً فَبَعَثَ اللهُ النّبيّين مُبَشِّرينَ ...﴾ (اَلْبَقَرَة: ۲۱۳) *(عربی، زبان قرآن (۳) ـ تمرین ۳ صفحهٔ ۲۷ کتاب درسی)*

WWW.ArefOnline.ir

۸۲ «كانت جدّتي الّتي تمنحُ ثروتَها للفقراء، قد صنعت لهم مَعمَلاً في القريةِ لإستخدامهم فيه!»:

۱) مادربزرگ من که دارایی خود را به فقرا داده بود، برای استخدامشان در روستا، کارگاهی در آن‌جا بنا کرده است!

۲) مادربزرگم کسی بود که ثروتش را به فقیران می‌بخشید و برای آن‌ها در روستا، جهت استخدامشان کارگاهی ساخته بود!

۳) مادربزرگم که ثروت خود را به نیازمندان می‌بخشید، در روستا، یک کارگاه برای استخدامشان در آن ساخته بود!

۴) مادربزرگ من ثروت خود را به فقیران می‌داد و برای آن‌ها در روستا، جهت استخدام، کارگاه بنا کرده است!

مشاوره در سؤالات ترجمهٔ تک‌عبارتی بهتر است ابتدا گزینه‌ها را به شکل عمودی با هم مقایسه کنید و بعد از این‌که یک تفاوت بین گزینه‌ها پیدا کردید به سراغ معادل عربی آن کلمه رفته و ردّ گزینه کنید، سپس این کار را با سایر گزینه‌ها ادامه دهید تا زمانی که گزینهٔ صحیح مشخص شود.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۲

Hint حواست به تأثیر «کانت» در ترجمهٔ عبارت باشه.

درس Box

۱) وقتی «کانَ» در کنار فعل دیگری در جمله به کار برود، دیگر به معنای «بود» نیست و خودش ترجمه نمی‌شود. در این صورت «کانَ» زمان فعل بعد از خودش را تغییر می‌دهد. *(«کانَ» زمان فعل بعد از خودش رو عقب می‌کشه!)*

مثلاً در ساختار «کان + مضارع» فعل «کان» را ترجمه نکرده و فعل مضارع بعدش را به شکل ماضی استمراری ترجمه می‌کنیم.

الف) کان + مضارع ← ماضی استمراری

(ساختار ماضی استمراری در فارسی ← «می + ماضی ساده» ← می‌رفتم، می‌رفتی، می‌رفت، می‌رفتیم، می‌رفتید، می‌رفتند)

مثال کانوا يَسمَعون ← می‌شنیدند

ب) کان + قَد + ماضی = کانَ + ماضی ← ماضی بعید

(ساختار ماضی بعید در فارسی ← بن ماضی + ـه + بود + شناسه ← رفته بودم، رفته بودی، رفته بود، رفته بودیم، رفته بودید، رفته بودند)

مثال کان الطّالبُ سَمِعَ = کانَ الطّالبُ قَد سَمِعَ ← دانش‌آموز شنیده بود

در این تست، فعل مضارع «تمنحُ» تحت تأثیر حضور «کانت» به شکل ماضی استمراری (می‌بخشید) ترجمه می‌شود و فعل ماضی «قد صنعت» تحت تأثیر حضور «کانت» به شکل ماضی بعید (ساخته بود) ترجمه می‌شود.

۲) ترجمهٔ اسم نکره ← اسم نکره در فارسی با «ی» یا «یک» یا هر دوی آن‌ها ترجمه می‌شود.

مثال «مَعملاً» ← کارگاهی ✓ یک کارگاه ✓ یک کارگاهی ✓ کارگاه ×

کلمات مهم: «کانت ... قد صنعت»: ساخته بود / «جدّتي»: مادربزرگم / «الّتي»: که / «تمنحُ»: می‌بخشید / «مَعمَلاً»: یک کارگاه / «في القريةِ»: در روستا / «لاستخدامهم»: برای استخدامشان

پاسخ خیلی تشریحی ✓

خطاهای سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): داده بود («تمنحُ» فعل مضارع است و به دلیل حضور «کانت» در ابتدای جمله به شکل ماضی استمراری ترجمه می‌شود، ولی «داده بود» ماضی بعید است.) ـ بنا کرده است («قد صنعت» به تنهایی معادل ماضی نقلی است، اما در ابتدای عبارت «کانت» به کار رفته است، بنابراین باید آن را به شکل ماضی بعید ترجمه کنیم نه ماضی نقلی، در نتیجه «ساخته بود» صحیح است.)

گزینهٔ (۲): کسی بود که («الّتي» در این عبارت به معنی «که» است نه «کسی که». ضمناً «کانت» در این عبارت فعل کمکی «قد صنعت» برای ساخت ماضی بعید است و خودش به شکل «بود» ترجمه نمی‌شود.)

گزینهٔ (۴): «الّتي: که» ترجمه نشده است. ـ و (اضافی است.) ـ استخدام (ضمیر «هم» در «استخدامهم» ترجمه نشده است.) ـ کارگاه («معملاً: کارگاهی، یک کارگاه» نکره است، ولی «کارگاه» معرفه است.) ـ بنا کرده است (مانند گزینهٔ (۱))

WWW.ArefOnline.ir

۸۳ «كأنّ البائع كان يتردّد في بيع سيّارته لكنّ المشتري كانَ قد عزَمَ على شراءها لأنّه لم يجد سيّارة تعجبه مثل هذه!»:

۱) گویی فروشنده در فروش اتومبیل خود، تردید می‌کرد، اما مشتری تصمیم بر خرید آن گرفته بود زیرا ماشینی را پیدا نکرده که مثل این خوشش بیاید!

۲) گویا فروشنده در فروختن ماشین خود، تردید می‌داشت، اما گویی خریدار جهت خرید آن مصمم بوده چراکه ماشینی را نیافته که همچون این از آن خوشش بیاید!

۳) گویا که فروشنده در فروش اتومبیل خویش مردد بود، اما خریدار مصمم بر خرید آن شده بود زیرا خودرویی که مثل این او را به شگفت بیاورد، نیافته بود!

۴) مثل این‌که خریدار برای فروختن ماشین خود تردید کرده بود و مشتری تصمیم به خریدن آن گرفته بود زیرا که مثل این ماشینی را نیافته بود که او را شگفت‌زده کرده باشد!

مشاوره در سؤالات ترجمهٔ تک‌عبارتی بهتر است ابتدا گزینه‌ها را به شکل عمودی با هم مقایسه کنید و بعد از این‌که یک تفاوت بین گزینه‌ها پیدا کردید به سراغ معادل عربی آن کلمه رفته و ردّ گزینه کنید، سپس این کار را با سایر گزینه‌ها ادامه دهید تا زمانی که گزینهٔ صحیح مشخص شود.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۱

Hint حواست به زمان فعل‌ها باشه.

درس Box

وقتی «كانَ» در کنار فعل دیگری در جمله به کار برود دیگر به معنای «بود» نیست و خودش ترجمه نمی‌شود. در این صورت «كانَ» زمان فعل بعد از خودش را تغییر می‌دهد. *(«كانَ» زمان فعل بعد از خودش رو عقب می‌کشه!)*

مثلاً در ساختار «كان + مضارع» فعل «كان» را ترجمه نکرده و فعل مضارع بعدش را به شکل ماضی استمراری ترجمه می‌کنیم.

الف) كان + مضارع ← ماضی استمراری

(ساختار ماضی استمراری در فارسی ← «می + ماضی ساده» ← می‌رفتم، می‌رفتی، می‌رفت، می‌رفتیم، می‌رفتید، می‌رفتند)

مثال كانوا يَسمَعون ← می‌شنیدند

ب) كان + قَد + ماضی = كانَ + ماضی ← ماضی بعید

(ساختار ماضی بعید در فارسی ← بن ماضی + ـه + بود + شناسه ← رفته بودم، رفته بودی، رفته بود، رفته بودیم، رفته بودید، رفته بودند)

مثال كان الطّالبُ سَمِعَ = كانَ الطّالبُ قَد سَمِعَ ← دانش‌آموز شنیده بود.

در این تست، فعل «كان يتردّد» از ترکیب «كان + مضارع» تشکیل شده است، بنابراین معادل ماضی استمراری است و به شکل «تردید می‌کرد» ترجمه می‌شود. فعل «كانَ قد عزَمَ» هم از ترکیب «كان + قد + ماضی» تشکیل شده است، بنابراین معادل ماضی بعید است و به شکل «تصمیم گرفته بود» ترجمه می‌شود.

کلمات مهم: «كأنّ»: گویی / «البائع»: فروشنده / «كان يتردّد»: تردید می‌کرد / «في بيع سيّارته»: در فروش اتومبیل خود / «لكنّ»: اما / «كانَت قد عزَمَ»: تصمیم گرفته بود / «على شراءها»: بر خرید آن / «لأنّه»: زیرا / «لم يجد»: پیدا نکرده / «سيّارة تعجبه»: ماشینی که خوشش بیاید

پاسخ خیلی تشریحی

خطاهای سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): اما گویی («گویی» در این‌جا اضافی است.) ـ مصمم بوده («كانَت قد عزَمَ» معادل ماضی بعید است، ولی «مصمّم بوده» ماضی بعید نیست.)

گزینهٔ (۳): مردد بود («كان يتردّد» معادل ماضی استمراری است، ولی «مردد بود» ماضی ساده است.)

گزینهٔ (۴): خریدار («البائع» یعنی «فروشنده».) ـ تردید کرده بود («كان يتردّد» معادل ماضی استمراری است، ولی «تردید کرده بود» ماضی بعید است.) ـ و («لكنّ» یعنی «ولی، اما» نه «و».) ـ شگفت‌زده کرده باشد («تعجب» مضارع است، ولی «شگفت‌زده کرده باشد» ماضی التزامی است.)

WWW.ArefOnline.ir

۸۴ «قد يحدث لنا أن نَجرحَ بألسنتِنا قُلوباً و لا نقدر على تعويض ذلك بسهولةٍ فالعاقل لن يُعرِّض نفسه للضربة و إزعاج الآخرين!»:

۱) ممکن است برای ما پیش آمده باشد که قلب‌هایی را با زبان‌هایمان جریحه‌دار کنیم که به آسانی قدرت جبرانش را نداریم پس انسان عاقل خودش را در معرض ضربه‌زدن به دیگران و رنجاندن آن‌ها قرار نمی‌دهد!

۲) گاهی برایمان پیش می‌آید که با زبان‌هایمان دل‌هایی را زخمی کنیم و به سادگی قادر بر جبران آن نیستیم پس عاقل خودش را در معرض آسیب و رنجاندن دیگران قرار نخواهد داد!

۳) احیاناً برایمان رخ می‌دهد که با زبان‌هایمان قلب‌هایی را جریحه‌دار کنیم که نتوانیم به سادگی آن را جبران کنیم پس دانا خودش را در معرض این قرار نمی‌دهد که به دیگران ضربه و آسیب بزند!

۴) برای ما گاهی اوقات رخ می‌دهد که قلب‌هایی را با زبان خود جریحه‌دار کنیم و نتوانیم آن را به آسانی جبران کنیم بنابراین انسان خردمند خویشتن را در معرض آسیب و رنجاندن دیگران قرار نمی‌دهد!

مشاوره در سؤالات ترجمهٔ تک‌عبارتی بهتر است ابتدا گزینه‌ها را به شکل عمودی با هم مقایسه کنید و بعد از این‌که یک تفاوت بین گزینه‌ها پیدا کردید به سراغ معادل عربی آن کلمه رفته و ردّ گزینه کنید، سپس این کار را با سایر گزینه‌ها ادامه دهید تا زمانی که گزینهٔ صحیح مشخص شود.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: عربی دهم ـ درس ۵

Hint «لن يُعرِّض» رو دریاب.

درس Box ساختار «لن + مضارع» معادل مستقبل منفی است!

مثال «لن يحصل عليها»: آن را به دست نخواهد آورد

در این تست، «لن يُعرِّض» معادل مستقبل منفی و به معنی «در معرض قرار نخواهد داد» است.

کلمات مهم: «قد يحدث»: گاهی پیش می‌آید / «أن نَجرَح»: که زخمی کنیم / «بألسنتِنا»: با زبان‌هایمان / «قُلوباً»: دل‌هایی / «لا نقدر على تعويض ذلك»: قادر بر جبران آن نیستیم / «بسهولةٍ»: به سادگی / «لن يعرّض نفسه للضربة»: خودش را در معرض آسیب قرار نخواهد داد / «إزعاج الآخرين»: رنجاندن دیگران

پاسخ خیلی تشریحی خطاهای سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): پیش آمده باشد («يحدث» مضارع است، ولی «پیش آمده باشد» ماضی التزامی است.) ـ ضربه‌زدن به دیگران و رنجاندن آن‌ها («الضربة و إزعاج الآخرين» یعنی «ضربه‌زدن و رنجاندن دیگران».) ـ در معرض قرار نمی‌دهد («لن يعرّض» معادل مستقبل منفی است، ولی «در معرض قرار نمی‌دهد» مضارع است.)

گزینهٔ (۳): که نتوانیم («و لا نقدر» یعنی «و نتوانیم» و حرف «که» صحیح نیست.) ـ در معرض قرار نمی‌دهد (مانند گزینهٔ (۱)) ـ به دیگران ضربه و آسیب بزند («الضربة» و «إزعاج» مصدر و در نتیجه اسم هستند نه فعل.)

گزینهٔ (۴): زبان خود («ألسِنَة» جمع مکسّر «لِسان» و به معنی «زبان‌ها» است.) ـ در معرض قرار نمی‌دهد (مانند گزینهٔ (۱))

WWW.ArefOnline.ir

۸۵ «تُصَدِّرُ الصّناعات اليدويّة الإيرانية إلى البُلدان الأجنبيةِ فإنّها تَجذبُ آلاف الأشخاص لرؤيتها!»:

۱) صنایع دستی ایران به کشورهای بیگانه صادر می‌شود و آن‌ها هزار شخص را برای دیدنشان می‌کشانند!

۲) صنایع دستی ایرانی را به کشورهای خارجی صادر می‌کنند که هزاران نفر از آن‌ها برای دیدنشان جذب شوند!

۳) صنایع دستی ایرانی به سرزمین‌های بیگانه صادر شده و هزاران نفر از اشخاص را جذب خود می‌کند تا آن‌ها را ببینند!

۴) صنایع دستی ایرانی به کشورهای بیگانه صادر می‌شود، پس آن‌ها هزاران شخص را برای دیدنشان جذب می‌کنند!

مشاوره در سؤالات ترجمهٔ تک‌عبارتی بهتر است ابتدا گزینه‌ها را به شکل عمودی با هم مقایسه کنید و بعد از این‌که یک تفاوت بین گزینه‌ها پیدا کردید به سراغ معادل عربی آن کلمه رفته و ردّ گزینه کنید، سپس این کار را با سایر گزینه‌ها ادامه دهید تا زمانی که گزینهٔ صحیح مشخص شود.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: عربی دهم ـ درس ۶

Hint «تُصَدِّرُ» معلومه یا مجهول؟ «تَجذبُ» چه‌طور؟ «رؤية» اسمه یا فعل؟

درس Box

در تست‌های ترجمه، شناخت فعل‌های مجهول اهمیت زیادی دارد. برای تشخیص فعل مجهول باید به شیوهٔ زیر عمل کنیم:

۱) اگر ابتدای فعل ماضی ضمّه (ـُـ) داشته باشد مجهول است و غالباً به همراه «شد» ترجمه می‌شود.

مثال «أُنتِجَ»: تولید شد

۲) اگر ابتدای فعل مضارع ضمّه (ـُـ) داشته باشد و عین‌الفعل (دومین حرف از حروف اصلی) فتحه (ـَـ) داشته باشد مجهول است و غالباً به همراه «می‌شود» ترجمه می‌شود.

مثال «تُنتَجُ»: تولید می‌شود

در این تست، فعل «تُصَدِّرُ» مضارع مجهول است و به شکل «صادر می‌شود» ترجمه می‌شود.

کلمات مهم: «تُصَدِّرُ»: صادر می‌شود / «الصّناعات اليدويّة الإيرانية»: صنایع دستی ایرانی / «إلى البُلدان الأجنبيةِ»: به کشورهای بیگانه / «تَجذبُ»: جذب می‌کند / «آلاف الأشخاص»: هزاران شخص / «لرؤيتها»: برای دیدنشان

پاسخ خیلی تشریحی

خطاهای سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): ایران («الإيرانيّة» معادل صفت نسبی فارسی است و یعنی «ایرانی».) ـ هزار («آلاف» جمع «ألف: هزار» است نه مفرد و به معنی «هزاران» است نه «هزار».)

گزینهٔ (۲): صادر می‌کنند («تُصَدِّرُ» مجهول است، ولی «صادر می‌کنند» معلوم است.) ـ که (معادل «فَـ» نیست.) ـ از آن‌ها (اضافی است.) ـ جذب شوند («تَجذبُ» مضارع معلوم است و «آلاف» مفعول آن است، ولی «جذب شوند» مجهول است.)

گزینهٔ (۳): از اشخاص (اضافی است.) ـ خود (اضافی است.) ـ تا آن‌ها را ببینند («رُؤية: دیدن» مصدر و اسم است، ولی «تا ببینند» فعل است.)

WWW.ArefOnline.ir

۸۶ عيّن الصحيح:

۱) أُنظر يا صديقي، كيف بدأ الخلقَ في البداية: ای دوست من نگاه کن، چگونه در ابتدا آفرینش آغاز شد!

۲) بيعُ المحرار و القُطن الطبّيّ بدون وصفة مسموحٌ: فروش دماسنج و پماد طبّی بدون نسخه نیز مجاز است!

۳) لا بُدَّ أن نَعتبرَ البُحيرات في قائمة مناطق الجذب السّياحيّ: ناگزیریم که دریاها را در لیست مناطق دارای جاذبهٔ جهانگردی به شمار بیاوریم!

۴) الحرباء تُدير عينَيها في اتّجاهات مختلفة بدون تحريك رأسها: آفتاب‌پرست چشمانش را بدون حرکت‌دادن سرش در جهت‌های مختلفی می‌چرخاند!

مشاوره برای حل‌کردن این نوع تست‌ها به تمرین و تکرار زیادی نیاز دارید، پس حتماً قبل از آزمون‌ها برای تمرین‌کردن این مدل تست‌ها وقت کافی بگذارید! این تست‌ها کمی وقت‌گیر هستند ولی غالباً نباید بیشتر از یک دقیقه وقتتان را بگیرند!

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: عربی دهم ـ درس‌های ۵ و ۶

Hint سریعاً ترجمهٔ تمام کلمات رو بررسی کن!

درس Box هرگاه در عبارتی «فعل + اسم منصوب» داشته باشیم می‌توانیم بگوییم آن اسم، مفعول است (به شرطی که قید نباشد) و در نتیجه فعل جمله معلوم است نه مجهول، زیرا هر فعلی مفعول داشته باشد معلوم است. بنابراین آن فعل را به شکل معلوم و متعدّی ترجمه می‌کنیم و آن اسم را به شکل مفعول به همراه «را» می‌آوریم.

حال اگر «فعل + اسم مرفوع» داشته باشیم مطمئناً آن اسم، مفعول نیست و نباید به همراه «را» ترجمه شود!

مثال «تُنقذ حياتَها»: زندگی آن‌ها را نجات می‌دهد. ✓ زندگی آن‌ها نجات می‌یابد. ✗

«تُنقذ حياتُها»: زندگی آن‌ها نجات می‌یابد. ✓ زندگی آن‌ها را نجات می‌دهد. ✗

در گزینهٔ (۱) در «بدأ الخلقَ»، «الخلقَ» منصوب است، در نتیجه آن را به شکل مفعول ترجمه می‌کنیم. ← آفرینش را آغاز کرد ✓ آفرینش آغاز شد ✗

کلمات مهم: «أُنظر»: نگاه کن / «يا صديقي»: ای دوست من / «كيف»: چگونه / «بدأ الخلقَ»: آفرینش را آغاز کرد / «في البداية»: در ابتدا / «بيعُ المحرار»: فروش دماسنج / «القُطن الطبّيّ»: پنبهٔ طبّی / «بدون وصفة»: بدون نسخه / «مسموحٌ»: مجاز / «لا بُدَّ»: ناگزیریم / «أن نَعتبرَ»: که به شمار بیاوریم / «البُحيرات»: دریاچه‌ها / «في قائمة مناطق الجذب السّياحيّ»: در لیست مناطق دارای جاذبهٔ جهانگردی / «الحرباء»: آفتاب‌پرست / «تُدير»: می‌چرخاند / «عينَيها»: چشمانش / «في اتّجاهات مختلفة»: در جهت‌های مختلفی / «بدون تحريك رأسها»: بدون حرکت‌دادن سرش

پاسخ خیلی تشریحی ✓

خطاهای سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): آفرینش آغاز شد (با توجه به منصوب‌بودن «الخلقَ» این کلمه مفعول و فعل «بدأ» متعدی است، در نتیجه «آفرینش را آغاز کرد» صحیح است.)

گزینهٔ (۲): پماد («القُطن» به معنی «پنبه» است.) ـ نیز (اضافی است.)

گزینهٔ (۳): دریاها («البُحَيرات» یعنی «دریاچه‌ها».)

ترجمهٔ صحیح گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): ای دوست من نگاه کن، چگونه در ابتدا آفرینش را آغاز کرد!

گزینهٔ (۲): فروش دماسنج و پنبهٔ طبّی بدون نسخه مجاز است!

گزینهٔ (۳): ناگزیریم که دریاچه‌ها را در لیست مناطق دارای جاذبهٔ جهانگردی به شمار بیاوریم!

WWW.ArefOnline.ir

۸۷ عيّن الخطأ:

۱) سُئل السَّيّاح: أ في المطار دليلٌ؟ فأجابوا لا شخصَ هناك: از گردشگران پرسیده شد: آیا در فرودگاه راهنمایی هست؟ پس پاسخ دادند هیچ کسی آن‌جا نیست!

۲) أقبل على شراء محصولنا رؤساء المناجم و شركات التّقنيّة: رئیس‌های معادن و شرکت‌های فناوری خرید محصول ما را قبول کردند!

۳) لا نُبرّئ أنفسنا لأنّه لا يوجد أحدٌ لم يرتكب خطأ: ما خودمان را بی‌گناه نمی‌شماریم، زیرا کسی پیدا نمی‌شود که مرتکب اشتباهی نشده باشد!

۴) لا سوء أسوأ من اليأس في رأيي فلا يَحزنْك قول الآخرين: از نظر من هیچ بدی‌ای بدتر از ناامیدی نیست، پس سخن دیگران نباید تو را ناراحت کند!

مشاوره برای حل‌کردن این نوع تست‌ها به تمرین و تکرار زیادی نیاز دارید، پس حتماً قبل از آزمون‌ها برای تمرین‌کردن این مدل تست‌ها وقت کافی بگذارید! این تست‌ها کمی وقت‌گیر هستند، ولی غالباً نباید بیشتر از یک دقیقه وقتتان را بگیرند!

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس‌های ۱ و ۲

Hint یکی از فعل‌ها درست ترجمه نشده!

کلمات مهم: «سُئل السَّيّاح»: از گردشگران پرسیده شد / «أ»: آیا / «في المطار»: در فرودگاه / «دليلٌ»: راهنمایی / «أجابوا»: پاسخ دادند / «لا شخصَ هناك»: هیچ کسی آن‌جا نیست / «أقبل على»: به ... روی آوردند / «شراء محصولنا»: خرید محصول ما / «رؤساء المناجم»: رئیس‌های معادن / «شركات التّقنيّة»: شرکت‌های فناوری / «لا نُبرّئ أنفسنا»: ما خودمان را بی‌گناه نمی‌شماریم / «لأنّه»: زیرا / «لا يوجد أحدٌ»: کسی پیدا نمی‌شود / «لم يرتكب خطأ»: مرتکب اشتباهی نشده باشد / «لا سوء»: هیچ بدی‌ای ... نیست / «أسوأ من اليأس»: بدتر از ناامیدی / «في رأيي»: از نظر من / «لا يَحزنْك»: نباید تو را ناراحت کند / «قول الآخرين»: سخن دیگران

پاسخ خیلی تشریحی خطای این گزینه:

قبول کردند («أقبَلَ على» یعنی «به ... روی آورد»، نه «قبول کرد».)

ترجمهٔ صحیح: «رئیس‌های معادن و شرکت‌های فناوری به خرید محصول ما روی آوردند!»

WWW.ArefOnline.ir

۸۸ «کشاورزان گاهی آرزو می‌کنند و می‌گویند: کاش باران بسیاری ببارد!»:

۱) قد یتمنّی المُزارعون و یقولون: لیت مطراً کثیراً ینزل!

۲) قد تَمنّی الفلّاحون و یقول: لعلّ المطر ینزل کثیراً!

۳) قد یتمنّون الزّارعون و یقولون: لیت المطر ینزل کثیراً!

۴) قد تَمنّی المُزارعون و یقولون: لعلّ مطراً کثیراً ینزل!

مشاوره در این مدل سؤالات به تفاوت گزینه‌ها مثل بودن یا نبودن ضمیر، جمع یا مفرد بودن کلمات، «ال» داشتن یا نداشتن اسم‌ها و ... خیلی دقت کن!

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۱

Hint معادل «کاش» چیه؟ / فعل اوّل جمله چه خاصیتی داشت؟

درس Box

۱) در عربی هرگاه یک فعل قبل از فاعلش به کار برود، باید آن فعل را به شکل مفرد به کار ببریم. اگر فاعلش مذکّر بود، به شکل مفرد مذکّر و اگر فاعلش مؤنّث بود، به شکل مفرد مؤنّث!

مثال یَدرُسُ التّلامیذ ✓ یَدرُسونَ التّلامیذ ✗

تدرُسُ التّلمیذات ✓ یَدرُسنَ التّلمیذات ✗

۲) ساختار «قد + ماضی» معادل ماضی نقلی فارسی است.

مثال یَئِسَ ← ناامید شد / قد یَئِسَ ← ناامید شده است.

۳) «قد» در ساختار «قد + مضارع» معادل «گاهی» یا «شاید» است.

مثال یَیأَسُ ← ناامید می‌شود / قد یَیأَسُ ← گاهی ناامید می‌شود / شاید ناامید شود

کلمات مهم: کشاورزان گاهی آرزو می‌کنند: «قد یتمنّی المُزارعون، المُزراعون قد یتمنّون» / می‌گویند: «یقولون» / کاش: «لیت» / باران بسیاری: «مطراً کثیراً» / ببارد: «ینزل»

پاسخ خیلی تشریحی ✔

خطاهای سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): قد تَمنّی («تَمَنَّی» ماضی است، در نتیجه «قد تَمَنَّی» یعنی «آرزو کرده‌اند».) ـ یقول (این فعل، مفرد و به معنی «می‌گوید» است نه «می‌گویند». دقت کنید که این فعل قبل از فاعلش نیامده است، پس نباید به شکل مفرد بیاید و باید با «الفلّاحون» متناسب باشد.) ـ لعلّ (به معنی «شاید» است نه «کاش».) ـ المطر ینزل کثیراً (یعنی «باران، بسیار ببارد». در واقع «کثیراً» قید است نه صفت برای «المطر: باران».)

گزینهٔ (۳): قد یتمنّون الزّارعون (فعل «یتمنّون» قبل از فاعلش «الزّارعون» به کار رفته است، بنابراین باید به شکل مفرد به کار برود نه جمع.) ـ المطر ینزل کثیراً (مانند گزینهٔ (۲))

گزینهٔ (۴): قد تَمنّی (مانند گزینهٔ (۲)) ـ لعلّ (مانند گزینهٔ (۲))

WWW.ArefOnline.ir

۸۹ عیّن الأقرب من المفهوم: «یبقی المؤمن حیّاً و إن نقل إلی منازل الأموات!»

۱) پس از مرگ، چه ترسی؟ که مرا زنده نگه داشت / دل عاشق و جانِ من و آن یارِ به دل‌خواه

۲) نمیرم از این خاک، که عشقم به خدا بود / ز جان رسته‌ام از تن، نه ز اندیشهٔ سود و زیانم

۳) مرگ را چه گمان بَرَد آن کس که جان است؟ / زنده است و نبیندش، آن کو گمان است!

۴) مُرده آن باشد که نامش نبرند / زنده آن است که نامش بِبَرند

مشاوره سؤالات مفهوم غالباً بدون تغییر از جملات کتاب درسی طرح می‌شن، پس باید از قبل، بررسی شده باشن!

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۲

Hint به دنبال بیتی بگرد که مفهوم «زنده‌ماندن مؤمن پس از مرگ» را داشته باشد.

پاسخ خیلی تشریحی ترجمهٔ عبارت: مؤمن حتی اگر به خانه‌های مردگان (قبر) منتقل شود، باز زنده باقی می‌ماند!

باید مفهومی را پیدا کنیم که بیشترین نزدیکی را با جملهٔ صورت سؤال داشته باشد:

تحلیل گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): بیشتر بر عشق و ترس‌نداشتن از مرگ تمرکز دارد. ← شباهت دارد، ولی مستقیم نیست.

گزینهٔ (۲): بر عشق به خدا و رهایی از جسم تکیه دارد. ← نزدیک است، اما باز تأکید بر عشق است نه بر «زنده‌ماندن پس از مرگ».

گزینهٔ (۳): بیشتر جنبهٔ فلسفی دارد: مرگ را چه پندارد آن کس که جان است. ← اشاره به جاودانگی دارد.

گزینهٔ (۴): دقیقاً مفهوم را منتقل می‌کند: مرده آن است که نامش برده نشود، زنده آن است که نامش برده شود. ← زنده‌ماندن مؤمن حتی پس از مرگ.

WWW.ArefOnline.ir

● اقرأ النّصّ التالي ثمّ أجِب عن الأسئلة (٩٠ ـ ٩٤) بِما يُناسب النّصّ:

«غوته» (گوته) شاعر ألمانيّ شهير وُلد في فرانكفورت في منتصف القرن الثّامن عشر و نَشأ في بَلد يُقدِّس فيه العلم و الفنّ و تُفتَح فيها نافذة نحو الحضارة الإنسانيّة. كانت من أهمّ مصادر إلهامه الأشعار العربيّة و الفارسيّة حيث تأثّر بجماليّات اللّغات الشّرقيّة و تراكيبها الرّوحية. «حافظ» الشّاعر الإيرانيّ الكبير كانت له مَكانة خاصة في قلب غوته، فعُمق روحه و جمال شعره كانا مصدر إلهام له. اهتمام حافظ في أشعاره بالحُبّ و الأخلاق الإنسانيّة و العواطف العميقة جَذب غوته. تأثير حافظ في مجال تكرار الألفاظ و نغمة الكلام على غوته تأثير ملحوظ و واضح. ما نشهد في أشعار حافظ هو أنّه يبحث عن الحياة الصّالحة الطّيّبة للإنسان و هذا ما كان غوته يَبحث عنه في حياته و آثاره و هو يُحبّ أن يُدرك كيف يَستطيعُ حافظ أن يتكلّم في أشعاره عن العواطف العميقة بكلمات بسيطة بأجمل أشكالها.

رغم الاختلافات الثّقافيّة و اللّغويّة بين غوته و حافظ، تَعلّم غوته أنّ الأدب و الفنّ يُمكن أن يكونا جسراً بين الحضارات و وسيلةٌ مناسبة للتّعرّف على الفنّانين المُمتازين للشّعوب المختلفة يَستطيع أن يُشكّل علاقات عميقة بين الأُمم في مناطق العالم المختلفة.

ترجمهٔ متن:

«گوته» شاعر آلمانیِ مشهوری است که او در فرانکفورت در میانهٔ قرن هجدهم متولد شد و در سرزمینی پرورش یافت که در آن علم و هنر تقدیس می‌شود و در آن‌جا پنجره‌ای به سوی تمدن انسانی گشوده می‌شود. از مهم‌ترین سرچشمه‌های الهام او، اشعار عربی و فارسی بود، به گونه‌ای که از زیبایی‌های زبان‌های شرقی و ساختارهای روحانی آن‌ها تأثیر پذیرفت. «حافظ» شاعر بزرگ ایرانی، جایگاه ویژه‌ای در قلب گوته داشت، در نتیجه ژرفای روح و زیبایی شعر او منبع الهامی برای او بود. توجه حافظ در اشعارش به عشق، اخلاق انسانی و احساسات عمیق، گوته را جذب کرد. تأثیر حافظ بر گوته در زمینهٔ تکرار واژگان و آهنگ کلام، تأثیری محسوس و آشکار بود. آن‌چه در اشعار حافظ می‌بینیم این است که او در جست‌وجوی زندگی نیک و شایسته برای انسان است و این همان چیزی بود که گوته نیز در زندگی و آثارش در جست‌وجوی آن بود و او دوست داشت دریابد که چگونه حافظ می‌تواند در اشعارش از احساسات عمیق با واژه‌هایی ساده و با زیباترین شکل‌های آن سخن بگوید. با وجود تفاوت‌های فرهنگی و زبانی میان گوته و حافظ، گوته آموخت که ادبیات و هنر می‌توانند پلی میان تمدن‌ها باشند و وسیله‌ای مناسب برای شناخت هنرمندان برجستهٔ ملت‌های گوناگون که می‌تواند روابطی عمیق میان ملت‌ها در نقاط مختلف جهان شکل دهد.

٩٠ ماذا أعجبَ غوته عن حافظ؟

١) إنّ لحافظٍ أشعارٌ جميلةٌ يُمكن للجميع أن يفهمَ ما فيها!

٢) حافظ أنشد أشعاره باللّغتين الفارسيّة و العربيّة!

٣) إنّه قد جمع بين الحبّ و الأخلاق الإنسانيّة في أشعاره!

٤) حافظ جاء بالمفاهيم العميقة في أشعاره بأجمل شكل!

مشاوره در مورد حل سؤالات درک متن چند نکته رو در نظر داشته باشین:

۱) سؤالات درک متن رو در آخر سؤالات عربی جواب بدین.

۲) متن رو باید با دقت، ولی با سرعت بخونین. این کار نیاز به تمرین و تکرار زیاد داره. خوندن نصف و نیمهٔ متن خیلی فایده‌ای نداره.

۳) توی متن و گزینه‌ها به کلماتی که معنای «هیچ، همه، گاهی، اصلاً، فقط همیشه، بعضی، قطعاً، ممکنه ...» دارن، دقت کنین.

۴) در سؤالات درک مطلب برای تشخیص گزینهٔ صحیح یا خطا عجله نکنید و حتماً همهٔ گزینه‌ها رو بخوانید، سپس بهترین گزینه رو انتخاب کنید!

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۲

کلمات مهم: «شهیر»: مشهور / «وُلد»: متولد شد / «منتصف»: نیمه، میانه / «نَشأ»: پرورش یافت / «يُقدِّس»: تقدیس می‌شود / «الفنّ»: هنر / «تُفتَح»: گشوده می‌شود / «نافذة»: پنجره‌ای / «الحضارة»: تمدن / «أهمّ مصادر»: مهم‌ترین سرچشمه‌ها / «تأثّر»: تأثیر پذیرفت / «بجماليّات اللّغات الشّرقيّة»: از زیبایی‌های زبان‌های شرقی / «كانت له»: داشت / «جمال»: زیبایی / «اهتمام»: توجه / «بالحُبّ»: به عشق / «مجال»: زمینه / «نغمة الكلام»: آهنگ کلام / «تأثير ملحوظ»: تأثیری محسوس / «نشهد»: می‌بینیم / «يبحث عن»: در جست‌وجو است /

WWW.ArefOnline.ir

«يُحبّ أن يُدرك»: دوست داشت دریابد / «يَستطيعُ»: می‌تواند / «كلمات بسيطة»: واژه‌هایی ساده / «أجمل أشكالها»: زیباترین شکل‌های آن / «رغم الاختلافات الثّقافيّة و اللّغويّة»: با وجود تفاوت‌های فرهنگی و زبانی / «جسراً»: پلی / «الحضارات»: تمدن‌ها / «للتّعرّف على»: برای شناخت / «الفنّانين المُمتازين»: هنرمندان برجسته / «علاقات عميقة»: روابطی عمیق / «الأُمم»: ملت‌ها

پاسخ خیلی تشریحی ✔ ترجمهٔ گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): حافظ اشعاری زیبا دارد که همه می‌توانند آن‌ها را بفهمند.

گزینهٔ (۲): حافظ اشعارش را به دو زبان فارسی و عربی سروده است.

گزینهٔ (۳): حافظ در اشعارش عشق و اخلاق انسانی را جمع کرده است.

گزینهٔ (۴): حافظ مفاهیم عمیق را در اشعارش به زیباترین شکل بیان کرده است.

توضیح: در جملهٔ ۱۳ متن آمده بود:

«و او دوست داشت دریابد که چگونه حافظ می‌تواند در اشعارش از احساسات عمیق با واژه‌هایی ساده و زیباترین شکل‌ها سخن بگوید.»

این دقیقاً مطابق با گزینهٔ (۴) است.

WWW.ArefOnline.ir

۹۱ عيّن الصّحيح:

۱) القرن الثّامن عشر عصرٌ تعرّف فيه الغربيّون على الحضارة الشّرقيّة!

۲) غوته أمضى حياته في البحث عن المكارم الإنسانيّة و الحياة الطّيّبة!

۳) الأدب هو السّببُ الوحيد الّذي يُمكننا أن نبني جسراً بين الحضارات المختلفة!

۴) نُشاهد في جميع أشعار غوته أثراً من حُبّه بِحافظ الشّيرازيّ!

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی

ترجمهٔ گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): قرن هجدهم عصری است که غربی‌ها با تمدن شرقی آشنا شدند.

گزینهٔ (۲): گوته عمرش را صرف جست‌وجوی فضایل انسانی و زندگی نیکو کرد.

گزینهٔ (۳): ادبیات تنها عاملی است که به ما امکان می‌دهد میان تمدن‌های مختلف پلی بسازیم.

گزینهٔ (۴): در همهٔ اشعار گوته نشانی از عشق او به حافظ شیرازی می‌بینیم.

توضیح: گزینهٔ (۲) دقیقاً مطابق با متن است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): غلط است، چون متن اشاره‌ای به آشنایی همهٔ غربی‌ها با تمدن شرقی ندارد؛ تنها دربارهٔ گوته و تأثیر ادبیات شرقی بر او صحبت می‌شود.

گزینهٔ (۳): غلط است، متن می‌گوید ادبیات و هنر می‌توانند پل باشند نه فقط ادبیات.

گزینهٔ (۴): غلط است، متن فقط می‌گوید حافظ منبع الهام گوته بوده و برخی تأثیرات در اشعار گوته دیده می‌شود، نه این‌که عشق او به حافظ در همهٔ اشعارش باشد.

WWW.ArefOnline.ir

۹۲ عيّن الخطأ:

۱) إنّ حافظاً يَقع في أعلى مكانة في الأدب و الفنّ بين الإيرانيّين!

۲) فرانكفورت مدينة في ألمانيا يُحبّ كثيرٌ سُكّانها العلم و الفنّ!

۳) إنّ غوته تأثّر من الشّعراء في البلاد الشّرقيّة خاصّةً حافظ الشّيرازيّ!

۴) إنّ لأشعار حافظٍ جمالاً كثيراً في الألفاظ و نغمات الكلام حيثُ يُعجب الآخَرين!

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی ✔

ترجمهٔ گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): حافظ در بالاترین جایگاه در ادبیات و هنر میان ایرانی‌ها قرار دارد.

گزینهٔ (۲): فرانکفورت شهری در آلمان است که بسیاری از ساکنانش علم و هنر را دوست دارند.

گزینهٔ (۳): گوته از شاعران کشورهای شرقی، به‌ویژه حافظ شیرازی، تأثیر پذیرفت.

گزینهٔ (۴): اشعار حافظ زیبایی زیادی در واژه‌ها و آهنگ کلام دارند؛ به گونه‌ای که دیگران را شگفت‌زده می‌کند.

توضیح: گزینهٔ (۱): غلط است، چون در متن گفته شده حافظ جایگاه ویژه‌ای در قلب گوته داشت و منبع الهام او بود، نه این‌که بالاترین مقام را در ادبیات و هنر میان ایرانی‌ها داشته باشد.

گزینهٔ (۲): درست است، متن اشاره دارد که گوته در شهری پرورش یافت که علم و هنر در آن تقدیس می‌شد.

گزینهٔ (۳): درست است، متن به تأثیر اشعار عربی و فارسی و خصوصاً حافظ بر گوته اشاره دارد.

گزینهٔ (۴): درست است، متن به زیبایی اشعار حافظ در واژه‌ها و آهنگ کلام و تأثیر آن بر گوته اشاره می‌کند.

WWW.ArefOnline.ir

● عيّن الصّحيح في الإعراب و التّحليل الصّرفي للكلمات (۹۳ ـ ۹٤):

۹۳ «ألمانيّ ـ تأثّر ـ التّعرّف ـ يستطيع»:

۱) ألمانيّ: اسم ـ مفرد مذكّر ـ نكرة ـ معرب / صفةٌ و مرفوع بالتّبعيّة من موصوفها «شاعر»

۲) تأثّرَ: فعلٌ مضارعٌ ـ للغائب ـ مزيد ثلاثيّ من باب تفعّل ـ مبنيّ ـ لازم / فعلٌ و فاعلٌ و الجملةُ فعليّةٌ

۳) التّعرّف: مفرد مذكّر ـ مصدر مزيد ثلاثي على وزن «تفعّل» ـ مضارعه: يتعرّف ـ مبني / مجرورٌ بحرف الجرّ

۴) يَستطيع: فعلٌ مضارعٌ ـ للغائب ـ مزيد ثلاثيّ من مصدر «إطاعة» ـ معرب ـ مبني للمعلوم / فعل و فاعله «حافظ»

مشاوره در این مدل تستها حتماً حتماً دقت کنید که صحیح رو می‌خواد یا خطا رو!!!

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۲

Hint اول موارد سمت راست رو بررسی کن چون نیاز به بررسی جمله ندارن. بعد اگر سؤال حل نشد، موارد سمت چپ رو بررسی کن!

درس Box فعل‌هایی که به شکل «اِستَفالَ، يَستَفيلُ، اِستِفالَة» هستند، مانند «اِستَقامَ، يَستَقيمُ، اِستِقامَة»، «اِستَشارَ، يَستَشيرُ، اِستِشارَة»، «اِستَفادَ، يَستَفيدُ، اِستِفادَة» از باب استفعال هستند.

توضیح: اگر سه حرف اصلی «ق و م» به وزن استفعل برود ← اِستَقْوَمَ ← اِستَقامَ

اگر سه حرف اصلی «ق و م» به وزن يستفعل برود ← يَستَقْوِمُ ← يَستَقيمُ

پاسخ خیلی تشریحی خطاهای سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): مضارعٌ («تَأَثَّرَ» بر وزن «تَفَعَّلَ» و ماضی باب تفعُّل است، نه مضارع.)

گزینهٔ (۳): مبني («التعرّف» معرب است، زیرا جزء اسم‌های مبنی نیست، ضمناً هر اسمی «ال» دارد حتماً معرب است.)

گزینهٔ (۴): من مصدر «إطاعة» (فعل «يستطيع» از باب استفعال است و مصدرش «اِستِطاعَة» است.)

WWW.ArefOnline.ir

۹۴ «هذا ـ يُشكّل ـ الفنّانين ـ مصادر»:

۱) هذا: اسم ـ اسم الإشارة للمفرد القريب ـ معرب ـ معرفة / مبتدأ و خبره «ما»

۲) يُشكّل: مضارعٌ ـ للمفرد الغائب ـ مزيد ثلاثي من مصدر «تشكّل» ـ معرب ـ متعدّ / مفعوله «علاقات»

۳) الفنّانين: جمع سالم للمذكّر (مفرده: «فنّان» على وزن «فعّال») ـ معرب / مجرور بحرف الجرّ بالياء

۴) مصادر: اسم ـ جمع تكسير أو مكسّر (مفرده: مَصدر) ـ نكرة ـ معرب / موصوف و صفته «أهمّ»

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۲

Hint اول موارد سمت راست رو بررسی کن چون نیاز به بررسی جمله ندارن، بعد اگر سؤال حل نشد، موارد سمت چپ رو بررسی کن!

پاسخ خیلی تشریحی

خطاهای سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): معرب («هذا» اسم اشارهٔ مفرد است، در نتیجه اسم مبنی است نه معرب.)

گزینهٔ (۲): من مصدر «تشكّل» («يُشكّل» بر وزن «يُفعّل» است، بنابراین مضارع از باب تفعیل است، در نتیجه «تَشكيل» مصدر آن است نه «تَشَكُّل».)

گزینهٔ (۴): موصوف و صفته «أهمّ» («أهمّ مصادر: مهم‌ترین منابع» یک ترکیب اضافی است نه وصفی و «أهمّ» مضاف و «مصادر» مضافٌ‌الیه است.)

WWW.ArefOnline.ir

● عيّن الجواب الصّحيح للأسئلة التّالية (۹۵ ـ ۱۰۰):

۹۵ عيّن الخطأ في ضبط حركات الحروف:

۱) العَصَب خَيطٌ أبيَض فِي الجِسم يَجري فيهِ الحِسُّ!

۲) هذهِ التَّمارينُ سَهلَة و لكنَّ أكثَرَ الطُّلّاب خائِفونَ!

۳) اِنتَشَرَ في إحدَى الصُّحُفِ الفَرَنسيَّةِ خَبَرُ مُوتِ نوبل!

۴) التَّلُّ مِنطَقَةٌ مُرتَفِعَةٌ فَوقَ سَطحِ الأرضِ أصغَرُ مِنَ الجَبَل!

مشاوره در این تست‌ها لازم نیست همهٔ حرکت‌ها بررسی بشوند و غالباً با بررسی چند گروه کلمهٔ خاص به پاسخ صحیح می‌رسیم، اما ممکن است گاهی تلفّظ کلماتی مثل «النَّفط» که در فارسی به شکل متفاوتی به کار می‌روند هم مورد سؤال قرار بگیرد.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۲

Hint ابتدا برو سراغ وزن فعل‌ها و مصدرهای مزید و حرکت نون در آخر جمع‌های مذکّر سالم و مثنّی! بعد به اسم تفضیل‌ها، اسم فاعل‌ها و اسم مفعول‌ها و در نهایت به فعل‌های مجهول دقت کن!

پاسخ خیلی تشریحی خطاهای این گزینه:

اِنتَشَرَ (ماضی باب افتعال بر وزن «اِفتَعَلَ» است نه «اِفتَعِلَ»، در نتیجه «اِنتَشَرَ» صحیح است.) ـ مُوتِ (تلفّظ صحیح این کلمه «مَوت» است نه «مُوت».)

WWW.ArefOnline.ir

۹۶ عيّن عبارة ما جاءَ **المفعول قبل الفاعل**:

۱) التقَطَ هذه الصّور الرّائعة الغواصون في أعماق البحر!

۲) ساعدنا المعلّمون في كتابة الأبحاث بأفكار مفيدة!

۳) قدَّمنا هذه الهديّة الجميلة إلى الوالد في يوم ميلاده!

۴) ساعدَتِ البشر المخترعات الحديثةُ لتسهيل الأمور!

مشاوره برای تعیین فاعل و مفعول، حتماً به ترجمهٔ جملات دقت کنیم.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: عربی دهم ـ درس ۵

Hint حواست باشه ضمیر «نا» گاهی فاعل و گاهی مفعوله. به ترجمهٔ عبارت دقت کن.

درس Box

تفاوت «نا»ی فاعلی و «نا»ی مفعولی:

وقتی در فعلی به ضمیر «نا» برخورد می‌کنیم، دو حالت پیش می‌آید:

۱) فعل در صیغهٔ متکلّم مع‌الغیر (همون «نَحنُ») ماضی است ← در این صورت «نا» **فاعل** است و فعل به شکل «ما انجام دادیم» ترجمه می‌شود.

مثال ذَهَبْنا ← (ما) رفتیم / نَصَرْنا ← (ما) یاری کردیم / أرسَلْنا ← (ما) فرستادیم

۲) فعل، در صیغهٔ متکلّم مع‌الغیر ماضی نیست. ← در این صورت ضمیر «نا» قطعاً **مفعول** است و به شکل «ما را ...» ترجمه می‌شود.

مثال يُشاهِدُنا ← ما را می‌بیند / نَصَرَنا ← ما را یاری کرد / أرسَلَنا ← ما را فرستاد / لا تُحَمِّلْنا ← به ما تحمیل نکن

نکته اگر در یک فعل «نا» به کار رفته باشد، برای این‌که تشخیص دهیم «نا» فاعلی است یا نه، باید ساختار «نَحنُ» فعل ماضی را به خوبی بشناسیم و اگر فعل به آن شکل بود، «نا» فاعل است و در غیر این صورت مفعول است.

ساختار «نَحنُ» **ماضی** ← **فعلْنا** (*صیغهٔ ا ماضی که آخرش ساکن شده* + نا)

مثال ساعَدْنا / شاهَدْنا / أرسَلْنا / جَعَلْنا

در نتیجه «نا» در حالت‌های زیر قطعاً **مفعولی** است:

۱) **مضارع** + نا ← يُساعدنا: ما را کمک می‌کند / لا تَجعَلنا: ما را قرار مده

۲) **امر** + نا ← شاهِدْنا: ما را نگاه کن

۳) **حرف غیرساکن** + نا ← شاهَدَنا: ما را نگاه کرد (*مذکّر*)

۴) **فعل** + **شناسه** + **نا** ← شاهَدَتْنا: ما را نگاه کرد (*مؤنّث*)

تذکر: اگر با استفاده از نکات بالا نتوانستیم نقش «نا» را تشخیص دهیم، باید با استفاده از ترجمهٔ جمله این کار را انجام دهیم.

مثال قد حَدَّثنا الله في القرآن. (خداوند در قرآن با ما سخن گفته است.)

نقش «نا» ← مفعول ✓ فاعل ✗

أهدَينا إلى صديقنا كتاباً. (به دوستمان کتابی را هدیه دادیم.)

نقش «نا» ← فاعل ✓ مفعول ✗

اگر ضمیر «نا» به یک اسم متّصل شود مانند هر ضمیر دیگری مضافٌ‌الیه خواهد بود.

مثال نقش «نا» در «تَفَكُّرنا» ← مضافٌ‌الیه ✓ فاعل ✗ مفعول ✗

تذکّر: «تَفَكُّر: فکرکردن» مصدر و در نتیجه اسم است نه فعل!

WWW.ArefOnline.ir

پاسخ خیلی تشریحی ✔ ترجمه و بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): این تصاویر جالب را غواصان در اعماق دریا گرفتند! ← «الغوّاصون» فاعل و «هذه» مفعول است.

گزینهٔ (۲): معلمان با اندیشه‌هایی سودمند در نوشتن پژوهش‌ها به ما یاری دادند! ← «المعلّمون» فاعل و ضمیر «نا» مفعول است.

گزینهٔ (۳): این هدیهٔ زیبا را به پدر در روز تولدش تقدیم کردیم! ← ضمیر «نا» فاعل و «هذه» مفعول است، در نتیجه پاسخ صحیح است.

گزینهٔ (۴): اختراعات نوین برای آسان‌کردن کارها به بشر کمک کرد! ← «المخترعات» فاعل و «البشر» مفعول است.

کنکور

عيّن «المفعول» يختلف عن الباقي: *(سؤال ۹۶ کنکور انسانی ۱۴۰۴ ـ نوبت دوم)*

۱) دعانا المعلّم أن نَستمع إلى الدَّرسِ جيِّدًا.

۲) يُعرّفنا الوالدُ على حقائق الحياة المُرّة و الحلوة.

۳) يُدخلنا اللّهُ برحمته الكثيرة في عباده الصّالحين.

۴) شاهدنا الفلم العلميَّ الّذي كانت مشاهدتُه رائعة.

WWW.ArefOnline.ir

۹۷ عيّن الاسم الّذي لا تتغيّر حركة آخره:

۱) هذان الرّجلان تَناولا الطّعام بعد أن تمّ العمل!

۲) وصل البريد إلى المنزل قبل أن أصل إلى البيت!

۳) أولئك الطّلّابُ قرؤوا الصّحيفة و بحثوا عن خبر مهمّ!

۴) يشتهر كرمان بإنتاج الفستق في الأسواق المحليّة و الدوليّة!

مشاوره برای پیداکردن اسم‌های مبنی باید لیست اسم‌های مبنی را حفظ باشیم!

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: عربی دهم ـ درس ۶

Hint دنبال اسم مبنی بگرد.

درس Box **اسم مبنی** ← اسم‌هایی هستند که حرکت آخرشان و در کلّ ظاهرشان همیشه ثابت بوده و با تغییر نقششان در جمله تغییر علامتی در آن‌ها ایجاد نمی‌شود.

اسم‌های مبنی:

۱) تمام ضمیرها (*چه منفصل چه متّصل*)

ضمایر منفصل مانند «هُوَ»، «أنتَ»، «أنَا»، «هُما» و ضمایر متّصل مانند «ـهُ»، «ـهما»، «ـکما» همگی مبنی هستند.

۲) اسم‌های اشاره (*به‌جز مثنّی‌های آن‌ها*)

اسم‌های اشاره مانند «هذا»، «هذه»، «هؤلاء»، «أولئك» همگی به‌جز «هذانِ، هذَينِ» و «هاتانِ، هاتَينِ» مبنی هستند.

۳) کلمات پرسشی (اسم‌های استفهام)

کلمات پرسشی مانند «کَیفَ» (چگونه)، «مَنْ» (چه کسی)، «ما» (چه چیزی)، «أینَ» (کجا) و ... مبنی هستند.

۴) هر کلمه‌ای که به معنی «کسی که» است.

الّذي ـ الّتي ـ الّذينَ ـ مَن

اسم معرب ← اسم‌هایی هستند که با تغییر نقششان در جمله حرکت حرف آخر آن‌ها تغییر می‌کند. (هر اسمی که مبنی نباشد معرب است!)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ سؤال از ما یک اسم مبنی می‌خواهد. در گزینهٔ (۳) «أولئك» یک اسم اشاره و در نتیجه یک اسم مبنی است.

دقت کنید که اسم اشاره‌های مثنّی معرب هستند نه مبنی، در نتیجه در گزینهٔ (۱) «هذان» معرب است، نه مبنی.

WWW.ArefOnline.ir

۹۸ عيّن الصّحيح بعد استخدام الحروف المشبّهة بالفعل:

۱) المعلّمونَ حاضرونَ في مهرجان المدرسة. ← إنّ المعلّمونَ حاضرينَ في مهرجان المدرسة!

۲) المسافرانِ وصَلا إلى المطار متأخّرَين. ← كأنّ المسافرانَ وصَلا إلى المطار متأخّرَين!

۳) اللّونُ البنفسجيّ مُهدّئُ الأعصاب في غرفة النّوم. ← لعلّ اللّونَ البنفسجيُّ مُهدّئُ الأعصابِ في غرفة النّوم!

۴) هاتانِ البنتانِ قامتا بجولة علميّة في الإنترنت. ← ليت هاتينِ البنتينِ قامتا بجولة علميّة في الإنترنت!

مشاوره یکی از تیپ تست‌های مهم در مبحث حروف مشبّهة بالفعل تأثیر این حروف بر اعراب اسم و خبرشان است.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۱

Hint حواست باشه اسم حروف مشبّهة بالفعل منصوب و خبرشون مرفوعه.

درس Box وقتی حروف مشبّهة بالفعل بر سر یک جملهٔ اسمیه (مبتدا + خبر) می‌آیند، علاوه بر تغییرات معنایی که با هم یاد گرفتیم، دو تغییر قواعدی نیز به وجود می‌آورند:

۱) متبدا را به اسم حرف مشبّه بالفعل (مثلاً *اسم «إنّ» یا اسم «لَیتَ»*) و خبر را به خبر حرف مشبّه بالفعل (مثلاً *خبر «لعلّ» یا خبر «لکنّ»*) تبدیل می‌کنند.

۲) اعراب مبتدا را از مرفوع به منصوب تبدیل می‌کنند.

مثال البُستانُ جَميلٌ. (باغ، زیبا است.) ← إنّ البُستانَ جَميلٌ. (قطعاً باغ، زیبا است.)

مبتدا و مرفوع — خبر و مرفوع — اسم إنّ و منصوب — خبر إنّ و مرفوع

التّلميذانِ مُجتَهِدانِ. (دو دانش‌آموز، تلاشگر هستند.) ← كأنّ التّلميذينِ مُجتَهِدانِ. (گویی دو دانش‌آموز، تلاشگر هستند.)

مبتدا و مرفوع — خبر و مرفوع — اسم كأنّ و منصوب — خبر كأنّ و مرفوع

الشّاتِمونَ نادِمونَ. (دشنامگویان، پشیمان هستند.) ← أطمَئِنُّ أنّ الشّاتِمينَ نادِمونَ. (مطمئنّم که دشنامگویان پشیمان هستند.)

مبتدا و مرفوع — خبر و مرفوع — اسم أنّ و منصوب — خبر أنّ و مرفوع

پاسخ خیلی تشریحی خطاهای سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): المعلّمونَ («المعلّمون» در جایگاه اسم «إنّ» قرار دارد، پس باید منصوب باشد نه مرفوع، در نتیجه «المعلّمین» صحیح است.) ـ حاضرینَ («حاضرینَ» در جایگاه خبر «إنّ» قرار دارد، پس باید مرفوع باشد نه منصوب، در نتیجه «حاضرونَ» صحیح است.)

گزینهٔ (۲): المسافرانِ («المسافرانِ» در جایگاه اسم «كأنّ» قرار دارد، پس باید منصوب باشد نه مرفوع، در نتیجه «المسافرینِ» صحیح است.)

گزینهٔ (۳): البنفسجيُّ (این کلمه صفت «اللّونَ» است و چون «اللّونَ» اسم «لعلّ» است، منصوب می‌باشد، در نتیجه «البنفسجيّ» نیز باید منصوب باشد و «البنفسجيَّ» صحیح است.)

WWW.ArefOnline.ir

۹۹ عيّن «لا» النّافية للجنس:

۱) لا عَجَب أن ينجح الطّالب المجتهد فهو يدرس باجتهاد و نظام!

۲) ألا كلّ شيء غير الله باطل فتعلّق بالخالق لا بالخلق!

۳) لا أعلَم ماذا سيحدث غداً لكنّني أدرك أنّ كلّ ما يختاره الله لنا فيه خير!

۴) لا تُحمّل الآخرين أخطاءك فالمسؤوليّة على كلّ إنسان بعمله!

مشاوره تشخیص لای نفی جنس از ساده‌ترین مباحث عربی دوازدهم است. برای تشخیص آن حتماً باید بر ویژگی‌های اسم بعد از آن و ترجمه‌اش تسلّط داشته باشید.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۱

Hint دنبال «لا»یی بگرد که بر سر یک اسم اومده باشه و معنی «هیچ» بده.

درس Box حرف «لا» در ساختار «لا + اسمی که فقط آخرش یک فتحه ـَـ) دارد (بدون «ال»، بدون تنوین)» از نوع **نفی جنس** است و به شکل «هیچ .....ـی نیست» ترجمه می‌شود!

مثال «لا وسيلةَ هُنا»: هیچ وسیله‌ای این‌جا نیست (وجود ندارد).

پاسخ خیلی تشریحی ترجمه و بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): هیچ تعجّبی نیست که دانش‌آموز کوشا موفق می‌شود، زیرا با تلاش و نظم درس می‌خواند! ← «لا» بر سر یک اسم (عجب) آمده و به معنی «هیچ» است، در نتیجه از نوع نفی جنس است.

گزینهٔ (۲): آگاه باش که هر چیزی جز خدا باطل است، پس به آفریننده دل ببند، نه به آفریده! ← «ألا» یک کلمه و به معنی «آگاه باش» است. «لا» در «لا بالخلق» هم بر سر یک جارّ و مجرور آمده است نه یک اسم، در نتیجه قطعاً نفی جنس نیست.

گزینهٔ (۳): نمی‌دانم فردا چه رخ خواهد داد، اما می‌دانم هر آن‌چه خدا برای ما برگزیند در آن خیری هست! ← «لا» در «لا أعلم» بر سر فعل آمده است، در نتیجه قطعاً نفی جنس نیست.

گزینهٔ (۴): خطاهای خود را بر دوش دیگران نگذار، چراکه هر انسانی مسئول کار خویش است! ← «لا» در «لا تُحمّل» بر سر فعل آمده است، در نتیجه قطعاً نفی جنس نیست.

WWW.ArefOnline.ir

۱۰۰ عيّن ما ليست فيه الحال:

۱) ليت الإنسان يعرف العالم الأكبر من هذا العالم مُنطوياً في وجوده!

۲) هذا الشّيخ المزارع يشتغل بغرس الأشجار راجياً بأن يأكل الآخرون من ثمارها!

۳) لمّا يُشاهد الوالدان نشاط أولادهما عند اللّعب يصيرانِ فرحين!

۴) ينام هذا السّمك تحت الطّين أكثر من سنة و هو لايحتاج إلى الطّعام!

مشاوره وقتی در سؤالی از ما نقش حال را می‌خواهد حتماً باید حواسمان باشد که هم حال از نوع اسم را در نظر بگیریم و هم حال از نوع جمله.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۲

Hint حواست به خبر افعال ناقصه باشه.

درس Box

انواع حال:

حال از نوع اسم: اسم نکره و منصوبی است که غالباً حالت یک اسم معرفه را بیان می‌کند و در ترجمه، جوابِ سؤالِ «چگونه» از فعل جمله است.

مثال يلعب الطفل فَرِحاً. (کودک، با خوشحالی بازی می‌کند.)

حال از نوع جمله: حالی است که یک جمله باشد و در واقع فقط یک اسم نیست و از یک «مبتدا + خبر» تشکیل می‌شود.

مثال يلعب الطفل و هو فرحٌ. (کودک، در حالی که خوشحال است، بازی می‌کند.)

نکته مهم‌ترین نقشی که نباید آن را با حال اشتباه بگیریم خبر افعال ناقصه *(یادتونه دیگه به «کان، صار، لیس و أصبح» افعال ناقصه می‌گفتیم و اسم مرفوع و خبر منصوب داشتن)* است.

مثال كان الطفل فرحاً. (کودک، خوشحال بود.)

در این مثال، «فرحاً» خبر «کان» هست.

روش تشخیص: تا زمانی که بعد از افعال ناقصه فعل دیگری نداشته باشیم حتماً حال نخواهیم داشت و اگر بعدشان فعل دیگری داشته باشیم باید بررسی کنیم، شاید حال داشته باشیم شاید نداشته باشیم.

مثال كان الطفل يَلعَبُ فرحاً. (کودک با خوشحالی بازی می‌کرد.)

در این جمله، «فرحاً» حال و «الطفل» مرجع آن است.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

ترجمه و بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): ای کاش انسان جهان بزرگ‌تر از این جهان را در حالی که در وجودش نهفته است، بشناسد! ← «مُنطوياً» اسم نکره و منصوبی است که حالت اسم معرفهٔ «العالم الأكبر» را بیان می‌کند، در نتیجه حال است.

گزینهٔ (۲): این پیرمرد کشاورز به کاشتن درختان مشغول است، در حالی که امیدوار است دیگران از میوه‌هایشان بخورند! ← «راجياً» اسم نکره و منصوبی است که حالت اسم معرفهٔ «الشّيخ» را بیان می‌کند، در نتیجه حال است.

گزینهٔ (۳): هنگامی که پدر و مادر فعالیت فرزندانشان را هنگام بازی می‌بینند، شاد می‌شوند! ← در این گزینه «فرحين» خبر فعل ناقص «يصيرانِ» است و حال در این عبارت نداریم.

گزینهٔ (۴): این ماهی بیش از یک سال زیر گل و لای می‌خوابد در حالی که نیازی به غذا ندارد! ← «هو لايحتاج» جملهٔ حالیه است و حالت «السمك» را بیان می‌کند.

کنکور عيّن ما ليس فيه الحال: *(سؤال ۹۹ کنکور انسانی ۱۴۰۴ ـ نوبت دوم)*

۱) كم نُمرِّرُ عيشنا في هذه الحياة القصيرة و هي مملوءة باللذائذ!

۲) ما أحسنَ الشخصَ الّذي يأتيه الفقيرُ محتاجًا لكنّه لايردّه خائبًا!

۳) قرّرتُ مع نفسي أن أمشي كلّ يوم في الحديقة العامّة مستمعًا إلى الكتب الصوتية!

۴) كان أحدُ مُخترعي البلَد قد بنى مُختبرًا صغيرًا فيه أدواتٌ قليلةٌ مع أنّه قد قدر أن يعمل كشفًا كبيرًا!

WWW.ArefOnline.ir

۱۰۱ **کدام مورد دربارهٔ امتیازات و قراردادهای عهد قاجار درست است؟**

۱) گلداسمیت: جداسازی مناطقی از سیستان و بلوچستان و الحاق آن به خاک انگلستان

۲) شیلات شمال، تأسیس نیروی قزاق و بانک شاهنشاهی: امتیازات اقتصادی و سیاسی روسیه

۳) عهدنامهٔ فین‌کنشتاین: ارسال هیئت‌های نظامی از فرانسه برای تعلیم و تجهیز سپاه در عهد ناصرالدین‌شاه

۴) آخال: الحاق سرزمین‌های شرق دریای کاسپی (قزاقستان، تاجیکستان و ...) به روسیه

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس ۳

درس Box

نام کشور طرف معاهده	نام معاهده	توضیحات	
روسیه	گلستان	پس از شکست ایران در دور اول جنگ با روسیه	جداسازی مناطقی در غرب دریای کاسپی؛ (ولایات گرجستان، داغستان، نخجوان و ارّان)
	ترکمانچای	پس از شکست ایران در دور دوم جنگ با روسیه	
	آخال	در ۱۲۹۹ ق / ۱۸۸۱ م و برای جداسازی مناطقی در شرق دریای کاسپی (کشورهای کنونی ترکمنستان، ازبکستان، تاجیکستان و قزاقستان)	
	تأسیس بانک استقراضی، شیلات شمال، تأسیس نیروی قزاق	امتیازات اقتصادی و سیاسی که در رقابت با انگلستان از حکومت قاجار اخذ شد.	
انگلستان	مجمل و مفصل	افزایش نفوذ سیاسی و اقتصادی انگلستان و مانعی برای ورود رقبای انگلستان به هندوستان از طریق ایران	
	پاریس	جداشدن هرات و افغانستان از ایران (۱۲۷۳ ق)	
	گلداسمیت	جداشدن مناطقی از سیستان و بلوچستان از ایران و اضافه‌شدن آن‌ها به خاک هندوستان	
	امتیاز رویتر	بین حکومت قاجار و یک یهودی در زمان ناصرالدین‌شاه واگذاری حق احداث راه‌آهن و تراموا و بهره‌برداری از بیشتر معادن و بهره‌برداری از برخی منابع طبیعی و ادارهٔ گمرک	
	امتیاز توتون و تنباکو (رژی یا تالبوت)	واگذاری انحصاری خرید و فروش توتون و تنباکو به یک انگلیسی به نام تالبوت به مدت ۵۰ سال در زمان ناصرالدین‌شاه	
	امتیاز بانک شاهنشاهی	به مدت شصت سال	
فرانسه	فین‌کنشتاین	در سال ۱۲۲۲ ق / ۱۸۰۷ م در زمان فتحعلی‌شاه و ناپلئون بناپارت تعلیم و تجهیز سپاه ایران به واسطهٔ این قرارداد عمر کوتاهی داشت.	
عثمانی	ارزنةالروم اول و دوم	قرارداد صلح با وساطت انگلستان و روسیه	

پاسخ خیلی تشریحی

پس از عهدنامهٔ ترکمانچای، روس‌ها مناطق وسیعی از سرزمین‌های ایرانی در شرق دریای کاسپی (شامل کشورهای کنونی ترکمنستان، ازبکستان، تاجیکستان و قزاقستان) را تسخیر و عهدنامهٔ آخال (۱۲۹۹ ق / ۱۸۸۱ م) را بر حکومت قاجار تحمیل کردند.

بررسی گزینه‌های نادرست:

گزینهٔ (۱): انگلیسی‌ها با قرارداد گلداسمیت، مناطقی از سیستان و بلوچستان را از ایران جدا و **ضمیمهٔ خاک هندوستان** کردند که خود بر آن فرمان می‌راندند.

WWW.ArefOnline.ir

نکته از اواخر عهد فتحعلی‌شاه، دولت انگلیس درصدد برآمد که با جداکردن سرزمین‌های شرقی ایران، منطقه‌ای حائل و تحت نفوذ خود در مرزهای هندوستان به وجود آورد.

گزینهٔ (۲): روسیه در رقابت با انگلستان امتیازات اقتصادی و سیاسی متعددی مانند تأسیس **بانک استقراضی**، شیلات شمال و تأسیس نیروی قزاق را گرفت.

نکته امتیاز تأسیس بانک شاهنشاهی از امتیازات اقتصادی منعقدشده بین ایران و انگلیس است.

گزینهٔ (۳): این عهدنامه در عهد **فتحعلی‌شاه قاجار** منعقد شده است.

WWW.ArefOnline.ir

۱۰۲ در کدام مورد، تقدم و تأخر زمانی رویدادهای روی نمودار زمان، به درستی ترسیم شده است؟

الف) اعطای لقب امپراتریس هند و بریتانیا به ملکهٔ انگلستان

ب) شروع جنبش استقلال‌طلبی آمریکا

ج) کودتای ناپلئون بناپارت

د) انقراض سلسلهٔ زندیه

۱) جدیدتر ← ج، الف، ب، د ← قدیم‌تر

۲) جدیدتر ← الف، د، ج، ب ← قدیم‌تر

۳) جدیدتر ← ج، ب، الف، د ← قدیم‌تر

۴) جدیدتر ← الف، ج، د، ب ← قدیم‌تر

مشاوره مثل آزمون‌های قبل باید بگم که نمی‌تونیم از کنار تاریخ‌های ذکرشده در کتاب درسی بی‌تفاوت رد شیم، چون یه پای ثابت کنکور همین سؤالات هستن. پس سعی کنین با مرور زیاد، برای این نوع از سؤالات آماده باشین.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی عبارت‌ها:

الف) در سال ۱۸۵۷ م (۱۲۳۶ ش)، پس از سرکوب شورش سربازان هندی، دولت انگلستان رسماً هند را جزئی از قلمرو خویش اعلام کرد و ملکهٔ انگلستان به امپراتریس هند و بریتانیا ملقب شد.

نکته *به فرایند دقت کنین:* سرکوب شورش سربازان هندی توسط انگلستان ← الحاق رسمی هند به قلمرو بریتانیا ← اعطای لقب امپراتریس هند و بریتانیا به ملکهٔ انگلستان

ب) در نتیجهٔ وضع قوانین سخت توسط دولت انگلیس و تمایل اشراف آمریکایی به بیرون‌راندن رقیب و تحریکات فرانسویان، مردم این سرزمین برای رسیدن به استقلال وارد جنگ طولانی با انگلستان شدند (۱۷۷۵ م) که در نهایت با پیروزی مستعمره‌نشینان و استقلال آمریکا به پایان رسید (۱۱۶۲ ش / ۱۷۸۳ م).

ج) طی جنگ‌های آزادی‌خواهانهٔ انقلابیون فرانسه، یکی از فرماندهان ارتش فرانسه به نام ناپلئون بناپارت با پیروزی‌های درخشانی که به دست آورد به شهرت رسید. او با اجرای یک کودتا به قدرت دست یافت (۱۷۹۹ م) و سپس به عنوان امپراتور فرانسه انتخاب شد.

نکته تقریباً ده سال بعد از پیروزی انقلاب فرانسه (۱۷۸۹ م) ناپلئون بناپارت به حکومت رسید.

د) لطفعلی‌خان (آخرین فرمانروای زند) نتوانست سلسلهٔ زندیه را حفظ کند و به دلیل اشتباهات نظامی و روی‌گردانی عده‌ای از درباریانش، از آقا محمدخان قاجار شکست خورد و پس از دستگیری کشته شد و بدین ترتیب سلسلهٔ زندیه منقرض شد (۱۷۹۴ م).

با توجه به مطالب بیان‌شده، خط زمانی اتفاقات ذکرشده را می‌توان بدین شکل مرتب کرد:

شروع جنبش استقلال‌طلبی آمریکا (ب) ← انقراض سلسلهٔ زندیه (د) ← کودتای ناپلئون بناپارت (ج) ← اعطای لقب امپراتریس هند و بریتانیا به ملکهٔ انگلستان (الف)

WWW.ArefOnline.ir

۱۰۳ کدام موارد دربارهٔ تحولات جهان غرب در سده‌های هفدهم تا نوزدهم میلادی درست است؟

الف) پتر کبیر علی‌رغم موفقیت‌های استعماری خود، در رؤیای دستیابی روسیه به دریاهای آزاد ناکام ماند.

ب) در سال ۱۷۸۹ م، انقلابی برای آزادی و برابری در فرانسه با حملهٔ طبقات مختلف اجتماعی به زندان باستیل آغاز شد.

ج) رقابت بین دولت‌های اروپایی مانع از به سلطه درآمدن امپراتوری عثمانی توسط یکی از آن‌ها تا پایان جنگ جهانی اول شد.

د) اگرچه پادشاه جدید انگلستان در برخورد با مجلس رویکردی مشابه کرامول در زمان ریاست‌جمهوری اتخاذ کرد، اما با نتایج متفاوتی روبه‌رو شد.

۱) «الف» ـ «ج»
۲) «ب» ـ «د»
۳) «الف» ـ «د»
۴) «ب» ـ «ج»

مشاوره از محتوای این قسمت و مخصوصاً انقلاب باشکوه، بارها در امتحان نهایی سؤال طرح شده؛ پس حتماً به تعریف و زمینه‌های اون مسلط باشین.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس ۲

Hint انقلاب فرانسه انقلاب کدوم طبقه علیه پادشاهی بود؟

درس Box جامعهٔ فرانسه در قرن ۱۸ م دارای سه طبقهٔ اجتماعی مشخص بود:

نوع طبقه	اعضای طبقه	ویژگی‌ها
ممتاز	اشراف و زمین‌داران بزرگ	برخورداری از امتیازات ویژه ـ معاف از پرداخت مالیات
متوسط	قشر تحصیل‌کرده و شاغل	نارضایتی از نداشتن امتیازات ویژه
فقیر	بسیاری از مردم فقیر	موظف به پرداخت مالیات و ارائهٔ خدمات نظامی ـ طبقهٔ ممتاز را عامل سیه‌روزی خود دانستن

پاسخ خیلی تشریحی الف) درست: یکی از برنامه‌های پتر کبیر برای قدرتمندشدن روسیه، گسترش سرزمین روسیه و دستیابی به دریاهای آزاد برای کسب منافع تجاری و سیاسی بود، اما موفق به تحقق این رویا نشد و این وظیفه به جانشینان او واگذار شد. به همین سبب، اقدامات نظامی وسیعی در نواحی شرقی اروپا و حوزهٔ دریاهای بالتیک، سیاه و کاسپی صورت گرفت و جنگ‌های متعدد با ایران، عثمانی و برخی کشورهای اروپایی را در پی داشت.

نکته روسیه تا پیش از به قدرت رسیدن پتر کبیر، در رقابت استعماری اروپاییان جایگاهی نداشت و در نهایت با سیاست‌ها و اقدام‌های او وارد مسابقهٔ استعمار شد.

ب) نادرست: در ۱۴ ژوئیهٔ ۱۷۸۹ م (۱۱۶۸ ش) مردم **اغلب** بینوا و خشمگین پاریس با حمله به زندان باستیل، انقلاب خود را آغاز کردند. با توجه به طبقات اجتماعی جامعهٔ فرانسه می‌توان گفت که انقلاب قرن هجدهم توسط مردم طبقهٔ متوسط و فقیر جامعه صورت گرفت، چراکه طبقهٔ فقیر از فشارهای مالیات و خدمات نظامی به تنگ آمده بود و طبقهٔ ممتاز را عامل سیه‌روزی خود می‌دانست و طبقهٔ متوسط نیز به علت نداشتن امتیازات ویژه، دل خوشی از طبقهٔ ممتاز نداشت.

ج) نادرست: این عبارت از نظر محتوایی کاملاً درست است، اما شرط ذکرشده در صورت سؤال را رعایت نمی‌کند؛ امپراتوری عثمانی ازجمله امپراتوری‌های مسلمان در شرق (نه غرب) جهان معاصر بود.

د) درست: الیور کرامول که خود زمانی رهبر مجلس بود، بعد از برانداختن نظام پادشاهی و کسب مقام ریاست‌جمهوری، به دلایل مذهبی با مجلس درگیر شد و در نهایت آن را منحل کرد. پس از مرگ کرامول، مجلس و نظام سلطنت دوباره احیا شدند، اما پادشاه انگلستان همچون کرامول، ارتباط خوبی با مجلس نداشت. ازاین‌رو با یکدیگر ستیز کردند و این بار مجلس به پیروزی دست یافت (۱۶۸۸ م).

نکته دومین پیروزی مجلس بر نظام سلطنت در تاریخ انگلستان به **انقلاب باشکوه** شهرت دارد.

گول نخوری امیدوارم گول ظاهر درست عبارت «ج» رو نخورده باشین و حواستون باشه که سؤال دقیقاً چی می‌خواد و چه شرطی رو ذکر کرده.

WWW.ArefOnline.ir

۱۰۴ کدام مورد دربارهٔ ساختار جامعهٔ ایران در دورهٔ افشاریه (۱)، زندیه (۲) و قاجاریه (۳) درست است؟

الف) اصلاحات و تحولات مثبت در کشاورزی

ب) ساخت مدارس جدید

ج) تقلید از بناهای اروپایی

د) تأثیر مستقیم جنگ بر وضعیت اقتصادی

۱) «الف» از اشتراکات (۱) و (۳) و «د» از نقاط مشترک (۲) و (۳) است.

۲) «ب» و «د» از وجوه مشترک (۲) و (۳) است و «الف» از وجوه اختلاف (۲) و (۳) است.

۳) «د» از وجوه مشترک (۲) و (۳) و «ج» از ویژگی‌های (۳) است.

۴) «ب» از وجوه اختلاف (۱) و (۲) و «د» از وجوه مشترک (۱) و (۳) است.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس‌های ۲ و ۴

درس Box

مروری بر ابعاد مختلف جامعه در دوران افشاریه، زندیه و قاجاریه:

وضعیت کشاورزی
- **دورهٔ افشاریه:** ضعف و رکود شدید در بخش کشاورزی در نتیجهٔ تداوم جنگ‌های داخلی و خارجی در زمان نادرشاه
- **دورهٔ زندیه:** انجام اقداماتی برای بهبود وضع کشاورزی و بازرگانی در دورهٔ کریم‌خان زند
- **دورهٔ قاجاریه:** معیشتی‌نبودن کشاورزی مانند گذشته در نتیجهٔ مناسبات حاکم بر بخش کشاورزی

وضعیت نظام آموزشی
- **دورهٔ افشاریه:** نداشتن رونق دوران صفویه
- **دورهٔ زندیه:** رونق نسبی در زمان کریم‌خان زند و ساخت مدرسه‌های جدید
- **دورهٔ قاجاریه:** تأسیس مدارس جدید براساس روش‌های جدید تعلیم و تربیت عمومی

وضعیت معماری
- **دورهٔ افشاریه:** بازسازی شهر اصفهان ـ ساخت بناهای باشکوه مانند کاخ خورشید
- **دورهٔ زندیه:** رونق هنر و معماری در دورهٔ کریم‌خان زند ـ ساخت بناهای کلاه‌فرنگی با کاربرد تفریحی
- **دورهٔ قاجاریه:** تداوم سنت معماری ایرانی ـ اسلامی ـ تلفیق معماری فرنگی با معماری ایرانی در بناهای کارت‌پستالی ـ ساخت بناهای جدید تحت تأثیر معماری اروپایی مانند کاخ شمس‌العماره

وضعیت اقتصادی
- **دورهٔ افشاریه:** تأثیر تداوم جنگ‌های داخلی و خارجی در زمان نادرشاه بر وضعیت اقتصادی و تجاری
- **دورهٔ زندیه:** رونق اقتصادی در نتیجهٔ اقدامات کریم‌خان زند
- **دورهٔ قاجاریه:** رشد و رونق صنایع دستی در نتیجهٔ به قدرت رسیدن قاجاریه و فروکش‌کردن جنگ‌های داخلی ـ عدم ورود کالاهای صنعتی اروپایی به علت جنگ‌های ناپلئون ـ انحطاط صنایع دستی با پایان جنگ‌های اروپایی

پاسخ خیلی تشریحی

ابتدا به بررسی مصادیق هر عبارت می‌پردازیم.

الف) از ویژگی‌های مشترک دورهٔ زندیه و قاجاریه: (۲) و (۳)

در دورهٔ کریم‌خان زند، اقداماتی برای بهبود وضع کشاورزی (و بازرگانی) صورت گرفت.

می‌توان مواردی همچون تغییر شیوهٔ تولید و کشاورزی، چند برابر شدن تولید برخی از اقلام کشاورزی، افزایش تولید و صادرات پنبه از ایران و ورود محصولات جدید کشاورزی به ایران در عهد قاجار را به عنوان مصادیقی از تحولات و اصلاحات مثبت کشاورزی در این دوران به حساب آورد.

ب) از ویژگی‌های مشترک دورهٔ زندیه و قاجاریه: (۲) و (۳)

در نتیجهٔ آرامش نسبی که در زمان کریم‌خان زند به وجود آمد، فعالیت‌های علمی و آموزشی کمی رونق گرفت و مدرسه‌های جدیدی ساخته شد.

در عصر قاجار و در نتیجهٔ نگاه برخی حاکمان داخلی و روشنفکران به پیشرفت‌های کشورهای اروپایی و نیز تلاش برخی دولت‌های استعمارگر (در راستای منافع خودشان)، مدارس جدیدی در ایران ساخته شد.

WWW.ArefOnline.ir

ج) از ویژگی‌های مختص دورهٔ قاجاریه: (۳)

در عصر قاجار، بسیاری از معماران به سفارش دربار و ثروتمندان و با استفاده از برخی عناصر معماری فرنگی و تلفیق آن با معماری ایرانی، سبکی از معماری را پدید آوردند که در آن، عناصر معماری ایرانی و اروپایی ترکیب شده بود.

د) از ویژگی‌های مشترک دورهٔ افشاریه و قاجاریه: (۱) و (۳)

تداوم جنگ‌های داخلی و خارجی در زمان نادرشاه به بدترشدن اوضاع اقتصادی عهد افشاریه انجامید.

با به قدرت رسیدن قاجاریه و فروکش‌کردن جنگ‌های داخلی، صنایع دستی (مصداقی از اوضاع اقتصادی) مجدداً در ایران رشد و رونق یافت.

WWW.ArefOnline.ir

۱۰۵ **کدام گزینه می‌تواند احتمال درست‌تری از زندگی فردی باشد که در جامعهٔ عهد قاجار می‌زیسته است؟**

۱) اگر به دلیل تنگ‌دستی نمی‌توانست مالیاتش را پرداخت کند، زیر نظر قاضی در محاکم شرع محاکمه می‌شد.

۲) اگر جزء خاندان‌های زمین‌دار بود، ممکن بود با یکی از شاهان قاجار پیوند ازدواج برقرار کند.

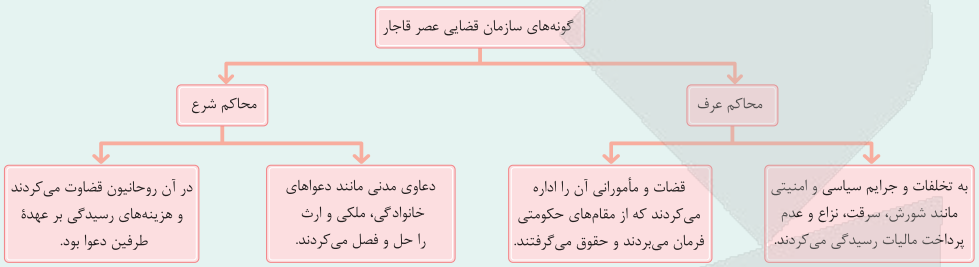
۳) اگر روحانی بود، عمدتاً در شهرها می‌زیست و در دعاوی مدنی ازجمله دعواهای ملکی و سرقت قضاوت می‌کرد.

۴) اگر در آزمون استخدامی اداری شرکت می‌کرد، از شانس بالایی برای کارکردن و ریاست وزارت مالیه برخوردار بود.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس‌های ۳ و ۴

درس Box



پاسخ خیلی تشریحی ✔ شاهان قاجار از طریق برقراری پیوند ازدواج با خاندان‌های زمین‌دار، بزرگان محلی و مقام‌های بلندپایهٔ حکومتی به دنبال گسترش نفوذ و استحکام سلطنت خود بودند.

بررسی گزینه‌های نادرست:

گزینهٔ (۱): رسیدگی به تخلفات و جرایم سیاسی و امنیتی همچون شورش، سرقت، نزاع و عدم پرداخت مالیات در **محاکم عرف** و زیر نظر قضات و مأموران حکومت انجام می‌شد.

گزینهٔ (۳): روحانیان یکی از گروه‌های اجتماعی عصر قاجار بودند که در شهرها و روستاها زندگی می‌کردند. در محاکم شرع، دعاوی مدنی مانند **دعواهای خانوادگی، ملکی و ارث** با قضاوت روحانیان حل و فصل می‌شد.

نکته تخلفات امنیتی مانند سرقت در محاکم عرف بررسی می‌شد.

گزینهٔ (۴): ادارهٔ وزارتخانه‌های عصر قاجار اغلب به شکل **موروثی** در اختیار **خانواده‌های سرشناس** بود که با یکدیگر رقابت داشتند و گاه سمت‌های اداری را میان خود خرید و فروش می‌کردند. پرسابقه‌ترین و گسترده‌ترین آن‌ها، وزارت مالیه به ریاست مستوفی‌الممالک بود و مستوفیانی که **نسل اندر نسل** به شغل مستوفی‌گری اشتغال داشتند، آن را اداره می‌کردند.

WWW.ArefOnline.ir

۱۰۶ **کدام گزینه دربارهٔ مدارس آموزشی عصر قاجار درست است؟**

۱) مدارس مروی و سپهسالار از جمله مدارس آموزشی با نظام سنتی در پایتخت بودند.

۲) دارالفنون با هدف آموزش علوم مختلف به دانشجویان در حضور امیرکبیر تأسیس شد.

۳) نخستین مراکز آموزشی جدید به دست مسیونرهای آمریکایی و منطبق با فرهنگ ایرانی ساخته شد.

۴) میرزا حسن رشدیه با هدف نظارت بر محتوای تدریس، چندین مدرسه به‌ویژه در دورهٔ تحصیلی ابتدایی بنیان گذاشت.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس ۴

پاسخ خیلی تشریحی ✔

در دورهٔ قاجار نظام تعلیم و تربیت سنتی ایران تداوم و گسترش یافت. در آن زمان، سوادآموزی مقدماتی در مکتب‌خانه‌ها یا از طریق معلمان خصوصی و یا معلمان سرخانه انجام می‌گرفت. دانش‌آموزانی که توانایی مالی و علاقه به ادامهٔ تحصیل داشتند، وارد مدرسه‌های قدیمی و حوزه‌های علمیه می‌شدند. در این مراکز آموزشی، علوم نقلی و عقلی تعلیم داده می‌شد. مدارس مروی و سپهسالار (مدرسهٔ عالی شهید مطهری کنونی) از جمله مراکز آموزشی و علمی مهم و بزرگ این دوره بودند که در پایتخت تأسیس شدند.

بررسی گزینه‌های نادرست:

گزینهٔ (۲): دارالفنون یکی از مدارسی بود که با هدف آموزش علوم مختلف و فنون جدید به دانشجویان ایرانی در داخل کشور و با ایده و پیگیری امیرکبیر تأسیس شد. امیرکبیر **نتوانست تأسیس مدرسهٔ دارالفنون را به چشم خود ببیند** و مدت کوتاهی پس از افتتاح مدرسه، بر اثر توطئه‌چینی‌ها و به دست برخی افراد سودجو به قتل رسید.

گزینهٔ (۳): نخستین مدرسه‌های جدید به دست مسیونرهای اروپایی و آمریکایی تأسیس شدند. **غالب** این مدارس تازه تأسیس‌شده متناسب با فرهنگ اروپاییان ساخته شده بودند و **تفاوت‌های جدی** با سبک و **فرهنگ** تعلیم و تربیت در **ایران** اسلامی داشتند.

گزینهٔ (۴): **امیرکبیر** قصد داشت از طریق مدرسهٔ دارالفنون، آموزش دانشجو در داخل کشور را جایگزین فرستادن آن‌ها به خارج کند و بتواند بر محتوا و اساتید و روش‌های تدریس، نظارت بیشتری داشته باشد.

نکته هدف رشدیه از برپایی مراکز آموزشی جدید، فراهم‌آوردن شرایط برای سوادآموزی به فرزندان تمام قشرهای مختلف جامعه بود.

امتحان نهایی **دو مرکز علمی و آموزشی مهم دورهٔ قاجار را نام ببرید.** *(سؤال ۹ (قسمت ب) ـ امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۴)*

WWW.ArefOnline.ir

تاریخ

۱۰۷ **با توجه به آرای اصحاب دایرةالمعارف، کدام‌یک دربارهٔ دو ویژگی حکومت در ایران انتقاد می‌کردند؟**

الف) برخی گزارش‌ها نشان از آن دارد که در دورهٔ قاجار، روستاییان کم و بیش تحت ستم اربابان و مأموران مالیاتی بوده‌اند.

ب) پس از مرگ کورش، پسرش کمبوجیه بر تخت نشست و وارث حکومت شد.

۱) ولتر در تقابل با «الف» قرار داشت و روسو از «ب» انتقاد می‌کرد.

۲) «الف» مورد انتقاد جدی از سوی مونتسکیو قرار داشت و روسو مخالف سرسخت «ب» بود.

۳) ولتر و روسو هر دو از مخالفان «ب» بودند و مونتسکیو در مقابل «الف» قرار داشت.

۴) مونتسکیو از «ب» انتقاد می‌کرد و «الف» نقطهٔ مقابل هر سه اندیشمند بود.

مشاوره این سوال شبیه‌سازی از سؤال کنکور تیر ۱۴۰۴ خارج از کشوره، وجود این مدل سؤالات نشون می‌ده که طراحان کنکور با دید تطبیقی به کتاب نگاه می‌کنن، پس ما هم باید حواسمون به تک‌تک زوایای کتاب باشه و سعی کنیم احتمال بدیم از هر قسمت ممکنه چه سؤالی بپرسن. خیلی سبزم سعی می‌کنه توی هر آزمون با آوردن این سؤالات بهتون کمک کنه.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس ۲

درس Box

آرای اصحاب دایرةالمعارف
- ولتر از اطاعت انسان از عقل مادی و مبارزه با خرافات سخن می‌گفت.
- مونتسکیو از تفکیک قوای سیاسی و حقوق بشر دفاع می‌کرد.
- روسو بر اهمیت انتخابات تأکید می‌کرد و تشکیل حکومت را حاصل قراردادی اجتماعی می‌دانست.

پاسخ خیلی تشریحی

از موارد مورد تأکید مونتسکیو، حقوق بشر بود که موقعیت «الف» (تحت ظلم بودن مردم عادی) خلاف آن را نشان می‌دهد. بنابراین این اندیشمند نسبت به دو شخص دیگر، بیشتر به این موضوع پرداخته است.

روسو بر اهمیت انتخابات تأکید می‌کرد و تشکیل حکومت را حاصل قراردادی اجتماعی می‌دانست. بنابراین قابل انتظار است که با نظام پادشاهی موروثی مخالفت کند.

کنکور

با توجه به آرای اصحاب دایرةالمعارف، کدام‌یک از آن‌ها دربارهٔ دو ویژگی حکومت در ایران انتقاد می‌کرد؟

(سؤال ۱۱۰ کنکور انسانی ۱۴۰۴ (خارج از کشور))

الف) شاه، هر سه قوهٔ قانون‌گذاری، اجرایی و قضاوت را در اختیار داشت.

ب) پادشاهان ادعا می‌کردند که به خواست اهورامزدا به مقام پادشاهی دست یافته‌اند.

۱) روسو از موقعیت «الف» و مونتسکیو از ادعای «ب»

۲) مونتسکیو از موقعیت «الف» و روسو از ادعای «ب»

۳) مونتسکیو از موقعیت «الف» و ولتر و روسو از ادعای «ب»

۴) ولتر از موقعیت «الف» و روسو و مونتسکیو از ادعای «ب»

WWW.ArefOnline.ir

۱۰۸ **از بین موارد زیر، به‌ترتیب، دومین و چهارمین رویداد اتفاق‌افتاده در سلسلهٔ هخامنشیان کدام است؟**

الف) لشکرکشی به جنوب روسیهٔ کنونی

ب) همسایه‌شدن ایران با دولت ـ شهرهای یونانی

ج) تصرف جزایر دریای اژه

د) اضافه‌شدن مصر به قلمرو هخامنشیان

۱) «الف» ـ «ب»
۲) «ب» ـ «الف»
۳) «د» ـ «ج»
۴) «ج» ـ «د»

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: تاریخ دهم ـ درس ۹

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی عبارت‌ها به ترتیب زمان وقوع:

ب) کورش مدتی پس از به قدرت رسیدن، به آسیای صغیر لشکرکشی کرد و حکومت لیدی و سایر دولت ـ شهرهای آن‌جا را شکست داد و شهر ثروتمند سارد، پایتخت لیدی و تمامی آسیای صغیر را به تصرف خود درآورد. در نتیجهٔ این فتوحات، حکومت هخامنشیان به ثروت هنگفتی دست یافت و با دولت ـ شهرهای یونانی همسایه شد. (اولین رویداد)

د) در زمان پادشاهی کمبوجیه (پسر و جانشین کورش بزرگ)، مصر به تصرف هخامنشیان درآمد. (دومین رویداد)

الف) پس از مرگ مشکوک کمبوجیه، داریوش یکم بر تخت شاهی نشست. او در اوایل حکومتش به منظور دفع حملات قبایل صحراگرد سکایی، به مناطق دوردستی در شمال دریای سیاه و جنوب روسیهٔ کنونی لشکرکشی کرد. (سومین رویداد)

ج) تصرف جزایر دریای اژه به عنوان اقدامی برای مقابله و تنبیه آتنی‌ها در اواخر پادشاهی داریوش بزرگ انجام گرفت. (چهارمین رویداد)

WWW.ArefOnline.ir

۱۰۹ **محققی به پژوهش دربارهٔ سلسلهٔ ماد پرداخته است. کدام گزینه می‌تواند از نتایج تحقیقات او باشد؟**

۱) پس از ورود به ایران در مناطق شمالی و شرقی استقرار یافتند.

۲) نابرابری‌های میان مردم عادی و طبقهٔ حاکم در این دوره افزایش یافت.

۳) برای اولین بار در حدود ۲۹۰۰ سال پیش در سالنامه‌های آشوری به آنان اشاره شده است.

۴) سپاه آنان توسط مؤسس این سلسله به دسته‌های کمان‌داران، نیزه‌داران و سواران تقسیم شد.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: تاریخ دهم ـ درس‌های ۹، ۱۱ و ۱۲

پاسخ خیلی تشریحی ✔ برای اولین بار در قرن ۹ ق. م. در سالنامه‌های شاهان آشوری به مادی‌ها اشاره شده است.

نکته با توجه به این‌که در حال حاضر در سال ۲۰۲۵ میلادی هستیم و سال‌نامه‌های آشوری متعلق به ۹ قرن قبل از میلاد (۹۰۰ سال) هستند، می‌توان گفت این گزینه درست است.

بررسی گزینه‌های نادرست:

گزینهٔ (۱): قبایل گوناگون ماد ازجمله اقوام آریایی بودند که در بخش وسیعی از **مناطق غربی و مرکزی** ایران استقرار یافتند و در کنار بومیان ساکن این مناطق زندگی کردند.

گزینهٔ (۲): تمرکز ثروت و قدرت نزد عده‌ای خاص موجب ایجاد نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی و شکل‌گیری طبقات اجتماعی به معنای واقعی آن شد. دورهٔ کوتاه فرمانروایی مادها را باید **سرآغاز** این تحول دانست.

نکته در زمان هخامنشیان، با افزایش فتوحات و توسعهٔ تشکیلات حکومتی، نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی میان گروه حاکم و مردم عادی افزایش یافت.

گزینهٔ (۴): هووخشتر، **سومین پادشاه ماد**، سپاه خود را به دسته‌های کمان‌داران، نیزه‌داران و سواران تقسیم کرد.

کنکور **محققی به پژوهش دربارهٔ ایران در دورهٔ ساسانیان پرداخته است، کدام مورد از نتایج پژوهش او درست است؟**

(سؤال ۱۰۴ کنکور انسانی ۱۴۰۴ ـ نوبت اول)

۱) زنجیره‌ای از شهرها با کارکرد دفاعی در مرزهای شمال شرقی ساخته شد.

۲) کشاورزی در سیستان و خوزستان توسعه یافت.

۳) نقش دبیران در تشکیلات قضایی افزایش یافت.

۴) سکهٔ طلای ایران از چین تا اروپا رایج بود.

WWW.ArefOnline.ir

۱۱۰ به ترتیب در کدام گزینه، از مصادیق عبارت‌های مطرح‌شده، تحلیل و مقایسهٔ درستی انجام گرفته است؟

- **از نوادگان قباد و پادشاه ساسانی: «الف»**
- **حکومت از ۴۷۸ تا ۵۳۱ م: «ب»**
- **مشارکت در قتل پدر: «ج»**
- **افزوده‌شدن قدرت و نجبای درجه‌دوم در دوران وی: «د»**

۱) «الف» مانند «ب» شوریدن دربار علیه خود را تجربه کرده است، اما برخلاف «ب» به قتل نرسید.

۲) «ب» برخلاف «د» که قربانی اختلافات دربار شد، با قتل پدرش به قدرت رسید.

۳) «ج» مانند پدرش و برخلاف بهرام چوبین، با هم‌دستی متحدان، افراد مدعی قدرت را کنار زد.

۴) «ج» برخلاف «د» که برای اصلاح و تثبیت امور می‌کوشید، با کشتن وارثان تاج‌وتخت بر آشوب دربار ساسانی افزود.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: تاریخ دهم ـ درس ۱۰ و ۱۲

پاسخ خیلی تشریحی

ابتدا مصداق هر عبارت را مشخص می‌کنیم:

«الف»: هرمز چهارم

«ب»: قباد یکم

«ج»: شیرویه

«د»: خسرو انوشیروان

حالا به بررسی گزینه‌ها می‌پردازیم.

خسرو انوشیروان برای برقراری آرامش و اصلاح امور اجتماعی و اقتصادی بسیار کوشید.

سرانجام بزرگان بر خسروپرویز شوریدند و به دستیاری پسرش شیرویه او را از بین بردند. پس از قتل خسروپرویز، رقابت و کشمکش در درون دربار ساسانی با شدت بیشتری ادامه یافت.

بررسی گزینه‌های نادرست:

گزینهٔ (۱): بزرگان به دلیل طرفداری قباد از مزدک بر او شوریدند و وی را زندانی کردند، اما پس از مدتی به قدرت بازگشت.

هرمز چهارم با هم‌دستی بهرام چوبین و بزرگان ساسانی که برعلیه او بودند، **به قتل رسید.**

گزینهٔ (۲): خسرو انوشیروان سعی در کم‌کردن اختلافات داشت؛ بنابراین او قربانی اختلافات دربار نبوده، بلکه پدرش، قباد، از سمت اشراف و نجبا از قدرت برکنار و زندانی شد.

نکته شیرویه، پسر خسروپرویز، در قتل پدرش مشارکت داشت.

گزینهٔ (۳): بهرام چوبین با هم‌دستی در قتل هرمز چهارم، به قدرت رسید.

WWW.ArefOnline.ir

۱۱۱ درستی یا نادرستی هر یک از موارد «الف» تا «د» در جدول زیر در کدام گزینه آمده است؟

عرصه‌های مختلف	موقعیت زنان	خانواده	طبقات اجتماعی	قضاوت
دوران ایران باستان	«الف»: در امور اجتماعی و اقتصادی حضور داشتند، اما نمی‌توانستند عهده‌دار مقام سیاسی شوند.	«ب»: خانوادهٔ گسترده در کل این دوران تداوم داشت.	«ج»: طبقات اجتماعی به معنای واقعی در زمان مادها شکل گرفت.	«د»: شاه قاضی‌القضات بود و قدرت و اختیارات نامحدود داشت.

۱) «الف» درست است، زیرا هرچند در دورهٔ هخامنشیان زن و مرد در کنار هم و با حقوقی برابر کار می‌کردند، اما در زمان ساسانیان موقعیت اجتماعی زنان پایین‌تر از مردان بود. / «ج» نادرست است، زیرا افزایش فتوحات و توسعهٔ تشکیلات حکومتی در دورهٔ هخامنشیان موجب شکل‌گیری طبقات اجتماعی شد.

۲) «ب» نادرست است، زیرا تحت تأثیر عوامل اقتصادی و اجتماعی و گسترش شهرها و مهاجرت خانواده‌های روستایی به شهرها، خانواده‌ها کوچک و کوچک‌تر شد. / «د» نادرست است، زیرا با این‌که شاه معمولاً بالاترین مرجع قضایی و قاضی‌القضات به شمار می‌رفت، در دوران هخامنشی قوانینی وجود داشته که قدرت و اختیارات پادشاه را محدود می‌کرده است.

۳) «ب» درست است، زیرا در خانوادهٔ کهن ایرانی ازدواج درون‌گروهی بود و سلطهٔ پدر بر اعضای خانواده نامحدود بود. / «ج» درست است، زیرا زمانی که اقوام آریایی حکومت تشکیل دادند، خاندان‌های حاکم به ثروت و قدرت بیشتری دست یافتند و این تمرکز ثروت و قدرت موجب ایجاد نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی شد.

۴) «الف» نادرست است، زیرا چند نفر از زنان خاندان شاهی در دورهٔ ساسانیان به پادشاهی رسیدند و جزء نخستین شاهان زن حکومت‌های جهان باستان بودند. / «د» درست است، زیرا شاه در رأس هرم قدرت قرار داشت و شیوه‌های دادرسی و قضاوت برای پادشاه در نظر گرفته نمی‌شد.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: تاریخ دهم ـ درس‌های ۱۱ و ۱۲

پاسخ خیلی تشریحی

ابتدا درستی یا نادرستی عبارت‌ها را مشخص می‌کنیم:

الف) نادرست، ب) نادرست، ج) درست و د) نادرست

اکنون به بررسی گزینه‌ها می‌پردازیم.

گزینهٔ (۱): نادرست؛ در دورهٔ ساسانیان، زنان عهده‌دار مقام پادشاهی بودند که بالاترین منصب سیاسی بود. هم‌چنین زنان در زمان هخامنشیان در کنار مردان و با حقوقی برابر کار می‌کردند و در اوستا نیز تفاوت چندانی میان زن و مرد وجود ندارد، فقط در قسمت‌هایی از اوستا که احتمالاً در زمان ساسانیان و توسط موبدان تدوین شده، موقعیت اجتماعی زن پایین‌تر از مرد قرار می‌گیرد. ـ نادرست؛ شکل‌گیری طبقات اجتماعی پس از تشکیل حکومت توسط آریایی‌ها (مادها اولین حکومت آریایی) به معنای واقعی اتفاق افتاد و دورهٔ فرمانروایی مادها سرآغاز این تحول است.

نکته نابرابری‌ها در طبقات اجتماعی در عصر هخامنشیان افزایش یافت.

گزینهٔ (۲): درست؛ خانوادهٔ گسترده تا عهد هخامنشی تداوم داشت، اما پس از آن تحت تأثیر عوامل اقتصادی و اجتماعی به تدریج کوچک‌تر و محدودتر شد. هم‌چنین با گسترش شهرها به‌ویژه در دورهٔ ساسانی، بخشی از خانواده‌های روستایی به شهرها مهاجرت کردند و در پیشه‌های گوناگونی اشتغال یافتند و بدین نحو، املاک و دارایی‌های مشترک تجزیه شد. ـ درست؛ شاه معمولاً بالاترین مرجع قضایی و قاضی‌القضات به شمار می‌رفت، اما در نوشته‌های مورخان یونانی آمده است که در دوران هخامنشی قوانینی وجود داشته که قدرت و اختیارات پادشاه را محدود می‌کرده است.

گزینهٔ (۳): نادرست؛ عبارت ذکرشده درست است، اما این شرایط تا دورهٔ هخامنشیان دوام داشت و پس از آن دامنهٔ اختیارات و قدرت پدر در خانواده کاهش یافت. مثلاً قضاوت برعهدهٔ پدر خانواده بود که بعدها برعهدهٔ روحانیون و تشکیلات قضایی قرار گرفت. ـ درست

گزینهٔ (۴): درست ـ نادرست (به دلیل توضیح گزینهٔ (۲))

WWW.ArefOnline.ir

۱۱۲ کدام موارد دربارهٔ سپاه و جنگ‌افزار سلسله‌های ایران عصر باستان درست است؟

الف) هر یک از اقوام تشکیل‌دهندهٔ سپاه هخامنشی، لباس جنگی مخصوص خود را داشتند؛ بنابراین می‌توان گفت برخی از اعضای سپاه جاویدان لباس مادی‌ها را به تن داشتند.

ب) اشکانی‌ها در ابتدا سواره‌نظام سنگین اسلحه نداشتند و به تدریج سواره‌نظامی تشکیل دادند که مجهز به زره و کلاه‌خود بود و در آغاز حملات از صدای طبل استفاده می‌کرد.

ج) اصلی‌ترین بخش سپاه ساسانی را سواره‌نظام تشکیل می‌داد که به دو بخش سنگین اسلحه و سبک اسلحه تقسیم می‌شد و اعضای آن از جوانان طبقهٔ اشراف و نجبا انتخاب می‌شد.

د) سپاه مادها که براساس نوع اسلحه هم دسته‌بندی می‌شد؛ مجهز به سلاح‌هایی شامل خنجر، سرنیزه، سپر، شمشیر، تیر و کمان و زوبین بوده است.

۱) «الف» ـ «ب»
۲) «الف» ـ «ج»
۳) «ب» ـ «ج»
۴) «ب» ـ «د»

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: تاریخ دهم ـ درس ۱۱

درس Box

تشکیل سپاه و ویژگی‌های آن در حکومت‌های ایران باستان

حکومت / ویژگی‌ها	مادها	هخامنشیان	اشکانیان	ساسانیان
	دهیوک: • تشکیل سپاه با گردآوری جنگاوران قبایل متحد • بنای هگمتانه به صورت دژی نظامی • بناکردن استحکامات و قلعه‌های زیاد هووخشتر: • تقسیم سپاه به دسته‌های نیزه‌داران، کمان‌داران و سواران • قراردادن دسته‌های پشتیبانی، تدارکات و یگان‌های بارکش • سلاح‌های سپاه ماد: خنجر، سرنیزه، سپر، شمشیر، تیر و کمان، زوبین	تا قبل از داریوش: متکی بر واحدهای مختلف پیاده‌نظام متشکل از قبایل و اقوام و ملل تابعه داریوش: • انجام اقداماتی در زمینهٔ نوسازی سپاه • ایجاد سپاه جاویدان از میان جوانان پارسی • دسته‌بندی سپاه هخامنشی: سواره‌نظام با سلاح نیزه، پیاده‌نظام • تأسیس نیروی دریایی • ایجاد چند پایگاه دریایی در دریای سرخ، دریای مدیترانه و خلیج فارس • به کار گرفتن دریانوردان ملل تابعه از جمله فینیقی‌ها، سوری‌ها، مصری‌ها و قبرسی‌ها و مردم آسیای صغیر **نکته:** فرماندهی ناوهای جنگی برعهدهٔ پارسی‌ها و مادی‌ها بود.	• اهمیت‌داشتن سواره‌نظام و بی‌اهمیتی پیاده‌نظام • اساس تشکیلات نظامی: سواره‌نظام چابک با سلاح کمان • تشکیل سواره‌نظام سنگین اسلحه مجهز به زره و کلاه‌خود • استفاده از صدای طبل برای وحشت دشمن	• ایجاد سپاه دائمی • اصلی‌ترین بخش سپاه: سواره‌نظام سنگین اسلحه به نام اسواران • سواره‌نظام سبک اسلحه با سلاح کمان • انتخاب اعضای سواره‌نظام از بین اشراف و نجبا • پیاده‌نظام متشکل از روستاییان بدون اسلحه و تجهیزات • ابتکار نظامی ساسانی‌ها: استفاده از فیل در جنگ‌ها تأسیس نیروی دریایی از ابتدای تأسیس سلسله

WWW.ArefOnline.ir

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی عبارت‌ها:

الف) نادرست: در ارتش هخامنشی به‌جز پارسی‌ها، دیگر اقوام ایرانی و غیرایرانی نیز حضور داشتند و هر یک از این اقوام لباس جنگی و جنگ‌افزاری مخصوص به خود را داشتند، اما اعضای سپاه جاویدان تنها از میان **جوانان پارسی** انتخاب می‌شدند (نه دیگر اقوام ارتش هخامنشی).

نکته سپاه جاویدان نیروی ویژهٔ ده‌هزارنفری بود که داریوش تشکیل داد و از آن‌جا که هیچ‌گاه از شمار آن‌ها کم نمی‌شد، سپاه جاویدان نام گرفت، به این صورت که هرگاه سرباز یا فرماندهی کشته یا بازنشسته می‌شد، به سرعت فرد دیگری جایگزین او می‌شد.

ب) درست: اساس تشکیلات نظامی اشکانیان سواره‌نظام چابکی بود که در هنگام سواری تیراندازی می‌کردند. آن‌ها به تدریج سواره‌نظام دارای سلاح سنگین نیز تشکیل دادند که مجهز به زره و کلاه‌خود بود. استفاده از صدای طبل نیز در آغاز حملات سپاه اشکانی معمولاً وحشت بسیاری در لشکر دشمن ایجاد می‌کرد.

ج) نادرست: اصلی‌ترین بخش سپاه ساسانی را **سواره‌نظام سنگین اسلحهٔ زره‌پوش** تشکیل می‌داد که اَسواران نام داشتند. بخش دیگری از سپاه ساسانی را سواره‌نظام سبک اسلحه که افراد آن مجهز به کمان بودند، تشکیل می‌داد.

نکته اعضای سواره‌نظام ساسانی از میان جوانان طبقهٔ اشراف و نجبا برگزیده می‌شد.

د) درست: هووخشتر سومین پادشاه ماد، سپاه خود را به دسته‌های کمان‌داران، نیزه‌داران و سواران تقسیم کرد (پس دسته‌های نیزه‌داران و کمان‌داران براساس نوع اسلحه تقسیم‌بندی شده بودند).

WWW.ArefOnline.ir

۱۱۳ با توجه به موارد زیر، کدام گزینه اطلاعات درستی ارائه داده است؟

الف) دیوان شاهی **ب) بزرگ فرمادار**

ج) گاهنبارها **د) جنگجویان**

۱) «الف» از اجزای اصلی تشکیلات اداری مرکزی دربار هخامنشی است که کارکنان آن‌ها گروهی بودند که در عصر ساسانی به طبقهٔ حاکم افزوده شدند و «ب» مجری فرامین پادشاه ساسانی بود که در غیاب شاه می‌توانست کشور را اداره کند و برخی اوقات فرماندهی سپاه را برعهده بگیرد.

۲) «ج» از جشن‌های کهن باستانی است که به شکرانهٔ آفریده‌شدن عناصر اصلی خلقت برگزار می‌شد و منسوب به نخستین پادشاه افسانه‌ای ایران است و «د» یکی از چهار دسته‌بندی جامعه در اقوام آریایی است که معرف نوعی تقسیم کار و دسته‌بندی حرفه‌ای بوده است.

۳) «ب» در رأس تشکیلات اداری هخامنشیان که متشکل از دیوان‌های گوناگونی بود، قرار داشت و تحت نظارت مستقیم پادشاه کار می‌کرد و «ج» از مشهورترین جشن‌های ایران باستان است که عبادت و شکرگزاری خدا ویژگی برجستهٔ آن بود و در شش وقت معین از سال برگزار می‌شد.

۴) ادارهٔ «الف» همانند فرماندهی ناوهای جنگی هخامنشیان برعهدهٔ پارسی‌ها و مادی‌ها بود و وظیفهٔ آن بازرسی و نظارت کامل و دقیق بر عملکرد مأموران دولتی بود و جایگاه «د» در دورهٔ هخامنشیان به دلیل اهمیت فتوحات نظامی ارتقا یافت و هم‌رتبه با گروه روحانیان شد.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: تاریخ دهم ـ ترکیبی درس‌های ۱۱ و ۱۲

درس Box

- **نظام سیاسی ـ اداری داریوش**
  - تشکیلات اداری مرکزی
    - خزانهٔ شاهی
    - انبار شاهی
    - دیوان شاهی
  - تشکیلات استانی یا ساتراپی
- **طبقات اجتماعی آریایی‌ها و دورهٔ هخامنشیان**
  - روحانیان
  - جنگجویان
  - کشاورزان و شبانان

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی موارد:

الف) دیوان شاهی: وظیفهٔ مهم نگارش، تنظیم و ثبت و نگهداری نامه‌ها، اسناد و نوشته‌های دولتی را برعهده داشت. در این دیوان، تعداد زیادی از دبیران و منشیان کار می‌کردند که به زبان‌ها و خط‌های رایج در سرزمین‌های هخامنشی آشنا بودند.

نکته در نتیجهٔ تأسیس حکومت مرکزی قدرتمند که خاندان ساسانی با توسعهٔ تشکیلات اداری و دیوانی به وجود آوردند، گروه جدیدی به نام دبیران به طبقهٔ حاکم افزوده شد.

ب) بزرگ فرمادار: تشکیلات اداری ساسانیان از اداره‌ها یا دیوان‌های مختلفی تشکیل شده بود که در رأس آن‌ها وزیر بزرگ قرار داشت که به او بزرگ فرمادار می‌گفتند. وزیر تحت نظارت مستقیم پادشاه کار می‌کرد و مجری فرامین او بود. زمانی که پادشاه در جنگ یا سفر بود، وزیر به عنوان جانشین او کشور را اداره می‌کرد. وزیر هم‌چنین گاهی فرماندهی سپاه را نیز در جنگ به عهده می‌گرفت.

ج) گاهنبارها: عبارت بودند از شش جشن که به شکرانهٔ آفریده‌شدن عناصر خلقت (آسمان، آب، زمین، گیاه، جانوران و انسان) در شش وقت معین از ماه‌های سال برگزار می‌شد.

نکته گاهنبارها، نوروز، مهرگان و سده از مشهورترین جشن‌های ایران باستان بودند و ویژگی برجستهٔ آن‌ها عبادت و شکرگزاری به درگاه خداوند بود.

د) جنگجویان: اقوام آریایی مهاجر به ایران از قبیله‌های گوناگونی تشکیل می‌شدند که هر کدام شامل تعدادی طایفه و طایفه‌ها متشکل از چندین خانوادهٔ بزرگ بودند. در کنار این رده‌بندی قبیله‌ای، نوعی تقسیم‌بندی اجتماعی سه‌گانه بر پایهٔ شغل و پیشهٔ افراد وجود داشت. به این صورت که افراد جامعه به سه گروه روحانیان، جنگجویان و کشاورزان و شبانان تقسیم می‌شدند. این تقسیم‌بندی در زمان هخامنشیان نیز وجود داشت.

WWW.ArefOnline.ir

بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): درست؛ دبیران گروهی بودند که در عصر هخامنشی در دیوان شاهی کار می‌کردند و در دورهٔ ساسانیان که نظام طبقاتی جامعهٔ ایران گسترش یافت، به طبقهٔ حاکم افزوده شدند. ـ درست

گزینهٔ (۲): نادرست؛ جشن نوروز منسوب به جمشید، نخستین پادشاه افسانه‌ای ایران است. ـ نادرست: این دسته‌بندی شامل **سه گروه** می‌شد.

گزینهٔ (۳): نادرست؛ بزرگ فرمادار وزیر دورهٔ ساسانی بود. ـ درست

گزینهٔ (۴): درست؛ هر بخش از تشکیلات اداری مرکزی هخامنشیان به وسیلهٔ یکی از نجبای مادی یا پارسی اداره می‌شد. پس از تأسیس نیروی دریایی توسط داریوش، دریانوردان ملل تابعه در نیروی دریایی هخامنشیان به کار گرفته شدند، اما فرماندهی ناوهای جنگی را پارسیان و مادی‌ها برعهده داشتند. ـ نادرست؛ در دورهٔ هخامنشیان نابرابری‌های اجتماعی افزایش یافت و به دلیل اهمیت فتوحات نظامی، گروه جنگجویان نسبت به دو گروه دیگر (روحانیان، کشاورزان و شبانان) در جایگاه بالاتری قرار گرفت.

WWW.ArefOnline.ir

۱۱۴ موارد کدام گزینه، درست است؟

الف) ۷۶ درصد از فقر در جهان مربوط به نواحی روستایی است و ۶۳ درصد فقیران قاره‌ها در نواحی روستایی زندگی می‌کنند.

ب) در تحقق روستای پایدار به دلیل وجود چشم‌اندازهای طبیعی گسترده برخلاف شهر پایدار، رکن مربوط به محیط زیست اهمیت کم‌تری دارد.

ج) برخی از روستاییان با مسائلی چون نداشتن مالکیت زمین و کمبود زمین مواجه‌اند.

د) در گذشته، توسعهٔ کشاورزی مهم‌ترین عامل توسعهٔ روستایی محسوب می‌شد.

۱) «الف» ـ «ب»
۲) «ج» ـ «د»
۳) «الف» ـ «د»
۴) «ب» ـ «ج»

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بیشتر روستاییان با مسائلی چون نداشتن مالکیت زمین، کمبود زمین، یکپارچه‌نبودن و قطعه‌قطعه بودن زمین‌های کشاورزی و نداشتن سرمایهٔ لازم برای کشت تجاری و سودآور دست به گریبان بودند. در گذشته توسعهٔ کشاورزی مهم‌ترین عامل توسعهٔ روستایی محسوب می‌شد.

بررسی عبارت‌ها نادرست:

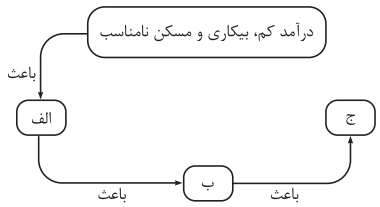
الف) ۶۳ درصد از فقر در جهان مربوط به نواحی روستایی است. ۷۶ درصد از فقیران کشورهای قارهٔ آسیا، آفریقا و آمریکای جنوبی در نواحی روستایی زندگی می‌کنند.

ب) تحقق روستای پایدار همانند شهر پایدار سه رکن دارد: فعال‌کردن اقتصاد روستا، خدمات اجتماعی و فرهنگی و حفظ محیط زیست روستا و چشم‌انداز طبیعی آن.

نکته همهٔ ارکان روستای پایدار به یک اندازه اهمیت دارند.

WWW.ArefOnline.ir

۱۱۵ **کدام مورد، شکل مقابل را به درستی کامل می‌کند؟**



۱) الف) حاشیه‌نشینی ـ ب) افزایش جرم و بزهکاری ـ ج) زاغه‌نشینی
۲) الف) فقر شهری ـ ب) افزایش جرم و بزهکاری ـ ج) زاغه‌نشینی
۳) الف) فقر شهری ـ ب) افزایش جرم و بزهکاری ـ ج) کاهش امنیت
۴) الف) حاشیه‌نشینی ـ ب) کاهش امنیت ـ ج) افزایش جرم و بزهکاری

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس ۲

درس Box

- نیازها و مسائل شهرهای امروز
  - تجهیزات و خدمات عمومی
    - نابرابری فضایی
      - مطالعهٔ تجهیزات، تسهیلات شهری و خدمات عمومی و بررسی تناسب آن‌ها با تعداد جمعیت در برنامه‌ریزی شهری
      - عدم توزیع عادلانه و متوازن امکانات و خدمات شهری بین مناطق مختلف شهری
      - چاره‌اندیشی برای رفع نابرابری‌ها در مدیریت شهری
  - مسکن
    - کمبود مسکن در شهرهای با تمرکز جمعیت زیاد و مهاجرپذیربودن
    - نداشتن پول کافی برای خرید و اجارهٔ مسکن به علت رعایت‌نشدن عدالت اجتماعی در توزیع درآمدها و بی‌توجهی حکومت‌ها به حمایت‌های تأمین اجتماعی
    - اسکان غیررسمی و غیرقانونی
      - حاشیه‌نشینی
      - زاغه‌نشینی
  - اشتغال شهری
    - محدودبودن فرصت‌های شغلی در شهر (به علت)
      - افزایش طبیعی جمعیت شهری
      - مهاجرت نیروی کار از روستاها و شهرهای کوچک
    - رشد بخش غیررسمی و غیرقانونی اشتغال (به علت) ورود مهاجران فاقد مهارت و تخصصی به شهر
    - **راه‌حل:** ایجاد فرصت‌های شغلی و سروسامان بخشیدن به مشاغل غیررسمی
  - امنیت شهری و آسیب‌های اجتماعی
    - فقر شهری به علت
      - درآمد کم
      - بیکاری
      - مسکن نامناسب
      - حاشیه‌نشینی
    - وندالیسم شهری: خسارت واردکردن، اموال عمومی
    - جرم‌خیز بودن حاشیه‌ها و زاغه‌ها
    - **راه‌حل:** از بین رفتن علل و ریشه‌های فقر و بیکاری و آموزش شهروندان
  - محیط زیست شهری
    - شهرنشینی (موجب)
      - افزایش فشار بر صنایع
      - مصرف انرژی
      - آلودگی آب و خاک و هوا
    - رکن پایداری شهر سالم ← به حداقل رساندن آلودگی و تخریب محیط زیست
    - **راه‌حل**
      - مدیریت پسماند
      - الگوی صحیح مصرف آب و برق
      - رفع فاضلاب
      - انجام اقدامات در جهت کاهش آلودگی هوا

WWW.ArefOnline.ir

نیازها و مسائل شهرهای امروز

- زیباسازی و مبلمان شهری
  - اهمیت زیبایی شهر و فضاهای آن در طراحی و مدیریت شهری
  - مبلمان شهری: مجموعهٔ وسیعی از وسایل، نمادها و عناصر شهری
  - در نظر گرفتن مسائلی چون
    - فرهنگ و هنر بومی و ملی در طراحی مبلمان شهری
    - نیازهای افراد ویژه مانند معلولان و سالخوردگان
- هوشمندسازی شهر ← استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات امور مختلف مانند حمل‌ونقل، مصرف انرژی، مدیریت ترافیک و مدیریت پسماند

پاسخ خیلی تشریحی ✔

درآمد کم، بیکاری، مسکن نامناسب و حاشیه‌نشینی به فقر شهری «الف» منجر می‌شود. بین فقر و جرم و بزهکاری ارتباط زیادی وجود دارد «ب» و باعث جرم‌خیزی و کاهش امنیت می‌شود «ج».

WWW.ArefOnline.ir

۱۱۶ **کدام گزینه با توجه به نیازها و مسائل شهرهای امروز، با تصویر زیر مطابقت بیشتری دارد؟**



۱) شهری که در آن برای امور مختلف از فناوری اطلاعات و ارتباطات استفاده می‌شود.

۲) شهری که در آن نیازهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی ساکنان به طور مناسب و عادلانه برطرف می‌شود.

۳) شهری دارای مجموعهٔ وسیعی از وسایل و نمادها و عناصری است که مورد استفادهٔ عموم ساکنان شهر قرار می‌گیرد.

۴) بهبود روشنایی معابر و بازسازی محله‌های فرسوده و مخروبه از جمله کارهایی است که مدیران شهری می‌توانند در زمینهٔ افزایش امنیت انجام دهند.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی ✔

شهر هوشمند به شهری گفته می‌شود که در آن برای امور مختلف از فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) استفاده می‌شود. در شهرهای هوشمند انواع حسگر (سنسور)ها اطلاعات را در سامانه‌های مختلف جمع‌آوری و پردازش می‌کنند. برای مثال، با هوشمندسازی مدیریت ترافیک می‌توان به رانندگان خودروها برای پرهیز از ورود به خیابان‌های پرترافیک یا پیداکردن توقف‌گاه خالی و نظایر آن اطلاع‌رسانی کرد. تصویر سؤال پایش ترافیک و تابلوی هشدار ترافیکی شهر تهران را نشان می‌دهد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): شهر پایدار

گزینهٔ (۳): مبلمان شهری

گزینهٔ (۴): امنیت شهری

WWW.ArefOnline.ir

۱۱۷ **موارد کدام گزینه جاهای خالی عبارت زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟**

«کاربری زمین به معنی ..... است، که میزان وسعت آن نسبت به ..... محاسبه می‌شود و سرانهٔ کاربری شهری که مجموع فضاهای سبز آن ۲۵۰٫۰۰۰ متر مربع و ۵۰٫۰۰۰ نفر جمعیت دارد ..... است.»

۱) نوع عملکرد زمین ـ مساحت کل ـ ۰/۲ متر مربع

۲) چگونگی استفاده از زمین ـ کل جمعیت ـ ۵ متر مربع

۳) نوع عملکرد زمین ـ کل جمعیت ـ ۰/۲ متر مربع

۴) چگونگی استفاده از زمین ـ مساحت کل ـ ۵ متر مربع

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس ۲

درس Box

محاسبهٔ سرانهٔ کاربری:

$$\text{سرانه} = \frac{\text{مساحت (متر مربع)}}{\text{جمعیت(نفر)}}$$

پاسخ خیلی تشریحی ✔

کاربری زمین یعنی **چگونگی استفاده از زمین** یا **نوع عملکرد زمین**؛ مثلاً در کاربری فضای سبز یا کاربری شبکهٔ حمل‌ونقل، میزان وسعت هر کاربری نسبت به **مساحت کل** شهر محاسبه می‌شود؛ مثلاً کاربری فضای سبز شهر ۷ درصد از کل مساحت شهر است.

نکته

سرانه عبارت است از نسبت مساحت هر کاربری به جمعیت. سرانهٔ کاربری مقدار زمینی است که به طور متوسط از هر یک از کاربری‌های شهر به جمعیت شهر می‌رسد.

مساحت شهر ۲۵۰٫۰۰۰ متر مربع است و جمعیت آن ۵۰٫۰۰۰ می‌باشد.

طبق فرمول سرانه:

$$\text{سرانه} = \frac{۲۵۰٫۰۰۰}{۵۰٫۰۰۰} = ۵ \text{ متر مربع}$$

سرانهٔ کاربری مسئلهٔ سؤال ۵ متر مربع است.

WWW.ArefOnline.ir

۱۱۸ با توجه به مراحل کار در سامانهٔ اطلاعات جغرافیایی، هر کدام از موارد زیر در کدام بخش از سامانه انجام می‌شود؟

الف) مدل‌سازی

ب) کدبندی اطلاعات

ج) ذخیرهٔ داده‌ها به صورت رقومی

د) تجزیه و تحلیل فضایی اطلاعات

ه) نمایش نقشه و نمودار

و) ارائهٔ گزارش و جدول

۱) «الف»، «ب»، «د» ← پردازش ـ «ج»، «ه» ← ورودی ـ «و» ← خروجی

۲) «ب»، «ج» ← ورودی ـ «ه»، «و» ← خروجی ـ «الف»، «د» ← پردازش

۳) «ه»، «ج» ← ورودی ـ «الف»، «و»، «ب» ← پردازش ـ «د» ← خروجی

۴) «د»، «الف» ← خروجی ـ «و»، «ه» ← ورودی ـ «ب»، «ج» ← ورودی

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس ۲

درس Box

ورودی ← پردازش ← خروجی

- داده‌ها و اطلاعات از محیط جمع‌آوری می‌شوند. (آمار پدیده‌های طبیعی و انسانی و ویژگی‌های آن‌ها، تصاویر ماهواره‌ای، نقشه‌ها، گزارش‌های میدانی و ...)
- اطلاعات به صورت رقومی به محیط نرم‌افزار GIS وارد و در آن‌جا کدبندی و ذخیره می‌شوند.

- اطلاعات با توجه به اهداف و نیاز کاربر پردازش، تجزیه و تحلیل فضایی و مدل‌سازی می‌شوند.



- اطلاعات به صورت اشکال، نقشه، نمودار، جدول، متن، گزارش و ... نمایش داده می‌شوند.
- نتایج و گزینه‌ها برای تصمیم‌گیری بهینه ارائه می‌شوند.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی عبارت‌ها:

الف) پردازش

ب) ورودی

ج) ورودی

د) پردازش

ه) خروجی

و) خروجی

WWW.ArefOnline.ir

۱۱۹ موارد کدام گزینه بیانگر قابلیت‌های GIS هستند؟

۱) برنامه‌ریزی و مدیریت شهرها ـ مکان‌یابی ـ محاسبات آماری و ریاضی ـ مدیریت منابع طبیعی

۲) آمایش سرزمین ـ نقشه‌برداری ـ طبقه‌بندی و تلفیق اطلاعات ـ عمران

۳) به‌روزرسانی اطلاعات ـ محاسبات آماری ـ مکان‌یابی ـ دسته‌بندی انواع اطلاعات

۴) برقراری ارتباط منطقی بین انواع اطلاعات ـ به‌روزکردن اطلاعات ـ نقشه‌برداری ـ کاربری زمین

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی ✔

کاربردهای GIS:

- امروزه این سامانه در امور متعددی چون: برنامه‌ریزی و مدیریت شهرها و روستاها، کاربری زمین، آمایش سرزمین، مدیریت منابع طبیعی، مکان‌یابی شهرک‌ها و صنایع، کشاورزی، معادن، محیط زیست، مخاطرات محیطی، عمران، شبکه‌های حمل‌ونقل، نقشه‌برداری، امور نظامی و دفاعی، شبکه‌های بهداشت و درمان و کسب‌وکار و تجارت کاربرد دارد.

قابلیت‌های GIS:

- سامانهٔ اطلاعات جغرافیایی GIS قابلیت دسته‌بندی و برقراری ارتباط منطقی و ریاضی بین انواع اطلاعات را دارد.
- امکان به‌روزکردن اطلاعات در همهٔ بخش‌ها وجود دارد.
- GIS توانایی محاسبات آماری و ریاضی را دارد.
- با GIS می‌توان مکان‌یابی کرد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): فقط «مکان‌یابی» و «محاسبات آماری و ریاضی» جزء قابلیت‌های GIS است؛ بقیهٔ موارد جزء کاربردهای آن است.

گزینهٔ (۲): فقط «طبقه‌بندی و تلفیق اطلاعات» جزء قابلیت‌های آن است؛ بقیهٔ موارد جزء کاربردهای GIS است.

گزینهٔ (۴): «نقشه‌برداری» و «کاربری زمین» جزء کاربردهای GIS است.

WWW.ArefOnline.ir

۱۲۰ **با توجه به عبارت‌های زیر در خصوص ویژگی‌های انواع دریاچه‌های ایران، موارد ..... توصیف درستی از یکی از دریاچه‌های ..... ایران است که دریاچهٔ ..... نیز می‌تواند نمونه‌ای از آن‌ها باشد.**

الف) در نیمهٔ غربی کشور قرار دارد و آب آن شور است.

ب) وسعت آن از اواخر فصل پاییز تا اوایل فصل بهار بیشتر می‌شود.

ج) آب آن از چشمه‌های کف و حاشیه و رودهایی که به آن می‌ریزند، تأمین می‌شود.

د) در قلهٔ یک کوه آتشفشان قرار دارد و آب آن از ذوب برف‌ها تأمین می‌شود.

۱) «الف» و «د» برخلاف «ب» و همانند «ج» ـ دائمی ـ پریشان

۲) «الف» و «ب» برخلاف «ج» و همانند «د» ـ دائمی ـ زریبار

۳) «الف» همانند «ب» و برخلاف «ج» و «د» ـ فصلی ـ مهارلو

۴) «ب» همانند «ج» و برخلاف «الف» و «د» ـ فصلی ـ نیریز

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جغرافیای دهم ـ درس ۶

درس Box

- **دریاچه‌های ایران**
  - دائمی
    - اغلب در نیمهٔ غربی کشور (آب‌وهوای مرطوب و نیمه‌مرطوب) قرار دارند.
    - آب برخی از آن‌ها شور و برخی دیگر شیرین است.
    - برخی از آن‌ها در قلهٔ کوه‌های آتشفشانی مانند سبلان قرار دارند ← آب آن‌ها از ذوب برف‌ها تأمین می‌شود. / در اغلب مواقع سال یخ‌بسته هستند.
    - **مثال:** دریاچهٔ ارومیه، زریوار، پریشان و مهارلو
  - فصلی
    - در فصول پربارش وسعت بیشتری دارند.
    - در سال‌های کم‌بارش یا ماه‌های گرم سال خشک می‌شوند، یا به شکل شوره‌زار درمی‌آیند.
    - **مثال:** دریاچهٔ مسیله، نیریز، هامون و جازموریان

پاسخ خیلی تشریحی

ابتدا مشخص می‌کنیم هر کدام از عبارت‌ها از ویژگی‌های کدام دریاچه‌هاست.

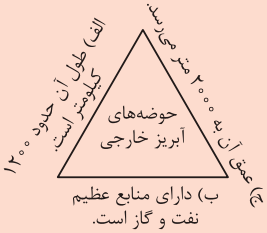
الف) دائمی، ب) فصلی، ج) دریاچهٔ ارومیه (که جزء دریاچه‌های دائمی است) و د) دائمی

پس موارد «الف» و «د» برخلاف «ب» و همانند «ج» از ویژگی‌های دریاچه‌های دائمی کشور است که دریاچهٔ پریشان (فامور) در آن دسته قرار می‌گیرد.

نکته در ایران بیشتر بارش‌ها در اواخر فصل پاییز تا اوایل فصل بهار اتفاق می‌افتد، بنابراین فصول پربارش این بازهٔ زمانی را شامل می‌شود.

WWW.ArefOnline.ir

۱۲۱ **با توجه به شکل زیر، کدام عبارت به درستی تدوین شده است؟**



۱) «الف» و «ب» به ترتیب با مشخصات دریاهای شمالی و جنوبی کشور منطبق است و تنها بندر اقیانوسی ایران در «ب» قرار دارد و انواع ماهیان خاویاری فقط در «الف» وجود دارند.

۲) سطح آب «ب» حدود ۲۸ متر پایین‌تر از سطح آب‌های آزاد است و رودهای اترک، هراز، کورا و دالکی به آن می‌ریزند و «ج» در گذشته «مکران» نام داشته است.

۳) «ب» و «الف» به ترتیب با مشخصات دریاهای جنوبی و شمالی ایران منطبق است و طویل‌ترین و پرآب‌ترین رود کشور به «ب» می‌ریزد و «ج» امکان ساخت بدون محدودیت بنادر را دارد.

۴) «ج» امکان دسترسی به همهٔ آب‌های آزاد جهان را فراهم کرده است و «الف» از بقایای دریای تتیس است که به نام‌های کاسپین، هیرکانی، چیچست و طبرستان نیز نامیده می‌شود.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جغرافیای دهم، درس ۶

درس Box

در شمال و جنوب کشور دریاها و منابع رطوبتی مهمی قرار دارد که جزء حوضه‌های آبریز خارجی کشور محسوب می‌شوند: در شمال، دریای خزر و در جنوب، خلیج فارس و دریای عمان.

- **دریای خزر**
  - ویژگی‌ها
    - پهنهٔ آبی بزرگی است در امتداد شمال به جنوب کشیده شده است.
    - از بقایای دریای عظیم تتیس است.
    - بزرگ‌ترین دریاچهٔ جهان است.
    - نام‌های مختلفی دارد: از جمله، دریای مازندران، کاسپین، قزوین و ...
    - طول آن ۱۲۰۰ کیلومتر و عرض متوسط آن ۳۰۰ کیلومتر است.
    - مساحت آن با توجه به تغییرات سطح آب متفاوت است.
    - سطح آب آن از سطح آب‌های آزاد حدود ۲۸ متر پایین‌تر است.
  - رودهایی که به این دریا می‌ریزند
    - ولگا و اورال از شمال
    - سفیدرود و هراز از جنوب
    - اترک و گرگان از جنوب شرق
    - کورا و ارس از سمت جنوب غرب
  - دلایل اهمیت
    - تجارت دریایی
    - بهره‌برداری از منابع نفت و گاز
    - ویژگی‌های خاص محیط زیست و گردشگری
    - صید ماهی
    - انواع ماهیان خاویاری جهان
- **خلیج فارس**
  - ویژگی‌ها
    - خلیجی هلالی‌شکل است در جهت شرقی ـ غربی که از پیشروی آب اقیانوس هند به دره‌های زاگرس شکل گرفته است.
    - طول آن حدود ۹۰۰ کیلومتر و عرض متوسط آن ۲۵۰ کیلومتر است.
  - رودهایی که به این دریا می‌ریزند
    - کرخه
    - دالکی
    - مند
    - کارون ← پرآب‌ترین، طویل‌ترین و تنها رود قابل کشتیرانی ایران
  - دلایل اهمیت
    - تجارت دریایی
    - وجود منابع عظیم نفت و گاز
    - انواع ماهی و میگو
    - از مهم‌ترین مراکز صید و پرورش مروارید
    - تنگهٔ هرمز ← از مکان‌های استراتژیک جهان

WWW.ArefOnline.ir

- دریای عمان
  - ویژگی‌ها
    - بین ایران، عمان و پاکستان مشترک است.
    - در گذشته دریای مکران نام داشته است.
    - تنها بندر اقیانوسی ایران، چابهار، در شمال آن قرار دارد.
    - تنها دریای آزاد ایران است.
    - بخشی از آب اقیانوس هند است.
    - عمق آن تا ۲۰۰۰ متر است.
    - مناسب برای عبور کشتی‌های تجاری و نفتکش‌های غول‌پیکر است.
    - امکان ساخت و توسعهٔ بدون محدودیت بنادر را دارد.
  - دلایل اهمیت
    - امکان دسترسی به همهٔ آب‌های آزاد جهان
    - امکان حمل‌ونقل کالا و مسافر
    - ایجاد مشاغل گوناگون از جمله صید و پرورش ماهی و میگو

پاسخ خیلی تشریحی ✔ ابتدا مشخص می‌کنیم هر کدام از اضلاع مثلث به کدام دریاهای ایران اشاره دارد.

الف) دریای خزر، ب) خلیج فارس و ج) دریای عمان

نکته حوضهٔ آبریز خارجی مساحتی از کشور است که آب رودهای آن به دریاهای اطراف می‌ریزد، اما در طول مسیر مورد استفاده قرار می‌گیرد.

«ب» و «ج» هر دو به دریاهای جنوبی ایران اشاره می‌کنند و «الف» به دریای شمالی ایران. رود کارون که پرآب‌ترین، طویل‌ترین و تنها رود قابل کشتیرانی کشور است، به خلیج فارس می‌ریزد. دریای عمان هم به دلیل جنس ساحل آن و عمق مناسبی که دارد، بدون نیاز به استفاده از آبراه و کانال‌های دریانوردی، امکان ساخت و توسعهٔ بدون محدودیت بنادر برای پهلوگیری کشتی‌های اقیانوسی را فراهم کرده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

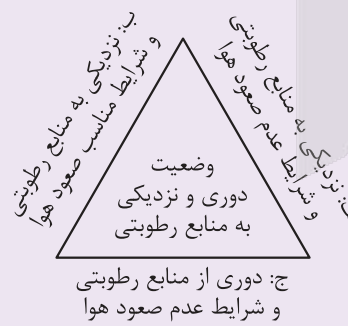
گزینهٔ (۱): تنها بندر اقیانوسی ایران (چابهار) در دریای عمان قرار دارد (نه خلیج فارس).

گزینهٔ (۲): ویژگی ذکرشده در بخش اول گزینه، دربارهٔ دریای خزر است. (البته رود دالکی به خلیج فارس می‌ریزد.)

نکته دریای خزر هم دارای منابع نفت و گاز است، اما منابع عظیم نفت و گاز در خلیج فارس قرار دارند.

گزینهٔ (۴): چیچست نام دیگر دریاچهٔ ارومیه است.

کنکور **با توجه به شکل زیر، کدام عبارت به درستی تدوین شده است؟** *(سؤال ۱۱۵ کنکور انسانی ۱۴۰۳ (خارج از کشور))*



۱) «الف» و «ب» به‌ترتیب با مشخصات سواحل جنوبی و شمالی کشورمان منطبق است و اختلاف دما در این دو محدوده ساحلی، کمتر از «ج» است.

۲) «الف» و «ج» به‌ترتیب با مشخصات سواحل شمالی و جنوبی کشورمان منطبق است و اختلاف در این دو محدوده ساحلی بیشتر از «ب» است.

۳) مشخصات سواحل جنوبی و نواحی داخلی کشورمان به‌ترتیب در «ج» و «ب» مطرح شده است و «الف» مطابق با آب‌وهوای گرم و شرجی است.

۴) مشخصات سواحل شمالی و نواحی داخلی کشورمان به‌ترتیب در «ب» و «ج» مطرح شده است و «الف» مطابق با آب‌وهوای گرم و خشک است.

WWW.ArefOnline.ir

۱۲۲ کدام گزینه عبارت زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟

«**مطالعهٔ مهاجرت در بحث تغییرات جمعیت بسیار مهم است، زیرا** ..... .»

۱) با پیشرفت فناوری و وسایل حمل‌ونقل، حرکت و جابه‌جایی نسبت به گذشته افزایش یافته است

۲) با از دست دادن نیروی کار روستا و افزایش جمعیت فعال اقتصادی شهرها، تأثیر خود را در اقتصاد نشان می‌دهد

۳) برخلاف مرگ‌ومیر، ممکن است چندین خانواده یا کلیهٔ ساکنان یک منطقه به دلیل عامل مشترک جابه‌جا شوند

۴) موجب تغییرات به‌وجودآمده در ترکیب سنی و جنسی، قیمت زمین و مسکن، اشتغال و فرهنگ مبدأ (مهاجرپذیر) و مقصد (مهاجرفرست) شود

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جغرافیای دهم ـ درس ۷

پاسخ خیلی تشریحی

نکتهٔ قابل توجه در مهاجرت این است که اعضای یک خانواده با هم به دنیا نمی‌آیند و با هم از دنیا نمی‌روند، اما اغلب، اعضای خانواده‌ها با هم مهاجرت می‌کنند و حتی در مواردی چندین خانواده با کلیهٔ ساکنان یک محل یا منطقه به خاطر عامل یا عوامل مشترک جابه‌جا می‌شوند؛ به همین خاطر مطالعهٔ مهاجرت در بحث تغییرات جمعیت بسیار مهم است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

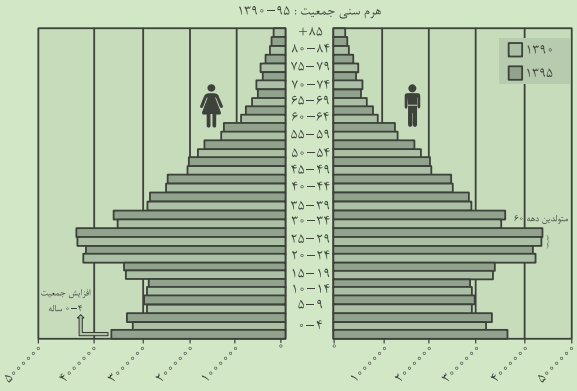
گزینهٔ (۱): صرفاً گزاره‌ای است، که عوامل مؤثر بر افزایش مهاجرت را توضیح می‌دهد، اما دلیل اصلی عبارت سؤال نیست.

گزینهٔ (۲): در مورد اثرات و پیامدهای اقتصادی مهاجرت روستاییان به شهرهاست، نه اهمیت مهاجرت بر تغییرات جمعیتی.

گزینهٔ (۴): تغییر ترکیب سنی و جنسی جمعیت و موارد دیگر از اثرات مهاجرت است، اما نادرستی گزینه این است که منطقهٔ مبدأ مهاجرفرست و منطقهٔ مقصد مهاجرپذیر است.

WWW.ArefOnline.ir

۱۱۳ با توجه به تصویر زیر، چه تعداد از عبارت‌های زیر درست است؟



الف) عواملی چون گسترش بهداشت و رونق صادرات نفت موجب شده روند افزایش جمعیت سیر صعودی داشته باشد.

ب) در حدود سال‌های ۵۰ و ۶۰، افزایش سریع جمعیت موجب تغییر سیاست‌های جمعیتی با هدف کنترل موالید شد.

ج) در قاعدهٔ هرم رشد اندکی نسبت به دو دههٔ قبل از آن مشاهده می‌شود که نشان‌دهندهٔ تغییر رویکرد در سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های جمعیتی بوده است.

د) براساس متوسط رشد سالانهٔ جمعیت، می‌توان تخمین زد که حدود سه تا چهار دهه بعد جمعیت جوان و فعال کشور بیش از جمعیت سالمند است.

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) صفر

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جغرافیای دهم ـ درس ۷

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی عبارت‌ها:

الف) درست؛ در دهه‌های اخیر بر اثر گسترش بهداشت و واکسیناسیون، لوله‌کشی و بهبود آب آشامیدنی، رونق صادرات نفت و واردات مواد غذایی، میزان مرگ‌ومیر کاهش یافته و سبب افزایش سریع جمعیت شده است.

ب) درست؛ همان‌طور که در هرم سنی جمعیت ایران مشاهده می‌شود، ردیف‌هایی که مربوط به متولدین دههٔ ۵۰ و ۶۰ است عریض‌تر است، یعنی افزایش سریع جمعیت اتفاق افتاده و این افزایش جمعیت موجب اعمال برخی سیاست‌گذاری‌ها برای کنترل موالید شد. چنان‌چه در دهه‌های ۶۵ تا ۷۵ کاهش شدیدی در روند رشد جمعیت اتفاق افتاد.

ج) درست؛ پس از کاهش شدید جمعیت در سال‌های پس از ۱۳۶۵، به دلیل مواجه‌شدن کشور با مشکلات عدیده‌ای در آینده سیاست‌گذاری‌های جمعیتی مجدداً تغییر کرده و افزایش موالید برای جلوگیری از روند پیری جمعیت اتفاق افتاده است.

د) نادرست؛ سه تا چهار دهه پس از سال ۱۳۹۵، کشور دچار پیری جمعیت می‌شود و میزان جمعیت سالمند (که متولدین دهه‌های ۵۰ و ۶۰ را شامل می‌شوند) بیشتر از جمعیت جوان کشور (متولدین دههٔ ۹۰ و پس از آن) خواهد بود.

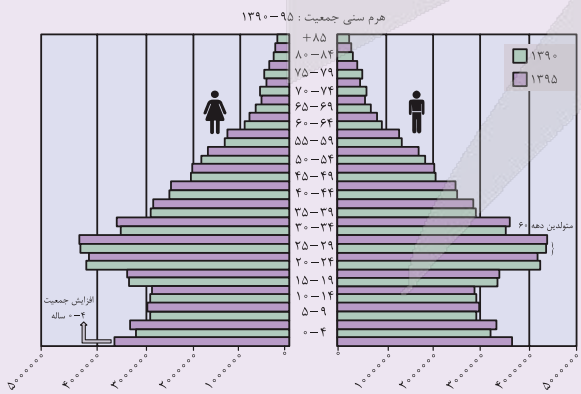
کتاب درسی

به هرم سنی ایران در سال ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ توجه کنید. *(جغرافیا (۱) ـ تمرین ۲ صفحهٔ ۷۱ کتاب درسی)*

مقایسه‌ای بین هرم سنی ایران در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ انجام دهید و تغییرات آن را بررسی کنید.

گروه‌های سنی ایران را در سال ۱۳۹۵ مورد بررسی قرار دهید.

بیشترین جمعیت در کدام گروه سنی مشاهده می‌شود؟ این گروه سنی چه ویژگی‌هایی دارد؟ چه مزایا و محدودیت‌هایی را برای کشور ما ایجاد می‌کنند؟



WWW.ArefOnline.ir

۱۲۴ **با توجه به سیر تاریخی تقسیمات کشوری در ایران، اگر بخواهیم ویژگی‌های این تقسیمات را از قدیمی‌ترین تا جدیدترین به ترتیب زمانی مرتب کنیم، کدام گزینه صحیح است؟**

الف) کشور به ۷۲ واحد اداری تقسیم شده بود.

ب) هر دهستان به چند قصبه تقسیم می‌شد.

ج) آبادیِ بزرگ‌تر را «گئو» می‌نامیدند.

د) یکی از ایالت‌ها، «خراسان و سیستان» را در بر می‌گرفت.

ه) مسئول ادارهٔ هر ناحیه «ساتراپ» نام داشت.

و) ۳۱ ایالت در ساختار تقسیمات وجود داشت.

۱) جدید ← ب د و الف ه ج ← قدیم

۲) جدید ← ه ج الف و د ب ← قدیم

۳) جدید ← د ج ب الف و ه ← قدیم

۴) جدید ← د الف ج ب ه و ← قدیم

مشاوره این مدل تست‌ها در نگاه اول ممکنه کمی پیچیده یا ترسناک به نظر بیان، اما واقعاً با کمی دقت و استفاده از روش رد گزینه به راحتی می‌تونید به جواب درست برسید. نکتهٔ کلیدی در حل این سؤال، شناخت ترتیب زمانی حکومت‌ها و دوره‌های تاریخی ایرانه.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جغرافیای دهم ـ درس ۸

درس Box

ترتیب تاریخی دوره‌ها:

- **قبل از اسلام:** ورود آریایی‌ها ← هخامنشیان ← سلوکیان ← اشکانیان ← ساسانیان
- **بعد از اسلام:** عباسیان ← صفویه ← افشاریه ← زندیه ← قاجار ← پهلوی (سال ۱۳۱۶)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

بررسی عبارت‌ها:

الف) در دوران سلوکیان، ایران به ۷۲ واحد تقسیم شده بود.

گول نخوری ✗

شاید به نظر برسه که هر چی تعداد تقسیمات بیشتر باشه، باید مربوط به دوران جدیدتر باشه، اما همیشه این‌طور نیست. اگه نگاهی به نقشهٔ ایران در دورهٔ باستان بندازین، می‌بینین که وسعت کشور زیاد بوده، پس این تعداد کاملاً طبیعی به نظر می‌رسه.

بنابراین از نظر زمانی، این عبارت بعد از ورود آریایی‌ها و هخامنشیان قرار می‌گیرد. (رد گزینه‌های (۲) و (۳))

ب) در سال ۱۳۱۶ هجری شمسی (دورهٔ پهلوی) قانون رسمی تقسیمات کشوری تصویب شد. براساس این قانون، ایران به ۱۰ استان که نام هر استان یک عدد بود و ۴۹ شهرستان تقسیم شد. ساختار اداری این‌طور بود:

استان ← شهرستان ← بخش ← دهستان ← قصبه

پس این عبارت مربوط به جدیدترین دوره است.

ج) پس از ورود آریایی‌ها به فلات ایران، نخستین شکل زندگی اجتماعی به صورت آبادی‌ها شکل گرفت. در این دوران، آبادی کوچک را «ویس» و آبادی بزرگ‌تر را «گئو» می‌نامیدند. این اولین مرحله از تقسیم‌بندی سرزمینی در تاریخ ایران است. (رد گزینهٔ (۴))

د) در دورهٔ قاجار، تقسیم‌بندی کشور شامل ۴ ایالت و ۱۲ ولایت بود. یکی از این ایالت‌ها «خراسان و سیستان» بود؛ بنابراین این عبارت مربوط به قبل از سال ۱۳۱۶ است.

ه) بعدها در عصر هخامنشیان، داریوش کشور را به سی شهربی که همان شهر است، تقسیم کرد و برای هر یک از آنان مأموریتی گماشت که آن‌ها را شهربان و به یونانی «ساتراپ» می‌گفتند.

و) در زمان خلافت عباسیان، سرزمین‌های تحت فرمان این خلافت که ایران هم جزئی از آن بود، به ۳۱ ایالت تقسیم شده بودند. از نظر زمانی، این اتفاق بعد از سقوط ساسانیان و ورود اسلام به ایران رخ داده است.

WWW.ArefOnline.ir

کنکور

با توجه به مراحل پژوهش در جغرافیا، کدام تصویر منطبق با موارد زیر، ترسیم شده است؟

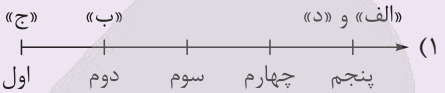
(سؤال ۱۱۴ کنکور ۱۴۰۴ ـ نوبت دوم)

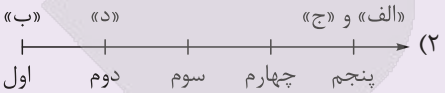
الف) تغییر در شیوهٔ کشت و مدیریت صحیح منابع، در جلوگیری از گسترش ریزگردها مؤثر است.

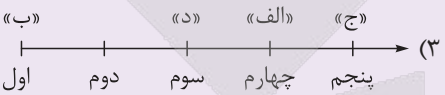
ب) چرا در استان‌های زاگرسی کشور ما، پدیدهٔ ریزگردها، تشکیل شده و افزایش یافته است؟

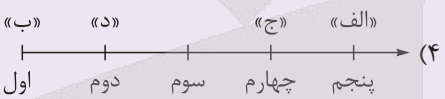
ج) تداوم خشکسالی در سال‌های اخیر، علت وقوع ریزگردها در استان‌های زاگرسی محسوب می‌شود.

د) به نظر می‌رسد وقوع ریزگردهای منطقهٔ مورد مطالعه (در استان‌های زاگرسی)، در تابستان تشدید شود.

۱)


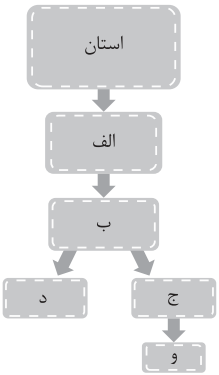
۲)


۳)


۴)


WWW.ArefOnline.ir

۱۲۵ **مطابق تصویر مقابل کدام گزینه به درستی بیان شده است؟**



۱) نظام اداری «ج» و «د» تابع «ب» و نظام سیاسی استان کنترل‌کنندهٔ «الف» است.

۲) نظام اداری «ب» کنترل‌کنندهٔ «و» و «ج» و نظام سیاسی «الف» تابع استان است.

۳) نظام اداری و سیاسی «ج» و «د» به ترتیب تابع «ب» و «الف» است.

۴) نظام اداری «ب» کنترل‌کنندهٔ «ج» و «د» و نظام اداری «الف» تابع استان است.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: جغرافیای دهم ـ درس ۸

درس Box

واحد تقسیمات کشوری ایران

- استان
  - از به هم پیوستن چند شهرستان همجوار تشکیل می‌شود.
  - توسط استاندار اداره می‌شود.
- شهرستان
  - از به هم پیوستن چند دهستان همجوار تشکیل می‌شود.
  - توسط فرماندار اداره می‌شود.
- بخش
  - از به هم پیوستن چند دهستان همجوار (چندین مزرعه، مکان، روستا و شهر) تشکیل می‌شود.
  - توسط بخشدار اداره می‌شود.
- دهستان
  - کوچک‌ترین واحد تقسیمات کشوری است.
  - از به هم پیوستن چند روستا، مکان و مزرعهٔ همجوار تشکیل می‌شود.
- شهر
  - در محدودهٔ جغرافیایی بخش قرار دارد.
  - توسط شهردار اداره می‌شود.
- روستا
  - واحد مبدأ تقسیمات کشوری است.
  - توسط دهیار اداره می‌شود.

پاسخ خیلی تشریحی

الف) شهرستان ب) بخش ج) دهستان د) شهر و) روستا

از لحاظ نظام اداری، دهستان تابع بخش، بخش تابع شهرستان، شهرستان تابع استان و استان تابع تشکیلات مرکزی (پایتخت) خواهد بود.

نکته نظام سیاسی هر واحد مجزا نیست و همگی تحت تابعیت یک نظام سیاسی واحد (حکومت مرکزی) هستند.

WWW.ArefOnline.ir

۱۲۶ دربارهٔ قضیه‌ای حملی که نسبت میان موضوع و محمول آن امکانی است، کدام گزینه درست است؟

۱) خلاف آن از نظر عقلی با واقعیت مطابقت ندارد.

۲) اصل این قضیه و نقیض آن از نظر جهات قضایا یکسان هستند.

۳) عقلاً باید صدق آن را بپذیریم و از پذیرش خلاف آن، امتناع کنیم.

۴) به همان اندازه که کاذب‌بودن آن قطعی است، صدق آن هم قطعیت دارد.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۲

درس Box

- نسبت‌های سه‌گانه میان قضایا، همان جهات قضایا یا مواد قضایا هستند.

رابطهٔ ضروری در نسبت‌های سه‌گانه میان قضایا
- در این قضایا، محمول، ذاتیِ موضوع خود می‌باشد.
- محمول برای موضوع خود، «ضروری» و «واجب» است.
- **مثال**
  - مثلث شکلی سه‌ضلعی است.
  - جانور، جاندار است.
  - ذوزنقه، شکل است.
  - انسان، جسم است.
  - اسب، جاندار است.
  - خدا، غنی است.
  - مجموع دو ضلع مثلث، بزرگ‌تر از ضلع سوم است.

نکته

- حمل‌های بی‌نیاز از دلیل، حتماً ضروری هستند.
- برخی از حمل‌های نیازمند دلیل، ضروری هستند.
- حمل‌های مرتبط با خدا، ضروری، اما نیازمند دلیل هستند.

رابطهٔ امکانی در نسبت‌های سه‌گانهٔ قضایا
- رابطهٔ امکانی همان رابطهٔ «لا اقتضا» است.
- در این قضایا، محمول برای موضوعِ خود ضروری نیست.
- در این قضایا موضوع
  - می‌تواند این محمول را بپذیرد.
  - می‌تواند این محمول را نپذیرد.
- محمول برای موضوع خود، حالت امکانی دارد.
- **مثال**
  - دیوار خانهٔ ما سفید است.
  - جاندار، جانور است.
  - شکل، مثلث است.
  - انسان، ده‌چشمی است.
  - میز موجود است.
  - ارتفاع و میانه در مثلث یکی است.

نکته

- چیزهای عجیب و فرضی، معمولاً امکانی محسوب می‌شوند (امتناعی نیستند).

رابطهٔ امتناعی در نسبت‌های سه‌گانهٔ قضایا
- رابطهٔ امتناعی همان رابطهٔ «محال» است.
- در این قضایا برقراری ارتباط میان موضوع و محمول غیرممکن است.
- **مثال**
  - مجموع زوایای مثلث برابر با سه قائمه است.
  - انسان، جماد (غیرجاندار) است.
  - تعداد موجودات روی زمین بی‌نهایت است. (تعداد باید بی‌شمار باشد، نه بی‌نهایت.)
  - انسان، غیرحیوان است.

WWW.ArefOnline.ir

پاسخ خیلی تشریحی ✔

قضایایی که رابطهٔ موضوع و محمول آن‌ها امکانی است، به همان اندازه که می‌توانند صادق باشند، به همان اندازه هم می‌توانند کاذب باشند.

در قضایای امکانی تغییر نسبت یا به عبارتی نقیض‌کردن آن‌ها رابطهٔ امکانی را تغییر نمی‌دهد. برای مثال وقتی می‌گوییم «جاندار جانور است»، یک قضیهٔ امکانی بیان کرده‌ایم، در صورتی که قضیهٔ «جاندار جانور نیست» هم امکانی است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): قضایای وجوبی، خلافشان از نظر عقلی کاذب است و با واقعیت تطابق ندارد.

گزینهٔ (۳): بیانگر قضایای وجوبی است.

گزینهٔ (۴): در قضایای امکانی صدق و کذب محتمل است و قطعیت ندارد.

WWW.ArefOnline.ir

۱۲۷ **تعریف درست واجب‌الوجود بالغیر، در کدام گزینه به چشم می‌خورد؟**

۱) ذاتی که امکان وجود داشته و به واسطهٔ امر دیگری وجود برایش ضرورت یافته است.

۲) آن‌چه ذاتش در عین این‌که به او اجازهٔ وجود می‌دهد، اجازهٔ عدم هم می‌دهد.

۳) آن‌چه وجود داشته، دارد و خواهد داشت و این وجود را نمی‌توان از او گرفت.

۴) آن‌چه در عین امتناع ذاتی به دلیل فراهم‌شدن علتی به وجود آمده است.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی ✔ واجب‌الوجود بالغیر، ممکن‌الوجود بالذاتی بوده است که به سبب فراهم‌شدن علتش وجود برایش ضرورت یافته و در حال حاضر وجود دارد. یعنی موجودی است که وجود برایش ضرورت دارد، اما نه به واسطهٔ خودش بلکه به واسطهٔ علتش.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): تعریف ممکن‌الوجود بالذات است که می‌تواند هم واجب‌الوجود بالغیر باشد و هم ممتنع‌الوجود بالغیر. پس این تعریف مانع نیست.

گزینهٔ (۳): تعریف واجب‌الوجود بالذات است.

گزینهٔ (۴): واجب‌الوجود بالغیر امکان ذاتی دارد، امتناع ذاتی ندارد.

نکته **ممکن‌الوجود بالذات**
- اگر علتِ وجودش فراهم شود ← واجب‌الوجود بالغیر می‌شود.
- اگر علتِ وجودش فراهم نشود ← ممتنع‌الوجود بالغیر می‌شود.

امتحان نهایی «واجب‌الوجود بالغیر» را تعریف کنید. *(سؤال ۸ ـ امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۴)*

WWW.ArefOnline.ir

۱۲۸ **کدام مورد با نظر دیوید هیوم دربارهٔ علیت سازگار است؟**

۱) هیوم مانند سایر تجربه‌گرایان معتقد بود که شناخت واقعیت از راه تجربه است، ولی تجربه درکی از علیت ندارد.

۲) هیوم معتقد است که کشف اصل علیت از طریق تجربه ممکن نیست و باید راهی عقلی برای آن یافت.

۳) از نظر هیوم انسان‌ها درکی از رابطهٔ علیت دارند، ولی این درک هیچ ارتباطی با جهان واقعیت ندارد.

۴) از نظر هیوم انسان‌ها براساس آن‌چه از واقعیت می‌بینند، یک تداعی ذهنی از علیت می‌سازند.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۳

درس Box

- هیوم، فیلسوف قرن ۱۸ انگلستان هم مانند سایر تجربه‌گرایان، تنها راه شناخت واقعیت را حس و تجربه می‌داند.
- اما در مورد علیّت نظر او این است که رابطهٔ ضروری میان علت و معلول، یک موضوع حسی نیست و نمی‌توان آن را از طریق مشاهدهٔ حسی و تجربی به دست آورد و باید راه تجربی دیگری برای آن پیدا کرد.

هیوم و برخی دیگر از تجربه‌گرایان

- **مثال**
  - این‌که زمین با خورشید روشن می‌شود را با چشم می‌بینیم
  - اما این‌که میان خورشید و روشنی زمین یک رابطهٔ ضروری است، با چشم دیدنی نیست.
- تلاش هیوم برای تبیین چرایی باور عموم مردم به علیّت
  1. ما با حس و تجربه، تکرار و توالی را درک می‌کنیم.
  2. با تکرار و توالی یک انعکاس ذهنی برای ما ایجاد می‌شود.
  3. این انعکاس ذهنی همان «تداعی» است که رابطهٔ ضروری میان دو پدیده را تداعی می‌کند.
- چند نکته دربارهٔ هیوم و رابطهٔ علیّت
  - هیوم برای تبیین چرایی باور عموم مردم به علیّت تلاش می‌کند، اما برای تبیین وجود علیّت تلاش نمی‌کند.
  - به نظر او علیّت یک امر غیرتجربی، غیرواقعی و ذهنی است.
  - هیوم علیّت را به طور کلی انکار نمی‌کند، اما واقعی‌بودن علیّت را انکار می‌کند.

پاسخ خیلی تشریحی

از نظر دیوید هیوم انسان‌ها درکی از رابطهٔ علیت دارند، ولی این اعتقاد به اصل علیت ناشی از انعکاسی ذهنی است که تداعی نامیده می‌شود و معتقد است این تداعی چیزی جز یک حالت روانیِ ناشی از توالی و پشت سر هم آمدن پدیده‌ها نیست. پس منشأ ایجاد تداعی از علیت، واقعی است که همان تکرار و توالی‌ها است و نمی‌توان گفت، علیت به نظر هیوم هیچ ربطی به واقعیت ندارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): تجربه‌گرایان معتقدند که انسان از طریق تجربه به درکی از رابطهٔ علیت می‌رسد.

گزینهٔ (۲): هیوم یک تجربه‌گرا است که معتقد است تنها راه شناخت واقعیات، تجربه است و عقل به تنهایی به واقعیت نمی‌رسد.

گزینهٔ (۳): اعتقاد انسان به رابطهٔ علیت، صرفاً یک انعکاس ذهنی است اما براساس تکرار و توالی‌های واقعی شکل می‌گیرد.

WWW.ArefOnline.ir

۱۲۹ **کدام گزینه را می‌توان به عنوان یکی از نتایج اصل ضرورت‌بخشی علت به معلول دانست؟**

۱) ممکن‌الوجود بالذات، از حیث وجود یا واجب‌الوجود بالغیر می‌شود یا ممتنع‌الوجود بالغیر.

۲) می‌توان برای جلوگیری از حوادث مخرب طبیعی، آن‌ها را پیش‌بینی کرد و حتی از آن‌ها پیشگیری نمود.

۳) در صورت فراهم‌بودن مجموعه علت‌های ناقصهٔ یک پدیده، تحقق آن امری قطعی و اجتناب‌ناپذیر خواهد بود.

۴) دانشمندان و پژوهشگران با آرامش خاطر و به دور از پراکندگی ذهن به تلاش برای کشف علت پدیده‌ها می‌پردازند.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۳

درس Box

وجوب علّی و معلولی

- وجوب علّی و معلولی همان ضرورت علّی و معلولی است.
- ضرورت یکی از فروع و لوازم اصل علیّت است.
- پدیده‌ها در ذات خود ممکن‌الوجودند، اما اگر علت آن‌ها فراهم شود، از حالت امکانی خارج می‌شوند و وجود برای آن‌ها ضروری می‌شود.
- طبق این اصل وقتی علت تامّه باشد (علت با تمام حقیقت خود تحقق یابد)، معلول ضرورتاً باید صادر شود.
  - اگر ضرورتی نباشد، اصل علیّت معنا ندارد.

نتایج وجوب علّی و معلولی

۱) حقیقت و قطعیت عالم = لا یتخلف بودن عالم

۲) میان وجود و عدم چیزی نیست یعنی
- اگر علت باشد، واجب‌الوجود بالغیر می‌شود.
- اگر علت نباشد، ممتنع‌الوجود بالغیر می‌شود.
- حالت سوم وجود ندارد.

پاسخ خیلی تشریحی

اصل ضرورت‌بخشی علت به معلول یا همان اصل وجوب علی و معلولی، دو نتیجهٔ مهم دارد.

یکی قطعی و حتمی بودن عالم یا همان تخلف‌ناپذیربودن عالم و دیگری این‌که میان وجود و عدم چیزی نیست، یعنی یا علت برای ممکن‌الوجود بالذات فراهم می‌شود و موجود می‌شود، یا به عبارتی واجب‌الوجود بالغیر می‌شود، یا علت برای ممکن‌الوجود بالذات فراهم نمی‌شود که در این صورت موجود نمی‌شود و ممتنع‌الوجود بالغیر می‌شود؛ حالت دیگری هم وجود ندارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): امکان پیش‌بینی و پیشگیری از نتایج اصل علیت و اصل سنخیت است.

گزینهٔ (۳): این گزینه بیانگر اصل وجوب علی و معلولی است و نتیجهٔ آن را بیان نمی‌کند.

گزینهٔ (۴): پیگیری تحقیقات علمی با اتکا به اصل سنخیت ممکن می‌شود.

کنکور

کدام مورد را می‌توان به نحو خاص، لازمهٔ اصل وجوب علّی دانست؟ *(سؤال ۱۴۱ کنکور انسانی ۱۴۰۳ ـ نوبت اول)*

۱) وجود همهٔ موجودات، پس از وجود علت آن‌هاست.

۲) هر جزئی از اجزای جهان به جزء دیگر نیازمند است.

۳) ماهیت ممکنات نسبت به وجود و عدم، مساوی است.

۴) بود و نبود علت نشانهٔ بود و نبود معلول است و برعکس.

WWW.ArefOnline.ir

۱۳۰ **کدام گزینه منحصراً مطابق نظر فلاسفهٔ مسلمان در رابطه با منشأ درک علیت درست است؟**

۱) درک رابطهٔ علیت از راه تجربه و آموزش میسر نیست، چراکه علیت پایه و اساس هر تجربه است.

۲) ادراک تکرار و تعاقب پدیده‌ها امری حسی است و از طریق تجربه قابل یافتن و بهره‌گیری است.

۳) علیت با استفاده از یک امر بدیهی و پس از شکل‌گیری ذهن انسان، اثبات و ادراک می‌شود.

۴) برای یافتن علت هر معلول در امور مادی و طبیعی باید به حس و تجربه متوسل شد.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۳

درس Box

منشأ درک و پذیرش رابطهٔ علّیت در نگاه فلاسفهٔ مسلمان

- از نظر آن‌ها، اصل علّیت یک قاعدهٔ عقلی است و از تجربه به دست نمی‌آید.
  - به این معنا که استدلال عقلی دارد.
  - نه به این معنا که فطری باشد.
- دلیل فلاسفهٔ مسلمان برای تجربی‌نبودن رابطهٔ علّیت: علّیت، خودش، پایه و اساس هر تجربه است.
- اصل امتناع اجتماع نقیضین:
  - همین که ذهن انسان شکل می‌گیرد، متوجه می‌شود که وجود یک چیز با عدم آن، جمع نمی‌شود.
  - یک چیز نمی‌تواند هم موجود باشد هم موجود نباشد.
  - یک چیز نمی‌تواند هم خودش باشد هم غیر خودش.
  - این امر یک اصل بدیهی (بدون نیاز به دلیل) است.
- نتایج اصل امتناع اجتماع نقیضین:
  - پدیده‌ها، خودبه‌خود به وجود نمی‌آیند. (معلول)
  - اگر چیزی، خودش به خودش وجود بدهد، یعنی چیزی که نبوده، بوده که محال‌بودن آن بدیهی است. (علت)
- با توجه با اصل امتناع اجتماع نقیضین، هر چیزی که وجود دارد، حتماً علتی دارد.
- درست است که به نظر فلاسفهٔ مسلمان، درک علّیت تجربی نیست، اما یافتن مصادیق آن یا به عبارتی کشف علل امور طبیعی، با حس و تجربه به دست می‌آید.

پاسخ خیلی تشریحی

فلاسفهٔ مسلمان، درک علیت را امری عقلی و استدلالی می‌دانند. استدلالی که آن‌ها برای درک علیت می‌آورند، اصل امتناع اجتماع نقیضین است که بدیهی‌ترین قضیه است.

یعنی از آن‌جا که یک چیز نمی‌تواند هم موجود باشد و هم موجود نباشد (اصل امتناع اجتماع نقیضین)، پس اگر چیزی نبوده، محال است که خودش به خودش وجود داده باشد، پس حتماً علتی بوده که آن را به وجود آورده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): این‌که درک علیت تجربی نیست، اشتراک نظر فلاسفهٔ مسلمان و دکارت و هیوم است و این مطلب که علیت پایه و اساس هر تجربه است هم، اشتراک فلاسفهٔ مسلمان و دکارت است، پس این گزینه به فلاسفهٔ مسلمان انحصار ندارد.

گزینهٔ (۲): این‌که می‌توان تکرار و توالی (پشت هم آمدن / تعاقب) حوادث را با تجربه درک کرد، اشتراک نظر همهٔ فلاسفه است.

گزینهٔ (۴): یافتن مصادیق علیت در امور طبیعی یا کشف علل امور طبیعی با تجربه، اشتراک نظر فلاسفهٔ مسلمان و دکارت است.

WWW.ArefOnline.ir

۱۳۱ **کسی که برای موفقیت در کنکور، به جای درس‌خواندن به دنبال طلسم و جادو می‌رود:**

۱) به معنای اول اتفاق معتقد است که نفی ضرورت علّی و معلولی را به دنبال دارد.

۲) به معنای دوم اتفاق معتقد است که اصل علیت را نفی می‌کند و پدیده‌ها را فاقد علّت می‌داند.

۳) به معنای دوم اتفاق معتقد است که پذیرش آن هرج و مرج و نفی علوم را به دنبال دارد.

۴) به معنای سوم اتفاق معتقد است که نظم جهان برای رسیدن به هدف و غایت را نفی می‌کند.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۴

درس Box

بررسی معنای دوم اتفاق

- در این معنا، سنخیتی میان اشیا و آثار آن‌ها نیست.
- در این معنا امکان دارد از یک پدیده اثری ظاهر شود که هیچ ربطی به آن ندارد.
- کسی که معنای دوم اتفاق را تأیید کند، اصل سنخیت را انکار می‌کند.
- بسیاری از فلاسفه، از جمله ابن سینا، ملاصدرا، علامه طباطبایی و برخی فیلسوفان اروپایی، این معنا را نمی‌پذیرند.

نتایج معنای دوم اتفاق و انکار اصل سنخیت

۱) انسان به هیچ کاری دست نخواهد زد.

۲) نمی‌توان نظم و هماهنگی موجود در طبیعت را تبیین کرد.

۳) نمی‌توان دانشمندان را به کشف علل پدیده‌ها تشویق نمود.

۴) همهٔ علوم بی‌اعتبار می‌شوند و به آن‌ها بی‌اعتنایی می‌شود.

۵) نظام‌مند و قانون‌مند بودن هستی دچار تناقض می‌شود.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

معنای دوم اتفاق، نفی اصل سنخیت را به دنبال دارد که در صورت نفی اصل سنخیت، نظم جهان، تبیین عقلانی خود را از دست می‌دهد و پدیدآمدن هر چیزی از هر چیزی را به دنبال دارد.

وقتی کسی از طریق طلسم و جادو برای موفقیت در کنکور اقدام می‌کند، یعنی معتقد است که رسیدن به یک معلول، می‌تواند از علّت‌های مختلف پدید بیاید و این نفی اصل سنخیت است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): عبارت سؤال مربوط به معنای دوم اتفاق است.

گزینهٔ (۲): معنای دوم اتفاق، اصل سنخیت را نفی می‌کند.

گزینهٔ (۴): عبارت مورد سؤال، نظم و هدف جهان را نفی نمی‌کند، ضمن آن‌که مربوط به معنای دوم اتفاق است.

WWW.ArefOnline.ir

۱۳۲ کدام عبارات از میان موارد زیر دربارهٔ معتقدین به معانی مختلف اتفاق، درست است؟

الف) افرادی که اجزای علت‌ها را به خوبی تشخیص نمی‌دهند، مستعد اعتقاد به معنای اول اتفاق هستند.

ب) اعتقاد فلاسفهٔ عقل‌گرا به تجربی‌بودن مسیر دریافت مصادیق سنخیت، زمینه‌ساز پذیرش معنای دوم اتفاق است.

ج) دسته‌ای از فلاسفه که در عین انکار خدا و علت نخستین، جهان را دارای غایتی مشخص می‌دانند، معتقد به معنای سوم اتفاق هستند.

د) اعتقاد به معانی اول تا سوم اتفاق، راه باورداشتن به معنای چهارم اتفاق را برای افراد مسدود نمی‌کند.

۱) الف ـ ب ۲) ب ـ ج ۳) ج ـ د ۴) الف ـ د

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۴

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی عبارت‌ها:

الف) عده‌ای از مردم از آن‌جا که از تمام اجزای علت آگاه نیستند (یا به عبارتی علت تامه و ناقصه را با هم اشتباه می‌کنند)، معنای اول اتفاق را می‌پذیرند. پس مورد «الف» درست است.

ب) این‌که فلاسفهٔ عقل‌گرا مسیر یافتن مصادیق سنخیت را تجربی می‌دانند، یعنی به سنخیت باور دارند و آن را انکار نمی‌کنند؛ پس نمی‌توانند به معنای دوم اتفاق معتقد باشند. پس مورد «ب» نادرست است.

ج) اعتقاد به معنای سوم اتفاق به معنای نفی غایتمندی جهان است، پس کسانی که جهان را در عین انکار خدا، غایتمند می‌دانند، علی‌رغم این‌که نظر بحث‌برانگیز و درخور نقدی دارند، اما همین که جهان را غایتمند می‌دانند، یعنی معنای سوم اتفاق را نمی‌پذیرند. پس مورد «ج» نادرست است.

د) همهٔ افراد می‌توانند به معنای چهارم اتفاق معتقد باشند. پس مورد «د» درست است.

WWW.ArefOnline.ir

۱۳۳ **کدام گزینه نقدی مناسب به دیدگاه فیلسوفانی است که در عین انکار خدا به غایتمندی جهان معتقدند؟**

۱) عدم پذیرش خدا به عنوان علت‌العلل جهان به معنای پذیرش اتفاقی‌بودن فرایندهای تکاملی جهان طبیعت است.

۲) فردی با چنین دیدگاهی نمی‌تواند نظم و هماهنگی میان پدیده‌های جهان را در نظر بگیرد، زیرا پدیده‌ها نه به سوی یک هدف خاص، بلکه اتفاقی رخ می‌دهند.

۳) هرچند این باور به پذیرش دستاوردهای علمی کمک می‌کند، ولی تا زمانی که هدف و غایتی در اشیا نباشد، نمی‌توان گفت که این اهداف از پیش معین بوده‌اند.

۴) هرچند این باور پوچ‌انگاری جهان را از بین می‌برد، ولی امکان ندارد که بدون وجود غایاتی که مبنای پدیده‌هاست و از قبل تعیین شده، برای جهان هدفی مشخص در نظر گرفت.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۴

درس Box

بررسی معنای سوم اتفاق

- در این معنا، جهان غایت و هدف خاصی ندارد.
- کسی که معنای سوم را تأیید می‌کند، غایتمندی جهان را انکار می‌کند.
- نفی غایتمندی جهان به معنای نفی علت نخستین و «آفریننده» است.
- غایتمندی جهان
  - مجموعهٔ حوادثی که در جهان رخ می‌دهد برای رسیدن به یک هدف معین و از پیش تعیین شده است.
  - اندیشه و حکمتی در پشت جهان است.
  - قبول غایتمندی فقط با قبول علت نخستین و علت‌العلل یا همان خدا، امکان‌پذیر است.
- نسبت فلاسفهٔ مختلف با معنای سوم اتفاق
  - ۱) کسانی که علت نخستین و خدا را پذیرفته‌اند.
    - این معنا، مورد پذیرش آن‌ها نیست.
    - جهان غایت دارد و به سوی کمال در حرکت است.
  - ۲) کسانی که علت نخستین و خدا را نپذیرفته‌اند.
    - این معنا را می‌پذیرند.
    - غایتمندی را انکار می‌کنند.
    - وجود فرایندهای تکاملی جهان را، اتفاقی می‌دانند.
  - ۳) کسانی که خدا را انکار می‌کنند اما جهان را غایتمند می‌دانند.
    - نظر آن‌ها مورد نقد است.
    - غایت وقتی می‌تواند باشد که قبل از پیدایش اشیا مشخص شده باشد.
    - وجود غایت بدون خدا امکان‌پذیر نیست ← یک تناقض است.
    - این افراد، نمی‌توانند آن‌چه را می‌خواهند اثبات کنند و نظرشان درست نیست.

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): این عبارت صرفاً بیان دیدگاه برخی از فیلسوفان در زمینهٔ معنای سوم اتفاق است، نه دلیلی برای نفی کسانی که منکر باور به خدا به عنوان مبنای غایتمندی جهان هستند.

گزینهٔ (۲): بحث نظم و هماهنگی میان پدیده‌ها مربوط به رد معنای دوم اتفاق یا همان انکار سنخیت است، در حالی که بحث غایتمندی جهان مربوط به اتفاق به معنای سوم است.

گزینهٔ (۳): این نقد نادرست است زیرا مطلب را برعکس مطرح کرده است. از آن‌جایی که جهان هدف از پیش مشخصی دارد، می‌فهمیم که به سوی هدفی خاص می‌رود، نه این‌که چون هدفی در اشیا هست پس هدفی از پیش داشته‌اند.

گزینهٔ (۴): قائلین به غایتمندی جهان شاید دچار پوچ‌انگاری در جهان نشوند چون به هر حال برای جهان هدفی در نظر دارند، ولی این دیدگاه تضادی درونی دارد زیرا بدون در نظر داشتن هدفی از پیش تعیین شده که مبنای پدیدآمدن اشیا است، نمی‌توان برای جهان هدفی در نظر گرفت.

WWW.ArefOnline.ir

۱۳۴ **کدام گزینه به دیدگاه فیثاغورس دربارهٔ تحولات و دگرگونی‌های جهان طبیعت نزدیک‌تر است؟**

۱) از آن‌جا که «نیستی هست» یک جملهٔ تناقض‌آمیز است، باطن و حقیقت جهان ثابت و بدون تغییر است.

۲) وحدت اضداد که سازندهٔ جهان است، موجب تغییر و تحول دائمی جهان به عنوان قانون کائنات می‌شود.

۳) تغییر شکل‌های مداوم آب از بخار تا باران و یخ، مبنای تغییر و تحولات جهان طبیعت است.

۴) جهان مبتنی بر اصول متناقضی است که تلاش برای تفسیر و تبیین آن امری بیهوده است.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: فلسفهٔ یازدهم ـ درس ۴

درس Box

دیدگاه اندیشمندان ایونیا دربارهٔ تحولات طبیعت

- تالس ← عنصر اولیهٔ جهان آب است و به دلیل تغییر شکل‌های آب، جهان هم تغییر دارد.
- فیثاغورس ← عنصر اولیهٔ جهان اصول ریاضی است و چون اصول ریاضی ثابت است، جهان هم تغییر ندارد.
- هراکلیتوس ← به دلیل وحدت اضداد، جهان مدام در حال تغییر و تحول است.
- پارمنیدس ← جهان ثابت و بدون تغییر است.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

براساس دیدگاه فیثاغورس، اعداد و اصول اعداد (اصول ریاضی) مبنای اولیهٔ جهان است. دقت کنید که اصول ریاضی ثابت است، پس به نظر فیثاغورس، جهان ثابت است و تغییر ندارد.

از طرفی گزینهٔ (۱) هم بیانگر دیدگاه پارمنیدس است که معتقد به ثبات جهان و عدم تغییر و حرکت در باطن آن است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): دیدگاه هراکلیتوس که معتقد به تغییر دائمی جهان است.

گزینهٔ (۳): دیدگاه تالس که معتقد به وجود تحول در طبیعت است.

گزینهٔ (۴): بیانگر دیدگاه سوفیست‌ها است.

WWW.ArefOnline.ir

۱۳۵ **کدام عبارت بیان درستی از اندیشه‌های کسی است که فلسفه‌اش را در قالب شعر عرضه می‌کرده است؟**

۱) جمع‌پذیری امور ناسازگار، موجب تغییر و تحول دائمی جهان می‌شود. ← پارمنیدس

۲) حواس که اعتبار ندارند، تغییرات جهان را درک می‌کنند، پس ابزار خوبی برای درک حقیقت و باطن جهان نیستند.

۳) از آن‌جا که جهان ثابت و بدون تغییر است، پس می‌توان نتیجه گرفت که تناقض‌های موجود در آن قابل پذیرش نیست.

۴) مبادی اولیهٔ جهان اعداد و اصول ریاضی است، از این‌رو برای شکل‌گیری نظام فلسفی، باید فلسفه در کنار عرفان به ریاضی آمیخته شود.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: فلسفهٔ یازدهم ـ درس ۴

درس Box

پارمنیدس
- از اندیشمندان بزرگ اولیه بوده است.
- بنا به نقل افلاطون، سقراط در جوانی با پارمنیدس ملاقات کرده است.
- او فلسفهٔ خود را به صورت شعر عرضه کرده است.
- او برای نخستین بار به مفهوم «بودن» (وجود، ثبات) و «شدن» (حرکت) که از مفاهیم اصلی فلسفه هستند، توجه دقیق کرده و تفاوت آن دو را ذکر کرده است.

عقیدهٔ پارمنیدس دربارهٔ هستی
- هستی یک امر واحد و ثابت است و حرکت و شدن ندارد ≠ هراکلیتوس (تحول دائمی)
- در جهان واقع نیستی راه ندارد = نمی‌توان گفت «نیستی، هست»، زیرا تناقض‌آمیز است.

ویژگی‌های هستی
- واحد است ← تکثر و تعدد موجودات نداریم.
- ثابت است ← حرکت و شدن ندارد ← هر چه هست از اول بوده و تا آخر خواهد بود (ازلی و ابدی)، نه این‌که به وجود آمده باشد، یا از بین برود یا حتی تغییر کند.
- بدون تغییر، جاودان و فناناپذیر است.
- با حواس نمی‌توان به این واقعیت رسید ← حواس انسان جهان را متغیر و دارای امور متعدد و مختلف نشان می‌دهند ← حواس معتبر نیستند و فقط مرتبهٔ ظاهری جهان را نشان می‌دهند.
- تنها با تفکر عقلی می‌توان این حقیقت را دریافت ← عقل لایهٔ باطنی و حقیقی هستی را نشان می‌دهد که بدون تغییر و جاودانه است.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

پارمنیدس که فلسفه‌اش را در قالب شعر عرضه می‌کرد، معتقد بود جهان ثابت است و هیچ حرکت و تغییری ندارد و این حقیقت ثابت جهان با عقل درک می‌شود نه با حس. به نظر او حس فقط می‌تواند ظاهر جهان را درک کند که دارای تغییر است، اما ادراک حسی خطا دارد و معتبر نیست.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): بیانگر دیدگاه هراکلیتوس است که جهان را دارای تغییرات دائمی می‌دانست.

گزینهٔ (۳): دیدگاه پارمنیدس است اما دارای یک اشکال مهم است. پارمنیدس با استناد به این‌که «نیستی، هست» دارای تناقض است، حرکت و تغییر را زیر سوال برد و اعلام کرد که جهان ثابت است، اما در این گزینه جای علت و معلول، برعکس آمده است.

گزینهٔ (۴): بیانگر دیدگاه فیثاغورس و فیثاغوریان است

WWW.ArefOnline.ir

۱۳۶ کدام گزینه دربارهٔ پارمنیدس درست است؟

۱) معتقد بود که هستی و نیستی متناقض هستند و می‌توان گفت که «نیستی» هست.

۲) نخستین کسی بود که به مفهوم «بودن و شدن» در فلسفه توجه نمود و آن‌ها را پذیرفت.

۳) از نظر او هیچ تغییری در حقیقت هستی وجود ندارد و این ثبات فقط با عقل قابل درک است.

۴) معتقد بود که حواس قابلیت شناخت هیچ بخشی از جهان هستی را ندارند و به حقیقت نمی‌رسند.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: فلسفهٔ یازدهم ـ درس ۴

پاسخ خیلی تشریحی ✔

پارمنیدس معتقد بود هستی یک امر واحد ثابت است و حرکت و شدن ندارد. او می‌گفت در جهان واقع، نیستی راه ندارد و نمی‌توان گفت «نیستی، هست»، زیرا این جمله تناقض‌آمیز است. ما با یک واقعیت بدون تغییر، جاودان و فناناپذیر روبه‌رو هستیم. البته از طریق حواس نمی‌توان به این واقعیت رسید. تنها با تفکر عقلی است که این حقیقت را می‌توان دریافت.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): او معتقد بود نمی‌توان گفت «نیستی، هست» چون این جمله تناقض‌آمیز است.

گزینهٔ (۲): پارمنیدس مفهوم «شدن» یا تغییر را نپذیرفت.

گزینهٔ (۴): از نظر پارمنیدس حواس فقط مرتبهٔ ظاهری جهان و هستی را نشان می‌دهد.

WWW.ArefOnline.ir

۱۳۷ **چرا گروه بزرگی از مردم سقراط را «دانا» می‌پنداشتند؟**

۱) چون خود را نادان می‌دانست.

۲) چون معتقد بود داناترین آدمیان نادان‌ترین آن‌هاست.

۳) چون با مدعیان دانایی بحث می‌کرد و آن‌ها را شکست می‌داد.

۴) چون گمان می‌کردند او پاسخ سؤالاتی که سوفسطائیان نمی‌دانند را می‌داند.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: فلسفهٔ یازدهم ـ درس ۵

پاسخ خیلی تشریحی ✔ سقراط در دادگاه می‌گفت: گروه بزرگی از مردم مرا به غلط «دانا» می‌نامند، در حالی که من دانا نیستم؛ فقط شاید به این دلیل که وقتی نادانیِ کسی را آشکار می‌کنم، کسانی که آن‌جا حاضرند، گمان می‌کنند که آن‌چه را آن‌ها نمی‌دانند، من می‌دانم؛ حال آن‌که دانای حقیقی فقط خدا است.

نکته دقت کنید که سقراط خود را نادان نمی‌دانست، بلکه می‌گفت من دانا نیستم و البته طبق راز سروش معبد دلفی، سقراط از آن‌جایی که می‌داند که هیچ نمی‌داند، داناترین مردم است.

WWW.ArefOnline.ir

۱۳۸ **آن‌چه موجب شد سقراط در دادگاه دربارهٔ زندگی پس از مرگ توضیح دهد، چیست؟**

۱) القای حس خداباوری به سوفیست‌ها و مخالفانش تا دست از اتهام انکار خدا برای سقراط بردارند.

۲) توضیح جهان پس از مرگ برای جذب مخالفان به سمت پذیرش خدای واحد

۳) نادانی سوفسطائیان نسبت به مرگ که موجب ترس آن‌ها از مرگ شده بود.

۴) تلاش برای به رخ کشیدن دانایی خود در امور مختلف

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: فلسفهٔ یازدهم ـ درس ۵

پاسخ خیلی تشریحی ✔

سقراط ریشهٔ همهٔ بدی‌ها از جمله ترس از مرگ را نادانی می‌داند. به نظر او عده‌ای توهم دانایی نسبت به مرگ دارند، در حالی که نادانند و همین امر موجب ترس آن‌ها از مرگ شده است. به همین دلیل، سقراط تلاش می‌کند تا با توضیح جهان پس از مرگ، مردم را نسبت به مرگ آگاه کند تا از آن نترسند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): سقراط برای این کار نشان داد که وقتی کسی صفات و آثار چیزی را قبول دارد، خود آن چیز را هم قبول دارد. پس وقتی سقراط علم و قدرت و عدالت فوق بشری را قبول دارد، فوق بشر یا خدا را هم قبول دارد.

گزینهٔ (۲): سقراط چنین هدفی از توضیح جهان پس از مرگ نداشته است.

گزینهٔ (۴): سقراط خود را دانا نمی‌دانست.

نکته

سقراط برای فضیلت و علم قیام کرد و منشأ و ریشهٔ هر بدی و ناراستی را نادانی می‌دانست و از طرفی تأکید داشت که نباید از مرگ بترسیم و ترس از مرگ نباید مانع از پیروی از خدا شود.

WWW.ArefOnline.ir

۱۳۹ **کدام‌یک از موضوعات زیر، مبحث اصلی مورد توجه سقراط است؟**

۱) انسان و مسائلش

۲) خدا و مباحث پیرامون آن

۳) مرگ و جهان پس از مرگ

۴) طبیعت و تحولات آن

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: فلسفهٔ یازدهم ـ درس ۵

پاسخ خیلی تشریحی ✔ تمام مباحث سقراط حول محور انسان، فضایل و حقیقت‌طلبی اوست.

کنکور

کدام‌یک، از موضوعات مورد توجه سقراط نیست؟ *(سؤال ۱۳۴ کنکور انسانی ۱۴۰۳ (خارج از کشور))*

۱) خردمندی و بی‌خردی

۲) شایست و ناشایست

۳) حق و باطل

۴) هستی و نیستی

WWW.ArefOnline.ir

۱۴۰ کدام مورد دربارهٔ تعریف، درست است؟

۱) در تعریف با نسبت‌دادن اوصاف به چیزی، آن را از سایر مفاهیم مشابه متمایز می‌کنیم.

۲) تعریف نوعی دانش است که به کمک آن می‌توانیم، تصورهای مجهول را شناسایی کنیم.

۳) در برخی انواع تعریف، می‌توانیم با بهره‌بردن از مفاهیم جزئی به تعریف مفاهیم کلی بپردازیم.

۴) برای تعریف اصطلاحات علمی که یکی از کاربردهای اصلی تعریف است، می‌توان از انواع مختلف تعاریف بهره برد.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: منطق ـ درس ۴

پاسخ خیلی تشریحی ✔

در تعریف از طریق ذکر مصادیق با استفاده از مفاهیم جزئی می‌توان یک مفهوم کلی را تعریف کرد. برای مثال، در تعریف رودخانه (مفهوم کلی)، می‌گوییم: رود ارس، رود کارون و ... که همگی اسم خاص و مفهوم جزئی هستند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): اولاً در تعریف چیزی را به چیزی نسبت نمی‌دهیم. ثانیاً تمایزدادن از مفاهیم مشابه فقط در تعریف مفهومی است نه تمام انواع تعریف.

گزینهٔ (۲): تعریف نوعی اندیشه است نه نوعی دانش.

گزینهٔ (۴): اصطلاحات علمی را نمی‌توان با تعریف لغوی یا مصداقی تعریف کرد و تعریف مفهومی برای آن‌ها مناسب است.

نکته

- برای تعریف یک مفهوم جزئی باید از تعریف لغوی استفاده کنیم.
- برای تعریف یک مفهوم کلی با استفاده از مفاهیم جزئی، باید از تعریف از طریق ذکر مصادیق استفاده کنیم.

کنکور

کدام مورد، عبارت درستی را در مورد تعریف بیان می‌کند؟ *(سؤال ۱۲۸ کنکور انسانی ۱۴۰۱ ـ نوبت دوم)*

۱) تعریف، نوعی تفکر است که اگر انسان توانایی آن را نداشت، هیچ تصوری را نمی‌شناخت.

۲) وقتی اوصافی را به یک مفهوم نسبت می‌دهیم یا از آن سلب می‌کنیم، در حقیقت آن را تعریف کرده‌ایم.

۳) در برخی از انواع تعریف، مفهوم را از نظر اجزای سازنده‌اش در نظر می‌گیریم و آن را به دو جزء عام و خاص تحلیل می‌کنیم.

۴) برای تعریف یک تصور، چند تصور معلوم را به یک تصور مجهول نسبت می‌دهیم و آن را در قالب یک تصدیق بیان می‌کنیم.

WWW.ArefOnline.ir

۱۴۱ **کدام گزینه بیانگر نمونه‌ای از تعریفی است که به اعم می‌باشد؟**

۱) قاطر: حیوان چهارپای دارای یال و دم

۲) خفاش: پستانداری که پرواز می‌کند.

۳) لوزی: مربعی با زوایای غیرقائمه

۴) مربع: شکل محدود به چهار ضلع برابر

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: منطق ـ درس ۴

درس Box

حالات مختلف جامع و مانع

- ۱) هم جامع باشد هم مانع.
  - تعریف درست
  - رابطهٔ تعریف با مفهوم مجهول ← تساوی
  - **مثال** ← انسان: حیوان ناطق است.



- ۲) جامع هست، اما مانع نیست.
  - تعریف از چیزی که باید باشد بزرگ‌تر است.
  - تعریف به اَعَم
  - مفهوم مجهول به اَخص
  - رابطهٔ تعریف با مفهوم مجهول ← عموم و خصوص مطلق
  - **مثال** ← مربع: شکل چهارضلعی است.



- ۳) جامع نیست، اما مانع هست.
  - تعریف از چیزی که باید باشد کوچک‌تر است.
  - تعریف به اَخص
  - مفهوم مجهول به اَعَم
  - رابطهٔ تعریف با مفهوم مجهول ← عموم و خصوص مطلق
  - **مثال** ← مثلث: شکلی با سه ضلع برابر است.



- ۴) نه جامع نه مانع
  - تعریف بی‌ربط
  - رابطهٔ تعریف با مفهوم مجهول
    - یا تباین
    - یا عموم و خصوص من‌وجه
  - **مثال** ← مثلث: سه پاره‌خط که یکدیگر را در سه نقطه قطع می‌کنند.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

تعریف به اعم تعریفی است که جامع است اما مانع نیست.

بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): این تعریف نه جامع است نه مانع، چراکه قاطر، یال ندارد.

گزینهٔ (۲): این تعریف هم جامع است و هم مانع است.

گزینهٔ (۳): این تعریف بی‌ربط است یعنی نه جامع است، نه مانع، چراکه لوزی اصلاً مربع نیست.

گزینهٔ (۴): این تعریف جامع است اما مانع نیست، چراکه لوزی هم این‌گونه است.

WWW.ArefOnline.ir

۱۴۲ دربارهٔ عبارت «جیوه فلزی است که در دمای طبیعی مایع است»، کدام گزینه نادرست است؟

۱) در این جمله تعریف به کار رفته است.

۲) این عبارت به طور کامل، نشان‌دهندهٔ یک تعریف نیست.

۳) رابطهٔ مفهوم مجهول با معرِّفش در این جمله عموم و خصوص مطلق است.

۴) نوع تعریف به کار گرفته شده در این عبارت، تحلیل مفهوم مجهول به اجزای عام و خاص می‌باشد.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: منطق ـ درس ۴

پاسخ خیلی تشریحی ✔

عبارت صورت سؤال یک جملهٔ خبری و تصدیق است که شامل مفهوم مجهول (جیوه) و تعریف مفهومی (فلزی که در دمای طبیعی مایع است) می‌شود. پس نمی‌توان کل عبارت را تعریف دانست، اما بخشی از این عبارت تعریف است.

در تعریف به‌کاررفته در این عبارت، رابطهٔ مفهوم مجهول با معرِّف یا همان **تعریف تساوی** است.

WWW.ArefOnline.ir

۱۴۳ **کدام گزینه نقد مناسبی برای استدلال «باید در انتخاب همسر دقت کنید، چراکه همسر خوب مثل قرص آرام‌بخش به سکون انسان کمک می‌کند.» نیست؟**

۱) قرص آرام‌بخش جنبهٔ درمانی دارد، اما ارتباط با یک انسان نمی‌تواند درمانگر فرد دیگر باشد.

۲) داشتن همسر خوب مثل تزریق آمپول تقویتی است که موجب انرژی و تحرک روزافزون انسان می‌شود.

۳) داشتن همسر خوب مثل یک خواب آرام و لذت‌بخش است که خستگی‌های روزمره را از تن انسان بیرون می‌کند.

۴) انسان قرص آرام‌بخش را پس از تحمل درد و اضطراب فراوان مصرف می‌کند، اما انتخاب همسر متوقف به برخورد با مشکلات نیست.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: منطق ـ درس ۵

درس Box

- استدلال تمثیلی می‌تواند منجر به مغالطه شود که آن را «مغالطهٔ تمثیل ناروا» می‌نامند.
- **مغالطهٔ تمثیل ناروا**
  - مثالی از مغالطهٔ تمثیل ناروا را می‌توان در این امر دید که برخی از شرکت‌ها، نام یا نشانه‌ای مشابه شرکتی معتبر انتخاب می‌کنند تا افراد گمان کنند که تولیدات آن‌ها نیز از نظر کیفیت مشابه آن شرکت معتبر است.
  - راه مقابله با مغالطهٔ تمثیل ناروا
    - ۱) توجه به وجوه اختلاف: به جای تأکید روی مشابهت دو امر، به اختلافات آن‌ها اشاره کنیم ← برای مثال اگر کسی کتاب‌های قدیمی را به مواد خوراکی تاریخ مصرف گذشته تشبیه کند، او را متوجه اختلافات میان خوراکی و کتاب‌های قدیمی می‌کنیم.
    - ۲) یافتن استدلال تمثیلی مخالف
      - می‌توانیم برای رد تمثیل بیان‌شده، یک تمثیل مخالف را بیان کنیم.
      - برای مثال برای رد تمثیل کتب قدیمی به مواد خوراکی تاریخ گذشته می‌گوییم: کتاب‌های قدیمی مانند عتیقه‌ها ارزشمند هستند.
      - دقت کنید که تمثیل مخالف، خودش می‌تواند یک تمثیل ناروا باشد و این مطلب اشکالی ندارد.

پاسخ خیلی تشریحی

راه نقد یک استدلال تمثیلی، بیان وجوه اختلاف یا بیان تمثیل مخالف است.

بررسی گزینه‌ها:

گزینه‌های (۱) و (۴): نشان‌دهندهٔ وجه اختلاف همسر با قرص آرام‌بخش است.

گزینهٔ (۲): نشان‌دهندهٔ تمثیل مخالف است.

گزینهٔ (۳): تمثیل دیگری به کار برده اما با تمثیل صورت سؤال مخالف نیست.

WWW.ArefOnline.ir

۱۴۴ کدام عبارت بیانگر یک استقرای تعمیمی است؟

۱) تمام جانوران برای رشد کافی نیازمند تغذیهٔ مناسب هستند، پس انسان هم باید به برنامهٔ غذایی خود توجه کند.

۲) سعید هر بار که برای مأموریت به خارج از کشور می‌رود، شکلات به عنوان سوغاتی می‌آورد، پس حالا هم که به اصفهان رفته، با خود شکلات می‌آورد.

۳) تکیهٔ بازار بزرگ تهران قریب به یک قرن است که در روز عاشورا دستهٔ عزاداری برپا می‌کند، پس امسال هم در روز عاشورا این برنامه اجرا می‌شود.

۴) در انتخابات ریاست‌جمهوری که بیش از هفتاد درصد افرادی که می‌توانستند رأی دهند شرکت کرده بودند، آقای الف به عنوان رئیس‌جمهور انتخاب شد.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: منطق ـ درس ۵

پاسخ خیلی تشریحی ✔

در استقرای تعمیمی، با بررسی چند مورد جزئی، حکمی کلی صادر می‌شود. البته یکی از راه‌های ایجاد استقرای تعمیمی، نتیجه‌گیری از گذشته به آینده است. در گزینهٔ (۳) با اتکا به تجربیات صد سال گذشته، دربارهٔ سال جاری به نتیجه‌ای رسیده‌ایم، پس یک استقرای تعمیمی داریم.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): نتیجه‌گیری از کل (تمام جانوران) به جزء (انسان) است، که نتیجهٔ قطعی دارد و یک قیاس محسوب می‌شود.

گزینهٔ (۲): سفر اصفهان را به سفرهای خارجی سعید تشبیه کرده است، پس یک استقرای تمثیلی است.

گزینهٔ (۴): انتخابات نشان‌دهندهٔ یک نمونه از استقرای تام است که نوعی قیاس محسوب می‌شود.

نکته

روند استقرای تعمیمی

جزء به کل ← با بررسی چند مورد جزئی به یک نتیجهٔ کلی می‌رسیم.

گذشته به آینده ← با بررسی چند مورد در گذشته، دربارهٔ آینده نتیجه می‌گیریم.

WWW.ArefOnline.ir

۱۴۵ در کدام گزینه مقدمات از نتیجه حمایت نسبی می‌کنند؟

۱) چون همهٔ پرندگانی که تاکنون مشاهده کرده‌ایم دارای نوک یا منقار بودند، این پرنده‌ها که از تخم بیرون می‌آیند هم نوک یا منقار دارند.

۲) پزشکان این بخش دارای مدرک فوق تخصصی هستند، چون در معرفی‌نامهٔ بیمارستان نوشته بود همهٔ پزشکان مدرک فوق تخصصی دارند.

۳) مواد غذایی این فروشگاه تازه هستند، چراکه تمام فروشگاه‌های این شهر از مواد غذایی تازه استفاده می‌کنند.

۴) همهٔ انسان‌ها برای زنده‌ماندن به غذا احتیاج دارند، من هم یک انسان هستم و به غذا محتاجم.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: منطق ـ درس ۵

درس Box

استدلال
- ساختار استدلال: مقدمهٔ ۱: ..... / مقدمهٔ ۲: ..... ← نتیجه: .....
- استدلال از مقدماتی تشکیل شده است که منتهی به یک نتیجه می‌شود.
- انواع استدلال:
  - ۱) استدلال قیاسی: مقدمات از نتیجه حمایت قطعی و حتمی می‌کند ← اگر مقدمات درست باشند، نتیجه هم حتماً درست است.
  - ۲) استدلال استقرایی: مقدمات از نتیجه حمایت قطعی نمی‌کنند؛ یعنی حمایت مقدمات از نتیجه، حمایت نسبی یا احتمالی است.
    - دارای انواع استقرای تمثیلی، استقرای تعمیمی و استنتاج بهترین تبیین است.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

استدلال‌ها به دو دسته تقسیم می‌شوند:
- قیاسی: در آن مقدمات ضرورتاً نتیجه را در پی دارند.
- استقرایی: در آن مقدمات از نتیجه حمایت نسبی می‌کنند.

در گزینهٔ (۱) از این مقدمه که همهٔ پرندگان مشاهده‌شده نوک یا منقار دارند، نتیجه گرفته که موجودات جدیدی که از تخم بیرون می‌آیند، نوک یا منقار دارند. بررسی موارد جزئی (موارد مشاهده‌شده) و تعمیم آن به موارد بعدی استقرای تعمیمی محسوب می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه‌های (۲)، (۳) و (۴) همگی از نوع استدلال قیاسی هستند که از مقدمه‌ای کلی‌تر، نتیجه‌ای جزئی‌تر گرفته‌اند.

WWW.ArefOnline.ir

۱۴۶ هر یک از عبارات زیر به ترتیب به کدام‌یک از قوانین تصمیم‌گیری منطقی اشاره دارد؟

- **برای اتخاذ یک تصمیم خوب، تشخیص تفاوت هزینه‌هایی که بر تصمیم شما تأثیر می‌گذارند، بسیار مهم است.**
- **به دلیل وجود کمیابی در امکانات و داشته‌ها، همیشه باید بین گزینه‌های انتخاب، «بده ـ بستان» کرد.**
- **در هر نقطه از زمان، هر شخص یا شرکت و یا هر کشوری مقدار معینی از نیروی کار، زمین قابل بهره‌برداری، سرمایهٔ انسانی و فیزیکی دارد.**
- **از مهم‌ترین مراحل راه‌اندازی یا استمرار یک کسب‌وکار است.**

۱) هزینه‌های هدررفته را فراموش کنید. ـ هزینهٔ فرصت هر انتخاب را محاسبه کنید. ـ بین هزینه‌ها و منافع خود مقایسه کنید. ـ منابع خود را شناسایی کنید و بدانید که آن‌ها کمیاب‌اند.

۲) بین هزینه‌ها و منافع خود مقایسه کنید. ـ قید بودجهٔ خود را ترسیم کنید. ـ منابع خود را شناسایی کنید و بدانید که آن‌ها کمیاب‌اند. ـ هزینهٔ فرصت هر انتخاب را محاسبه کنید.

۳) هزینه‌های هدررفته را فراموش کنید. ـ هزینهٔ فرصت هر انتخاب را محاسبه کنید. ـ منابع خود را شناسایی کنید و بدانید که آن‌ها کمیاب‌اند. ـ بین هزینه‌ها و منافع خود مقایسه کنید.

۴) بین هزینه‌ها و منافع خود مقایسه کنید. ـ قید بودجهٔ خود را ترسیم کنید. ـ بین هزینه‌ها و منافع خود مقایسه کنید. ـ منابع خود را شناسایی کنید و بدانید که آن‌ها کمیاب‌اند.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: درس ۳

درس Box

اصول و قوانین انتخاب درست	توضیحات
قانون اول: منابع خود را شناسایی کنید و بدانید که آن‌ها کمیاب‌اند.	طبقه‌بندی منابع تولید: منابع طبیعی، نیروی کار و سرمایه افراد قبل از اخذ تصمیمات خود، در ذهن خود دو سؤال اساسی دارند: اصل اول: منابعی که در اختیار دارید، پایان‌ناپذیر نیست، بلکه برعکس، کاملاً محدود است. اصل دوم: در آنِ واحد نمی‌توانید از یک چیز دو استفادهٔ متفاوت بکنید؛ (هر چیزی دارای محدودیت در استفاده است).
قانون دوم: هزینهٔ فرصت هر انتخاب را محاسبه کنید.	محدودیت منابع، مفهوم «هزینهٔ فرصت» را به همراه دارد. هزینهٔ فرصت یک انتخاب، ارزش بهترین گزینهٔ بعدی است که فرد آن را هنگام انتخاب از دست داده است. به دلیل وجود کمیابی در امکانات و داشته‌ها، همیشه باید بین گزینه‌های انتخاب، «بده ـ بستان» کرد. «بده ـ بستان» یعنی چیزی را رها کرده تا چیز دیگری را به دست آوریم.
قانون سوم: قید بودجهٔ خود را ترسیم کنید.	وقتی شما مقدار مشخص و محدودی پول برای خرج‌کردن دارید، در این حالت می‌گوییم شما یک «قید بودجه» دارید. بودجهٔ شما محدود است، بنابراین مجبورید بین گزینه‌های خود بده ـ بستان کنید.
قانون چهارم: هزینه‌های هدررفته را فراموش کنید.	هزینه‌هایی که پرداخت شده است و شما نمی‌توانید آن را بازگردانید، «هزینهٔ هدررفته» نام دارد؛ این هزینه‌ها نباید تأثیری در انتخاب و تصمیم شما داشته باشند. تنها هزینهٔ مؤثر بر تصمیم‌گیری هزینه‌هایی هستند که در زمان تصمیم‌گیری به وجود می‌آیند.
قانون پنجم: بین هزینه‌ها و منافع خود مقایسه کنید.	برای یک تصمیم‌گیری منطقی، باید تمام منافع با تمام هزینه‌ها مقایسه شود. (در نهایت به این نتیجه برسیم که در گزینهٔ انتخاب‌شده، منافع بیشتر از هزینه‌هاست.) به عنوان یک کارآفرین، مقایسهٔ میان منافع و هزینه‌های کسب‌وکارتان، از مهم‌ترین مراحل راه‌اندازی یا استمرار آن است.

WWW.ArefOnline.ir

پاسخ خیلی تشریحی ✔

در متن کتاب برای تصمیم‌گیری منطقی ۵ قانون معرفی شده است. در این سؤال باید هر جمله را با قوانین مربوطه مطابقت دهیم:

- «تشخیص تفاوت هزینه‌هایی که بر تصمیم شما تأثیر می‌گذارند.» ← اشاره به قانون چهارم: هزینه‌های هدررفته را فراموش کنید.
چون در این قانون گفته می‌شود فقط هزینه‌های تأثیرگذار بر تصمیم را در نظر بگیریم و هزینه‌های غیر قابل بازگشت (هزینه‌های هدررفته) را کنار بگذاریم.
- «همیشه باید بین گزینه‌ها بده ـ بستان کرد.» ← مربوط به قانون دوم: هزینهٔ فرصت هر انتخاب را محاسبه کنید.
چون این قانون توضیح می‌دهد که به دلیل کمیابی، انتخاب یک گزینه به معنای چشم‌پوشی از بهترین گزینهٔ بعدی است.
- «هر شخص یا کشور مقدار معینی منابع دارد.» ← مربوط به قانون اول: منابع خود را شناسایی کنید و بدانید که آن‌ها کمیاب‌اند.
چون این قانون بر محدودبودن منابع تأکید دارد.
- «از مهم‌ترین مراحل راه‌اندازی یا استمرار کسب‌وکار» ← مربوط به قانون پنجم: بین هزینه‌ها و منافع خود مقایسه کنید.
چون برای انتخاب منطقی باید منافع بیشتر از هزینه‌ها باشد.

WWW.ArefOnline.ir

۱۴۷ **هر یک از موارد زیر به کدام اشتباه رایج در تصمیم‌گیری اشاره دارد؟**

الف) سارا برای یک دورهٔ آموزشی آنلاین ثبت‌نام کرده، اما بعد از دو جلسه می‌فهمد کیفیتش بسیار پایین است. با این حال، تصمیم می‌گیرد همهٔ جلسات را بگذراند چون پولش را پرداخت کرده است.

ب) رضا به یک فروشگاه می‌رود تا یک کت ساده بخرد. فروشنده یک کت گران‌تر را که «فقط امروز» ۴۰ درصد تخفیف دارد، پیشنهاد می‌کند و رضا همان را می‌خرد.

ج) علی شغل فعلی خود را که درآمد کمی دارد، ادامه می‌دهد، چون از تغییر و شروع شغل جدید می‌ترسد.

د) نرگس بدون مطالعهٔ کافی، در یک بازار پرریسک سرمایه‌گذاری می‌کند، چون فکر می‌کند حتماً سود زیادی به دست خواهد آورد.

ه) محمد می‌تواند با پس‌انداز چند ماه آینده لپ‌تاپ بخرد، اما ترجیح می‌دهد همین حالا با دریافت یک وام با کارمزد بالا آن را بخرد تا سریع‌تر به آن برسد.

۱) توجه به هزینه‌های هدررفته ـ اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها ـ چسبیدن به وضعیت فعلی ـ اعتمادبه‌نفس بیش از حد یا خودرأی‌بودن ـ بی‌صبری زیاد

۲) بی‌صبری زیاد ـ اعتمادبه‌نفس بیش از حد یا خودرأی‌بودن ـ توجه به هزینه‌های هدررفته ـ اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها ـ چسبیدن به وضعیت فعلی

۳) توجه به هزینه‌های هدررفته ـ اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها ـ اعتمادبه‌نفس بیش از حد یا خودرأی‌بودن ـ بی‌صبری زیاد ـ چسبیدن به وضعیت فعلی

۴) بی‌صبری زیاد ـ اعتمادبه‌نفس بیش از حد یا خودرأی‌بودن ـ اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها ـ چسبیدن به وضعیت فعلی ـ چسبیدن به وضعیت فعلی

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: درس ۳

درس Box

اشتباهات رایج در تصمیم‌گیری (عوامل رفتارهای غیرمنطقی)	مثال
۱) اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها	ترجیح‌دادن کالایی ۱۶۰هزارتومانی که ۵۰ درصد تخفیف دارد بر کالایی با قیمت ۸۰ هزار تومان ـ خرید صرفاً به دلیل حراج یا فروش ویژه
۲) توجه به هزینه‌های هدررفته	خوردن کامل غذایی که سفارش داده‌اید، ولی آن را دوست ندارید، صرفاً به دلیل پول پرداخت‌شده بابت آن غذا ـ رفتن به کلاس بی‌کیفیت، صرفاً به دلیل پرداخت کامل شهریهٔ آن
۳) بی‌صبری زیاد	سراغ کارهای کم‌ارزش آنی رفتن، به جای صبر در تحصیل و یادگیری و بهره‌مندی از منافع آتی ـ برای تأمین هزینه‌های مصرف فعلی، زیر بار سنگین انواع بدهی‌ها رفتن
۴) اعتمادبه‌نفس بیش از حد یا خودرأی‌بودن	خوش‌بینی زیاد دربارهٔ درآمد آینده و پس‌انداز کم‌تر برای نیازهای آتی ـ سرمایه‌گذاری در زمینه‌های پرخطر بدون آمادگی
۵) چسبیدن به وضعیت فعلی	چسبیدن به وضعیت فعلی و پرهیز از بررسی گزینه‌های جدید با رویکرد منطقی هزینه ـ فایده

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی عبارت‌ها:

الف) توجه به هزینه‌های هدررفته ← سارا چون پول داده، دوره را ادامه می‌دهد؛ در حالی که هزینهٔ پرداخت‌شده قابل بازگشت نیست و نباید بر تصمیم فعلی اثر بگذارد.

ب) اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها ← رضا فقط به خاطر تخفیف «فقط امروز» تصمیم به خرید کت گران‌تر می‌گیرد، نه به دلیل نیاز واقعی.

WWW.ArefOnline.ir

ج) چسبیدن به وضعیت فعلی ← علی در شغل کم‌درآمد می‌ماند و از تغییر می‌ترسد، حتی اگر فرصت‌های بهتر وجود داشته باشد.

د) اعتمادبه‌نفس بیش از حد یا خودرأی‌بودن ← نرگس بدون بررسی و آمادگی، وارد سرمایه‌گذاری پرریسک می‌شود، چون بیش از حد خوش‌بین است.

ه) بی‌صبری زیاد ← محمد حاضر نیست صبر کند تا با پس‌انداز لپ‌تاپ بخرد و ترجیح می‌دهد همین حالا با وام و بدهی آن را تهیه کند.

WWW.ArefOnline.ir

۱۴۸ در یک بازار، قیمت هر کیلو برنج ۳۰ هزار تومان و قیمت هر کیلو گوشت ۱۵۰ هزار تومان است. یک خانواده ۹۰۰ هزار تومان بودجه دارد و می‌خواهد آن را فقط برای خرید برنج و گوشت خرج کند.

- **اگر خانواده تمام بودجه را صرف خرید گوشت کند، چند کیلو گوشت می‌تواند بخرد؟**
- **اگر خانواده تمام بودجه را صرف خرید برنج کند، چند کیلو برنج می‌تواند بخرد؟**
- **برای خرید ۱ کیلو گوشت بیشتر، باید چند کیلو برنج کم‌تر خرید؟**
- **اگر نصف بودجه صرف خرید برنج شود، آن‌گاه خانواده توانایی خرید چند کیلو گوشت را خواهد داشت؟**

۱) ۵ ـ ۲۵ ـ ۵ ـ ۳
۲) ۶ ـ ۳۰ ـ ۴ ـ ۲
۳) ۵ ـ ۲۵ ـ ۴ ـ ۲
۴) ۶ ـ ۳۰ ـ ۵ ـ ۳

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔

- اگر فرد تمامی بودجهٔ خود را به خرید گوشت اختصاص دهد، می‌تواند ۶ کیلو گوشت بخرد:

$$\text{حداکثر گوشت خریداری‌شده} = \frac{\text{بودجهٔ فرد}}{\text{قیمت هر کیلو گوشت}} = \frac{۹۰۰}{۱۵۰} = ۶ \text{ کیلو}$$

- اگر فرد تمامی بودجهٔ خود را به خرید برنج اختصاص دهد، می‌تواند ۳۰ کیلو برنج بخرد:

$$\text{حداکثر برنج خریداری‌شده} = \frac{\text{بودجهٔ فرد}}{\text{قیمت هر کیلو برنج}} = \frac{۹۰۰}{۳۰} = ۳۰ \text{ کیلو}$$

- برای خرید ۱ کیلو گوشت بیشتر، خانواده باید ۱۵۰ هزار تومان بیشتر هزینه کند، اما چون بودجه ثابت است، باید ۱۵۰ هزار تومان صرف خرید گوشت کنند، پس باید همان ۱۵۰ هزار تومان را از خرید برنج کم کنند. حالا می‌خواهیم بدانیم ۱۵۰ هزار تومان برابر چند کیلو برنج است؟ می‌دانیم قیمت هر کیلو برنج ۳۰ هزار تومان است، پس:

$$\frac{۱۵۰}{۳۰} = ۵ \text{ کیلو}$$

در نتیجه برای این‌که خانواده ۱ کیلو گوشت بیشتر بتواند بخرد، باید از خرید ۵ کیلو برنج صرف نظر کند.

- اگر نصف بودجه (هزار تومان $\frac{۹۰۰}{۲} = ۴۵۰$) صرف خرید برنج شود، نصف دیگر آن برای خرید گوشت باقی می‌ماند؛ در نتیجه خواهیم داشت:

$$\frac{۴۵۰}{۱۵۰} = ۳ \text{ کیلو}$$

بنابراین خانوار توانایی خرید ۳ کیلو گوشت را با نصف دیگر درآمد خواهد داشت.

WWW.ArefOnline.ir

۱۴۹ **علی ۲ میلیارد تومان سرمایه دارد و می‌خواهد بین راه‌اندازی شرکت خدمات ساختمانی، سرمایه‌گذاری در بانک و سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار تصمیم بگیرد. او انتظار دارد در سال، ۱۲۵ مشتری از شرکت خدمات ساختمانی استفاده کنند و قیمت هر بار خدمات ۹۰۰ هزار تومان است. هم‌چنین:**

- **سود سالانهٔ بانک ۱۸٪ است.**
- **متوسط سود سهام بورس ۱۰٪ است.**
- **سود معاملاتی سهام به طور متوسط ۵٪ است.**
- **علی قبلاً ۵۰ میلیون تومان برای مشاورهٔ کسب‌وکار هزینه کرده که قابل برگشت نیست.**

علی کدام گزینه را انتخاب می‌کند و هزینهٔ فرصت انتخاب او چه‌قدر است؟ (به میلیون تومان)

۱) علی راه‌اندازی شرکت خدمات ساختمانی را انتخاب می‌کند؛ هزینهٔ فرصت او معادل ۱۱۲/۵ میلیون تومان است.

۲) علی سرمایه‌گذاری در بانک را انتخاب می‌کند؛ هزینهٔ فرصت او معادل ۷۷۲/۵ میلیون تومان است.

۳) علی سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار را انتخاب می‌کند؛ هزینهٔ فرصت او معادل ۴۰ میلیون تومان است.

۴) علی سرمایه‌گذاری در بانک را انتخاب می‌کند؛ هزینهٔ فرصت او معادل ۳۰۰ میلیون تومان است.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔

محدودیت منابع، مفهوم «هزینهٔ فرصت» را به همراه دارد. هزینهٔ فرصت یک انتخاب، ارزش بهترین گزینهٔ بعدی است که فرد آن را هنگام انتخاب از دست داده است. پس از اولویت‌بندی گزینه‌ها، وقتی اولین اولویت را انتخاب کردیم، بهترین اولویت بعدی، هزینهٔ فرصت انتخاب ما خواهد بود. (البته این اولویت‌بندی برای اشخاص مختلف، متفاوت است.)

ابتدا باید میزان بازدهی (سود) ناشی از هر سرمایه‌گذاری را به دست آوریم:

نکته ۲ میلیارد تومان برابر با ۲۰۰۰ میلیون تومان است.

سود معاملاتی سهام + سود سهام = سود سالیانهٔ سرمایه‌گذاری در سازمان بورس اوراق بهادار

$= (۲,۰۰۰\times\frac{۱۰}{۱۰۰})+(۲,۰۰۰\times\frac{۵}{۱۰۰}) = ۲۰۰+۱۰۰ = ۳۰۰$ میلیون تومان

سود سالیانهٔ بانک $= ۲,۰۰۰\times\frac{۱۸}{۱۰۰} = ۳۶۰$ میلیون تومان

سود سالیانهٔ راه‌اندازی شرکت خدمات ساختمانی $= ۱۲۵\times۹۰۰,۰۰۰ = ۱۱۲,۵۰۰,۰۰۰$ تومان $= ۱۱۲/۵$ میلیون تومان

در نتیجه سرمایه‌گذاری در بانک بهترین و سودآورترین انتخاب است.

منافع بهترین انتخاب بعدی که سرمایه‌گذاری در سازمان بورس اوراق بهادار (با سود سالیانهٔ ۳۰۰ میلیون تومان) است، ولی فرد از آن صرف نظر کرده است، هزینهٔ فرصت انتخاب فرد محسوب می‌شود.

نکته **تفاوت سود سهام و سود معاملاتی:**

- سود سهام: مبلغی است که شرکت از سود خالص خود به سهامداران پرداخت می‌کند. حتی اگر قیمت سهام تغییر نکند، باز هم ممکن است سود سهام دریافت کنید.
- سود معاملاتی: سودی که از افزایش قیمت سهام به دست می‌آید، وقتی که سهام را به قیمتی بالاتر از قیمت خرید می‌فروشید. این نوع سود ریسک‌پذیرتر است؛ چون قیمت سهام ممکن است کاهش هم پیدا کند.

نکته **هزینهٔ هدررفته:**

علی ۵۰ میلیون تومان برای مشاورهٔ کسب‌وکار هزینه کرده است. این مبلغ قابل برگشت نیست و به اصطلاح اقتصادی، یک هزینهٔ هدررفته محسوب می‌شود. هزینهٔ هدررفته، هزینه‌ای است که قبلاً پرداخت شده و نمی‌توان آن را پس گرفت؛ بنابراین نباید در تصمیم‌گیری‌های فعلی و آینده لحاظ شود. اگر علی بخواهد تصمیم بگیرد که شرکت خدمات راه‌اندازی کند یا در بورس یا بانک سرمایه‌گذاری کند، نباید به خاطر هزینهٔ مشاورهٔ قبلی تحت تأثیر قرار گیرد، چون این هزینه دیگر قابل بازیابی نیست و صرفاً یک هزینهٔ گذشته است.

WWW.ArefOnline.ir

کنکور

علی، ۲ میلیارد تومان سرمایه دارد، بین راه‌اندازی شرکت خدمات ساختمانی، سرمایه‌گذاری در سازمان بورس اوراق بهادار و بانک، می‌خواهد تصمیم‌گیری کند. اگر در سال، ۲۵۰ مشتری درخواست خدمات بکنند (با فرض ثبات هزینه‌ها)، هزینهٔ فرصت سرمایه‌گذاری در سازمان بورس اوراق بهادار برای علی چند میلیون تومان است؟

(سؤال ۱۴۷ کنکور انسانی ۱۴۰۴ ـ نوبت اول)

- سود سالانهٔ بانک ۲۰ درصد
- متوسط سود سهام اوراق بهادار ۱۵ درصد
- سود معاملاتی سهام به طور متوسط ۱۰ درصد
- قیمت خدمات ساختمانی در هر بار مراجعهٔ مشتری، ۹۰۰ هزار تومان است.

۱) ۲۲۵ ۲) ۴۰۰ ۳) ۵۰۰ ۴) ۶۲۵

WWW.ArefOnline.ir

۱۵۰ چند مورد از عبارات زیر دربارهٔ مرز امکانات تولید درست است؟

- هرگاه تولید یک شرکت ناکارا باشد، برای تولید بیشتر یک کالا، باید از تولید کالاهای دیگر کاسته شود.
- نام اختصاری منحنی مرز امکانات تولید (FFP) است.
- مرز امکانات تولید نشان‌دهندهٔ حداقل امکان تولید یک شرکت با توجه به منابع موجود است.
- مرز امکانات تولید مرزی است بین آن‌چه یک کسب‌وکار با استفاده از منابع موجود و در دسترس می‌تواند تولید کند و آن‌چه نمی‌تواند.
- یک تولیدکننده، بهتر است درون مرز امکانات تولید کند و هر نقطه در این محدوده نشان می‌دهد که منابع کمیاب بین تولید دو کالای مورد نظر تقسیم شده است.
- در صورتی که تولید کارا باشد، مرز امکانات تولید هر نوع بده ـ بستان در فضای تولید دو کالا را نشان می‌دهد.
- تولید در خارج از مرز امکانات، قابل دستیابی است، به شرط آن‌که منابع کمیاب موجود با مدیریت صحیح به تولید کالا اختصاص یابد.
- مرز امکانات تولید به ما اجازه می‌دهد تا هزینهٔ فرصت یک کشور (یا یک شرکت) را زمانی که بیش از یک کالا تولید می‌کند، مجسم کنیم.
- با جابه‌جایی بر روی منحنی مرز امکانات تولید متحمل هزینهٔ فرصت می‌شویم.

۱) ۱ ۲) ۲ ۳) ۳ ۴) ۴

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ۴

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی عبارات صورت سؤال:

- نادرست است؛ وقتی تولید ناکارا باشد، این امکان وجود دارد که حداقل بیشتر از یک کالا تولید شود؛ بدون آن‌که از تولید کالاهای دیگر کاسته شود.
- نادرست است؛ نام اختصاری منحنی مرز امکانات تولید (Production possibilities frontier (PPF است.
- نادرست است؛ مرز امکانات تولید نشان‌دهندهٔ حداکثر امکان تولید یک شرکت با توجه به منابع موجود است.
- درست است.
- نادرست است؛ به طور کلی بهتر است یک شرکت، به جای تولید درون مرز امکانات تولید، بر روی مرز امکانات تولید کند.
- درست است.
- نادرست است؛ نقاط خارج از مرز غیر قابل دستیابی هستند و در شرایط فعلی منابع کافی برای تولید آن‌ها وجود ندارد.
- درست است.
- درست است.

WWW.ArefOnline.ir

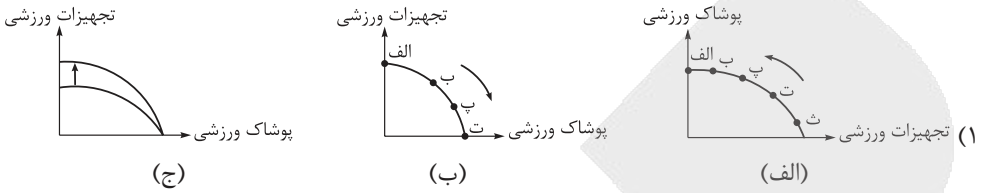
۱۵۱ **هر یک از موارد زیر، موجب چه نوع تغییری در منحنی مرز امکانات تولید می‌شود؟ (با فرض این‌که این شرکت فقط دو کالای پوشاک ورزشی و تجهیزات ورزشی را تولید می‌کند.)**

الف) مقدار تقاضا برای خرید پوشاک ورزشی از جانب متقاضیان طی دو ماه اخیر افزایش یافته است.

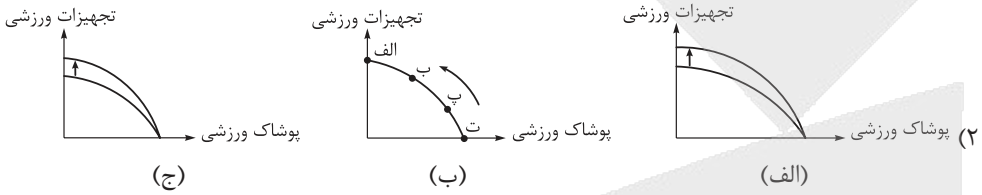
ب) هزینهٔ تولید تجهیزات ورزشی نسبت به پوشاک ورزشی افزایش یافته است، بنابراین تولیدکننده میزان تولید تجهیزات ورزشی را کاهش می‌دهد.

ج) با خرید چند دستگاه ماشین‌آلات جدید از چین، سرعت و تعداد تولید تجهیزات ورزشی دو برابر شده است.

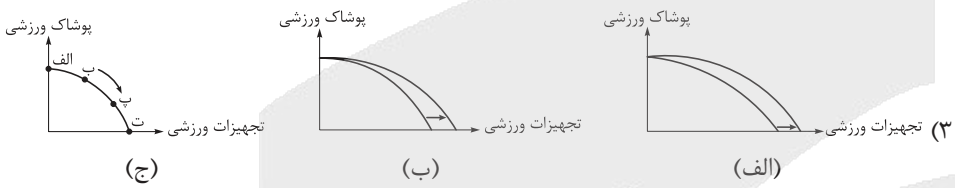
۱)



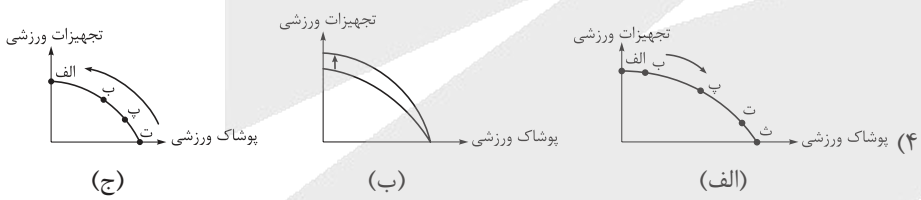
۲)



۳)



۴)



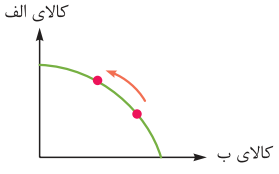
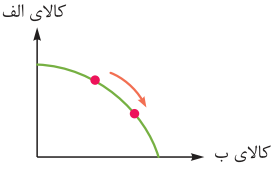
پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: درس ۴

درس Box

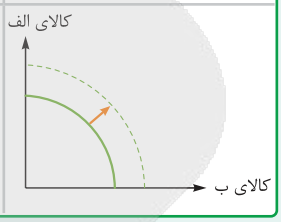
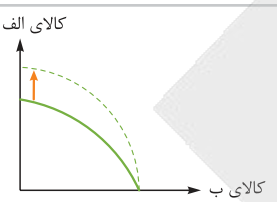
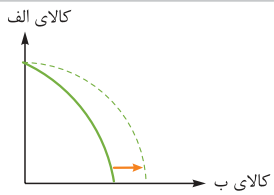
عوامل مؤثر بر انتقال یا جابه‌جایی منحنی مرز امکانات تولید:

هر عاملی که تقاضای یکی از کالاها را افزایش دهد (مانند افزایش تقاضای مشتریان برای یک کالای خاص یا سودده‌بودن تولید یک کالا نسبت به کالای دیگر) منجر به جابه‌جایی در طول مرز امکانات تولید می‌شود. این جابه‌جایی در طول منحنی مرز امکانات تولید دو حالت دارد:

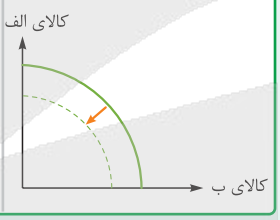
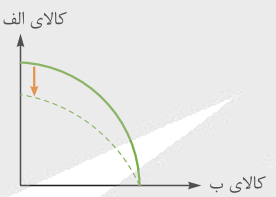
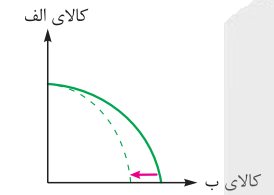
حالت اول: اگر تقاضا برای کالای روی محور عمودی افزایش یابد (در این‌جا کالای «الف»)، در طول مرز امکانات تولید به سمت چپ و بالا جابه‌جا می‌شویم.	**حالت دوم:** اگر تقاضا برای کالای روی محور افقی افزایش یابد (در این‌جا کالای «ب»)، در طول مرز امکانات تولید به سمت راست و پایین جابه‌جا می‌شویم.
	

WWW.ArefOnline.ir

هر عاملی که میزان منابع تولید یک کارخانه را افزایش دهد، مانند افزایش مواد اولیه، افزایش نیروی کار استخدامی، افزایش سرمایه‌های فیزیکی (ماشین‌آلات و ...) و سرمایه‌های مالی و یا پیدایش یک تکنولوژی و پیشرفت که امکان تولید بیشتر کالاها و خدمات را فراهم می‌آورد، منجر به انتقال منحنی مرز امکانات تولید به خارج می‌شود. این انتقال منحنی مرز امکانات تولید به خارج، سه حالت دارد:

حالت اول: اگر منابع برای تولید هر دو کالا افزایش یابد.	**حالت دوم**: اگر تنها منابع برای تولید یک کالا (در این‌جا مثلاً کالای «الف») افزایش یابد و میزان تولید کالای دیگر ثابت بماند.	**حالت سوم**: اگر تنها منابع برای تولید یک کالا (در این‌جا مثلاً کالای «ب») افزایش یابد و میزان تولید کالای دیگر ثابت بماند.
		

در صورتی که عوامل تولید و میزان تولید کالاها به دلایلی مانند جنگ یا تحریم کاهش یابند، منحنی مرز امکانات تولید به سمت داخل (چپ ـ پایین) منتقل می‌شود. این انتقال نیز سه حالت دارد:

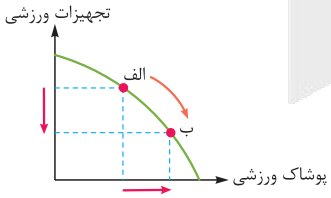
حالت اول: اگر منابع برای تولید هر دو کالا کاهش یابد.	**حالت دوم**: اگر تنها منابع برای تولید یک کالا (در این‌جا مثلاً کالای «الف») کاهش یابد و میزان تولید کالای دیگر ثابت بماند.	**حالت سوم**: اگر تنها منابع برای تولید یک کالا (در این‌جا مثلاً کالای «ب») کاهش یابد و میزان تولید کالای دیگر ثابت بماند.
		

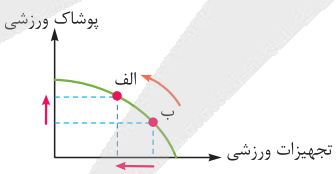
نکته بیکاری، منحنی مرز امکانات تولید را به سمت داخل منتقل نمی‌کند. در وضعیت بیکاری، نیروی کار هم‌چنان در دسترس است و با وجود شاغل‌نبودن آن‌ها در زمان فعلی، امکان به‌کارگیری آن‌ها وجود دارد؛ بنابراین منحنی مرز امکانات تولید که بیان‌کنندهٔ حداکثر مقدار تولید محصولات است، بدون تغییر باقی می‌ماند.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

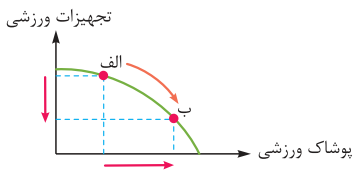
افزایش تقاضا برای خرید پوشاک ورزشی موجب حرکت روی منحنی PPF به سمت تولید پوشاک بیشتر می‌شود. ← جابه‌جایی در طول منحنی PPF

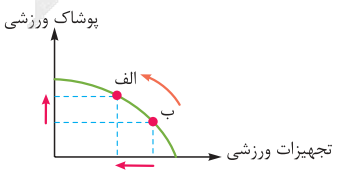
توجه به عنوان نوشته‌شده روی محورها دقت کنید!





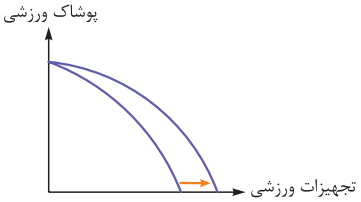
افزایش هزینهٔ تولید تجهیزات ورزشی نسبت به پوشاک ورزشی و کاهش تولید تجهیزات ورزشی ← جابه‌جایی در طول منحنی PPF

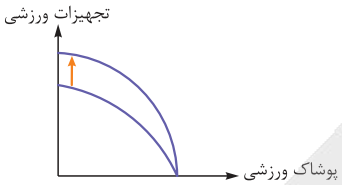




WWW.ArefOnline.ir

وجود ماشین‌آلات جدید و افزایش تولید تجهیزات ورزشی نشان‌دهندهٔ رشد اقتصادی است و باعث می‌شود محل تلاقی منحنی PPF با محور مربوط به تجهیزات ورزشی تغییر کند (یا در سمت افقی جلو برود یا در سمت عمودی بالاتر برود؛ بسته به این‌که تجهیزات ورزشی روی کدام محور باشد). ← انتقال منحنی PPF



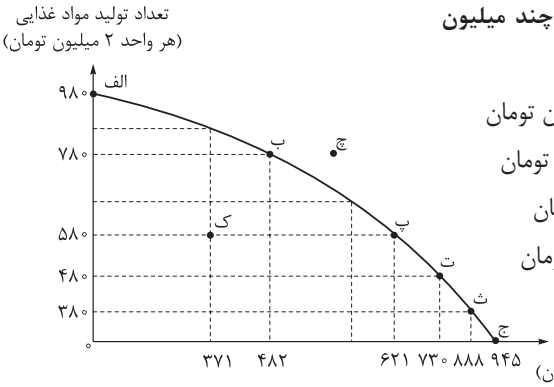


WWW.ArefOnline.ir

۱۵۲ **با توجه به نمودار مرز امکانات تولید زیر که مربوط به یک کشور فرضی است، کدام گزینه دربردارندهٔ پاسخ صحیح دو پرسش زیر است؟**

الف) حرکت از نقطهٔ «ث» به «پ» چه هزینهٔ فرصتی به همراه دارد؟

ب) اگر از نقطهٔ «الف» به نقطهٔ «ب» حرکت کنیم، چند میلیون تومان هزینهٔ فرصت خواهیم داشت؟



۱) الف) ۲۰۰ واحد مواد غذایی / ب) ۴۰۰ میلیون تومان

۲) الف) ۲۶۷ واحد مواد غذایی / ب) ۴۰ میلیون تومان

۳) الف) ۲۰۰ واحد پوشاک / ب) ۴۰ میلیون تومان

۴) الف) ۲۶۷ واحد پوشاک / ب) ۴۰۰ میلیون تومان

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ۴

درس Box

برای محاسبهٔ هزینهٔ فرصت با توجه به نمودار باید ببینید با این جابه‌جایی و حرکت بر روی نمودار از میزان تولید کدام کالا کاسته می‌شود.

میزان کاهش تعداد کالا یا ارزش تعداد کالای کاسته‌شده را به عنوان هزینهٔ فرصت در نظر بگیرید:

تعداد (واحد) کالایی که از خرید آن صرف نظر شده است = هزینهٔ فرصت

یا

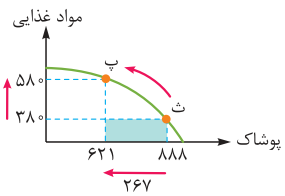
(ارزش هر واحد از کالایی که از خرید آن صرف نظر شده است) × (تعداد (واحد) کالایی که از خرید آن صرف نظر شده است) = ارزش هزینهٔ فرصت

پاسخ خیلی تشریحی ✔

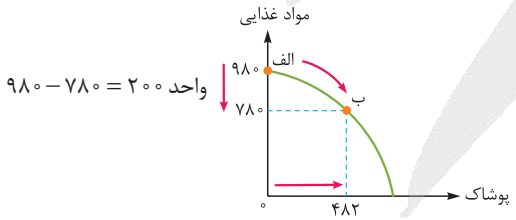
بررسی عبارت‌ها:

الف)	پوشاک	۶۲۱	:مختصات نقطهٔ «پ»	پوشاک	۸۸۸ : مختصات نقطهٔ «ث»
	مواد غذایی	۵۸۰		مواد غذایی	۳۸۰

حرکت از نقطهٔ «ث» به نقطهٔ «پ» هزینهٔ فرصتی معادل (واحد پوشاک ۲۶۷ = ۶۲۱ − ۸۸۸) به همراه دارد:



ب) هزینهٔ فرصت حرکت از نقطهٔ «الف» به نقطهٔ «ب» ۲۰۰ واحد مواد غذایی است که در ازای تولید ۴۸۲ واحد پوشاک از تولید آن صرف نظر کرده‌ایم:



در صورت سؤال قیمت تمام‌شدهٔ هر واحد مواد غذایی ۲ میلیون تومان است، پس: ۲۰۰ × ۲ = ۴۰۰ میلیون تومان

WWW.ArefOnline.ir

۱۵۳ کدام مورد دربارهٔ «**لزوم کارایی و ناکارایی**» **نادرست است؟**

۱) کشوری با استفاده از تمامی فرصت‌هایش توانسته بر روی منحنی مرز امکانات تولید قرار گیرد و اگر بخواهد وضع خود را بهتر کند، این امر مستلزم بدترشدن وضع دیگران است و این مصداق کارایی و حرکت بر روی منحنی مرز امکانات تولید است.

۲) در یک کشور به علت کمبود انرژی، نیروی کار مستقر در بخش صنعت در هفته چندین ساعت از انجام فعالیت محروم‌اند؛ این حالت باعث می‌شود اقتصاد از بیشترین منابعش استفاده نکند و ناکارا باشد.

۳) یک کشور توانسته با آموزش نیروی انسانی ساده در بخش خدمات، میزان بهره‌وری را در این بخش به نسبت بخش صنعت افزایش داده و باعث انتقال منحنی مرز امکانات تولید به سمت خارج شود.

۴) یک کشور با استفاده از شرکت‌های دانش‌بنیان در جهت خلق مزیت‌های اقتصادی جدید و افزایش ظرفیت‌های تولید، توانسته رشد اقتصادی داشته باشد و بر روی منحنی مرز امکانات تولید خود به سمت چپ و بالا حرکت کند.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ۴

درس Box

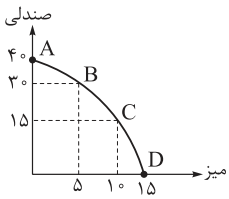
- وقتی تولید ناکارا باشد، این امکان وجود دارد که حداقل بیشتر از یک کالا تولید شود؛ بدون آن‌که از تولید کالاهای دیگر کاسته شود.
- ناحیهٔ خارج از منحنی مرز امکانات تولید، نقاطی هستند که کشور می‌تواند آرزوی رسیدن به آن‌ها را داشته باشد. (این نقاط با فرض ثابت‌ماندن منابع کشور، غیر قابل دستیابی هستند، زیرا کشور منابع کافی برای تولید در آن سطح را ندارد.)
- اگر یک شرکت یا یک کشور از تمامی فرصت‌های خود برای بهترشدن وضعیت خودش استفاده کند، به گونه‌ای که این بهبود موجب بدترشدن وضع دیگران نشده باشد، اقتصاد آن شرکت یا کشور کاراست. (کشور از منابع موجود خود بیشترین استفاده را می‌برد.) وقتی تولید ناکارا باشد، حداقل بیش از یک کالا یا خدمت می‌توان در دسترس مردم قرار داد؛ بدون آن‌که کالاها یا خدمات دیگر کاهش پیدا کنند.
- هنگامی که روی مرز کارایی قرار داریم، بهترشدن وضعیت ما، مستلزم بدترشدن وضع دیگری خواهد شد.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

افزایش ظرفیت‌های تولیدی یا خلق مزیت‌های اقتصادی جدید، همه مصداق رشد هستند و رشد اقتصادی موجب انتقال منحنی مرز امکانات تولید (PPF) **به خارج (راست ـ بالا)** می‌شود.

WWW.ArefOnline.ir

۱۵۴ کارخانه‌ای دو محصول میز و صندلی تولید می‌کند. اگر:



- هزینهٔ تولید هر میز = ۱۸ هزار تومان
- هزینهٔ تولید هر صندلی = ۹ هزار تومان
- قیمت فروش هر صندلی = ۲۰ هزار تومان
- قیمت هر میز، ۴۰ درصد گران‌تر از قیمت صندلی است.
- دولت بر هر واحد از صندلی مالیاتی معادل ۸ هزار تومان وضع کرده که از تولیدکننده دریافت می‌شود.
- قیمت میز مشمول مالیات نیست.

در کدام نقطه تولیدکننده بیشترین سود خالص را دارد؟

۱) A ۲) B ۳) C ۴) D

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ۴

پاسخ خیلی تشریحی ✔

قیمت میز = $\frac{۱۴۰}{۱۰۰}$ × قیمت صندلی = $\frac{۱۴۰}{۱۰۰}\times ۲۰ = ۲۸$ هزار تومان

سود تولیدکننده در هر نقطه = (قیمت فروش هر میز − هزینهٔ تولید هر میز) × تعداد میز تولیدشده +

(قیمت فروش هر صندلی − هزینهٔ تولید هر صندلی − (مالیات وضع‌شده بر هر واحد از صندلی) × تعداد صندلی تولیدشده)

سود تولیدکننده در هر نقطه = (۲۸ − ۱۸) × تعداد میز تولیدشده + (۲۰ − ۹ − ۸) × تعداد صندلی تولیدشده

سود تولیدکننده در هر نقطه = (۱۰ × تعداد میز تولیدشده) + (۳ × تعداد صندلی تولیدشده)

سود تولیدکننده در نقطهٔ A = (۱۰ × ۰) + (۳ × ۴۰) = ۱۲۰ هزار تومان

سود تولیدکننده در نقطهٔ B = (۱۰ × ۵) + (۳ × ۳۰) = ۵۰ + ۹۰ = ۱۴۰ هزار تومان

سود تولیدکننده در نقطهٔ C = (۱۰ × ۱۰) + (۳ × ۱۵) = ۱۰۰ + ۴۵ = ۱۴۵ هزار تومان

سود تولیدکننده در نقطهٔ D = (۱۰ × ۱۵) + (۳ × ۰) = ۱۵۰ هزار تومان

WWW.ArefOnline.ir

۱۵۵ **با توجه به جریان چرخشی بازار بین بازیگران اقتصادی، هر یک از موارد زیر به کدام‌یک از بازیگران اقتصاد ارتباط دارد؟**

الف) ارائهٔ سرمایهٔ فیزیکی

ب) اخذ مجوزهای قانونی به منظور تأسیس شرکت

ج) عرضهٔ سهام در بازار سرمایه

د) پرداخت پول به منظور دریافت کالا

۱) الف) خانوار / ب) بنگاه / ج) بنگاه / د) خانوار
۲) الف) بنگاه / ب) بنگاه / ج) خانوار / د) خانوار
۳) الف) خانوار / ب) خانوار / ج) بنگاه / د) بنگاه
۴) الف) بنگاه / ب) خانوار / ج) خانوار / د) بنگاه

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: درس ۵

درس Box

- دو گروه از مهم‌ترین تصمیم‌گیرندگان و بازیگران در اقتصاد، خانوارها و بنگاه‌ها هستند. خانوارها در دو حالت در اقتصاد مشارکت می‌کنند:
۱) خانوارها کالاها و خدمات مورد نیاز را از کسب‌وکارها خریداری می‌کنند.
۲) خانوارها عوامل تولید مانند زمین، نیروی کار، سرمایه و کارآفرینی را برای تولید کالاها و خدمات ارائه می‌کنند.
- در اقتصاد، بنگاه همان چیزی است که مردم معمولاً آن را به عنوان کسب‌وکار می‌شناسند. مؤسسات کسب‌وکارها یا همان بنگاه‌ها می‌توانند شامل مزارع کشاورزی، فروشگاه‌ها، کسب‌وکارهای خویش‌فرمایی مثل پیرایشگری، نقشه‌کشی و معماری ساختمان یا شرکت‌ها و کارگاه‌ها و کارخانه‌های تولیدی باشند.
- برای تولید کالاها و خدمات، این بنگاه‌ها باید از خانوارها منابع را خریداری یا اجاره کنند. به عنوان مثال وقتی یک بنگاه مانند یک رستوران زنجیره‌ای مکانی را اجاره می‌کند، در واقع زمین را از خانوارها اجاره می‌کند و در مقابل با به‌کارگیری عوامل تولید، محصولات مورد نیاز خانوارها را تولید و به آن‌ها عرضه می‌کند.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی عبارت‌ها:

الف) خانوارها ارائه‌کنندهٔ نیروی کار، سرمایه و زمین هستند.

ب) بنگاه‌ها برای تأسیس شرکت باید مجوزهای قانونی را اخذ کنند.

ج) عرضهٔ سهام در بازار سرمایه به طور معمول توسط بنگاه‌ها انجام می‌شود. شرکت‌ها برای تأمین مالی فعالیت‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری خود بخشی از مالکیتشان را در قالب سهام به بازار عرضه می‌کنند.

د) خانوارها برای دریافت کالاها و خدمات مورد نظرشان پول پرداخت می‌کنند.

کنکور

موارد زیر، به ترتیب به کدام گروه از تصمیم‌گیرندگان و بازیگران در اقتصاد ارتباط دارد؟

(سؤال ۱۵۱ کنکور انسانی ۱۴۰۳ ـ نوبت اول)

الف) کسب‌وکارهای خویش‌فرما

ب) ارائهٔ سرمایه برای تولید کالاها و خدمات

ج) اجاره‌دادن زمین

۱) خانوار ـ شرکت‌ها ـ خانوار
۲) خانوار ـ شرکت‌ها ـ بنگاه
۳) بنگاه ـ خانوار ـ خانوار
۴) بنگاه ـ خانوار ـ بنگاه

WWW.ArefOnline.ir

۱۵۶ جدول زیر نشان‌دهندهٔ میزان عرضه و تقاضای کود شیمیایی در یک جامعهٔ فرضی است. کدام گزینه دربردارندهٔ پاسخ صحیح سؤالات زیر است؟

ردیف	مقدار عرضه (کیلوگرم)	قیمت (به ریال)	مقدار تقاضا (کیلوگرم)
۱	۲۰۰	۱۰۰	۹۰۰
۲	۴۰۰	۲۰۰	۸۰۰
۳	۷۰۰	۳۰۰	۷۰۰
۴	۹۵۰	۴۰۰	۶۰۰
۵	۱۲۰۰	۵۰۰	۵۰۰

الف) میزان درآمد تولیدکننده در ردیف ۵ چه‌قدر با درآمد او در ردیف ۳ تفاوت دارد؟

ب) در کدام ردیف/ ردیف‌ها تولیدکننده موفق به فروش تمام محصولات تولیدشدهٔ خود می‌شود؟

۱) ۴۰٫۰۰۰ ریال ـ ردیف ۱، ۲ و ۳
۲) ۳۹۰٫۰۰۰ ریال ـ ردیف ۳
۳) ۴۰٫۰۰۰ ریال ـ ردیف ۴ و ۵
۴) ۳۹۰٫۰۰۰ ریال ـ ردیف ۱ و ۲

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: درس ۵

درس Box

- در هر بازاری، دو گروه اصلی فعالیت دارند: عرضه‌کنندگان و تقاضاکنندگان.

گروه	نقش در بازار
عرضه‌کنندگان	کالا یا خدماتی را برای فروش ارائه می‌کنند.
تقاضاکنندگان	کالا یا خدمات را خریداری می‌کنند.

- **اصل مهم بازار:** تعادل

برای این‌که خرید و فروش در بهینه‌ترین حالت خودشان باشد، باید بین «عرضه» و «تقاضا» هماهنگی وجود داشته باشد. این هماهنگی در نقطهٔ تعادل به وجود می‌آید.

- **تعادل در بازار:**

مقدار عرضه = مقدار تقاضا

قیمتی که در آن عرضه و تقاضا برابر می‌شوند را قیمت تعادلی می‌نامیم.

- **دو حالت مهم در بازار:**

حالت	توضیح	نتیجه	حرکت قیمت برای رسیدن به تعادل
مازاد عرضه (کمبود تقاضا)	قیمت کالا بیشتر از قیمت تعادلی است و تولیدکنندگان تمایل بیشتری برای عرضه دارند، اما مصرف‌کنندگان کم‌تر خرید می‌کنند.	کالاهای زیادی فروش‌نرفته باقی می‌مانند.	قیمت کاهش می‌یابد تا به تعادل برسد.
کمبود عرضه (مازاد تقاضا)	قیمت کالا کم‌تر از قیمت تعادلی است و مصرف‌کنندگان تمایل زیادی به خرید دارند، اما تولیدکنندگان حاضر به عرضهٔ بیشتر کالا در این سطح از قیمت نیستند.	کمبود کالا در بازار	قیمت افزایش می‌یابد تا به تعادل برسد.

WWW.ArefOnline.ir

پاسخ خیلی تشریحی ✔ بررسی عبارت‌ها:

الف) میزان درآمد تولیدکننده در هر سطح از قیمت براساس فرمول زیر محاسبه می‌شود:

میزان درآمد تولیدکننده = قیمت کالا × مقدار کالای به فروش رسیده

در ردیف (۵) درست است که ۱۲۰۰ کیلوگرم کود شیمیایی تولید و عرضه شده است، اما به دلیل بالابودن قیمت تنها ۵۰۰ کیلوگرم از آن به فروش رسیده است؛ بنابراین میزان درآمد تولیدکننده در این ردیف برابر است با:

میزان درآمد تولیدکننده در ردیف ۵ = ۵۰۰×۵۰۰ = ۲۵۰,۰۰۰ ریال

در ردیف (۳) از آن‌جایی که در سطح قیمت تعادلی قرار داریم، تمام کالای تولیدشده مورد تقاضا قرار دارد و میزان عرضه و تقاضا برابر است؛ بنابراین میزان درآمد تولیدکننده در این ردیف برابر است با:

میزان درآمد تولیدکننده در ردیف ۳ = ۳۰۰×۷۰۰ = ۲۱۰,۰۰۰ ریال

بنابراین تفاوت میزان درآمد تولیدکننده در ردیف (۳) و (۵) عبارت است از:

۲۵۰,۰۰۰ − ۲۱۰,۰۰۰ = ۴۰,۰۰۰ ریال

ب) در حالتی تولیدکننده موفق به فروش تمام محصولات خود می‌شود که:

۱) بازار در حالت تعادل باشد و میزان عرضه و تقاضا برابر باشد.

۲) بازار در حالت مازاد تقاضا و کمبود عرضه باشد؛ زیرا در این حالت محصول عرضه‌شده به بازار کم‌تر از میزانی است که برای آن تقاضا وجود دارد؛ بنابراین در ردیف (۱) و (۲) که کمبود عرضه به دلیل قیمت پایین در جدول دیده می‌شود و در ردیف (۳) که سطح قیمت تعادلی است و عرضه و تقاضا برابر است، تولیدکننده موفق به فروش تمام محصول خود می‌شود.

WWW.ArefOnline.ir

۱۵۷ در صورت رخ‌دادن هر یک از رویدادهای زیر، چه تغییری در وضعیت کالای داخل پرانتز رخ می‌دهد؟

الف) اشتغال در شغلی جدید با درآمدی ۲۰ درصد بیشتر از شغل قبلی (برنج ایرانی)

ب) افزایش میزان قسط‌هایی که باید ماهانه پرداخت شوند. (گوشت)

ج) افزایش ۴۰ درصدی در قیمت خودروهای جدید یک شرکت ایرانی (بنزین)

د) کاهش قیمت چای در بازار (قهوه)

۱) افزایش تقاضا ـ افزایش عرضه ـ افزایش عرضه ـ افزایش تقاضا

۲) کاهش تقاضا ـ کاهش تقاضا ـ کاهش عرضه ـ افزایش تقاضا

۳) افزایش عرضه ـ افزایش تقاضا ـ کاهش تقاضا ـ کاهش تقاضا

۴) افزایش تقاضا ـ کاهش تقاضا ـ کاهش تقاضا ـ کاهش تقاضا

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ۵

درس Box

عوامل مؤثر بر میزان تقاضای افراد	قیمت کالا	مقدار تقاضا از یک کالا با قیمت آن رابطه‌ای عکس دارد. با افزایش قیمت، مقدار تقاضا کاهش می‌یابد و بالعکس!
	درآمد	با توجه به درآمد افراد و تأثیر آن بر مقدار خرید کالاها و خدمات، ما دو نوع کالا و خدمات خواهیم داشت: کالاهای معمولی و پست کالای معمولی: کالایی است که با کاهش درآمد، تقاضا برای آن کم می‌شود و با افزایش درآمد میزان مصرف آن کالا افزایش می‌یابد. مانند کالاهای مرغوب و دست‌اول کالای پست: به کالایی گفته می‌شود که با افزایش درآمد، تقاضا برای آن کاهش می‌یابد. (علت کاهش تقاضا این است که مصرف‌کنندگان با افزایش درآمدشان به جای مصرف آن کالا، روی به مصرف کالاهایی می‌آورند که کیفیت بالاتری داشته باشند.) مانند کالاهای نامرغوب و دست‌دوم
	سلیقه	چیزهایی که مُد می‌شوند، حتی بدون تغییر قیمت، مقدار تقاضای آن‌ها زیادتر می‌شود.
	انتظارات	اگر مطلع شوید قیمت کالایی در آینده بیشتر می‌شود، امروز ممکن است دربارهٔ خرید آن تصمیم دیگری بگیرید و مقدار بیشتری از آن را بخرید.
	قیمت دیگر کالاها	با توجه به قیمت سایر کالاها و تأثیر آن بر مقدار خرید کالاها و خدمات، ما دو نوع کالا و خدمات خواهیم داشت: کالاهای مکمل و جانشین کالاهای مکمل: کالاهایی که به صورت تکمیلی و با هم مصرف می‌شوند؛ مثل قند و چای، اتومبیل و بنزین، مسواک و خمیردندان و ... . افزایش قیمت یکی از کالاهای مکمل باعث کاهش در میزان تقاضا برای کالاهای دیگر خواهد شد و برعکس. کالاهای جانشین: کالاهایی هستند که در استفاده یا مصرف جایگزین یکدیگر می‌شوند. در این حالت وقتی قیمت یک کالا افزایش می‌یابد، تقاضا برای آن کاهش و تقاضا برای کالای جانشین افزایش می‌یابد. برعکس زمانی که قیمت یک کالا کاهش می‌یابد، تقاضا برای آن افزایش و تقاضا برای کالای جانشین کاهش می‌یابد. کالاهای جانشین مانند: گوشت سفید و قرمز

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی عبارت‌ها:

الف) اشتغال در شغلی جدید با درآمدی ۲۰ درصد بیشتر از شغل قبلی ← **افزایش تقاضا** برای برنج ایرانی (برنج مرغوب)

برنج ایرانی کالای **معمولی** است، یعنی با افزایش درآمد، تقاضا برای آن **افزایش می‌یابد**.

ب) افزایش میزان قسط‌هایی که باید ماهانه پرداخت شوند. ← **کاهش تقاضا** برای گوشت

WWW.ArefOnline.ir

افزایش بدهی ماهانه به معنی کاهش درآمد قابل مصرف است. گوشت نیز کالای **معمولی** است، پس در شرایط فشار مالی و کاهش درآمد، تقاضای آن **کاهش می‌یابد.**

ج) افزایش ۴۰ درصدی در قیمت خودروهای جدید یک شرکت ایرانی ← **کاهش تقاضا** برای بنزین

بنزین یک **کالای مکمل خودرو** است. وقتی قیمت خودرو زیاد شود، خرید خودرو کاهش می‌یابد، پس استفاده از بنزین نیز کاهش پیدا می‌کند.

د) کاهش قیمت چای در بازار ← **کاهش تقاضا** برای قهوه

چای و قهوه **کالای جانشین** یکدیگرند. وقتی قیمت چای کاهش یابد، مصرف‌کنندگان ممکن است به جای قهوه، چای بخرند، پس تقاضا برای قهوه **کاهش می‌یابد.**

WWW.ArefOnline.ir

۱۵۸ **اگر قیمت شیر (مادهٔ اولیهٔ تولید پنیر) در بازار افزایش یابد، اما قیمت پنیر تغییر نکند، کدام حالت در مورد نمودار عرضهٔ پنیر اتفاق می‌افتد؟**

۱) منحنی عرضه به سمت بالا و راست انتقال می‌یابد.

۲) منحنی عرضه به سمت پایین و چپ انتقال می‌یابد.

۳) هیچ تغییری در منحنی عرضهٔ پنیر رخ نمی‌دهد.

۴) حرکت روی منحنی عرضه به سمت راست و بالا رخ می‌دهد.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: درس ۵

درس Box

عوامل مؤثر بر میزان عرضه:

۱) قیمت کالا: با افزایش قیمت، مقدار عرضه از هر کالا افزایش می‌یابد و بالعکس.

۲) هزینه‌های تولید: مانند قیمت مواد اولیه، اگر قیمت مواد اولیه افزایش یابد، هزینه‌های تولید افزایش می‌یابد و میزان تولید کالا کاهش می‌یابد.

۳) ابداعات و اختراعات معمولاً با کاهش هزینه‌ها اثر مثبتی بر مقدار تولید و عرضه دارد.

نکته

تنها، تغییر قیمت کالا باعث حرکت و جابه‌جایی در طول منحنی عرضه خواهد شد؛ سایر عوامل مؤثر بر میزان عرضه، باعث انتقال منحنی عرضه به سمت داخل یا خارج خواهند شد.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

در صورتی که قیمت شیر که مادهٔ اولیهٔ تولید پنیر است، افزایش یابد، اما قیمت پنیر افزایش پیدا نکند، تولیدکننده ناچار است مقدار کم‌تری پنیر نسبت به قبل تولید کند؛ بنابراین منحنی عرضه به سمت پایین و چپ جابه‌جا می‌شود.

WWW.ArefOnline.ir

۱۵۹ هر یک از موارد زیر به ترتیب در کدام نوع از بازار به فروش می‌رسند؟

الف) لبنیات

ب) نقاشی‌های سهراب سپهری

ج) شرکت توانیر

د) خرید وزارت آموزش و پرورش برای تأمین میز و نیمکت مدارس

ه) شرکت پخش و پالایش فراورده‌های نفتی

۱) رقابتی ـ مزایده ـ انحصارگر در فروش ـ مناقصه ـ انحصارگر در خرید و فروش

۲) رقابتی ـ مزایده ـ انحصارگر در خرید ـ مناقصه ـ انحصارگر در خرید

۳) مناقصه ـ مناقصه ـ انحصارگر در خرید و فروش ـ مزایده ـ انحصارگر در فروش

۴) رقابتی ـ مناقصه ـ انحصارگر در فروش ـ مزایده ـ انحصارگر در خرید

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: درس ۵

درس Box

نوع بازار		تعریف	مثال
رقابتی		تعداد فروشندگان و خریداران بسیار زیاد است. حضور و رفتار هر یک از عرضه‌کنندگان و تقاضاکنندگان نسبت به کل بازار بسیار کوچک است. هیچ‌یک از طرفین به تنهایی در شکل‌گیری قیمت تأثیرگذار و به عبارت دیگر «قیمت‌گذار» نیستند.	بازار محصولاتی چون ماکارونی
انحصاری		گاه به دلایل (طبیعی ـ اقتصادی ـ قانونی یا غیرقانونی) تعداد فروشنده یا خریدار به یک یا چند نفر محدود است. تولیدکننده یا فروشندهٔ منحصربه‌فرد = انحصارگر در فروش خریدار یا تقاضاکنندهٔ منحصربه‌فرد = انحصارگر در خرید انحصارگر قیمت‌گذار است و خریداران قیمت‌پذیر	**در کشور ما** شرکت توانیر **(به دلیل طبیعی)** و شرکت‌های خودرویی **(به دلایل قانونی) انحصارگر در فروش کالای خود** به شمار می‌روند. شرکت پخش و پالایش فراورده‌های نفتی، **از یک سو تنها خریدار و از سوی دیگر تنها فروشندهٔ محصولات نفتی است.**
حراجی‌ها	مزایده	مزایده فرایندی است که در آن کالا یا خدمات به بالاترین پیشنهاددهنده فروخته می‌شود.	فروشندگان آثار هنری در نمایشگاه‌ها و حراجی‌ها، مزایده برگزار می‌کنند.
	مناقصه	مناقصه عبارت است از روشی برای خرید کالا یا خدمات که تمامی پیشنهادها در یک زمان و مکان مشخص بررسی شده و پایین‌ترین قیمت قبول می‌گردد.	خریداران عمدهٔ کالاها و خدمات (مثل خریدهای دولتی)، مناقصه برگزار می‌کنند.

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی عبارات صورت سؤال:

الف) لبنیات ← بازار رقابتی

لبنیات از جمله کالاهایی است که تعداد زیادی تولیدکننده و فروشنده دارد. هیچ فروشنده‌ای به تنهایی نمی‌تواند قیمت بازار را تعیین کند.

ب) نقاشی‌های سهراب سپهری ← مزایده

آثار هنری منحصربه‌فرد، مثل نقاشی‌های سهراب سپهری، در حراجی‌ها و از طریق مزایده فروخته می‌شوند. خریداران قیمت پیشنهاد می‌دهند و اثر به بالاترین پیشنهاد فروخته می‌شود.

ج) شرکت توانیر ← انحصارگر در فروش

توانیر توزیع برق را در کشور در اختیار دارد. این یک انحصار طبیعی است که شرکت توانیر تنها فروشندهٔ خدمات برق محسوب می‌شود.

د) خرید وزارت آموزش و پرورش برای میز و نیمکت ← مناقصه

WWW.ArefOnline.ir

این نوع خریدها توسط نهادهای دولتی و به صورت دعوت از فروشندگان مختلف انجام می‌شود. فرایند، مطابق با تعریف مناقصه است: انتخاب فروشنده‌ای با مناسب‌ترین شرایط.

ه) شرکت پخش و پالایش فراورده‌های نفت ← انحصارگر در خرید و فروش

این شرکت طبق متن کتاب، تنها خریدار و تنها فروشندهٔ فراورده‌های نفتی در کشور است؛ بنابراین در هر دو سمت بازار، نقش انحصارگر دارد.

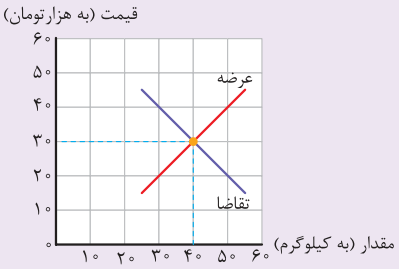
WWW.ArefOnline.ir

کتاب درسی

یکی از محصولاتی که در کارگاه آقای محمدی (شرکت ایران سبز) تولید می‌شود، کودهای زیستی برای گیاهان آپارتمانی است. قیمت و مقدار تعادلی این محصول در بازار رقابتی، به وسیلهٔ نمودار زیر نشان داده شده است.

اگر شرکت ایران سبز تصمیم بگیرد قیمت محصول را ۴۰٫۰۰۰ تومان تعیین کند، در این قیمت تحلیل کنید که چه شرایطی پیش می‌آید و کارخانه ممکن است با چه مشکلاتی مواجه شود؟

(اقتصاد ـ تفکر و تمرین درس ۵، صفحهٔ ۵۴ کتاب درسی)

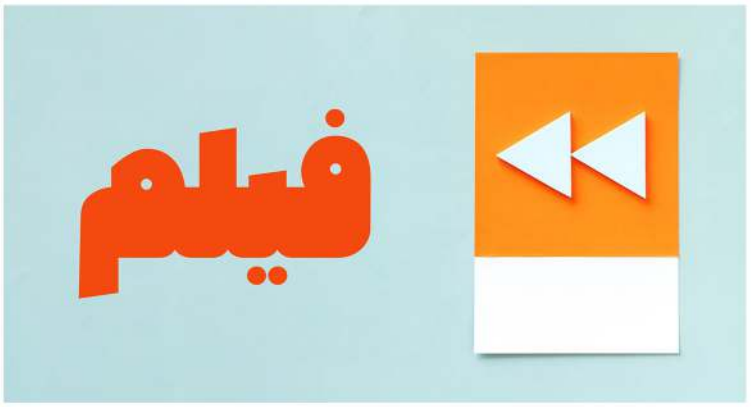


WWW.ArefOnline.ir


آزمون


کارنامه
رتبه های
برتر
رتبه های ۱ تا ۳۰۰۰


جزوه


فیلم


مشاوره


www.
arefonline.ir
مرکز مشاوره عارف